190

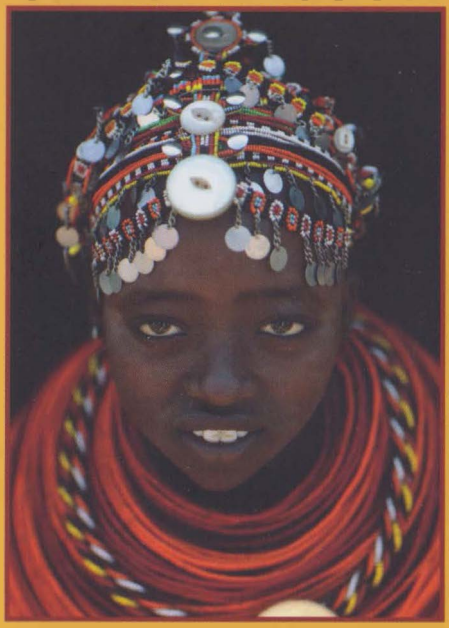
Edebiyat

HARMATTAN • Gavin Weston

684

Harmattan

GAVIN WESTON

İngilizce'den Çeviren: Nuray Önoğlu

AYRINTI

GAVIN WESTON

1962 yılında Belfast'ta doğan İrlandalı görsel sanatçı ve yazar Gavin Weston, Fine Art at Saint Martin's School of Art and Design ve Goldsmiths' College'da eğitim gördü. 1995 yılında Ulster Üniversitesi'nden master derecesi aldı ve burada misafir öğretim elemanı olarak dersler verdi. Daha sonra Belfast Metropolitan College'da görev yaptı. 1994-2002 yılları arasında *The Sunday Times* gazetesinde yazdı. Gençlik yıllarında Batı Afrika'da öğretmenlik yapan Weston ülkesine döndükten sonra Afrikalı çocuklara eğitim destekçisi oldu. *Harmattan*'ı da Nijer'de ve Nijerlilerle yaşadığı kişisel deneyimlerinden ve ilişkilerinden yola çıkarak kurgulamıştı. *Harmattan*, 2012 Costa Book Award'a ilk roman kategorisinde aday gösterildi.

Gavin Weston *Harmattan*'ın yayımlanmasından bu yana, İngiltere'de faaliyet gösteren FORWARD The Foundation for Women's Health, Research and Development (Kadın Sağlığı Araştırma ve Geliştirme Vakfı) adlı vakfın çalışmalarında etkin olarak görev alıyor ve *Tin Town* adlı ikinci romanı üzerinde çalışıyor

Ayrıntı: 684
Edebiyat Dizisi: 190

Harmattan
Gavin Weston

Kitabın Özgün Adı
Harmattan

İngilizce'den Çeviren
Nuray Önoğlu

Son Okuma
Tayfun Koç

© 2012 by Gavin Weston

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Tasarımı
Arslan Kahraman

Kapak Fotoğrafı
Eric LAFFORGUE / Gamma-Rapho / Getty Images Turkey.

Kapak Düzeni
Gökçe Alper

Dizgi
Esin Tapan Yetiş

Baskı
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No: 244 Topkapı/İst.
Tel.: (0212) 612 31 85
Sertifika No.: 12156

Birinci Basım 2012
Baskı Adedi 2000

ISBN 978-975-539-719-1
Sertifika No: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No: 3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Fax: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

Gavin Weston

Harmattan

Gavin Weston

Harmattan

Çevirmenin Notu

Harmattan'ı çevirirken ülkenin kültürüne ve gündelik yaşamdaki alışkanlıklara ilişkin bir gösterge olarak algıladığım için yazarın Fransızca yazmayı tercih ettiği kısımları olduğu gibi korumayı yeğledim; anlamları sözlükte verilmiştir. Ancak Madam, Matmazel ve Mösyö sözcüklerini, Türkçe'de de bu biçimde kullanılabildikleri için, Türkçe yazdım. Kitapta sık geçen "compound" sözcüğüne karşılık olarak, çöldeki köy evlerinin içinde bulunduğu alan için kullanıldığında durumlarda "çevirme" şehirdeki evler söz konusu olduğunda "avlu" sözcüğünü kullandım. İkisi için de "bahçe" sözcüğünün kullanılması her iki durumda da yanıltıcı bir imge oluşturabilirdi. Kitapta sıkça kullanılan bir başka edim ise Türkçe'ye dişlerini emmek olarak çevrilebilirdi. Batı Afrika'da bizdeki cık cık etmeye karşılık gelen bu fiilde dil üst dişlerin arkasına dayanır, dişlerin arasından uzunca bir nefes çekilir ve sonra dil şaklatılır. Bu fiili Türkçe'deki "cık cık etmek" olarak çevirmeyi yeğledim. Romandaki kimi özel isimler Türkçe'de de bulunmalarına rağmen (Haoua/Havva, Adamou/Adem, Moussa/Musa vb.), bütün özel isimleri Türkçeleştirmek söz konusu olamayacağından, bütünlüğün korunması için orijinaldeki gibi yazılmışlardır.

Harmattan, i. Sahra Çölü'nden Batı Afrika'ya doğru esen kuru ve tozlu rüzgâra verilen isim (Arapça yasak yahut mekruh sayılan şey anlamına gelen haram sözcüğünden türemiştir).

Dipnotlarda dil kısaltmaları aşağıdaki gibi kullanılmıştır:
Ar: Arapça
Fr: Fransızca
Ng: Nijerce (Djerma, Hausa vd.)

Ramatou Hassane için

Önsöz

NİAMEY
Ocak 2000

Ellerimin değdiği zemin serin. Keşke o serinliği yüzümde de hissetseydim. Ama yanaklarım alev alev; döktüğüm sıcak gözyaşları ilkin yerde minik krateler oluşturuyor, sonra toprak onları emiyor ve sonsuza kadar yok ediyor.

Gözyaşlarımın bir dev gibi yarattığı küçük yerşekillerinin üzerine çömeliyorum. Zonklayan sol kulağımın acısını dindirmek için sallanıyorum, öne, arkaya, öne, arkaya. Başımı bir yana eğiyorum, kulağımı avucumla kapatıp yerdeki minik vadi ve tepelerin üzerinde, tekrar tekrar, büyük ve parlak bir uçak gibi salınıp süzülüyorum.

Annem ve Fatima'yla yaptığım yürüyüşleri düşünüyorum; bu eve, bu şehre gelmeden önce.

Çıkar, Wadata'nın dışına, çalılıklara yürür ve atalarımızın mezarlarının olduğu platoya tırmanırdık.

Kimi zaman annem ağlardı. Fatima dönüş yolunda çoğu zaman yorulurdu, annemle nöbetleşe sırtımızda taşırdık. Neredeyse benim kadar ağırdı ama aldırmazdım. Annem Fatima düşmesin diye *pagne*mi* güzelce bağlardı.

"Sen iyi bir evlatsın Haoua" derdi; öyle gururlanırdım ki. Platonun ötesinde, güçlü Sahel** rüzgârlarının önüne kattığı tozlar dalgalı bir kızıllık denizine taşınırdı.

Bu devasa kum dalgalarından birinin zirvesini aşmayı başarıp kuzeye doğru bakacak olsanız, bütün göreceğiniz birbiri ardına dizilmiş, baobab ağaçlarından bile yüksek, kızgın, kızıl kumullar olurdu. Çöl çok güzeldir ama bir gün okyanusu da görmek isterdim. Babam bana gerçekten de bir Kızıl Deniz var derdi eskiden ama artık ona inanmıyorum.

Doodi bana vurduğunda hazinelerime bakıyordum. Sırtım kapıya dönük olduğundan geldiğini görmedim. Moussa'nın beni onunla ve Yola'yla tanıştırdığı ilk andan beri benden nefret ettiğini hissettim. Yola benden nefret etmiyor, bundan eminim ama Doodi'nin gözleri durgun kuyulara benziyor.

Güzelim fotoğraflarım paramparça, bumburuşuk dağılmış odaya. Çoğu parçalarını bir araya getirmeden ne fotoğrafı olduğu bile anlaşılamayacak kadar kötü durumda. Ötede, pencerenin yanında yırtık bir kartpostal parçasının üzerinde bir teknenin pruvasını seçebiliyorum. Beride, sevgili abim Aldelkrim'in bir şipşakçıda çekilmiş askeri üniformalı fotoğrafının ezilmiş kalıntıları, harap halde kapının yanında duruyor: Kafası kopmuş, görünürlerde yok. Minik fotoğraf kâğıdı parçaları sandalyenin, yatağın, hasırın üzerine saçılmış. O fotoğraf bana annemden yadigârdı.

* Fr. Vücuda sarılarak kullanılan bir tür giysi. (ç.n.)

** Ng. Afrika'nın Sahra Çölü ve savanlar arasında kalan yarı kurak bölgesi. (ç.n.)

Bir elimi dikkatle Moussa'nın sandalyesinin üzerine koyuyorum ve ötekiyle kaburgalarımı tutarak, yavaşça sırtımı dikleştiriyorum. Dar bir gün ışığı huzmesi yüzüme geliyor ve gözlerimi kaçırmak için başımı birden arkaya atınca, vücuduma yakıcı bir sancı saplanıyor.

Yola geliyor. Benden büyük, yirmilerinde olmalı ama Doodi'den çok genç. "Doodi burayı temizleyeyim diye yolladı" diyor. Gözleri sözlerinin soğukluğunu yalanlıyor ve bana yardım edebilmeyi dilediğini biliyorum. Ortalığı toplamak için zorla eğiliyor ve üç aydır burada olmama rağmen ancak o zaman Moussa'nın çocuğunu taşıdığını idrak ediyorum. Ortalığı toplayıp yatağın üzerine yırtık kâğıtlardan küçük bir yığın yapıyor. İşini bitirince yüzünde gülümsemeye çok yakın bir ifadeyle bir an bana bakıyor. Parçaları faraşa dolduruyor, odadan çıkmak üzere dönüyor, sonra duraklayarak kartpostalın büyük parçalarından birçoğunu ve abimin sadece bükülmüş gövdesinin kaldığı resmi bana uzatıyor. Bu küçük jesti için teşekkür etmek için ağzımı açıyorum ama kupkuru, hiç ses çıkmıyor. Yola'nın gidişini izlerken, Doodi'nin gazabını onun da hissettiğini anlıyorum.

Ortalık sakinleşince, sol dizimi oynatıyorum ve yerden parçaları toplanan fotoğraflarımın en değerlisini alıyorum. Sahip olduğum fotoğraflardan geriye hepi topu, yırtık bir kartpostal, abimin başsız gövdesinin görüntüsü ve sakladığım fotoğrafla birlikte, bu kaldı. Üzerindeki tozları üflemek için harap fotoğrafı ağzıma yaklaştırıyorum. Karşımda gülümseyen iki *anasara** çocuğunun yüzü her nasılsa bana güç veriyor ve zar zor doğrulup sandalyeye oturuyorum. Çıplak ayağımla, ağabeyimin yüzünü bulur muyum diye beyhude bir çabayla, deli gibi toprağı tarıyorum. Ama Yola görevini layıkıyla yerine getirmiş, tek bir parça bile yok.

Biraz soluklanınca buruşturulmuş fotoğrafları ve parçaları dikkatle dizime koyuyor ve düzeltmeye çalışıyorum. Tanıdık pembemsi yüzler eski dostlar gibi; oysa bu çocukları aslında ne

* Ng Yabancı/beyaz. (ç.n.)

gördüm ne de konuştum onlarla: Katie ve Hope. Fotoğrafta bir tür bahçede duruyorlar. El örgüsü, parlak renkli şapkalarının altından tuhaf, neredeyse altın rengi saç tutamları çıkıyor ve verdikleri nefesin soğuk havada yarattığı hayaletimsi buhar, mutlu yüzlerini çevreliyor. Biri (Katie sanırım) eldivenli elini fotoğrafı çeken kişiye doğru uzatmış. Avucunda bir kartopu var! (Daha önce –okulumuzda Mösyö Boubacar'ın güzel kitaplarında– uzak yerlerdeki dağları örten, soğuk, temiz ve *Solani*'den* bile beyaz karların fotoğraflarını görmüştüm). Çocukların arkasındaki yüksek ve sık bir çitin üzerindeki girintilerde de kar birikmiş. Daha da geride, bir tepenin üzerinde, kuleli, gri, devasa bir taş bina var. Binanın yanında siluetleri neredeyse arkadaki beyaz renkli gökyüzüne düşmüş cılız ağaçlar. Yukarıda, sağ üst köşede, siyah bir kuş uçuyor.

Bina bana yine Mösyö Boubacar'ın kitaplarında gördüğüm Niamey ve Agadez'deki büyük camileri hatırlatıyor biraz. Okulumu, Mösyö Boubacar'ı ya da arkadaşım Miriam'ı düşünmemem gerek. Moussa artık bir kadın olduğuma göre bütün bunları geride bırakmam gerektiğini söylüyor.

Katie ve Hope'un fotoğrafını elimden geldiğince düzelttikten sonra, kartpostalı aldım. Doodi'nin gazabına uğramadan önce çok güzeldi. *Anasara* arkadaşlarım kartpostalın arkasına kendi harfleriyle resimdeki yerin adının Portaferry ve evlerine en yakın köy olduğunu yazmışlardı. Parçaları bir araya getirmeye başlayınca, resmin dörtte birinin eksik olduğunu anlıyorum. Yine de koyu mavi bir denizin üzerindeki parlak renkli ahşap tekneleri ayırt edebiliyorum. Büyük bir okyanustan ziyade epey küçük bir deniz olmalı çünkü ötesinde bir başka memleketin dağlarını görebiliyorum; Katie ve Hope'un fotoğrafındakinden çok daha mavi bir gökteki pofuduk beyaz bulutların altında mavi-yeşil dağlar uzanıyor.

Mösyö Boubacar, bir keresinde, bana Katie ve Hope'un yaşadığı İrlanda'nın haritasının da içinde bulunduğu harika bir kitap göstermişti.

---

* Ng. Bir süt ürünleri markası. (ç.n.)

İrlanda öyle küçük görünüyordu ki, orada birilerinin yaşadığına inanmakta zorlanmıştım. Başka bir sayfada, Afrika öylesine kocamandı –ve Nijer, Afrika kıyılarından öylesine uzak– ki günün birinde okyanusu görebileceğim konusunda kuşkuya düşmüştüm. Ama Mösyö Boubacar her şeyin mümkün olduğunu söylemişti. Kendisi çok gezmiş; Benin'e, Burkina Faso'ya, Fildişi Sahili'ne ve Liberya'ya gitmişti; onun sözlerinden şüphe duymam için sebep yoktu.

Bütün bunlar on ikinci doğum günümden önceydi.

1

Bay N. Boyd
Üye No: 515820
Ballygowrie Co. Down
Kuzey İrlanda

Haoua Boureima
Çocuk referans no: NER 2726651832
Vision Corps International
Tera Bölgesi Geliştirme Programı eliyle
PK 11504 Niamey
Nijer Cumhuriyeti Batı Afrika

10 Nisan 1995

Sevgili Destekçimiz,

Günaydın! Ben desteklediğiniz kız çocuğuyum ve yeni çocuğunuz olmaktan dolayı çok mutluyum. Annemle babam da bu sebeple size selam ve saygılarını yolluyorlar. Onlar da çok mutlu. Mektubunuzu ve güzel fotoğrafınızı almaktan çok mutlu oldum. Size ve ailenize çok teşekkür ederim.

Allah sizden razı olsun.

Biz bir köyde yaşıyoruz, adı Wadata. Briketten yapılmış bir evimiz var. Ülkemizde hava çok sıcaktır. Fatima adında, iki yaşında bir kız kardeşim, Adamou adında on yaşında bir erkek kardeşim ve Abdelkrim adında büyük bir abim var. Babam akdarı ve süpürge darısı yetiştirir. Annem ev kadınıdır. Bamya ve yerfıstığı yetiştirir.

Şimdi okula gidiyorum ama daha ilkokuldayım. Dünya arkadaşlarımız sayesinde döner.

Bazı arkadaşlarım ülkemizin (Nijer Cumhuriyeti) haritasını yapmak için bana yardım ettiler. Resim yapmayı çok seviyorum. Ailem de size selamlarını yolluyor. Bana bu mektubu yazmam için danışmanım Richard Houeto yardım etti.

Sevgilerimle,

Çocuğunuz Haoua (8 yaşında)

HARİTA + PARMAK İZLERİ!!!

Katie ve Hope'un adlarını ilk defa, Sushie adlı bir *anasara* hemşire, günün birinde annemle babamı ziyarete geldiği zaman duydum. Sekiz yaşıma yeni girmiştim ve daha önce hiç *anasara* görmemiştim. Sushie güçlü, uzun boylu ve şıktı; iri beyaz dişleri ve kahverengi dalgalı saçları vardı; saçlarını örmemiş, dağınık bir topuz halinde toplamıştı. Yüzünün solgunluğu ilkin beni rahatsız etse de çok geçmeden onu güzel bulmaya başladım.

Bana seslendiğinde evimizin önünde akdarı öğütüyordum. Djerma* dilinde "*Ira ma wichira bani*"** diye seslenmiş, "Annen burada mı?" diye sormuştu. Olduğum yere çakılıp kalmama sebep korku değil, karşımda duran yaratığın tuhaflığıydı.

Büyük beyaz dişleri güneşte ışıldayarak gülümsemiş ve halkımın "Eee, sonra?" demek istediklerinde kullandığı ve söze gerek bırakmayan bir el hareketi yapmıştı; sağ elini ayası aşağı gelecek şekilde yavaşça sola doğru hareket ettirdikten sonra çevirmiş ve ayası dışa bakacak şekilde, kendi ağırlığıyla aşağı

* Ng. Kabile adı ('Zarma' okunur). (ç.n.)

** Ng. Günaydın (ç.n.)

indirmişti. Bu hareket, Sushie'nin yaptığı gibi bir soru anlamına da gelebilirdi, bir hakaret anlamına da; hakaret kastı varsa dişlerin arasından gürültüyle nefes çekilir.

Havan tokmağımı bıraktım ve annemi çağırmaya gittim.

Daha sonra, babam eve geldiğinde ben dışarıdaki kırmızı plastik leğende Fatima'ya banyo yaptırırken, annemle birlikte içeri geçti ve bana çok uzun gelen bir süre boyunca konuştular. Annemin dışarı çıkıp da ailemizin Vision Corps International'ın Tohum Temin ve Eğitim Programına katılacağını söylerken ne kadar mutlu göründüğünü hep hatırlayacağım.

"Allah yüzümüze güldü" dedi, "Zamanla bize bir dikiş makinesi bile verebilirler!"

Bu olayın üzerinden fazla zaman geçmeden, Wadata'daki okula başladım. Hemen ardından Katie ve Hope'dan, hayatlarına ait anları görmemi sağlayan fotoğraf ve kartpostallar eşliğinde mektuplar ve paketler gelmeye başladı. İlk pakette bütün aileme yollanmış hediyeler vardı: Şekerlemeler, parlak renkli borazan ve düdükler, resimli kitaplar, Fatima için küçük bir bebek, kardeşim Adamou için bir lastik top ve annemle babama kol saatleri. Abim Abdelkrim'e bile (Nijer Muhafızlarına katılmıştı) bir hediye vardı. Birkaç hafta sonra, Niamey'deki kışlasından bir not göndermiş, Katie ve Hope'un anne babasına küçük transistorlu radyosu için teşekkürlerini iletmemi istemişti. Yazdığı birkaç sözcüğü kendi kendime okuyabildiğim için gururlanmıştım –Abim okuma yazmayı orduda öğrenmişti–. Sanıyorum, arkadaşlarımın çoğu günlerini hâlâ akdarı öğütmek, çamaşır yıkamak, nehirden su taşımak, hayvan gütmek, yakacak odun toplamak ve kurak toprağı sürmekle geçirirken ben okula gidebildiğim için ne kadar şanslı olduğumu gerçekten anlamaya o zaman başladım.

Babam saatini de derhal pazara götürdü ve sattı. Birkaç gün sonra annem kendi saatini de bulamadı.

Bu armağanların en değerlileri küçük, yumuşacık, parlak portakal rengi camdan gözleri olan bir ayıcık ve yeni arkadaşlarımızın bize gönderdiği fotoğraflar ve kartpostallardı. Ayıcığı

genellikle *pagne*min içine saklıyordum; ama geceleri dikkatle bir bez parçasına sardıktan sonra Katie ve Hope'un mektup ve fotoğraflarının yanına, fasulye samanından yatak altına koyuyordum. Bir sabah, okula başlamamın üstünden fazla zaman geçmemişken, ayıcığın kaybolduğunu fark ettim. Satmak yahut başka bir şeyle değiştirmek için Adamou'nun aldığından emindim. Dışarıya, serin sabah havasına çıktım. Annem süpürge darısı lapası ve pişi yapıyor, babam için çay hazırlıyordu.

"Adamou ayıcığımı almış" dedim.

"Bundan nasıl emin olabilirsin çocuğum" dedi annem. "Sağlam kanıtların olmadan birini suçlamak yanlıştır."

"Ama daha önce de almıştı ayıcığımı" diyerek itiraz ettim.

Okuldan sonra arkadaşım Miriam Kantao'yla nehrin oraya indik ve Adamou'yu her zaman olduğu gibi kendisine benzeyen bir grup işe yaramaz kafadarıyla birlikte haylazlık peşinde bulduk. Yanlarında bir yetişkin olmadan oraya gitmemeleri gerektiğini hepimiz biliyorduk; ama köyümüzün oğlanlarının en sevdikleri uğraş, nehir kenarındaki setlerin güvenli mesafesinden sopalar ve taşlarla timsahlara sataşmaktı.

"Ayıcığımı geri ver, Adamou" diye yalvardım.

"Bende değil, aptal kız!" dedi, destek beklercesine arkadaşlarına dönerek.

Birbirlerine bakıp sırıttılar. Oğlanlara bakarsanız, ben ve Miriam –tıpkı timsahlar gibi– onlar eziyet edip eğlensinler diye vardık.

"Fawako'nun pek hoşuna gitti!" diye seslendi çocuklardan biri, nehri işaret ederek. Fawako, "kasap" en büyük erkek timsaha verdiğimiz isimdi. Fawako'nun yıllar boyunca ne kadar çok insanı mideye indirdiği ve komşu köy Goteye'den iki çocuğun, arkalarında yalnızca su testilerini bırakarak, nasıl ortadan kaybolduğu hakkında hikâyeler anlatılırdı.

Ama gerçek olduğunu bildiğimiz sadece bir olay vardı. Önceki sene, Wadata bölgesine yapılması önerilen bir su kulesi ve sondaj için araştırma yapmak üzere gelen hükümet görevlerin-

den biri, bir bacağını yitirmişti. Ayrıca timsahların gerçekte avlarını hemen yemediklerini, boğduktan sonra cesedini çürümesi için suyun altındaki batık bir ağaç gövdesinin yahut benzeri bir şeyin altına sakladıklarını ve ihtiyaç duydukça gidip yediklerini biliyorduk.

Nehrin tembel ve pis kokulu sularına bakarken küçük ayımı bir daha göremeyeceğimi biliyordum. Miriam'la ben köye gitmek üzere geri dönerken, oğlanlardan biri çatal bir dal ve şambrel parçalarından yaptığı sapanla bize taş attı. Taş sol kalçamın üstüne isabet etti ve fena halde canımı yaktı.

"Babama söyleyeceğim" dedim gözyaşları içinde. Tehdidimi deliler gibi gülüşerek karşıladılar.

Nehirden Wadata'ya yürümek otuz dakika sürer, eğer su taşıyorsanız iki katı. Eve vardığımda babam, köyün yaşlılarından ve *griot** dediğimiz hikâyeci ve müzisyenlerinden üç dört kişiyle birlikte kamış sayvanın altında, palmiye yaprağından hasırlara oturmuş, nane çayı içerek domino oynuyordu. Eve geç kaldığım ve Miriam'la birlikte nehre indiğimi tahmin edeceği için kızacağından korkuyordum.

Onu ve arkadaşlarını saygıyla selamladım, hepsi bütün dikkatini oyuna vermişti.

Babam oyuna ara verip doğru düzgün yüzüme bile bakmadan hafifçe omzuma dokundu. "Annene yardım et Haoua" dedi, "hadi akıllı kızım"

Ayıcıktan söz etmemeye karar verdim.

Matmazel Sushie evimizi sık sık ziyaret eder, kimi zaman da yanında başka *anasara* çalışanlar getirirdi: doktarlar, fotoğrafçılar, öğretmenler ve tercümanlar. Ziyaretçilerimizden biri, Richard, Goteye'de doğmuş, Niamey ve Washington D.C.'de eğitim görmüştü; şimdi Sushie'yi hayatıma sokan aynı örgüt, Vision Corps International için çalışıyordu. Richard dünyamın sınırlarını daha da genişletmişti. Onun sayesinde Katie, Hope

* Batı Afrika'da kabilenin yahut ailenin sözlü geleneğini sürdüren hikâye anlatıcılar. (ç.n.)

ve babalarının yazdığı tuhaf sözcükler anlam kazanmış, benim olmuşlardı. Richard onların mektuplarını İngilizce'den Fransızca'ya ve gerektiğinde –ki başlangıçta sıkça gerekiyordu– Fransızca'dan Djerma'ya çeviriyordu. İlk başlarda İrlandalı bu yeni arkadaşlarıma söyleyecek fazla bir şey bulamıyordum. Bay Boubacar yaptığım küçük bir resmin altına başparmağımın izini mürekkep kullanarak nasıl çıkaracağımı gösterdi ama o mektuplara gerçekten karşılık yazabileceğim hiç aklıma gelmemişti. Wadata'daki hayatımın onların ilgisini sahiden çekebileceğini düşünmemiştim. Ama Katie ve Hope sık sık yazdılar, ailemle, okulumla, köyümle ilgili sorular sordular. Annemi, babamı ve bütün kardeşlerimi ayrı ayrı sordular –Abdelkrim'i bile– böylece ben de onlara daha fazlasını anlatma isteği uyandı.

Bay N. Boyd
Üye no: 515820
Ballygowrie
Co. Down.
Kuzey İrlanda

Haoua Boureima
Çocuk referans no. NER 2726651832
Vision Corps International
Tera Bölgesi Geliştirme Programı eliyle
PK. 11504 Niamey
Nijer Cumhuriyeti Batı Afrika

3 Temmuz 1996

Sevgili Noel Boyd,

Bana gönderdiğiniz hediyeler konusunda çok teşekkür ederim. Hepimiz sizden birer hediye aldık. Annem bir parfüm ve bir saat, babam bir saat aldı ve bütün erkek kardeşlerimle kız kardeşim hediyeler aldılar. Size ve ailenize çok teşekkür ederim. Tanrı sizi, Bayan Boyd'u ve kızlarınızı korusun.

Köpeğim yok fakat keçilerimiz, koyunlarımız ve tavuklarımız var. Yağmur mevsimi olduğundan hava şimdi epeyi soğuk. Ailemin de size selamları var. Danışmanım Bay Richard Houeto size bu mektubu yazmam için bana yardım etti.

Sevgiler

Kızınız Haoua

Yabancıların Wadata'ya getirdiği her şey iyi değildi. Sushie gelmezden önce, köyün yaşlıları biz çocuklara korkunç, soluk benizli *anasara*lar hakkında hikâyeler anlatmaktan, eğer terbiyesizlik edersek, iğneleriyle gelip canımızı yakacaklarını söyleyerek bizi korkutmaktan zevk alırlardı.

Nijerli her çocuk, okula gitsin gitmesin, bir asır önce ülkemizi yakıp yıkan, koca köyleri yerle bir eden ve askerlerine erkekleri öldürme, kadınlara tecavüz etme ve çocukları kuyulara atma emri veren Fransız subayı Paul Voulet'in hikâyesini bilirdi! İşte, o canavarlardan biri, etiyle, kanıyla aramızda belirmişti!

Biz daha büyük çocuklar (Miriam ve ben o zaman sekiz yaşındaydık) Sushie'nin ilaçlarını ve iğnelerini, vaat ettikleri sağlık ve korunmanın yanı sıra, annelerimiz ve öğretmenlerimiz tarafından canla başla desteklenmeleri nedeniyle de bütün korkumuza rağmen, memnuniyetle karşılamaya gayret ediyorduk: Wadata kötü beslenme, su kaybı, dizanteri, sıtma ve AIDS yüzünden pek çok çocuğunun ölümünü görmüştü. Annemle babam da Adamou doğmadan önceki iki çocuğunu yitirmişlerdi. Her ikisi de erkekti ve bebek sayılacak yaştayken ölmüşlerdi. Annem onlardan çok seyrek söz ederdi.

Katie yazdığı mektuplardan birinde büyük büyükbabasının hâlâ yaşadığını söylemişti. Doksan beş yaşındaymış! Tek başına bu bile *anasara*nın ilaçlarını içmek için yeterli sebepti. Ben babamın anne babasını ve annemin babasını hiç görmemiştim.

Anneannem, her şeye rağmen, Sushie ve ilaçlarını ölünceye kadar çok büyük şüpheyle karşılamaya devam etmişti. Ona seslendiğimiz adıyla Bunchie, okulum, Bay Boubacar, Richard'la ilgili her şeye karşı aynı şekilde sakıngan davranmıştı. Başını sallar, neredeyse hiç diş kalmamış ağzından cık cık sesleri çıkarırdı. Annem etrafta değilken, "Bunların sana faydası olmayacak miniğim" derdi.

Babamla anneannemin üzerinde anlaştığı tek mesele de bu gibiydi; "Okuyan kızlar anne babalarına itaat etmiyor artık" derdi babam.

Bunchie öldüğü zaman elli iki yaşındaydı. Otuz yılı aşkın

zamandır duldu ve daha Niamey'i bile görmüş değildi. Geriye dönüp bakınca, belki de beni uyarmakta haklıydı diye düşünüyorum ama o zamanlar en büyük dileğim daha çok yer görmekti ve günün birinde dünyanın başka yerlerini de görebileceğime inanmaya başlamıştım.

Sushie hayatımıza girdiği zaman küçük Fatima daha iki yaşına yeni girmişti. Kardeşim başlangıçta iyi kalpli beyaz hemşireyi görür görmez yaygarayı basıyordu. Babam ve arkadaşları kardeşimin duyduğu korkudan büyük keyif alıyorlardı. Sushie'yi yahut çalışma arkadaşlarından birini ne zaman görecek olsalar, bizim çevirmeye dalıp Fatima'yı yahut yakınlarındaki bebeklerden birini kapıp çıkmadan önce "*Attends! Attends!*" diye bağırarak beklemesini isterlerdi. Sonra çocuğu Sushie'nin yüzüne karşı kaldırırlar ve bunun üzerine çocuk babamı ve kafadarlarını zevkten dört köşe ederek basardı feryadı. Sushie bunu yapan erkeklere köpürür, bir yandan Djerma dilinde çılgınca küfreder, bir yandan kız kardeşimi ya da annesinin kucağından kapılıp getirilmiş talihsiz çocuk her kimse onu sakinleştirmeye çalışırdı. Erkekler bunu da pek eğlenceli bulurlardı.

Bir gün, okula başlamamın üstünden yaklaşık üç yıl geçmişken, abim Abdelkrim'den bir mektup aldık. Hâlâ evde bir sürü işten sorumlu olmama rağmen derslerime de çok sıkı çalışıyordum ve abimden gelen haberleri annem, babam, Adamou ve Fatima'ya okumak beni çok mutlu etti. İrlanda'dan da mektuplar gelmeye devam ediyor; Katie ve Hope'a cevap yazmak hoşuma gidiyordu. Mektupları okurken veya yazarken takılacak olursam, Richard ya da Bay Boubacar hep yakınımdaydılar; böylece gelen mektupları okumak ve onlara cevap yazmak hayatımın doğal ve önemli bir parçası haline gelmişti.

Abdelkrim biraz izni olduğunu ve Tera'daki üsse giden askeri bir aracın geçerken yolundan sapacağını ve kısa bir süre kalması için onu Wadata'ya bırakacağını yazıyordu. Biz çocuklar ve çilekeş annemiz çok sevinmiştik. Zavallıcık, annesinin ölümünden beri bir yıldır yas tutuyordu ve en büyük oğlunu tam dört yıldır görmemişti.

Annemin çok kederli ve babamın ihtiyaçlarıyla ilgilenemeyecek durumda olması babamı her geçen gün daha da çileden çıkartıyor, hoşnutsuzluğunu da açıkça belli ediyordu. Miriam'ın kardeşi Dendi köyde babamın ikinci bir karı almaya niyetlendiğine dair söylentiler duymuştu.

2

Katie ve Hope Boyd
Üye No: 515820
Ballygowrie
Co. Down.
Kuzey İrlanda

Haoua Boureima
Çocuk referans no. NER 2726651832
Vision Corps International
Tera Bölgesi Geliştirme Programı eliyle
PK. 11504 Niamey
Nijer Cumhuriyeti Batı Afrika

21 Haziran 1998

Sevgili Katie ve Hope Boyd,

Mektubunuzu, küçük armağanlarınızı ve fotoğrafları (on kuruboya kalemi, iki defter, dört kurşunkalem, yirmi beş balon, iki silgi, bir tükenmezkalem, üç kalem açacağı, şekerlemeler, üç fotoğraf ve ülkenize ait üç kartpostal) aldım ve çok mutlu oldum. Bu armağanlar için sizlere teşekkür ederim.

Babam çalışıyor ve annem de çalışıyor. Yakında abimi göreceğiz. Ben su taşıyorum. Miriam adında bir arkadaşım var (o da on bir yaşında). Hep birlikte oyun oynamayı seviyoruz. Annem ve babam size Tanrı'dan iyilikler diliyorlar. Anneniz ve babanız için de hepimiz Tanrı'dan iyilikler diliyoruz. Sizlere esenlikler diliyoruz.

Okulu çok seviyorum. Öğretmenim Bay Boubacar bana ülkenizin yerini gösteriyor. Fotoğrafları ve kartpostalları çok beğeniyorum. Bana bu mektubu yazmam için yardım eden kişi danışmanım Richard Houeto'dur.

Sevgiylerle,

Haoua

Eylül başlarıydı. Güneş acımasızca yakmaya devam ediyordu, hava nemliydi, sabahları ve akşamları ortalık sivrisinek kaynıyordu. Yağmurlar iyi gelmiş ve Wadata'nın sert, kavrulmuş toprağını ince ve narin bir yeşillik örtmüştü. Köyde bir esenlik havası vardı ama Abdelkrim'in eve dönmesinden hemen önce, kuzeyden sert ve beklenmedik bir *Harmattan** esmiş, her şeyin üzerini çölden getirdiği kırmızı tozdan kalın bir örtüyle kaplamıştı. Wadata'yı bir karanlık sarmıştı. Üç gün süren fırtına esnasında evden dışarı çıkmak bile çok zorlaşmıştı. Küçük evimizde sinirler gerilmişti. Yediklerimiz kurutulmuş hurma ve şekersiz bulamaçtan ibaretti. Fırtınanın başladığı gün öğleden sonra babam sepet örmeyi bıraktı, çeçesini yalnızca gözlerini açıkta bırakacak şekilde başına sardı ve annemi, biz çocukların birbiriyle hırlaşmasına engel olmak derdiyle baş başa bırakıp ortadan kayboldu. Rüzgâr uğuldayarak çubuktan çitlerimizi yatırır, duvarlarımızı kum bombardımanına tutar ve ürün yetiştirmemize yarayan azıcık toprak örtüsünü de süpürüp götürürken annem bize türküler söyledi ve gururla Abdelkrim'in çocukluğu hakkında hikâyeler anlattı. Odanın zeminini keçi gübresiyle kaplayıp sağlamlaştırma planlarından ve Niamey'e yaptığı yolculuklardan söz etti. Annesi

* Ar. Sahra Çölü'nde Batı Afrika'ya doğru esen bir rüzgâr. (ç.n.)

Bunchie'yi anlattı. Hepimizle ilgili umutlarını. Okulumu çok ama çok özlemiştim ve yemek yapmak ya da giysi yamamak için anneme yardım etmediğim zamanların çoğunu Fatima'ya kitap okuyarak, Katie ve Hope'a mektup yazarak geçirdim.

En sonunda fırtınanın durması ve havayı tuhaf bir sessizliğin doldurması Wadata'daki herkesi çok rahatlattı. Hevesle kitaplarımı bohçaladım ve okula giden yolun çoğunu fırtınanın çarşaf gibi yaydığı kumlara basarak hoplaya zıplaya geçtim. Mektubumu Richard'a vermek için sabırsızlanıyordum. Katie ve Hope için tavuklarımızı gösteren küçük bir resim de yapmıştım çünkü babalarının da hayvan beslediğini yazmışlardı.

Ertesi gün, okuldan döndüğüm zaman, bizim çevirmenin önünde sivil bir kamyonetin park etmiş olduğunu görerek şaşırdım. Wadata'dan pek az araç geçerdi. Yardım görevlileri ziyarete gelirlerdi tabii ve arada bir de bir dolmuş yahut bir grup *anasara* köyün civarında belirirdi ama her şeye rağmen köyümüze gelen bütün araçlar hâlâ büyük merak konusu olurdu. Sahra Çölü'nü geçen kamyonlar bile yollarının uzağındaki köyümüze uğramazdı; bu yüzden, bu devasa ve tıka basa yüklü kamyonlarla Wadata'ya dönmek için zaten yeterince çetin ve uzun bir yolculuk yapmış birini, kamyondan indikten sonra hâlâ üç saatlik bir yürüyüş beklerdi.

Abdelkrim'in gelmesini bekliyorduk ama tam olarak ne zaman geleceğini bilmiyorduk ve beyaz Land Rover'ın kaputu üzerinde oturanın abim olabileği hiç aklıma gelmedi. Yaklaştakça üzerinde kamuflaj desenli üniforma ve bordo bir bere olduğunu görebildim. Pahalı görünüşlü güneş gözlükleri takıyordu. Dudaklarının arasında bir sigara sarkıyordu. Biraz daha yaşlı ve pejmürde kılıklı başka bir asker daha vardı, babamla konuşuyordu, yaklaştığımı görünce babam beni göstererek seslendi:

"Aha! Mekteplimiz de geliyor."

Kaputun üzerinde oturan asker sigarasından derin bir nefes çektikten sonra, izmariti yere fırlattı. "*Fofo*!* Şu haline bir bak

* Ng. Selamlar! (ç.n.)

ufaklık" dedi. "Ne kadar büyümüşsün!" Çevik bir hareketle arabadan aşağı atladı ve güneş gözlüklerini çıkardı.

"Abdelkrim? *Mate fu?*"* dedim tereddütle. Karşımda duran yakışıklı, atletik genç adamın birkaç yıl önce son kez gördüğüm uzun boylu, sıska delikanlıyla pek az benzerliği vardı.

Abdelkrim kocaman gülümseyerek kollarını açtı, "*Bani sama walla*" ** Dudakları o küstah ve yamuk gülümsemesiyle aralandığında, karşımdakinin gerçekten de abim olduğunu anladım. Sarılıp ona sokulduğumda giysilerini, yabancı askeri aksamını, kokularını alışılmamış buldum ama yine de kollarında kendimi güvende hissettim. Bunchie uyuyuncaya kadar "Haoua-Haoua-Haoua-Haoua-Hoo" diye şarkı söyleyerek beni salladığı zamanlar da hissederdim aynı duyguyu. Babam müşfik anneannemin şarkısını söyleyerek sık sık benimle dalga geçerdi. Her zaman katı yürekli biri değildi ama babamın bana abim gibi sarıldığını hiç hatırlamıyordum: Abim sanki ne kadar ihtiyacım olduğunu bilirmiş gibi bıraktı doya doya sarılalım. Bir tek annem kendimi böyle hissetmemi sağlardı.

Annemin heyecanla abimin başka bir arkadaşıyla konuşmakta olduğu çevirmeden içeri girdik. Fatima annemin *pagne*sine yapışmış, arkasına saklanmıştı.

"Haoua" dedi annem, askerin koluna hafifçe vurarak, "bu Çavuş Bouleb"

Biraz utanarak başımı salladım. Çavuş Bouleb devasa bir adamdı: Abdelkrim'den bile uzundu, geniş omuzlu, delici bakışlıydı. Yanaklarında küçük, düzenli yara izleri halinde dövmeler vardı; gülümsediğinde dişlerinin Sushie'ninkilerden bile mükemmel olduğu görülüyordu. Elini kaldırıp beni selamlamadan önce sağ elindeki tombul puroyu sol eline geçirdi.

"*Foyaney.****Ça va*,*****Haoua?" Konuşmasıbizimyörelilerinkine benzemiyordu; sesi pes ve adeta melodikti ama konuşması ha-

* Ng. İyi misin? (ç.n.)
** Ng. İyiyim. (ç.n.)
*** Ng. Merhaba. (ç.n.)
**** Fr. Tamam mı? (ç.n.)

fifçe korkutucuydu. Bu yörede yara dövmesi pek görülmezdi ama her şeye rağmen Hausa* olduğunu tahmin ettim. Parmağındaki altın yüzüğe bakmaktan kendimi alamıyordum: değerli, günah ve yasak. Annemin ve kız kardeşimin yanında dev gibiydi, burada tuhaf, buraya ait değilmiş gibi görünüyordu; daha önce şehirden hiç ayrılmamış bir hali vardı, nehirden fazla uzaklaşmış bir suaygırına benziyordu.

"Abdelkrim'in arkadaşları babanla yemek yiyecekler" dedi annem, "Hemen biraz odun getir, ben de Çavuş'a çay yapayım. Hadi akıllı kızım"

Annemin gergin olduğunu, abimin üstlerini etkilemeyi istediğini görebiliyordum. Birkaç adım atmıştım ki elinde yeni kesilmiş bir tavukla gelen Adamou'yla karşılaştım. Dirseklerini çırparak, aptalca, gırtlaktan gelen gıdak gıdak sesler çıkardı ve hâlâ kan sızan hayvancığı bacaklarından tutarak yüzüme karşı salladı.

"Tavuk yiyeceğiz!" diye haykırdı. Sandaletli ayağını kaplayan kanın üzerine toz toprak bulaşmıştı.

"Biliyorum" dedim sıyrılıp geçerken. Etin her türlüsü ancak çok özel durumlarda yenirdi. Kan izlerini takip ederek, babamın yaptığı hayvan barınağına doğru gittim ve bir deri bir kemik koyun ve keçilerin dikkatli bakışları altında biraz çalı çırpı topladım.

Abdelkrim'in yine gideceğini düşünmeye başlayıncaya kadar onu ne kadar özlediğimi tam olarak anlayamamıştım. Abim orduya katılmak üzere gittiğinde Fatima çok küçük olduğundan onu hatırlamıyordu ama o akşam abimi gözlediğini gördüm. Ona karşı güçlü bir kardeşlik bağı hissetmeye başladığını hissediyordum. Adamou'nun da Abdelkrim'i evde görmekten çok mutlu olduğu açıkça belliydi. Abim ve Mohammed'e (gündüz babamla konuşurken gördüğüm asker) futbol ve güreş becerilerini göstermekten çok zevk aldığı belliydi.

Biz, erkekler için sofrayı kurarken, Çavuş Bouleb, Wadata'yı ziyaret edebilmek için "araya adam koymak ve nüfuzunu kullan-

* Ng. Kabile adı. (ç.n.)

mak" zorunda kaldığını anlattı; Tera'ya gitmek için köyümüzden geçmek yolu bayağı uzatmayı gerektiriyordu. Askerlerin seyahat etmekte kullandıkları araç özel olarak yapılmış ve Togo'nun başkenti Lomé'deki Togolese Limanı yoluyla Cumhurbaşkanlığı Muhafızları'nın kullanımı için ithal edilmişti. "Özelleştirilmek" ve boyanmak üzere askeri üsse götürülüyordu. Kum fırtınası esnasında Land Rover'ı korumak için yaptıklarını öylesine ince ayrıntılarıyla anlatıyordu ki ter ve ayak kokularını duydum neredeyse. Dilimizi tuhaf bir şekilde, kelimeleri yutarak konuşması adeta hipnotize etmişti beni. Yedi yaşındayken anne babası tarafından köle olarak satıldığını anlatırken büyülenmiş gibi onu dinliyordum. Sierra Leone'ye götürülmüş, orada elmas madenlerinde çalışmıştı. Sonra çocuk asker olarak hizmet vermişti. En nihayet Hıristiyan olmuş ve Nijer'e dönerek amcasıyla yaşamaya başlamış ve hem orduda hem de "manevi hayata modern bir bakış" dediği şeyde mutluluğu bulmuştu. Yaşadığı güçlükleri hayal etmekte bile zorlanıyordum.

Tam yemek yemek üzere annem ve kız kardeşimin yanına gidiyordum ki babam seslenip beni yanına çağırdı. "Haoua bol bol keçi sütü içmeyi ihmal etme" dedi, tabağından bir tutam pilavla ve bir parça eti eliyle ağzına atarken. Kurnazca Çavuş Bouleb'e gülümseyerek "Bu kızı biraz şişmanlatmamız lazım" diye ekledi.

Yemeğimizi çabucak yedik ve bulaşıkları bir leğene doldurup yıkamayı sonraya bıraktık ki daha fazla gürültü çıkarmadan erkeklere katılabilelim. Abdelkrim askerlerin o sabah feribotla geçişlerini anlatarak bizi eğlendirdi. Anlaşılan Bac Farie'ye kuşluk vakti varmışlar ve feribotun kıyıya yanaşması için bir saat kadar sabırla beklemek zorunda kalmışlardı. Abimin bir C.A.R.E.* görevlisi olduğunu sandığı iriyarı, siyah bir Amerikalı kadın da küçük bir grup çalışma arkadaşıyla birlikte bir başka araçta bekliyormuş.

* Cooperative for American Relief Everywhere / Her Yere Amerikan Yardımı Kuruluşu (ç.n.)

"Çok gürültücü, çok sinir bozucu bir kadındı" dedi Abdelkrim. "Saçma sapan konuşup durdu, sanırım bizim Mohammed'te gözü vardı!"

Mohammed, "Hadi ordan! Asıl senin peşindeydi, ahmak!" diyerek şaka yollu Abtelkrim'i dürttü.

"Vallahi! Benim peşimde değildi dostum. Gerçi bir kadının senin gibi çiftçi bir *Peulh*'un* peşine düşmesini de aklım almıyor ya. Aklı olsa Bouleb'i seçerdi" diyerek Çavuş'u işaret ederek, "Hiç olmazsa onun biraz parası var!"

Çavuş Bouleb ses etmedi. Omuz silkip temiz beyaz avuçlarını iki yana açarak, "Neden olmasın?" dercesine anneme baktı.

Annem gülerek dizine vurup öne eğildi.

"Yanlarında acayip uzun boylu ve ince yapılı bir melez vardı" diye devam etti Abdelkrim. "Sanırım Goteye'deki klinikle bir ilgisi varmış. Yaşlı kız fotoğraflarımızı çeksin diye adamın başının etini yedi."

"Kadının hoşuna giden üniformamdı" dedi Mohammed.

Hepimiz kahkahayı bastık. Muhammet'in üniforması Abdelkrim'inkinin aynıydı ama her nasılsa üzerinden *jellaba*** gibi sarkıyordu.

"Tabii ki askeri personelin fotoğrafını çekmek yasal değil" diye hatırlattı hepimize Çavuş Bouleb, "ama bu, öyle sıradan bir fotoğraf makinesi değildi dostlarım.. "

"Kesinlikle değildi" diye araya girdi Abdelkrim. Yeleğinin cebinden küçük, yaklaşık kare şeklinde bir fotoğraf çıkararak anneme uzattı, "Baksana anne."

"Amerikalı kadın ve arkadaşına her birimize hemen çıkan bu fotoğraflardan birer tane vermesi şartıyla yaptığını görmezden geleceğimi söyledim..."

Mohammed ve Bouleb de kendi fotoğraflarını çıkarıp küçük topluluğumuza gösterdiler. Fotoğrafların hepsi de birbirine oldukça benziyordu: Askerler feribotta gururlu ve sert bir şekilde Land Rover'ın yanında dururken.

---

* Ng. Kabile adı. (ç.n.)

** Ar./Ng. Her iki cinsiyetin de giyebildiği uzun entari. (ç.n.)

"Bize durmadan gülümsememizi söylüyordu" dedi Abdelkrim.

Abdelkrim'in fotoğrafına bakma sırası babama gelince, şöyle bir baktı ve tek söz etmeden abime geri verdi.

Abdelkrim fotoğrafı anneme verdi. "Sende kalsın anne" dedi.

"*Toh*"* dedi annem, "Teşekkür ederim."

Sonra Mohammed bir grup göçebeyle paylaştığı ilgi çekici bir akşamı anlattı: Bir grup Wodaabe** yaz göçünün bitiminde hayvanların tavlanmasını kutlamak için Agadez yakınlarındaki Ingal'de yapılacak *Cure Salée**** festivaline ve festival sırasında yapılacak *gerewole***** katılmak için yavaş yavaş yol alıyormuş. Wodaabe'lerin****** gelenekleri, inançları ve törenleri bizimkilerden öylesine farklı ve Mohammed'in onların zarafetini, inceliğini ve gözlerini açа açа dans edişlerini öyle bir anlatışı vardı ki, gece uyuduğumda rüyamda hayat dolu, kahkaha, müzik ve renklerle çapcanlı bir şehir gördüm ve o sabah sanki oraya sahiden gitmişim gibi bir duyguyla uyandım.

O gece yemek pişirdiğimiz ocağın sönmekte olan ateşi çevresinde oturmuş, askerlerin hikâyelerini ve şakalarını dinlerken, hepimiz Abdelkrim'in askerde de Wadata'da olduğu gibi sevilen biri olduğunu açıkça anladık. Gökyüzü bulutsuz, ay gümüş rengiydi ve yıldızlar Matmazel Sushie'nin dergilerinde gördüğüm mücevherlerin taşları gibi ışıldıyordu. Ateşböcekleri sönmekte olan korlardan tembelce yükselen hafif dumanın çevresinde dönüyor ve kalbi kırık ağustos böcekleri görünmez bir *Samaria******* grubu gibi şarkı söylüyordu. Ateşin çevresinde oturan aileme ve dostlarımıza şöyle bir baktım ve bir anda her şey neredeyse mü-

---

* Ng. Tamam, peki. (ç.n.)

** Ng. Kabile adı. (ç.n.)

*** Fr. Göçebe festivali. (ç.n.)

**** Ng. Nijer'de yaşayan Wodaabe göçebelerinin evlenme çağındaki gençlerinin kuryapma törenidir. Evlenme çağındaki genç erkekler geleneksel kılıklara bürünür, yüzlerini geleneksel şekilde boyayarak dizilir, dişlerini göstererek, gözlerini iri iri açarak şarkı söyleyip dans eder ve izleyen kadınların ilgisini çekmeye çalışırlar. http://www.youtube.com/watch?v=M0HWVYRGOX8. (ç.n.).

***** Ng. Kabile adı. (ç.n.)

****** Ng. Gençlik / yöre grubu. (ç.n.)

kemmelmiş gibi göründü. Kendimi güvende, sıcak ve müteşekkir hissettim. Annem haklıydı, Allah yüzümüze gülmüştü.

Sonunda Çavuş Bouleb ve Mohammed konukseverliği için babama teşekkür ettiler. Televizyon seyretmek üzere bize katılmayacaklarını, bunun yerine erkenden Land Rover'a çekilip yatacaklarını söylediler çünkü şafağın ilk ışıklarıyla yola koyulmaları gerekiyordu. Hepimize iyi geceler dilediler ve abdest almak için plastik bir sürahi dolusu su alarak namaz kılmak üzere karanlıkta kayboldular.

Abdelkrim yerinde oturuyordu, gömlek cebinden bir paket sigara çıkardı.

"Sen arkadaşlarınla birlikte namaz kılmayacak mısın?" diye sordu babam.

Abdelkrim bir sigara yaktı ve mavimsi dumanların arasından başını sallayarak, "Sen git baba" dedi.

Babam cık cık ederek misafirlerimizin arkasından gitti. Karanlıkta tükürdüğünü işitebiliyordum. O uzaklaşınca Abdelkrim valizini karıştırıp hepimize getirdiği hediyeleri verdi: Biz üç çocuğa şekerlemeler ve leziz *guava*lar,* annem için siyah deri bir kordona takılı, takanı kem gözlerden ve kötülüklerden koruduğuna inandığımız çok güzel bir Agadez Haçı ve babam için sarı, naylon bir diş fırçası. Abdelkrim diş fırçasını karton kutusu içinde anneme uzatarak "Niamey'deki Fransız süpermarketinden, çok pahalıdır!" diye açıkladı.

"Niye kendin vermiyorsun Abdel?" diye sordu annem.

Abim sertçe "Sen ver anne" dedi ve öbür eline bir tomar banknot sıkıştırarak ekledi, "Bunları da iyi sakla" Abim eline geçen her fırsatta eve para gönderiyordu ama babamın o paraları çoğu zaman kumara yatırdığını annem bir komşumuza yakınırken duymuştum.

Annem şefkatle abimin yüzüne okşadı ve yumuşak bir sesle "Canım oğlum" dedi.

---

* Hintarmudu da denilen bir tür bir tür tropik meyve. (ç.n.)

Titrek ışıkta annemin yorgun hatta güçsüz göründüğünü fark ettim.

"Tamam anne" dedi abim, çantasını alıp kalkarken. Sonra bir an durdu, hüzünle anneme baktı ve "Bunchie öldüğünde yanımızda olamadığım için üzgünüm.. " dedi.

Annem bir şey söylemeden başını salladı. Abdelkrim'in annemizin gözdesi olduğu, abimin de aynı şekilde ona düşkün olduğu sır değildi.

Ortalığı topladıktan sonra köyün içinde yürüyerek, önünde çoktan kalabalık ve heyecanlı bir köylü grubunun toplanmış olduğu Mösyö Letouye'nin evine gittik. Mösyö Letouye zengin bir adam değildi ve bunu bize sık sık hatırlatırdı. Fakat Mekke'ye hacca gitmiş olan Hacı erkek kardeşi maden ticareti yapar ve Niamey'in Fransız mahallesinde büyük, beton bir evde yaşardı. Bay Letouye'nin kardeşi hem ailesinin hem de birlikte büyüdüğü insanların ne kadar başarılı olduğunu bilmelerini isterdi; bu nedenle Bay Letouye'nin de iş hayatına atılmasını sağlamış ve onun için Wadata'nın tek "dükkânını" açmıştı. Aslında dükkân dediğimiz pazar tezgâhından hallice bir yerdi fakat kardeşi Mösyö Letouye'ye küçük ama sağlam bir ardiye inşa etmesine yetecek kadar tuğla, sac ve kereste yollamış ve böylece az miktardaki malını gündüz güneşten, gece arakçılardan korumasını temin etmişti. Çoğu köylü, eşyaların konulduğu deponun kendi yaşadıkları evlerden daha iyi olmasının günah olduğunu fısıldıyordu ama hiçbiri Mösyö Letouye'nin yüzüne karşı yakınmazdı; aksi halde sevdiği ayrıcalıklardan mahrum kalma riskine girmiş olurlardı.

Dükkânda kola cevizi,* acı sivribiber, fıstık ezmesi, *Solani*, zencefil suyu, gazyağı, iplik ve başka ıvır zıvır satıyordu. Mösyö Letouye arada bir kahve, poşet çay, şekerleme, ilk yardım malzemesi ve benzeri şeyler de bulundururdu ama köylüler bunları

* Kola cevizi, Afrika'nın tropikal ormanlarında yetişen Kola ağacının yemişidir. Kafeince zengindir. Çiğnenmesinin açlık hissini dindirdiği söylenir. Afrika'da ritüellerde kullanılır ve içkinin dinen yasaklanmış olduğu Afrikalı Müslümanlarca yaygın olarak çiğnendiği anlaşılmaktadır. (ç.n.)

nasıl ele geçirdiğini sorgulamamak konusunda anlayışlı davranırdı.

Mösyö Letouye'nin, cuma günleri hariç, her sabah tam saat onda açtığı tezgâhın tepesine bir Coca Cola tabelası çivilenmişti; tepetaklak. Mösyö Letouye aslında Coca Cola satmazdı –aslına bakılırsa köylülerden pek azı bu içeceği tatmıştı– ama tabelanın ne anlama geldiğini biliyordu ve okumayı öğreninceye kadar ben de o tabelayı pek güzel bulurdum.

Gittikçe büyüyen kalabalığın toplanma sebebi televizyon seyretme umuduydu. Bu Mösyö Letouye'nin bize özel durumlarda tanıdığı bir ayrıcalıktı. Ama yine de keyfi yerinde değilse yahut dükkânı bir süredir iyi iş yapmamışsa ne televizyonu ne de Mösyö Letouye'nin yüzünü bir an bile görmeyi ummamamız gerektiğini bilirdik. Arada bir televizyon seyredenlerden para toplamaya kalkar ve televizyon açılmadan önce yetişkinler arasında şiddetli ağız dalaşları olurdu.

Wadata'daki herkes Abdelkrim'in eve döndüğünden haberdardı ve Mösyö Letouye dahil herkes onu sıcak karşılamıştı; dolayısıyla, o akşamın özel bir durum olduğu düşünülüyordu.

Abim, Mösyö Letouye'ye yardım etti ve büyük siyah televizyonu evden çıkarıp çevirmenin ortasındaki bir masanın üzerine koydular, böylece herkesin arada bir de olsa ekranı görebileceği umuluyordu. Bay Letouye'nin komşularından ikisi, televizyondan çıkan kabloların bağlı olduğu koca bir araba akü sünü taşıyarak onları izliyordu.

O akşam orada on kadar aileyi temsilen altmış civarında kişi toplanmış olmalıyız. Bazı insanlar plastik sandalyeleriyle gelmişlerdi. Biz çocuklar televizyona daha yakın, palmiye yaprağından hasırların üzerine çömelmişken, kimi yetişkinler kasalara yahut kütüklere oturmuştu. Sushie ve Richard bile Bay Letouye'nin oraya uğrayıp meşhur abimle tanışmışlardı. Abim gelip hasırın üstüne yanımıza oturunca Miriam ve ben kikirdemeye başladık ama Kung Fu filmi başlayınca sakinleştik; görüntünün kaymasına, sesin yılan gibi hışırdayıp tıslamasına rağmen sessizce seyretmeye koyulduk.

Filmden sonra hava durumu ve haberler vardı. Kalın siyah çerçeveli gözlüklü, gri takım giymiş ve kravat takmış, kiremit rengi gömleğini öne çıkaran helezonik, çiçeğe benzeyen bir fonun önünde oturan spiker, güneydoğuda bulunan Diffa şehrinde olaylar çıktığını bildiriyordu. Fakat o saatte çocukların çoğu artık o kadar yorgun ve huzursuz, itişip kakışan çocukların gürültüsü öylesine fazlaydı ki ne şık spikere ne de verdiği haberlere kimsenin dikkat ettiği yoktu.

Eve gitme zamanı gelmişti. Hepimiz teker teker Mösyö Letouye'ye teşekkür ederek ve Tanrı'dan onu korumasını dileyerek çevirmeden dışarı süzülürken, arkamızdaki karanlığın içindeki ekranda Nijer bayrağının ve Cumhurbaşkanı Bare Mainassara'nın resimleri belirdi ve hoparlörlerinden ulusal marşımız görkemle yükseldi. Yorgun ama mutlu, eve doğru yola koyulduk, gece serinliği çökmüştü, Adamou ve arkadaşları uçan tekmeler, çığlıklar, karate vuruşlarıyla ilerliyorlardı köy yolunda. Ben, annem ve en yakın arkadaşım Miriam'la kol kola girmiştim. Abdelkrim çoktan uyuyakalmış Fatima'yı taşıyordu. Çevirmemize birkaç metre kala, geriden bizi takip etmekte olan babam hepimize iyi geceler dileyerek döndü ve okulumun bulunduğu yöne saptı.

"Nereye gidiyorsun Salim" diye seslendi arkasından annem, "Gecenin körü oldu!"

Babam "Yaşlılarla görecek işlerim var" diyerek gözden kayboldu.

Eve yaklaşırken, Abdelkrim, "Nereye gidiyor sence?" diye fısıldadı anneme.

Annem, "Canı cehenneme" dercesine iç çekip söylenerek içeri girdi.

3

Haoua Boureima
Çocuk referans no: NER2726651832
Vision Corps International
Tera Bölgesi Geliştirme Programı eliyle
PK 11504 Niamey
Nijer Cumhuriyeti Batı Afrika

Hope Boyd
Üye No: 515820
Ballygowrie Co. Down
Kuzey İrlanda

3 Ağustos, 1998

Sevgili Haoua,

Mektubun ve tavuklarınızın resmi için teşekkürler! Senden haber almak bizi çok mutlu ediyor!

Evcil ginedomuzumuz (Miles) birkaç gün önce öldü, o yüzden çok üzgünüz (Sanıyorum daha önce sana Miles'tan söz et-

miştik). Katie ve ben cumartesi günü Miles için küçük bir cenaze töreni yapmaya karar verdik ve yüzme antrenmanından sonra arkadaşlarımız Roisin ve Anna ile kuzenimiz Charlotte'u evimize davet ettik. Babamın atölyesinde küçük bir kutu bulduk ve onu tabut olarak kullandık. Katie onu garajdaki buzdolabına koydu ama ben geri çıkardım çünkü annem bulursa bize çok kızardı, biliyordum! Miles'ı arka bahçemizdeki ördek havuzunun yanın gömdük. Çok üzücüydü. Neredeyse üç yıldan beri bizimleydi. Roisin (babası papazdır), Miles için dua okudu. Uzun süre ağlamamı durduramadım.

Birkaç güzel haber: Noel'de Dublin'deki arkadaşlarımızı ziyarete gideceğiz. Orada bir sürü dükkân ve yapacak çok eğlenceli şeyler var. Sabırsızlanıyoruz!

Katie şimdi dışçide ama sevgilerini yolladı ve sana yakında yazacağını söyledi.

Umarım hepiniz iyisinizdir.

Çok sevgiler.

Hope

Öpücükler

Abdelkrim'in anlattığı "mucize" fotoğraf makinesi ertesi sabah hâlâ aklımdan çıkmamıştı. İrlandalı arkadaşlarım kendilerinin, evlerinin, hayvanlarının fotoğraflarını göndermeye devam edip duruyorlardı. Ben de onlara büyüdüğümü, yeni şeyler öğrendiğimi, ailem, arkadaşlarım ve ülkemle gurur duyduğumu göstermek istiyordum. Gelişim programına ilk katıldığımızda Sushie ve Vision Corps International'daki arkadaşları belgeler ve kayıtları için bana bir numara vermiş ve fotoğrafımı çekmişlerdi ama o fotoğrafı beğenmiyordum; üstümde kirli bir bluz vardı, mahcup ve üzgün görünüyordum. O zaman kendimi gerçekten de üzgün hissediyordum.

Akdarı lapamı bitirdikten ve bulaşıkları yıkadıktan sonra, en güzel *pagne*mi kuşandım; neşeyle okul yoluna koyulmadan önce planımı annemle tartıştım.

"Unutma kızım, çok geç kalacak olursan baban bundan hoşlanmayacaktır" diye seslendi ardımdan annem ve ekledi "Nehirden de uzak dur!"

"Merak etme, anne" dedim. "Dikkat ederim kendime. Sen de Madam Kantao'ya Miriam'ın benimle olacağını söylemeyi unutma sakın."

Annem başını abartılı ve bezgin bir tavırla sallayarak eve girdi. Nedendir bilinmez, bu tutumunun sırf benim için endişelenmesinden değil, babam artık bunun farkında değilmiş ve onu umursamıyormuş gibi görünmesine rağmen onu mümkün olduğu kadar mutlu etme arzusundan da kaynaklandığını hissetmiştim.

Başlangıçta, Miriam fikrime pek sıcak bakmadı çünkü üzerinde en güzel *pagne*si yoktu. Gerçi bana kalırsa gayet güzel görünüyordu.

"Dün akşamdan söylemiş olsaydın, ben de ona göre giyinirdim Haoua!" diyerek yakındı.

"Lütfen Miriam" dedim, "Annem yalnız gitmemi yasakladı. Üstelik, sen de kendi destekçilerine fotoğrafını gönderebileceksin."

İkna olmuşa benzemiyordu. "Destekçimden haber almayalı bir yılı geçiyor!"

"Ama belki fotoğrafını göndermen onu daha sık yazmaya teşvik eder?"

"Belki de adam sadece tembelin tekidir, erkeklerin çoğu gibi" dedi.

"Tamam, sen de fotoğrafını annene verirsin o zaman."

Cık cık ederek, "Annem daha nerede olduğumu bile bilmiyor!" dedi.

"Ben Azara'ya söyledim, annene haber verecek" dedim, "Hadi ama. Çok güzel görünüyorsun."

Üzerinde gök mavisi çiçek desenlerinin tekrarlandığı lacivert bir *pagne* giymişti. Pek çok yerinin yamalı olmasına rağmen, bayağı güzeldi ama Miriam'ın en güzel *pagne*si olmadığını kabul ediyordum tabii. Oysa ben koyu turuncu ve tarçın renkli zemin

üzerinde pas kırmızısı harikulade uçak desenlerinin bulunduğu bir *pagne* giymiştim. Okula başladığımda, annem Abdelkrim'in gönderdiği parayla Bay Letouye'ye bir top kumaş ısmarlamıştı. Richard bana desendeki uçağın adının Concorde olduğunu, bu uçakların zengin batılıları dünyanın bir ucundan öte ucuna taşıdığını söylemişti. Benimle dalga geçtiğinden emindim ama *pagne*min desenlerini her şeye rağmen seviyordum. Başıma da aynı kumaştan sarmıştım. Boynumda Bay Boubacar'ın yardımıyla okulda yaptığım mavi, sarı ve beyaz boncuklardan bir kolye vardı.

O gün öğleden sonra, okul dağılır dağılmaz, hızla Wadata'dan yola koyulduk. Güneş hâlâ tepede ve kumlar ayağımızın altında hâlâ sıcaktı fakat Goteye'ye kadar olan on altı kilometre yolun epey zaman alacağını bilerek, kararlılıkla yürüdük. Yolu yarılamışken nehrin büyük bir büklüm yaptığı bir yere vardık, orada biraz mola verdik ve Miriam topuğuma batan bir dikeni çıkarmama yardım etti. Belimize asılı küçük sukabaklarından biraz su içtik, önceki akşam izlediğimiz film, Abdelkrim ve babamın ikinci bir karı almasına dair söylentiler hakkında biraz lafladık ve sonra yeniden yola çıktık.

Yolumuzun kalan kısmı nehre paralel gidiyordu ve ağır akan büyük su kütlesinin pek alışık olmadığım seslerine ve kokularına yakın olmanın tadını çıkardım. Annemin uyarısı aklımdaydı ama onun da çocukken nehrin büyüsüne kapılmış olacağını tahmin ediyordum. Sığ yerlerindeki kokuşmuş durgun sulara, kurumuş yan kollarına ve kıyılarındaki insan atığı çer çöpe rağmen, nehir hâlâ merak ve saygıyla karışık bir korkuyla dolduruyordu içimi.

Nijer Nehri'ne adını Tuareg'ler* vermişti: *Egerou n-igereou*** diyorlardı ona; nehirler nehri. Yüzyıllar boyunca deve kervanları Sahra ve Tenere çöllerinden ve Sahel'den geçerek kudretli nehre ulaşıncaya kadar tuz taşımışlardı; Mösyö Boubacar'ın söylediğine göre Afrika'nın en büyük üçüncü nehriydi. Ülkemdeki

* Ng Bir kabile. (ç.n.)
** Ng. Nehirler nehri. (ç.n.)

kabileler, Djerma, Hausa, Kanuri, Tuareg ve Fulani'ler* zamanın başlangıcından, sularında balıkçıları karada –o çağlarda Sahel'i kaplayan sık ormanlara kadar– kovalayan Fawako'nun on katı büyüklükte timsahların yaşadığı zamanlardan beri, nehrin mucizelerinden yararlanmışlardı. Bu türden yaratıkların kemiklerinin Niamey'deki bir müzede saklandığı söyleniyordu.

Neyse ki artık ne öyle bir canavardan ne de Fawako'dan eser yoktu ama Goteye'ye iki kilometre kala bir leşe üşüşmüş bir grup akbaba gördük. Miriam ve ben hemen sopalar bulup silahlandık ve kuşları korkutup kaçırmak için taşlar attık. Kanlı gagalarından koro halinde tiz sesler çıkararak, gönülsüzce yükseldiler ve biz leşi incelerken meşum siluetleri üzerimizde dönüp durdu. Yaklaştık ve buldukları leşin yavru bir zürafaya ait olduğunu gördük fakat neler olduğunu anlamamıza yetecek kadar çok şey kalmamıştı. Niye ağzımız bir karış açık kaldı bilmiyorum, ölüm bilmediğimiz şey değildi. Hoş bir görüntü değildi elbette; hayvanın bir zamanlar güzel olan postunun parçaları, kanlı paçavralar gibi kaburgalarından sarkıyordu. Burada neler olduğunu merak etmiştim, hayvancığın annesi nereye gitmişti acaba? Zürafalar Sahel'de sık görülmezdi.

Köyden yarım kilometre uzakta akşam ağını toplamaya hazırlanan iki balıkçıyla karşılaştık. Kıyıya çektikleri kayık çamurda derin bir yarık açmıştı ve çevresine sepetler, tahta parçaları, sicimler, plastik torbalar ve acayip görünüşlü aletler yayılmıştı.

"*Ira ma boi bani!*** *Mate fu?*" diyerek selamladı bir tanesi bizi. "Nereye gidiyorsunuz küçük bacılar?" Yaşlıca bir adamdı, en azından elli yaşında vardı, sevecen bir yüzü ve sık, beyaz sakalları vardı.

Balıkçıyı ve kendisinden genç meslektaşını saygıyla selamladık ve bir önceki gün feribotta abimle arkadaşlarının fotoğrafını çeken Amerikalı kadının yahut melez adamın nerede olabileceklerini bilip bilmediklerini sorduk.

* Ng. Kabileadı (ç.n.)
** Ng. İyi günler (ç.n.)

İçtenlikle gülerek, "Ah! Mösyö Longueur'ü kastediyorsunuz" dedi genç olanı. Tavrı adamdan hoşlandığını düşündürüyordu.

"Mösyö Longueur mü?" diye tekrarladı Miriam.

"Dispansere gidin" dedi yaşlı adam, eksik ön dişlerini ortaya çıkaran bir gülümsemeyle. "Orada yeryüzündeki en uzun adamı göreceksiniz!"

"Ken'i sorun" diye ekledi genç balıkçı. "Hemen dispanserin yanındaki küçük evde oturur."

Onlar işlerine döndü, biz de yardımları için teşekkür ederek yola koyulduk ve köye varıncaya kadar da durmadık.

Goteye'ye son gelişimin üzerinden uzun zaman geçmişti, en son Abdelkrim'le birlikte daha sonra onun gibi Nijer Muhafızları'na katılan bir arkadaşını ziyarete gelmiştik. Goteye, Wadata'dan daha büyük, daha zengin ve nehre daha yakındı; iki köyün sakinleri arasında mera hakları ve yakacak odun nedeniyle bir miktar çekişme olmasına rağmen, ilişkiler genelde dostaneydi.

Goteye'nin merkezinde geniş açık bir meydan, meydanın sonunda köyün okulu vardı; Wadata'daki okul gibi yanları açık, kamıştan küçük bir yapı değildi; hepsi de sac çatılı büyükçe dört kerpiç yapı vardı. Okulun önünde futbol oynayan haylaz oğlanlar bize bir sürü kötü laf ettikten ve dalga geçtikten sonra, nihayet dispanserin yerini tarif ettiler.

Binaya yaklaşırken melezden Katie ve Hope'a göndermek üzere benimle Miriam'ın fotoğraflarımızı çekmesini isteme kararımdan kuşkuya düştüm. Miriam da açıkça bocalıyordu ama birbirimizi cesaretlendirip gergince, sıkı adımlarla ilerledik. Artık vazgeçemeyecek kadar uzun bir yoldan gelmiştik.

Geçerken, Fatima'dan daha büyük olmayan bir kız çocuğu akdarı dövmeye ara verip bize baktı; sırtına, yaptığı işin gerektirdiği hızlı hareketler ve çıkan bütün o gürültüle'e aldırmadan mışıl mışıl uyuyan, bir bebek bağlıydı.

Her birinin peşinde eski, pis sicimlerle bağlanmış, sefil görünüşlü birer köpek olan küçükçe bir oğlan grubu bizi görünce ıslık çaldı, biri de "Wadata cadıları!" diye bağırdı. Oğlanları dik-

kate almamak için elimden geleni yaptım ama köpekler ilgimi çekmişti. Wadata'da pek az köpek vardı. Bizim yaşlıların çoğu köpekleri zararlı sayardı ve mümkün olduğu kadar çok köpekten kurtulmak için, köyün orasına burasına düzenli olarak zehirli etler bırakılırdı. Annemle babam da bu tür hayvanlarla temas etmemizi istemezlerdi ama bir grup başıboş köpek Adamou ve çetesiyle arkadaşlık kuralı beri köpeklere bakışım değişmişti. Bir de Katie ve Hope kendi köpeklerinin fotoğrafını göndermişlerdi bana: Onların köpekleri hiç de sefil görünüşlü değildi. Sıska da değildi. Bodur gövdeli, uzun sarkık kulaklıydı ve bebeksi yüzlerinde kocaman, yuvarlak gözleri vardı; daha önce gördüğüm köpeklere hiç mi hiç benzemiyorlardı.

Goteye'nin dispanseri de tıpkı okulu gibi, Wadata'nınkinden epeyce büyüktü. Sushie'nin küçük bir muayene odası vardı ama bütün tedavilerini gösterişsiz çevirmenin içindeki hezaren bir paravanın arkasında yapardı. Oysa buradaki amaca uygun yapılmış bir yapıydı; düzgün, çatılı verandası yalnızca güneşten korunmayı sağlamakla kalmıyor, ayrıca hastalar için bekleme yeri olarak işe yarıyordu. Verandaya bakan geniş ve perdeli iki pencerenin önündeki kutularda tatlı kokulu, tanımadığım sarı çiçekler vardı. Girişin iki yanındaki eski püskü, ahşap sandalyeler her yaştan kadın ve kızla doluydu.

Biz beton merdivenlerden verandaya çıkarken. "*Foyaney Mate fu*? Evden çok uzaklaşmışsınız kızcağızlarım" diye seslendi yaşlıca kadınlardan biri "Sizi buraya getiren nedir yoksa gebe mi kaldınız?"

"*Bani samay walla*. Yok Ana" diye cevapladım saygıyla ama biraz utanmıştım da. "Mösyö Ken'i arıyoruz biz."

"Mösyö Longueur'ü mü?" diye heyecanla lafa karıştı benim yaşlarımda bir kız.

Kadınlar bir ağızdan gülmeye başladılar; bazıları öylesine hasta görünüyordu ki böyle kahkahalarla gülmek bile onlara zarar verebilirdi.

"*Oui*, Mösyö Longueur" dedi Miriam.

"*Toh*. Peki Mösyö Longueur'ü ne yapacaksınız matmazeller?" diye sordu yaşlı kadın.

"Büyülü bir fotoğraf makinesi olduğunu duyduk, anında fotoğraf çıkarabiliyormuş!" dedim.

"Fotoğraf makinesi var, orası doğru" dedi başka bir kadın kaşlarını çatarak, "sürekli suratımıza doğrultup duruyor. Ama büyülü makine? İşte onu hiç duymadım. "

"Kara büyü müdür nedir?" diye araya girdi ilk kadın. "O lanet şeyle durmadan milletin ruhlarını çalıyor o herif!" Bakışından söylediklerine hakikaten inanmadığını görebiliyordum.

"Vallahi duyduğuma göre Amerikalı'nın büyülü şeyi fotoğraf makinesi değilmiş!" diye lafa karıştı başka bir kadın.

Bunun üzerine hep birlikte dizlerine vura vura gülmeye başladılar.

"Arkada bulabilirsiniz onu" dedi kaşlarını çatan kadın, gözlerinde kötücül bir ifadeyle. Başparmağıyla işaret etti. "Barış Gücü'nden hemşireyle birlikte kalıyor."

Kadın imalı bir şekilde başparmağını aşağı yukarı oynatırken, verandada yeni bir kahkaha tufanı patladı.

Mösyö Longueur'ü dispanserin arkasında, çevirmenin içinde plastik bir sandalyede oturur bulduk. Bir deftere bir şeyler yazıyordu, yaklaştığımızı fark etmedi. Fotoğraf makinesini hemen fark ettim, boş bir Nijer Birası şişesinin yanına sırtüstü bırakılmıştı. Bana çok uzun gelen bir süre boyunca masanın yanında dikildik, nihayet bizi fark ettiğinde, varlığımızın onu şaşırttığı besbelliydi.

Bu adama benzeyen birini daha önce hiç görmemiştim. Daha evvel de melez insanlar görmüştüm elbette fakat bu adamın hatları çok zarif, teninin rengi neredeyse altın rengiydi; arada bir Wadata'dan geçen kuzeyli Tuareg'lerin teninden bile açıktı. Elleri büyüktü ama bir kadının elleri gibi zarif, tırnakları tertemizdi. Metal çerçeveli gözlük takmış, çok güzel dikilmiş haki bir gömlek ve onunla takım pantolon giymişti. İnanılmaz uzun bacaklarının ucunda, masanın altından görünen ayakkabıları da

çok güzeldi. Oturuyor olmasına rağmen, hakikaten çok uzun bir adam olduğu ayan beyan ortadaydı.

Şaşkınlığından kurtulunca, kalemini masaya bıraktı, hafif bir el hareketiyle bizi selamladı, kısa kesilmiş sakalların arasından içtenlikle gülümseyerek "Merhaba" dedi.

Biz de Djerma dilinde selamına karşılık verdik ama dilimizi bilmediğini hemen anladık. Omuz silkti; sevecen, berrak gözleri bizimle iletişim kurmayı istediğini söylüyordu. Hausa dilini denedik ama sonuç aynıydı. Yeniden konuştuğunda, Mösyö Letouye'nin televizyonunda arada bir duyduğum bazı İngilizce sözcükleri tanıdım. Sonra Miriam, Mösyö Langueur'ün fotoğraf makinesini işaret etti ama tepkisi beklediğimizden bambaşka oldu.

"*Ne pazz doo cadeaux.*"*

Fransızca'sı kötüydü ama birden ne sandığını anladım; hayal kırıklığına uğramış ve bizi *barkarko*** sandığı için biraz aşağılanmış hissediyordum. Dilenci ha! Şiddetle başımı salladım ve fotoğraf çekiyormuş gibi yaptım, Miriam hâlâ parmağıyla makineyi gösteriyordu.

"Sence yalnızca bir dil mi konuşabiliyordur?" dedim.

Mösyö Longueur (Ken) ağzında bir şeyler geveledi, sonra makineyi aldı ve bize yöneltti sorgulayan bir tavırla.

Yeniden denedim. "Bir fotoğraf istiyoruz" dedim. "Büyülü bir fotoğraf, abimin fotoğrafı gibi, sizin çektiğiniz." Bu yabancının anlayabileceği ve işe yarayacak basit birkaç İngilizce sözcük hatırlamak için beynimi patlatıyordum. Faydası yoktu. "*La photo*"*** dedim İngilizce konuşmaya çalışmaktan vazgeçerek; Miriam hâlâ fotoğraf makinesini gösteriyordu.

Bay Longueur sandalyesini arkaya itip ayağa kalktı. Nefesimin kesildiğini belli etmemeye çalıştım. Hakikaten hayatım boyunca gördüğüm en uzun boylu adamdı: Abdelkrim'den, Çavuş Bouleb'den, gördüğüm bütün Tuareg'lerden uzundu. Fotoğraf

* Bozuk bir Fransızca "hediye vermiyorum" (ç.n.)
** Ng. Dilenci. (ç.n.)
*** Fr. Fotoğraf. (ç.n.)

makinesini aldı ve kızgın bir ifadeyle başını sallayarak alçalmaya başlamış güneşe karşı durmamızı işaret etti.

Duruşumuzdan memnun kaldığında makinenin çeşitli düğmeleri ve ayarlarıyla oynadıktan sonra, sağ gözüne dayayıp bize yöneltti. Sert bir klik sesi duyduk, sonra bir tane daha. Miriam'a baktım ve salakça kikirdedim. Ama Mösyö Longueur bizi şaşırtan bir şekilde fotoğraf makinesini masaya geri bıraktı ve tekrar sandalyesine oturdu.

Biz acaba ne olacak diye tedirginlikle aynı yerde dikilmeye devam ediyorduk. Mösyö Longueur bir elini çenesine dayayarak, sorgulayan gözlerle bize baktı, sonra işimizin henüz bitmediğini sandığımızı anladı. Kaşlarını kaldırarak omuz silkti.

Miriam ve ben bir kez daha fotoğraf makinesini işaret ettik. "*La photo*" diye tekrarladım.

Mösyö Longueur anlayamadığımız bir şeyler geveledi. Ardından ümitsizce Djerma, Fransızca ve İngilizce sözcükleri karıştırarak, hep bir ağızdan konuşmaya başladık. İçimden keşke Richard bizimle olsaydı diye düşündüm.

Nihayet bu çılgınca konuşma çabası durulunca, çevirmenin öteki köşesindeki kulübeden gelen tencere tava tangırtıları duyduk. Mösyö Langueur ayağa kalktı ve açık kapıya yönelerek kendisini takip etmemizi işaret etti.

Evin içinde çok yaşlı, iki büklüm bir kadın tüplü bir ocağın üzerinde yemek pişiriyordu. Oda küçük ve çok alçak tavanlıydı ama kapıdan ve soldaki pencereden giren ışık duvarlardaki yöreye ait maskları aydınlatmaya yetiyordu. Karşı duvarda, yaşlı kadının kullandığı masanın üzerinde karmaşık desenli, güzel bir el dokuması duvar halısı asılıydı. Ülkemin bayrağının renginde cami benzeri motifler ve baklava desenleri, portakal rengi ince bir kumaşın üstüne itinayla işlenmişti. Birinin bu parçaya epey para vermiş olduğu belliydi. Odadan, yemeklerin baskın kokusuna rağmen, alışık olmadığımız tatlı bir koku yayılıyordu. Belli ki burası Barış Gücü hemşiresinin eviydi.

Mösyö Longueur gülümseyerek kadınla konuştu, alçak tavana uyum sağlamak için sendeleyerek başını yana doğru yatır-

mıştı. "Azara" dediğini duydum, kadının adı annemle aynıydı. "*...les photos... cadeaux... comprendre...*"* anlayabildiğim sözcükler bunlardı.

Madam Azara'nın da Mösyö Longueur'ün Fransızca'sını anlamakta zorlandığı belliydi. Cevabı kısa ve sinirliceydi ama bu tür yarım yamalak konuşmalara epey alışık olduğu anlaşılıyordu.

En sonunda Madam Azara bize dönerek kendi dilimizde "Wadatalısınız ha?" dedi.

Başımızı sallayarak "Evet Ana" dedik.

"Resminizi çekmiş, Mösyö Longueur, öyle mi?"

"Evet Ana."

"Madem öyle derdiniz ne, başka ne istiyorsunuz ondan? O da ben de çok meşgulüz!" dedi sevecen bir ifadeyle.

"Şey" dedim, "Fotoğrafları bize şimdi verir diye ummuştuk. Dün abimin fotoğrafını çekmiş ve hemen vermiş fotoğrafı."

"*Toh.*" Mösyö Langueur'e döndü ve söylediğimi ona açıkladı.

Mösyö Longueur ellerini havaya kaldırarak, özür dilercesine baktı bize, başını sallayarak, "*C'est different! C'est different!*"** dedi.

Meğer "büyülü fotoğraf makinesi" Madam Garrison'a, feribotta Mösyö Longueur'ün yanında bulunan iriyarı, siyah Amerikalı kadına aitmiş, Madam Azara öyle söyledi. Her ikisi de merkez bürosu Niamey'de olan, Africare'e ait bir yardım kuruluşunda çalışıyorlarmış. Anlaşıldığı kadarıyla Madam Garrison köyün ihtiyaçları konusunda bir rapor hazırlaması için Bay Longueur'ü köye getirmiş ama fotoğraf makinesini de alıp o sabah erken saatlerde tekrar şehre doğru yola çıkmış.

"İyi yürekli, nazik bir hanımdı" dedi Madam Azara, kendi kendine konuşurcasına ama ziyanı yoktu çünkü ben çoktan yarım kulakla dinlemeye başlamıştım bile. "Kamyonetiyle kızımı da götürdü. Zavallı kızcağızım gebe. Hastaneye gidecek, alışveriş yapacak ve Niamey'de çalışan kocasını görecek. Altı aydır birbirlerini görmemişlerdi! Madam Garrison, Niamey'de kızıma

* Fr. Fotoğraflar... hediye... anlamak... (ç.n.)
** Fr. O başka! O başka! (ç.n.)

da bir iş bulsun diye Allah'a dua ediyorum." Bize beklememizi söyledi ve topallayarak bir başka kapıdan çıktı. Yeniden geldiğinde, derisi kurumuş elinde küçük, kare şeklinde bir şey tutuyordu. "Bakın" dedi, elindekini Miriam'a uzatarak. "Ben de resim çekildim!"

Bunların bana ve Miriam'a tabii ki bir faydası yoktu. Bu tür duygulara kapılmanın adil olmadığını bilsem de içten içe hepsine biraz kızgındım. Mösyö Longueur fotoğraflar basıldığında fotoğraflarımızın kopyalarını bize de yollayacağına söz vermesine rağmen, kuşkuluydum.

Tam biz ayrılırken, Goteye Barış Gücü hemşiresi çıkageldi ve kendisini Maggie diye tanıttı bize. Sushie gibi o da soluk benizliydi ve Djerma dilini mükemmel konuşuyordu. Uzun boylu ve zarif Sushie'nin tersine, Maggie kısa boyluydu, nefes nefese kalmış gibiydi, babam gibi adamların kendi kızlarında görmek isteyeceği türden yuvarlak, tombul bir gövdesi vardı. Saçları sarı ve seyrekti ama güzel bir yüzü, sıcak bakışları vardı.

"Wadata'ya dönmeden önce bizimle bir şeyler yemelisiniz" dedi Maggie.

Madam Azara'nın pişirdiği yemeklerin kokusu etrafımızı sarmıştı; kuskus ve koyun eti yiyeceklerdi sanırım, muhtemelen acı biberli ve baharatlı. Miriam ısrarlı gözlerle, yalvarır gibi bana bakıyordu. Ne düşündüğünü biliyordum.

"Sanırım gitsek iyi olur" dedim Miriam'a ve midemden gelen seslere kulak asmayarak. "Geç oluyor."

"Yolunuz uzun" dedi Maggie, "bizimle yemek yiyin, sonra ben sizi arabayla götürürüm."

Çok cazip bir teklifti ama kendimi rahat hissetmiyordum, hayal kırıklığına uğramışlığım da cabası.

Bir anda yalnızca oradan çıkıp gitmek istedim. "Teşekkür ederiz" dedim beceriksizce, "ama hayır."

Maggie omuz silkti. "*Toh. Kala a tonton.** Sushie'ye selamlarımı söyleyin."

* Ng. Görüşmek üzere. (ç.n.)

Daha önce gördüğümüz oğlan çetelerine yenileri eklenmişti ve sıkı bir *langa-langa** oyununa dalmışlardı, oğlanların her biri bir ayak bileğini eliyle tutmuş, tek ayak üstünde zıplıyordu. Köpeklerden biri kendinden zayıf bir başkasını yere yatırarak gırtlağına çökmüş, ötekiler sahiplerinin bacakları arasında heyecanla koşuşturuyordu. Biz meydandan geçerken taciz salvosu silbaştan başladı.

"Frenginizi tedavi ettirdiniz mi kadıncıklar?" diye bağırdı oğlanlardan biri.

Çirkin sözlerine aldırmamak için elimizden geleni yapmamıza rağmen içimden küplere biniyordum. Ne kadar öfkelendiğimi onlara göstereyim istedim: Aklıma gelen hareket bütün dünyada aynı anlama geliyordu, Mösyö Letouye'nin televizyonunda da yapıldığını sık sık görüyorduk, her şeye rağmen ağırbaşlılığımızı koruyarak yüzlerine bile bakmadan yürümeye devam ettik.

Biraz ilerleyince, nehirden dönmekte olan bir grup kadın ve kızla karşılaştık. Her birinin başının üzerinde su dolu iri bir sukabağı yahut plastik bir kova vardı. Kimileri ilaveten ellerinde de kaplar taşıyordu. Bu Miriam'la benim de haftada birkaç kere yerine getirmek zorunda olduğumuz bir görevdi. Wadata'ya su kulesi yapılmasıyla ilgili planın onaylanması için hepimiz dua ediyorduk. Bu Goteye'li kadınlara nasıl da gıpta ediyordum, nehir köye yakıncacıktı. Şık dispanserlerine, kocaman okullarına, pencerelerindeki çiçekliklere, meydanlarına, evlerine, yemeklerine, Mösyö Longueur'lerine gıpta ediyordum. Onları görünce, o gün üstümüze düşen işlerden kaytardığımız ve bu yüzden babalarımıza hesap vermek zorunda kalabileceğimizi de hatırladım.

"Açım!" dedi Miriam, köyü ardımızda bırakırken. "Neden onlarla yemek yiyemiyormuşuz? Neden *anasara* bizi arabayla geri götüremiyormuş? Delirdin mi sen Haoua?"

"Yürü, yürü!" dedim öfkeyle.

* Ng. Bir çocuk oyunu. (ç.n.)

Nehir kıyısına vardığımızda, daha önce konuştuğumuz iki balıkçının bir gayret ağlarını çektiklerini gördük.

Yaşlı olanı bizi fark etti ve kayıktan seslendi. "O herifi bulabildiniz mi küçük bacılar? Acayip değil mi?"

Miriam cevapladı, "Evet, gördük baba."

"Ama büyülü fotoğraf makinesi yokmuş" diye ekledim.

"Boşuna geldiniz onca yolu desenize, kızlar?" diye seslendi genç olanı suyun öte yanından.

Yaşlı adam cık cık etti, sonra iç geçirdi. "Vallahi! Hiç de boşa gitmiş sayılmaz: Baksanıza ne güzel bir akşam. Allah cömerttir." Kayığının içinden parlak bir şey aldı ve kıyıya fırlattı. Attığı şey ayağımı bastığım yerden birkaç metre ötede, bir şap diye çamurların içine düştü. Attığı şeyin yeni tutulmuş orta boy *Capitaine** dediğimiz bir balık olduğunu görebiliyordum. Başı kokmuş çamurun içinde göğe doğru fırlayarak can çekişmesine bir protesto havası vermişti.

"Akşam yemeğiniz bacılar" diye seslendi balıkçı. "Eve, annenize götürün, acı biberle pişirsin."

Bata çıka yürüdüm ve balığı kuyruğundan tutarak bir şlop sesiyle çamurdan kurtardım ve armağanını aldığımı göstermek için havaya kaldırdım. "Teşekkürler baba!" diye bağırdım. "Çok incesiniz." Eğilip suyun küçük bir bölümünün üzerindeki pis köpükleri sıyırdım ve balığı duruladım.

"Tekrar teşekkür ederiz!" diye seslendik. Biz nehrin kıyısından uzaklaşırken, genç olanın yaşlı balıkçıya yakındığını duyduk. Tıpkı ağaçlar, zürafalar, dev timsahlar ve suyun kendisi gibi, *Egerou n-igereou*'nun balık türleri de tehlikeli bir hızla yok oluyordu ve belli ki genç balıkçı payına düşeni paylaşmaktan pek hoşnut değildi.

Nehrin Wadata'ya doğru büyük bir büklüm yaptığı yere yaklaştığımızda portakal rengi kızgın bir güneş nehrin yüzeyini öpmeye henüz yüz tutmuştu.

---

* Fr. Bir tür balık. (ç.n.)

Balık kaygandı ve gittikçe ağırlığını daha fazla hissetmeye başlamıştım. "Miriam, birazcık da sen taşır mısın lütfen?" diye sordum arkadaşıma.

"Ben o şeye dokunmam" dedi surat asarak, "kokuyor"

"Ama eminim paylaşmak istersin!" dedim öfkeyle.

Cevap vermeden yürümeye devam etti.

Başımdaki örtüyü çıkardım ve balığı içine koyup bir bohça yaptım. Sonra da bohçayı belime, suyumu taşıdığım su kabağının yanına bağladım. "Hah, şimdi en sevdiğim *pagne*m balık kokacak!" diye seslendim solan ışığın içinde ilerleyen Miriam'a.

Nehrin büklümünden eve olan yolu gayet iyi biliyorduk; her şeyi çabucak sarmalayıveren karanlıkta bile yolumuzu kolayca bulabilirdik ve hiç korkuya kapılmadan, sandaletlerimizi aynı düzen içinde şıpırdatarak ilerlemeye devam ettik. Beni endişelendiren, hayali canavarlardan çok babamdı. Çok yorulmuş, çok acıkmıştık ve bir iki dakika dinlenmek için ne zaman durmaya kalksak, üşüyorduk. Balıktan bacağıma sızanların ruh halime iyi bir etki yapmadığı kesindi. Tepemizde, çölden bile daha engin, uçsuz bucaksız, üzerinde binlerce yıldızın birer mücevher gibi ışıldadığı bir gökyüzü uzanıyordu. En sonunda Wadata'daki ocaklarda yanan ateşlerin ve gaz lambalarının titrek ışıklarını görünceye kadar serin, sıkı kumların üzerinde sessizce yürüdük.

Miriam'ın evi köyümüzün kıyısındaydı, bu yüzden ilk onların evine vardık. Mösyö Kantao dışarıda, çevirmenin içinde oturmuş, kola cevizi çiğneyip tükürerek kızını bekliyordu. Girişte belirdiğimizi gördüğü zaman hiçbir şey söylemedi. Ayağa kalktı, çevirmeyi geçip yanımıza geldi ve kızının sağ salim eve döndüğünden emin olmak ister gibi, omuzlarından tutup dikkatle baktı Miriam'a. Sonra bana döndü ve başka bir şey demeden, evimizin olduğu yönü gösterdi.

Hemen gitmemi istediğini anlamıştım, Mösyö Kantao nazik bir insandı ama belli ki çok kızmıştı. Gitmeye davrandım ama sonra aklıma balığımız geldi.

Çarçabuk bohçayı belimden çözdüm ve lambasının ışığında iyice görebilsin diye, gururla balığı yukarı kaldırdım. "Yarısı ailemiz için Mösyö" dedim.

Tek söz etmeden çevirmeyi geçti ve helanın arkasına, çıra parçalarının yığılı olduğu kısma gitti. Bir an birbirine çarpan metal aletlerin tıngırtısı duyuldu, ardından Mösyö Kantao sağ elinde bir pala olduğu halde yeniden göründü. Bize doğru yürürken, korkudan çok merak duyuyordum.

"Baba?" dedi Miriam, endişeli bir sesle.

Mösyö Kantao balığı elimden aldı ve başında oturduğu eski püskü masanın üzerine koydu. Pala, birkaç saniye içinde yaratığın iç organlarını kesmiş, ahşap yüzeye ulaşmıştı. Mösyö Kantao sessizliğini hiç bozmadan balığın kan damlatan baş kısmını alıp bana uzattı.

Kanlı parçayı aldım ve yolun kalan kısmını koşarak geçerek annemi endişeyle beni bekler bulduğum evimize ulaştım.

Ben balığın iç organlarının bulaşığını elimden silerken, annem, "İyisi mi doğruca yatağına git Haoua" diye fısıldadı, "Babanın cini tepesinde. Abdelkrim'le kavga ettiler!" dedi.

4

Ailecek paylaştığımız küçük odaya girip ot şiltemi yere serdiğimde, Fatima ve Adamou çoktan mışıl mışıl uyuyorlardı. Hava artık dışarıda uyunamayacak kadar serinlemişti. Midem açlıktan kazınıyor ve biraz yıkamaya çalışmış olsam da vücudumdan keskin bir balık kokusu yayılıyordu.

Bana çok uzun gelen bir süre boyunca uyuyamadım, gün boyunca olanları ve gidişimin sebep olduğu onca sıkıntıya değmediğini düşündüm. Neyse ki ertesi gün okul yoktu. İşlerimi gördükten sonra Miriam'ın evine gider, anne babasından özür diler ve arkadaşımla barışırdım.

Bunu düşünürken dalmışım fakat bir süre sonra duyduğum seslerle yeniden uyandım. Karanlıkta, yataklarının bulunduğu

yükseltinin üzerinde uyuyan annemin bedenini seçebiliyordum. Doğruldum ve kulak verip dinlediğimde Abdelkrim'le babamın dışarıda olduklarını anlamam uzun sürmedi. Her ikisi de sesini alçaltmaya gayret ediyordu ama ses tonları düşmancaydı.

"Sen Allah'ı, namazı unutmuşsun, Abdel!" diye tısladığını duydum babamın. "Kutsal Kuran bize 'Ey müminler! Siz sarhoş olduğunuz halde ne söyleyeceğinizi bileceğiniz ana kadar namaza yaklaşmayınız!' der, bilmiyor musun?"

"Senin yolun artık benim yolum değil, baba" diye cevapladı Abdel soğuk bir sesle, sanki bir yabancı konuşuyordu.

"O iğrenç içkileri evime getirmeni yasaklıyorum! O iğrençlikler Şeytan'ın işleri! Şeytan içki düşkünlüğünün aramıza nifak sokmasını, bizi birbirimize düşman etmesini istiyor! Bak, bizi karşı karşıya getirmedi mi?"

"Kuran şans oyunlarından da bahsetmiyor mu, baba? Onları unuttun mu? Ben içkiyi bırakayım, sen de ahbaplarınla kumar oynamayı, ne dersin?"

"Bana ve evime saygı göstereceksin!"

"Senin anneme saygı gösterdiğin gibi mi?" dedi Abdelkrim öfkesinden sözlerini karıştırarak.

Ardından bir itiş kakış oldu ve düşüp kırılan bir çömlek sesi duyuldu. Korkuyla, panik içinde ayaklandım. Tam o sırada omzuma bir şey dokundu ve döndüğümde karanlıkta üzerime eğilmiş annemin siluetini gördüm.

"Yat. Her şey yoluna girecek" dedi, uykusunda kıpırdanan kardeşlerimin üzerinden atlayıp odadan çıkarken. Annem evin kapısını açtığında, kavga sesleri daha da yoğunlaştı.

Annemin kararlı bir sesle "Yeter!" dediğini duydum, "Bu akşam daha fazla kavga istemiyorum!"

5

Ertesi gün yetiştirmem gereken çok iş olduğunu biliyordum. Sabah ezanından bile erken uyandım. Müezzin her sabah erkenden minik, kerpiç camimizden inananlara seslenirdi: Allahu Ekber, Allahu Ekber. Tanrı Uludur. Haydin namaza! Haydin kurtuluş ve felaha! Ötekiler loş sabah ışığında namaz kılmak için giyinirken, havanın gergin olduğunu hissettim. Hâlâ yorgun olduğumdan, dışarıda kapışan yavru horozların ve sığırların yaygarasını duymazlıktan gelerek, uyuyormuş gibi yaptığım için Tanrı'dan af diledim. Babamla erkek kardeşlerimin ekinlere bakmak, hayvanları otlatmak için gittiklerinden emin olunca, Kâbe'ye dönüp sessizce namazımı kıldım, sonra yatağımı topladım ve dışarı çıktım. Zihnim gördüğüm rüyalardan sahnelerin

uçuşması yüzünden hâlâ bulanıktı, sabah güneşinin keskin ışıkları gözlerimi acıtıyordu. Annem ve Fatima akdarı dövmekle meşguldüler; çıkan ahenkli ses tanıdık ve yatıştırıcıydı.

Ben yaklaşırken annem baktı ve sonra bir anda bir öksürük nöbetine tutularak iki büklüm oldu. Elindeki tokmağı bana uzattı ve "Al, şu işi sen bitir" dedi dili dolaşarak, "Ben de size yiyecek bir şeyler hazırlayayım." Sanki iyi olduğunu, meselenin büyütülecek bir yanı olmadığı söylemek, beni uyarmak istercesine paylayan bir bakış atmıştı bana doğru.

Kurt gibi açtım ve bütün istediğim hemen bir şeyler yemekti ama anneme karşı çıkmamam gerektiğini gayet iyi biliyordum. Gerindim, yıllarca kullanılmaktan bebek teni gibi pürüzsüzleşmiş ağır tokmağı aldım ve dövmeye başladım.

Ben onun ritmine ayak uydurmaya çalışırken, Fatima "Başın büyük belada" dedi; küçük, usta elleriyle kullandığı tokmağın temposunu bozmadan akdarı dövmeye devam ederek.

Birkaç dakika daha yan yana çalışmaya devam ettik, yorgunluğumu ve açlığımı unutmuştum artık, iş zor ama tatmin ediciydi, eski ahşabın eski ahşaba çarparken çıkardığı ses güven tazeleyici, sakinleştiriciydi. Derken annem üzerinde balığın etinden küçük bir parçanın bulunduğu bir tabak pirinç getirdi. Balık güzel bir değişiklik olmalıydı doğrusu; çoğu zaman güne şekersiz bulamaç yahut akdarı lapası yiyerek başlardık ama doğrusunu söylemem gerekirse benim açımdan olmasa da olurdu. Yakınımdaki küçük bir kovanın içinde duran balığın kanlı başı hafiften midemi bulandırıyordu ama herhangi bir yiyeceği reddedecek durumda olmadığımı da biliyordum. Kocaman kara sineklerden oluşan bir bulut benim bulduğumdan daha cazip bulmuş olsa gerek, balık kafasına üşüşmüştü; sonunda annem sinekleri kovalayıp kovanın üzerini bir bezle örttü. Daha sonra kafa kaynatılıp balık suyu çıkarılacak, ben de memnuniyetle payıma düşeni alacaktım.

"Anne, bana kızgın mısın?" diye sordum.

"Yok yavrum" diye cevapladı, "ama baban dün gece çok endişelendi."

"Ama nereye gittiğimi sana söylemiştim."

"Sana değil, bana kızgın o."

Fatima akdarı dövmeye bir an ara verip, "Babam herkese kızgın!" dedi.

"Baban bir başına o kadar uzaklara gitmeni istemiyor" diye devam etti annem. "Başına bir kötülük gelmesinden korkuyor. Onun isteklerine saygı göstermemiz gerekir."

"Ama.. diyerek karşı çıkacak oldum ama annem, "Daha sonra babandan özür dileyeceksin... " dedi, "tıpkı benim yaptığım gibi."

Yemeğimi yedim ve sonra işlerimi bitirdim. Ardından üçümüz birlikte su kabaklarını ve kovaları alarak nehre ilk seferimizi yaptık annem yol boyunca nefes nefeseydi, sık sık dinlenmesi için mola verdik. Fatima yürürken tıpkı bir yeşil maymun gibi bıcır bıcır gevezelik edip durdu; tepekatlak ağaçlarını,* Wadata'ya su kulesi yapılacak olmasının ne mutlu bir olay olduğu, okulum, Adamou'nun kötü arkadaşları, İrlandalı arkadaşlarımızın gönderdiği şekerlemeler, önceki gün Abdelkrim'in onunla dalga geçmek için anlattığı uydurma hikâyeler ve daha neler neler.

Onu dikkatle dinleyen, onaylayıcı seslerle yahut gülümseyerek bunu belli eden, arada bir beni konuşmaya katılmaya çağıran sevecen bakışlar yönelten annem, gururla başını sallayarak, "Vallahi Haoua-hoo" dedi, "sen de onun yaşındayken aynı böyleydin." Aslında önceki gün yaşadığım talihsiz macerayı onlara anlatmak için yanıp tutuştuğumu biliyordu.

Kuşluk vakti olduğunda keyfim biraz olsun yerine gelmişti. Abdelkrim geldiğinde eve gereken suyu taşıyıp çoktan kaplara doldurmuş, giysileri elden geçirmeye, ortalığı toplamaya geçmiştik.

"Babana yardım etmiyor musun artık?" diye sordu annem.

* Afrika'da yetişen, bir diğer adı baobab ağacı olan, çok kalın gövdeli, yapraklarını döken ve bu haliyle kökleri havada izlenimi veren bir ağaç türü. (ç.n.)

"Onunla çalışamıyorum anne!" dedi Abdelkrim. "Benim yetişkin bir erkek olduğumu unutuyor!"

"Ona karşı sabırlı ol oğlum" dedi annem.

Abdelkrim başını salladı. "Vallahi, bunu yapabileceğimden hiç emin değilim."

Annem elindeki çalı süpürgesiyle daha iyi günler görmüş yaygımızı süpürmekteydi. Süpürgenin sapını duvara dayadı, ellerini *pagne*sine sildi. "Birer nane çayı içelim" dedi.

Fatima'nın görevi benim ütülediğim giysileri katlamak ve ocaktan bana ütüye koymam için akkor halinde köz taşımaktı.

"Siz ikiniz de bir mola verebilirsiniz" dedi annem. "Bu sabah çok çalıştınız."

Anneme teşekkür ettik ve Fatima arkadaşı ufaklıkların bir kısmını bulmak için dışarı fırladı. Bense defterimi alarak Katie ve Hope'a bir mektup yazmak üzere kapının yanında yere oturdum. Onlara Abdelkrim'den, onlar için büyülü bir fotoğraf çektirme girişimimden söz etmek istiyordum. Fotoğrafın eksikliğini telafi etsin diye, onlar için küçük bir resim çizmeye karar verdim.

Annem etrafta koşuşturmaya devam ediyordu; Abdelkrim kapının çerçevesine yaslanmış, acaba arkadaşlarım en çok ne resmini ilginç bulurlar diye kafa yoruşumu seyrediyordu. Başımı kaldırıp abime bakarak gülümsedim, bizimle evde olduğuna inanmakta hâlâ güçlük çekiyordum. Annem küçük mavi bir çaydanlığa çay, şeker ve nane yaprakları koydu, temiz kaplarla dolu bir leğenin içinden iki büyük cam bardak aldı ve çaydanlığa eski, emaye bir tencerede kaynamakta olan sudan doldurdu. Nane saplarıyla çaydanlığın içindekileri karıştırdı, sonra çaydanlığı alıp buhar çıkaran çayı tencereye geri boşalttı. Çayın deminden hoşnut kalınca, tencereyi ve bardakları alıp dışarı çıktı ve abimi yaygının üzerine yanına oturmaya çağırdı.

Abdelkrim bana göz kırptı. "Fotoğraflarını ve mektuplarını bana sonra gösterirsin, tamam mı?" dedi.

Başımı sallayarak onayladım. "*Toh, kala a tonton.*"

"*A bientot.*"

Abim dışarı çıkarken, annemin, "Burada daha rahat konuşabiliriz" diye fısıldadığını duydum.

İşime devam ettim ve gerçekten de onlara kulak vermek niyetinde değildim. Ama anlaşılan, annem benim hemen kapının ötesinde, odamızda oturmakta olduğumu çabucak unutmuştu.

"Sen iyi misin anne?" dediğini duydum Abdelkrim'in.

"Azıcık nefes darlığı çekiyorum" diye cevapladı annem.

"Ama çok fazla çalışmamalısın."

"Yapacak o kadar çok iş var ki!"

"Anne. "

"Abdel..

İkisi birden gülmeye başladılar.

Bir süre sessizce oturdular, ardından, en sonunda, Abdelkrim yeniden konuştu, "Dün gece için özür dilerim."

Annem içini çekti. "Alkolün bu evde kesinlikle yasak olduğunu biliyorsun oğlum. Babanın kalbini kırıyorsun, benim de kalbimi kıracaksın."

"Askerlik zor zanaat, anne. İçmek bazen unutmamı sağlıyor."

"Ama bu bizim yolumuza aykırı Abdel."

"Ben o yoldan çıkalı çok oldu" dedi Abdelkrim yumuşak bir sesle.

"Nasıl yetiştirildiğini hatırlasan çok iyi olur evladım. Peygamberimiz Muhammed Sallallahu Aleyhi Vesellem'in öğrettiklerine dönme sırtını. *Alsilamo.** İnançlarına ihtiyaç duyacağın günler gelebilir, o zaman Allah'a yakarmak istersin. Sana yardım etsin diye Allah'a hep dua edeceğim."

Uzun bir sessizlik oldu, ardından Abdelkrim yeniden konuştu. "Dün gece... Babamla ilgili olarak söylediklerimi kast ederek söyledim, biliyorsun?"

"Öyle olduğunu biliyorum" dedi annem, bitkin bir sesle. "İyi de ne yapabilirim? Eğer öyle yapmaya karar verdiyse, olacakların önüne geçemeyiz. Ve eğer Allah'ın iradesi öyleyse... İnşallah."

---

* Ar. Mümin. (ç.n.)

"Amaan! Etrafına bir bak!" diye çıkıştı Abdelkrim. "Daha dördünüze bakamazken! İkinci bir karıyı nasıl giydirip doyuracakmış? Bunu yapmasına izin vermemelisin!"

"Abdel" dedi annem kederle, "sence ona engel olabilir miyim?"

"Üstelik parayı nerden bulacak? Benden kuruş alamaz artık! Artık o çarçur etsin diye para yollayacak değilim!"

Annem cevap vermedi.

"Allah herkesin rızkını verecektir öyle mi? Öyle mi? Ne zaman verecek, anne?"

"Oğlum, Allah tabii ki herkesin rızkını verir."

Abimin onaylamadığını belirten bir şekilde cık cık ederek iç geçirdiği duyuldu. Annem içeri geldi, bir yığın kirli giysiyi bohçaladı ve başının üstüne yerleştirdi.

"Kâğıtlarını bir kenara kaldır artık Haoua ve kalan esvapları alıp nehrin oraya getir."

Sızlandım çünkü çamaşır yıkamak hiç sevmediğim bir işti ve üstelik renkli boyalarımla Katie ve Hope için güzel bir tavuk resmi yaparak iyi bir başlangıç yapmıştım.

"Dediğimi yap çocuk! Yeterince dinlendin!" dedi annem, ters ters. "Ayrıca unutma ki dün yeterince eğlendin."

Annem gittikten sonra, Abdelkrim eve girdi. Çok kötü kokulu bir sigara içiyordu. Yüzümü buruşturdum ve o homurdanarak sigarasını dışarıya atınca gülümsedim.

"Eee, hazinelerini gösterecek misin bana?" dedi.

Mektuplarım ve fotoğraflarımdan "hazine" diye ilk söz edilişiydi ama bu sözcük cuk diye oturmuştu: Onları tam öyle görüyordum. Benim için, o mektuplar ve fotoğraflar, bir başka dünyaya açılan küçük kapılardı. Oralara hayatım boyunca belki de hiç gidemeyecektim, bunu biliyordum ama her şeye rağmen, o başka dünyanın varlığından haberdar olmak bile bana güven veriyordu. Uzaklardaki İrlanda'da yaşayan arkadaşlarımın, tamı tamına ben ve ailem kadar gerçek olduklarını biliyordum. Gece, ağustosböcekleri görkemli yıldızlar kubbesinin altında ninnile-

rini söyler ve ben uykunun beni alıp götürmesini beklerken, Katie ve Hope da acaba bu aynı yıldızların altında mı uyuyorlar diye meraka kapılırdım.

"Annem nehir kıyısında beni bekliyor ama çabucak göstereyim sana" dedim. Mösyö Boubacar'ın bana verdiği büyük ve yıpranmış zarfı dürülü şiltemin altından hevesle çıkardım ve içindekileri yere yaydım.

Abdelkrim yanıma çömeldi ve fotoğraflarla kartpostalları gözden geçirmeye başladı. "Fiyuuuuu! Bayağı bir koleksiyon!" dedi.

"Evet" dedim, bu gizli dünyayı en sevdiğim erkek kardeşimle paylaşmaktan memnun.

"Her şey ne kadar yeşil görünüyor!" Doruğunda heybetli bir taş kule bulunan, büyük, kayalık bir tepeyi gösteren bir kartpostalı seçti. Tepenin eteklerinde noktacıklar halinde minik, güneşte kalıp ağarmış kemik gibi bembeyaz evler vardı, arazi yemyeşil çimlerle kaplıydı, taranıp ayrılmış insan saçı gibi çitlerle bölümlere ayrılmıştı, derilerinde tuhaf desenler olan şişman hayvan kümeleri daha da şişmanlamak için çayırlarda otluyordu.

"Hem de mavi!" dedim, Katie ve Hope'un köyündeki denizi işaret ederek.

"Çok güzel. Bana biraz Tarqua'yı hatırlattı."

"Tarqua mı? Nerde?"

"Nijerya'da. Deniz kıyısında" diye cevapladı Abdelkrim. "Oraya geçen yıl, eğitim çalışmaları için gitmiştik." Başını salladı, "Güneşin okyanusun üstünden batışını gördüm. Aman Allahım!"

"Orduda olmaktan memnunsun, değil mi Abdel?" dedim.

"Çok iyi bazı insanlarla karşılaştım. Bouleb onlardan biri. Tabii çok kötü bazı insanlarla da. Çok şeyler gördüm, ben de bazı şeyler yaptım, öyle yerlerde bulundum ki hayal bile edemezdim. Mainassara'nın elini sıktım... Kurbağa..." Güldü. "Artık benim hayatım bu, ufaklık." Konuşurken efkârla kartpostalı sallıyordu elinde.

"Artık o kadar da küçük değilim!" diyerek karşı çıktım.

Gülümsedi. "Yok, o kadar da küçük değilsin artık. Ama ben köyden ayrıldığımda Fatima'dan pek büyük değildin."

"Yedi" dedim, "o zaman yedi yaşındaydım."

Başını sallayarak onayladı. "Ne diyorduk, ha, ordudan hoşnutum. Annem duymasın sakın, onun zaten yeterince derdi var ama son zamanlarda işler epey sarpa sardı."

"Nasıl?"

"Şey İşte... Birliklerin bir kısmı uzun zamandır maaşlarını alamıyor. Ülkenin çeşitli yerlerinde karışıklıklar var. Pek çok kimse cumhurbaşkanımızın görevi bırakmasını istiyor. Çok fazla sorun var; ödenmeyen maaşlar, protesto gösterileri, komplolar, darbe söylentileri... Bu tür şeyler işte. Karışıklıklar çoğunlukla taşrada ama Niamey'e de ulaşacağına dair söylentiler var."

"Ama çok ciddi değil durum, değil mi?" diye sordum, ses tonundan işkillenerek. Komşu ülkelerdeki korkutucu olayların haberlerini her zaman Mösyö Letouye'nin televizyonundan yahut Sushie'nin kurmalı radyosundan işitmeye alışıktık. Genellikle dikkatle kulak veremeyecek kadar meşgul oluyordum ama Nijerya'nın kuzeyindeki Hausa bölgesine ilişkin haberlerden hoşlanmamıştım. Mösyö Boubacar, Lagos'da bulunan akrabalarını ziyarete gittiğinde, gazetede okumuş olduğu bir mektuptan söz etmişti sınıfımıza. Bir türlü aklımdan çıkmamıştı. Mektubu yazan kişi, yetkililerden üç hafta önce yol kenarına atılmış bir cesedi oradan kaldırmalarını istiyordu. İnsan hayatına böylesine saygısızca davranan bir dünyayı hayal edemiyordum. Bu, benim içinde büyüdüğüm Djerma geleneklerinden dünyalar kadar farklıydı. "Sen tehlikede olmayacaksın, değil mi Abdel?"

Ağabeyim başını salladı. "Önemli değil ufaklık. Geçecek bunlar." Kartpostalı yere bıraktı ve kaşlarını merakla kaldırarak Katie ve Hope'un bir fotoğrafını aldı.

Konuyu değiştirmeye can atıyordum; başkent ve hükümet hakkında ne fazla bir şey biliyor ne de umursuyordum. "Bu Katie" dedim, göstererek, "Bu da Hope... Sanırım."

"İkizler mi?"

"Evet."

"Çok güzeller. İrlandalılar mı demiştin?"

"Evet, İrlandalılar. Sen İrlanda'ya hiç gittin mi?"

Güldü. "Yok! Nijer Muhafızları Nijerya'ya bile pek sık davet edilmiyor, nerde kaldı İrlanda!" Fotoğrafa pıt pıt vurarak, "Kaç yaşında bu ikizler?" diye sordu.

"On bir" dedim, "benim gibi."

"*Toh*." Bir an düşüncelere daldı. "Niamey'de de ikizler var" dedi. "Dans eden ikizler, onları kışlanın yakınındaki bir köşede hemen her gün görüyorum. Yani en azından ben ikiz olduklarını sanıyorum. Birbirlerine çok benziyorlar."

Çok ilgimi çekmişti. Wadata'da hiç ikiz yoktu. Bir keresinde, Miriam'ın büyükannesi bana kafaları yapışık ikizlerden söz etmişti. Çok uzun yaşamamışlardı. Büyükanne, ikizlerin annesinin Tillaberi'den bir cadı tarafından lanetlendiklerini söylemişti. Bizim kendi köyümüzde de, beş yıl önce, Madam Monnou ikiz kız doğurmuştu ama kızlardan biri doğum sırasında ölmüştü. Hayatta kalan kız, Amina, Fatima'nın arkadaşlarından biriydi. Her zaman Amina'nın kendisini yarım biri gibi hissettiğini düşünmüşümdür. İkizlerin güçlü ama aynı zamanda tehlikeli, şanslı ve olağanüstü olduklarını biliyorduk. Bunchie bize ikizlerden korkmamız gerektiğini söylerdi; çünkü suç işleyenleri öldürebilir ve normal insanların göremediği şeyleri görebilirlermiş. Bize sık sık, kardeşimle bana adları verilmiş olan Adamou ve Haoua* hikâyesini anlatırdı. Adamou ile Haoua elli ikiz çocuk sahibi olmakla kutsanmışlar ve her ikizin daha güzel olanını gizli bir mağaraya koyarak, Yaratıcı'dan saklamışlardı. Allah onların kendisini aldattığını anlamış ve gizlenmiş ikizleri sonsuza kadar görünmez kılmıştı. Bunchie, insanlara tebelleş olan ruhların, bu güzel ikizlerin soyundan geldiğini söylerdi.

"O ikizleri seyretmek çok tuhaf ve harikulade bir şey" diye devam etti Abdelkrim. "Kaldırıma koyup sesini çok yüksek aç-

* Adem ile Havva. (ç.n.)

tıkları, kocaman bir radyoları var. On yaşlarında olabilirler; çok küçük, çok sıskalar. Belki de on beştirler... Bilemiyorum. Çocuk felci geçirmişler tahmin ediyorum. Şehir dilenci ve hırsız dolu... Ve başka çeşit piçler! Ama bu çocuklar dilenmiyor. Hayır! Dilenmek yerine dans ediyorlar! Ama nasıl bir gösteri yapıyorlar, görsen! Bacakları işe yaramıyor olabilir ama kollarının üstünde dans edişlerini görmelisin!"

"Bacakları yok mu?"

"Var tabii ama tutmuyor, incecik, üzerinde duramazlar. Sanki birer çaput parçasıymışlar gibi bacaklarını omuzlarından aşırıyorlar. Onlar müziğe uyup çılgınca dans ederken, ayakları tıpkı koşan koyunların memeleri gibi sallanıp duruyor! Müthiş sanatçılar. Arada bir ayaklarının üstüne düşecek hareketler yaparlar. Cansız bacakları onları bir anlığına taşıyabilir. Hemen ardından çöker ve ellerini yere dayayıp ters takla atarlar. Gerçekten çok şaşırtıcı bir görüntüdür!"

"Vallahi? Peki insanlar onlara para verir mi?"

"Tabii verir. Hem de çok para verirler. Etraflarına toplanır, oğlanların gösterisini hayranlıkla izlerler. Yürüyemiyor olmaları çok üzücü ama buna rağmen mutsuz gibi görünmüyorlar."

"Peki, nerde yaşıyorlarmış? Aileleri var mıymış?"

"Bilmiyorum. Belki. Belki de yoktur. Niamey'de bütün gün dilenen ve yetişkinlerden yalnızca ekmek kırıntıları alabilen öyle çok çocuk var ki. Umarım benim ikizler paralarını ellerinde tutabiliyorlardır."

"*Barkarko*? Ama onlar dilenci değil ki! O parayı kazanıyorlar. Neden ellerinde tutamasınlar?"

"Çünkü işler öyle yürüyor ufaklık"

Anlattığı hikâyeler büyülemişti beni.

Abdelkrim, Katie ve Hope'un fotoğrafını yere bıraktı ve işaret parmağıyla üzerine hafifçe vururak, "*Toh*. Bunları bana gösterdiğin için teşekkürler" dedi.

Abimi etkilemek arzusuyla, başka bir fotoğraf aldım ve ona uzattım. "Bak, bunlar da anne babası ve köpekleri." Bu fotoğrafta Katie ve Hope da vardı; bebek yüzlü köpeklerinin arkasında

çimenlik bir zemine diz çökmüşlerdi. Kızlar çok mutlu görünüyorlardı. Katie köpeklerden birini kucaklamıştı. Köpek kucağında dimdik, bulunduğu yerden gurur duyarmış gibi oturmuştu; sanki kendisini bir insan, en azından onlarla eşit görüyormuş gibi bir havası vardı. Öteki köpek yana doğru bakıyordu ve dili dışarı sarkıktı, tasmasının ucundan Hope tutmuştu. Yetişkinler de çocuklarının ve köpeklerin arkasında, çimenlere diz çökmüşlerdi. Baba, Noel Boyd, solgun yüzünde bir gülümsemeyle, koruyucu bir tavırla öne, fotoğraf makinesine doğru eğilmişti. Saçları çok kısa kesilmişti, küçük ve yuvarlak çerçeveli, bana kalırsa abiminki kadar güzel olmayan güneş gözlükleri takıyordu. Kızların annesi yüzüne koyu bir gölge düşüren bir şapka giymişti. Bu Katie ve Hope'un anne babalarının bendeki tek fotoğrafıydı ve her ikisinin de gözlerini göremiyor olmak, birazcık kafamı karıştırıyordu.

"Tuhaf köpekler" dedi Abdelkrim.

Başımı salladım, "Bebeğe benziyorlar."

"Hı hı."

"Annelerinin yüzü pek görünmüyor

"Güneş tepedeymiş" dedi Abdekrim, "kadın da şapka giyiyormuş."

"Evet."

"Sanki çok yüksek bir yerde gibiler, yüksek bir dağda mesela?"

"Bilmiyorum ki." Fotoğrafı abimden aldım ve tersini çevirdim. "Downhill, 1997" yazıyor arkasında."

"Hı hı. Peki nerdeymiş burası?"

Bilmediğimi göstermek için omuzlarımı kaldırdım.

Birkaç dakika sessizce oturduk, öylece önümüzdeki fotoğraflara ve kartpostallara baktık.

"Bu arkadaşlarının olması çok güzel" dedi Abdelkrim.

"Evet, öyle."

"Sık sık yazıyorlar mı bari?"

"Birkaç ayda bir" dedim. "Bazen babaları da yazıyor."

"Çok iyi. Anneleri yazmıyor mu?"

"Hayır."

"Belki de okuma yazma bilmiyordur" dedi Abdelkrim.

"Ooo" dedim, "orada herkes okuma yazma biliyormuş"

Abdelkrim yavaş yavaş kafasını salladı. "Çok zengin olmalılar Baba ne iş yapıyormuş?"

"Öğretmen. Sanırım anneleri de öyle."

"Senin yapman gereken de işte bu Haoua" dedi abim. "Sıkı çalışmaya devam etmeli ve buradan kurtulmalısın. Seyahat etmelisin. Senden çok iyi bir öğretmen olur. Sen çok zeki bir kızsın."

"Belki" dedim, "ama Wadata benim yuvam. Üstelik annemize ne olacak? Tek başına nasıl üstesinden gelir?"

"Geri gelirsin! Amerika'ya git. Yahut Fransa'ya. Öğrenebileceğin her şeyi öğren ve geri gel. Nijer hasta bir ülke! Bazı şeyleri düzeltirsin."

"Nasıl Abdel?"

"Bir şekilde, ufaklık. Bir yolunu buluruz. Elimden gelirse, sana yardım ederim."

Bunu içtenlikle söylediğini biliyordum.

Gülümsedi ve elini cebine soktu. "Bak. Arkadaşlarının yolladığı küçük radyo hâlâ duruyor."

Radyoyu aldım, düğmelerini ve kadranını kurcaladım, abim kulaklıklarını nasıl takacağımı gösterdi. Düğmeyi çevirip sesi kısana kadar kulaklarımda yüksek bir müzik sesi patladı. Sonra sesler duydum. Başkentten haberler. Paris-Dakar rallisi hakkında bir şeyler. Kulaklıkları çıkarttım ve radyoyu abime uzattım. Birazcık gıpta etmiştim. "Çok güzelmiş" dedim.

"Bir tane de sana alacağım Haoua" diye söz verdi. Sözünde samimi olduğunu biliyordum.

Fotoğraflarımı, kartpostallarımı ve mektuplarımı toplayıp zarfa geri koydum, sonra da dürülü şiltemin altında güzelce sakladım. "Annem çamaşırların geri kalanını bekliyordur" dedim Abdelkrim'e, "resmimi sonra bitiririm."

Başını salladı. "Lütfen onlara yazdığında Katie, Hope ve ailelerine benden de selam söyle."

"Tamam, yazarım" dedim.

Abdelkrim ayağa kalktı, gerindi ve sonra odayı geçerek duvara dayanmış olan ordu çantasının olduğu yere gitti. Sigara almak için çantayı açtığı zaman, ceplerden birinde boynu görünen bir şişe dikkatimi çekti.

"Bu nedir?" diye sordum, kalan çamaşırları nehre götürmek üzere bohçalarken.

"Viski" dedi, "biraz ister misin?"

"Hayır!" dedim şaşırarak.

Gülerek dışarı çıktı.

"Abdel!" diye bağırdım arkasından.

Durdu, bana döndü, bir elinde yakılmamış bir sigara, ötekinde pembe plastik bir çakmak vardı. "Hımm?"

"Ne kadar kalacaksın?"

"Fazla değil, ufaklık. Birkaç gün daha, o da belki..

"Ya."

Tabii daha önce babamı öldürmezsem!" dedi sırıtarak.

Bohçamı aldım ve kapıya doğru yöneldim. "Babamla neden kavga ediyorsunuz?" diye sordum, annemle konuştuklarını duymamış gibi yaparak. "Söylentiler yüzünden mi?"

"Alkole karşı. Hepsi bu. Senin endişelenmeni gerektirecek bir durum yok" diyerek sigarasını yaktı.

Yüzüne baktım ama hiçbir şey ele vermiyordu.

"*Kala a tonton*. Sonra görüşürüz ufaklık" dedi ve ayrı yönlerde uzaklaştık.

6

Nehre doğru yürürken, güneş adeta yukarıdan bastırıyordu. Başımın üzerinde taşıdığım yük özellikle ağır bir yük değildi. Annem esvaplarımızın çoğunu götürmüştü ama ben dünkü uzun yolculuğun yorgunluğunu hâlâ atamamıştım.

Miriam ne yapıyordu acaba, babası çok kızmış mıydı? Bunları düşünürken, benim de kendi babama henüz hesap vermediğim aklıma geldi.

Nehre yaklaşınca, şarkı söyleyen kadınların seslerini duymaya başladım ve moralim düzeldi. Toplam olarak otuz kişi kadar vardı nehir kıyısında, çoğu sığ kısımlarda çamaşırlarını çitiliyordu. Çalılara serilmiş her tipten, desenden ve renkten çamaşır, güneşin altında kurumaktaydı. Bir grup küçük çocuk nehir kena-

rında oyuna dalmıştı. Çamaşır yıkayan kadınlardan bir kısmının sırtlarında bebekleri bağlıydı.

Adamou'nun yaşlarında Souley adlı bir kız, hiç kimsenin görmediğinden emin olduğu bir ara, bana kaba bir el hareketi yaptı. Miriam ve ben, Souley'le ilgilenmezdik. Zeki bir kızdı ama anne babası onu okula göndermiyordu ve bizi kıskandığından emindik.

Ters ters bakıp cık cık ettim ve bohçamı indirip kuru yere bırakarak, milli suyun içinde bata çıka annemin yanına gittim. Çamaşırın üstüne eğilmiş, öne arkaya hareket ederek bir gayret, babamın *jellaba*sını yıkıyor, bir yandan da koro halinde söylenen iş şarkısına katılıyordu.

Hen kulu ay ga maa zanka jindey Her gün çocukların seslerini duyarım

Han kulu ay ga aba aran. Her gün seni severim.

İlkin onu çağırdığımı duymadı.

"Anne!" diye seslendim yeniden. "Azara! İyi misin?" Yorgun gözlerle bana baktığında, bir an için karşımdakinin Bunchie olduğunu sandım; sanki rahmetli anneannem bana bakıyordu.

"Haoua" dedi annem nefes nefese. Doğruldu ve elinin ayasıyla göğsüne vurarak biraz öksürdü. Başını salladı, sonra kaşlarını çatarak yana dönüp gırtlağını temizledi.

Annemin yaşlandığını ve günün birinde onu da kaybedeceğimi idrak etmek, içimi korkuyla doldurdu.

"*Toh*" dedi, işine ve şarkısına geri dönerken.

7

Köye döndüğümüzde vakit ikindiyi bulmuştu. Abdelkrim'i çevirmemizin içinde, etrafı Adamou ve arkadaşları tarafından sarılmış bir halde, plastik bir kasanın üstüne oturur bulduk.

Oğlanlar her zaman olduğu gibi, büyük bir heyecan içindeydiler. Etrafındaki çocuklar şaka yollu birbirleriyle itişip kakışırken, Abdelkrim paslı bir penseyle ne olduğunu göremediğim bir şeyin üzerinde çalışıyordu.

"Hepimizin birer yarış arabası olacak!" dedi Adamou, heyecanla, biz yanlarına yaklaşırken.

"Dakar, bekle geliyorum!" diye bağırdı bir arkadaşı.

Köyümüzün oğlanlarının boş zamanlarında yapmayı en sevdikleri şeylerden biri, tel askılardan (çoğunlukla Mösyö

Letouye'nin dükkânından aşırılmış olurdu) harika oyuncaklar yapmaktı. Sushie, Richard ve Mösyö Boubacar ne zaman aralarından birinin başkente gitme ihtimalinden söz edecek olsalar, oğlanlar tel askı getirsinler diye yalvar yakar olurdu. Sert tel her türlü araba yapmak için kullanılırdı; bu araçların hareketli direksiyonları, dingilleri, kapıları ve hatta bazen çocukların "çalışan süspansiyon" dedikleri şeyi bile olurdu. Kimilerinin sürücüsü bile vardı; telden yapılmış minik figürinler, telden yapılmış pikap, kamyon ve jipleri kullanırdı. Oğlanlardan bir ikisi bütün ayrıntıları düşünülmüş oyuncaklar yapmakta özellikle yetenekliydiler; bu özellikleri nedeniyle çetelerinin lideri sayılırlardı. Hakikaten etkileyici bu araçların her birinin arkasına tutacaklı itici çubuklar takılıydı ve çubuklardan tutup ittikleri arabalarıyla Wadata'nın tozlu sokaklarında birbirlerini geçmek için kıyasıya yarışırlardı.

Abdelkrim de köyümüzün bütün oğlanları gibi çocukluğu boyunca kendi arabalarını yapmak ve onlarla yarışamak için saatler harcamış, günün birinde kendi arabasını sürmeyi, hatta *anasara*ların yarışlarından birine katılmayı hayal etmişti. Bu tür yarışların görüntülerini Mösyö Letouye'nin televizyonunda sık sık seyrederdik ama bunlar genellikle yalnızca oğlanlar arasında heyecan yaratırdı. Bu telden araçlara karşı düşkünlük ülkemizin her yerinde yaygındı ve Abdelkrim başkentimizdeki çocukların da bu tür araçlar yapmaya çok meraklı ve modern yarış arabalarının modellerini yapmakta çok başarılı olduklarını söylemişti.

Miriam'ın kardeşi Dendi, Adamou'yu grubun çevresinde kovalamaya başladı, koşarak bizi geçerken arkalarında koca bir toz bulutu kaldırıyorlardı.

Dendi, "Senin araban beş para etmez!" diye bağırıyordu.

"Hayır" diye karşı çıkıyordu Adamou, "asıl seninki öyle."

Abdelkrim kafasını kaldırıp annemi görünce yüzü ışıdı.

Annem başını sallayarak, "Vallahi ne diyeyim!" dedi. Oğlanları çömleklerin çok yakınında güreştikleri için azarladı ama bunu yaparken bile yüzünde kocaman bir gülümseme vardı.

Bir an için, sanki birer yabancıymışlar gibi baktım ikisine de sanki bir filmin oyuncularıymışlar gibi, hayatın kendisinden bile çok sevdiğim bu iki insan, yalnızca bir anneyle çocuğu arasında olabilecek bir şekilde, birbirlerinin gülüşünü yansıtıyorlardı. Bu anı dondurup zamanın içinde sonsuza kadar saklayabilmenin bir yolu olsaydı keşke, diye düşündüm; bir fotoğraf gibi değil, minik, maddi bir parçacık olarak, ne zaman dertlensem uzanıp gerçekten dokunabileceğim bir parçacık. Öyle olsa, bizi bekleyen karanlık günler için bir tılsımım olurdu.

O an, babamın gelişiyle tuzla buz oldu. "Defolun gidin buradan! Hepiniz!" diye kükredi.

8

Çevirmenin içinde sükûnet sağlandıktan sonra "Hauoa, dün ortadan yok olmakla ne yaptığını sandın, bana açıklama zahmetine girer misin, acaba?" diye sordu babam.

"Salim, ben kızı zaten payladım" dedi annem.

Konuşmasının bir hata olduğunu hemen anladım.

Babam öfkeli gözlerini anneme dikti, şakağında bir damar öfkeyle atıyordu. "Sana karışmanı söyleyen olmadı" dedi soğukça, elindeki çapanın sapını sıkarak. "Niye işe yarar bir şey yapmıyorsun Azara? Git su hazırla. Namazdan önce abdest almam gerek."

Çevirmenin öte ucunda, Abdelkrim'in dişlerinin arasından öfkeyle soluduğunu işitebiliyordum.

Babam büyük bir öfkeyle abime baktı ama bir şey demedi.

"Gel Adamou" diyerek, kardeşimi yanına çağırdı annem. "Gel bana yardım et."

Adamou, Abdelkrim'in oturduğu sandığın arkasında dikilmeye devam ederek, "Ama daha arabamı bitirmem lazım anne!" diyerek isyan etti.

"Vallahi!.." diyerek evi işaret etti annem.

Abdelkrim yumuşakça eve doğru itti Adamou'yu.

"*Boori arwasu*. Akıllı oğlum" dedi babam, suratını asmış sert adımlarla eve doğru yürürken yanımızdan geçen Adamou'nun omzuna hafifçe vurarak. "Kız kardeşinle konuşmam gereken bir konu var."

Annemler gittikten sonra, "O kadar geç kaldığım için çok özür dilerim baba" dedim temkinli bir sesle. "Katie ve Hope'a bir fotoğrafımı göndermek istemiştim. Miriam ve ben, Abdel'inki gibi büyülü birer fotoğraf çektirmek istedik..."

Babam beni yansılayarak, "Katie ve Hope! Katie ve Hope!" dedi. "Bugünlerde senden bütün duyduğumuz bu! O *anasara*lar bize gerçekten yardım etmek istiyorlarsa, niye para yollamıyorlar ha? Gerçek para! Sen artık düzenini kurup işine gücüne baksan çok iyi olur kızım."

Taş kesilmiştim. "Ama baba" dedim, "ben ödevlerimi hep yapıyorum. Mösyö Boubacar diyor ki..."

Sözümü kesti. "Mösyö Boubacar diyormuş ki, peh! Ben senin gerçek işlerinden bahsediyorum, ailenin karnının doymasına yardım edecek şeylerden, şu okulda kafana soktukları hayallerden değil!"

"Okuma yazma öğrenmemden memnun olduğunu sanıyordum baba" dedim sessizce.

"Keşke hiçbirine izin vermeseymişim diye düşünmeye başlıyorum artık" dedi ters ters.

"Ama baba, Adamou'nun da okula başlamasını istiyordun?"

"Görüyor musun, nasıl da saygısızlaştın?"

"Ama..."

"Sus! Benim kararlarımı sorgulamak sana düşmez çocuk. Günümüzde genç bir erkeğin eğitim görmesi önemli. Allah'ın izniyle, Adamou, Kuran kursuna da gidecek. Ama burada yapılacak dünya kadar iş var ve eğitim pahalı bir şey."

Sandığın üzerinde, Adamou'nun kamyonunu bitirmeye uğraşarak oturmakta olan Abdelkrim'den, çileden çıkmış bir "Aaa!" nidası yükseldi.

"Söylemek istediğin bir şey mi var?" diye sordu babam Abdelkrim'e.

"Evet baba" dedi abim, elindeki oyuncağı yere bırakıp ayağa kalkarak. "Söylemek istediğim öyle çok şey var ki!"

Babam küçümseyen bir tavırla homurdanarak yüzünü çevirip tükürdü.

Abdelkrim ellerinin tozunu silkeledi ve gerindi; bu hareketleriyle, belki de ne kadar tahrik olduğunu gizlemeye çalışıyordu. "Birincisi" dedi, "Adamou askerliğini yapmayı dört gözle bekliyor. Belki de askerlikten hoşlanacak ve orduda kalmaya karar verecek, tıpkı benim gibi. Daha kötüsü olabilirdi. Ordu beni eğitti, sadece Kuran kursuna giderek öğrenebileceklerimden çok daha çeşitli yönlerden üstelik."

Babam hiçbir şey demedi ama bakışlardaki öfke, tüylerimi ürpertti.

"İkinci olarak, ikisini aynı anda isteyemezsin..."

"Ne?" diye parladı babam.

"Haoua'nın okul masraflarını sen ödemiyorsun. Vision Corps, şu İngiliz sivil toplum örgütü, ödüyor. Öyle değil mi?"

"Sen kendi işine baksana, çocuk!"

Abdelkrim babama doğru yürüdü ve tepeden dosdoğru yüzüne bakarak, "Ya?" dedi. "Ben artık çocuk değilim ve bu benim işim. Senin zorbalığından, yalanlarından ve dalaverelerinden bıktım. Yeter artık yaptıkların. Kimse hoşnut değil yaptıklarından."

Babam öfkeden kuduruyordu şimdi ve hayatım boyunca ilk kez, her ikisini de çok sevdiğim bu iki yetişkin adamın arasında çok kötü şeyler olabileceğinden korktum.

"Ağzından çıkanı kulağın duysun, asker!" dedi babam, öfkeden titreyerek ve kinayeli bir sesle.

"Duyuyor baba" diye cevapladı Abdelkrim. "İki gündür bu konular hakkında uzun uzadıya düşündüm. Burada neler döndüğünü izledim. Sen saygı bekliyorsun ama kumarbaz arkadaşlarından başka kime saygı gösterdiğin var?"

Babam elinde tuttuğu ve sımsıkı kavradığı çapayı öfkeyle yere sapladı ve yumruklarını sıktı.

Abdelkrim babamın yere sapladığı alete doğru baktı ve sonra "Ee? Şimdi ne yapacaksın?" dercesine öfkeli gözlerini babama dikti.

Babam gözlerini kıstı ama bir şey demedi.

Abdelkrim başını salladı ve hafifçe gülümsedi. "Hem aileni doyurmaktan dem vuruyorsun hem de benim gönderdiğim parayı çarçur ediyorsun!"

"Sen kendi işine bak!"

"İkinci bir karı alacağım diye ortalıkta şişinip duruyorsun ama daha evdekini doyurmaktan acizsin!"

"Haddini bil..."

"Haoua'ya teşekkür etmen gerek baba. Aslına bakarsan, o senin karnını doyuruyor ama senin tek yaptığın onu azarlamak!"

"Nehrin yakınına gitmesi yasak!"

"Özür diledi."

"Başına kötü bir şey gelebilirdi, onu kaybedebilirdim!"

"İyi ya, böylece doyuracağın bir boğaz eksilmiş olurdu!"

Bir anda bağırış bitti. Babam Abdelkrim'in yüzüne sert bir tokat patlattı. "Buradan defolup gitmeni istiyorum!" diye tısladı.

Karşılarında tir tir titreyerek duruyordum. Annem ve Adamou taş kesilmiş gibi kapı aralığında dikiliyorlardı.

Abdelkrim elini yanağına götürdü ve tekrar gülümsedi.

"Tasalanma, baba" dedi gözleri parlayarak. "Gidiyorum." Döndü ve bir an duraksayıp yere tükürdükten sonra yürüyerek çevirmeden çıktı.

Babam döndü ve parmağıyla beni göstererek, "Sen!" dedi, "Git kız kardeşini bul!"

9

Fatima'yı bulmak zor olmadı. Mösyö Letouye'nin dükkânının yakınlarında, arkadaşı Amina'yla oynuyordu. Çabucak gelmesini işaret ettim, sonra karşı çıkmasına fırsat vermeden elinden tuttum.

"Nereye gidiyoruz?" diye sordu.

"Seni eve götürmem lazım" diye cevapladım. "Ama ilkin Miriam'a uğramalıyız."

Hızlı adımlarla köyün doğusuna, içinde Miriam'ın geniş ailesinin yaşadığı dört evin bulunduğu Kantao'ların büyük çevirmesine varıncaya dek yürüdük. Önceki akşam Mösyö Kantao'ya sunduğum yarım balıktan eser yoktu. Çevirmenin bir köşesine üç-dört keçi bağlanmış, sağılmayı bekliyordu. Her şey olağan, sakin haline dönmüş gibi görünüyordu.

Miriam'ın evini ve ailesini ziyaret etmekten hep hoşlanırdım. Evlerinde sürekli hareket olmasına rağmen, insana güven ve huzur veren bir sükûnet ve düzen de vardı. Kantao'lar her zaman düzenli, dost canlısı, çalışkan ve cömerttiler. Onları ziyaret edene mutluluk veren bir nezaketleri vardı.

Herhangi bir sebebin Miriam'la aramızı bozması düşüncesine bile katlanamazdım. Birlikte büyümüştük. Her şeyi konuşurduk. Mösyö Kantao bir gün kızının ileride doktor olacağını söylemişti ve ne ben ne de Miriam bir an bile bunun doğruluğundan kuşku duymamıştık. Miriam'ın babasının, kız-erkek ayırımı yapmaksızın hepsini okutacağını söylediği dört çocuğunun hepsiyle, ayrı ayrı, nasıl gurur duyduğunu görmek zor değildi.

Miriam'ların çevirmesi merak uyandırıcı ve renkli bir yerdi aynı zamanda. Kantao'lara Sahel'in her yerinden ilginç misafirler gelirdi. Miriam'ın eniştesi Memet, yıllardır Mösyö Kantao'yla iş yapan bir Tuareg'di ve Madam Kantao'nun kız kardeşi Ramatou ile evlenebilmek için göçebe hayatından vazgeçmişti. Bu bana çok asil, özverili ve iyi bir şey gibi görünüyordu: İnsanın aşk uğruna yaşama tarzını değiştirmesi.

Epeydir kız kardeşimle el ele tutuşmuş, sessizce Kantao'ların çevirmesinin orta yerinde dikiliyor ve tam eşiği geçip eve girip girmemeye karar vermeye çalışıyordum ki Madam Kantao ortaya çıktı.

"*Ira ma hoi bani*" diyerek birbirimizi selamladık.

"Madam Kantao. *Mate fu?*" diyerek başımı eğdim. "Miriam'ın dün gece eve geç gelmesi benim hatam. Özür dilerim."

Güzel, mutlu yüzündeki gözlerini devirdi ve başını salladı, sonra işe koyulmak için keçilere yöneldi. "İçeri geçin" diye seslendi bize, "Miriam, Narcisse'in saçlarını örmeyi bitirmek üzere."

Minik Narcisse Kantao, Wadata'da bir tür mucize bebek diye kabul edilirdi. Henüz iki yaşına girmiş, tombul, sağlıklı ve mutlu bir bebekti ama bir yıl önce Kantao'lar az kalsın onu kaybediyorlardı. İlk bir yıl boyunca çok az kilo almıştı ama sonra Sushie ona özel bir süt ve ilaç vermiş ve Madam Kantao'nun dediğine bakılırsa, bunlar çocuğunun hayatını kurtarmıştı.

Biz kızlar Narcisse'i çok sevimli, eğlenceli ve kimi zaman da sinir bozucu bulurduk. Herkesin sevgilisiydi ve her istediğini elde ederdi, Mösyö Kantao'dan bile. Onun saçını şeritlerle acayip modellerde örüp şekillendirmekten büyük zevk alırdık: Ne kadar özenerek yaparsak, Narcisse'in o kadar hoşuna giderdi. Eğer Madame Kantao, Miriam'ın saçını iki şık büklüm halinde tepesinde toplarsa, Narcisse üç tane isterdi.

Kardeşim ve ben eve girerken, Miriam da kardeşinin saçını yeni bir şekilde örmeyi bitirmek üzereydi. Miriam, Narcisse'in iki tarafta birer boynuz gibi ördüğü saçlarını bize gösterirken kocaman gülümsüyordu. Önceki gün olanlar üzerinde konuşmamıza bile gerek kalmayacağını anlayınca, sırtımdan büyük bir yük kalkmış gibi hissettim. Olanlar geçmişte kalmıştı.

Narcisse, Madam Kantao'nun genellikle oturma bölümündeki eski püskü komodinin üzerinde bulundurduğu lekeli ayna parçasında kendini inceliyordu. Fatima'yla bana gülümseyerek ve boynuz şekilli örgülerini parmaklarıyla döndürerek, "İnek oldum!" dedi.

Bir gülme krizine tutulduk ve öyle çok güldük ki Madam Kantao işine ara vererek, bütün o gürültünün sebebini anlamak için bize bakmaya geldi.

Nihayet hepimiz sakinleşince, "*Toh*! Yemeğin hazırlanması gerek Miriam" dedi.

"Tamam anne" diye karşılık verdi Miriam, sonra bana dönerek gözlerini devirdi ve "Tütsülenmiş balık yiyeceğiz!"

"Öyle mi?" dedim, "Sanırım biz de öyle. En iyisi biz daha fazla sorun çıkmadan eve gidelim de anneme yardım edelim."

Fatima ve ben vedalaşıp ayrılırken, babamla yeniden karşılaşacağım için son derece endişeli olduğumu fark ettim ve keşke Fatima ile ben Kantao'ların sıcaklığından bir nebze olsun ödünç almanın bir yolunu bulabilseydik ve onu tıpkı yuvasından düşmüş yavru bir kuş gibi dikkatle palmiye yapraklarına sarıp *pagne*-min katları arasında saklayarak yanımızda eve götürebilseydik diye düşündüm.

10

Nehre yaklaşırken üzerinde tuhaf, mavi bir sisin asılı olduğunu görüyorum. Hiç ses duymuyorum ama yine de orada birinin beni beklemekte olduğunu biliyorum. Yaklaştıkça, taşlara çarpılarak yıkanan ıslak çamaşırlardan çıkan sesler sessizliği bozuyor. Yoğunlaşan sulu sisin içinde hızla ilerliyor ve koca bir kütüğe benzeyen bir şeyin üzerine eğilmiş yalnız birini görüyorum. Yakınında, yarısı suya batmış bir çamaşır yığını, nehrin kıyısında titreşip duruyor.

Çamurun içinde bata çıka, çalışmakta olan kişiye birkaç metre kalıncaya kadar, dikkatle ilerliyorum. Şimdi onun bir kadın olduğunu görebiliyorum, tam ona seslenecekken, kütük suyun içinde hareket etmeye başlıyor. O zaman, bunun bir kütük de-

ğil, dev bir timsah olduğunu anlıyorum. Timsah başını sağa sola çeviriyor, dev kuyruğuyla suyun yüzünü dövüyor. Ardından hayvan son bir yalpayla bana doğru dönüyor ve diğer kıyıya doğru yüzüp uzaklaşmadan önce devasa çenelerini gösteriyor. Timsah suya dalarken, pürtüklü sırtına takılmış bir dizi kırmızı renkli çamaşır, dibe çökmeden önce bir an suyun yüzeyinde sahipsizce kabarıyor.

Bütün bu zaman zarfında bir taş gibi hareketsiz, sırtı bana ve kıyıya dönük duran kadın, şimdi sessizce yüzünü bana dönüyor. Karşımda anneannemin durduğunu görüyorum.

"Bunchie!" diyorum, sesim hissettiklerim yüzünden titreyerek. "Bunchie!"

Yumuşak bir sesle, "Küçüğüm" diyor anneannem. Uzanıp elimi tutuyor ama bana dokunduğunu hissetmiyorum.

"Nerelerdeydin Bunchie?" diye soruyorum.

"Bilmiyorum."

"Neden gitmek zorunda kaldın?"

"Hatırlamıyorum" diyor üzgün bir sesle. "Ben gitmek istemedim ki çocuğum."

"O zaman, burada kal" diyorum. "Burada bizimle kal. Lütfen Bunchie."

Farklı, aceleci bir sesin, "Gitmem gerek Haoua" dediğini duyuyorum. "Hemen, şimdi gitmem gerek, küçüğüm."

Gözlerimi açtığım zaman, karşımda Abdelkrim'in yüzünü buluyorum.

11

Dışarısı hâlâ karanlıktı ama yine de abimin çömelmiş siluetini görebiliyordum. Uzaklarda bir horozun sabırsız ötüşü duyulmasına rağmen, sıcak yatağımdan çıkmak için henüz çok erken olduğunun farkındaydım. Doğrulup oturdum ve gözlerimi ovuşturdum. Ailemin geri kalanı hâlâ uykudaydı.

"Ufaklık" diye fısıldadı Abdelkrim, "bir dakika bu tarafa gel, seninle konuşmak istiyorum." Ayağa kalktı, gerindi ve sonra odamızı ikiye ayıran perdeyi çekti.

Başımda bir sersemlik vardı, sanki bir parçam hâlâ nehrin kıyısında anneannemle kalmış gibiydi. Tek söz etmeden, sürünerek yatağımdan çıktım ve abimin arkasından öte yana, oturma odası olarak kullandığımız kısma geçtim. Gaz lambasının zayıf

ışığında Sushie'nin masamızın başında oturmakta olduğunu görünce, şaşırdım.

Elini hafifçe sallayarak beni selamladı ve "*Ça va*, Haoua?" diye fısıldadı. Soluk teni lambanın ışığında parlıyordu.

Yorgunluktan terbiye kurallarını unutmuştum, ona cevap verip vermediğimden emin değilim. "Neler oluyor?" diye sordum abime.

"Burada daha fazla kalamam" dedi, ağzında çiğnediği çöpün yerini değiştirerek. "Matmazel Sushie arabasıyla beni kamyona götürecek." Kapının yanında, yerde duran askeri çantasını işaret etti. O zaman, geldiğinden beri ilk defa sivil giysiler giymiş olduğunu fark ettim.

"Niamey'den gelecek ilaçlar var" diye açıkladı Sushie, "o yüzden zaten gitmem gerekiyordu."

"Ya." Lambanın küçük düğmesiyle oynadım.

"Dün gece ben geldiğimde sen çoktan uyumuştun" dedi Abdelkrim.

"Babam erken yatmamı söyledi."

"Anladım."

Küskün gözlerle baktım ona. "Allahaısmarladık demeden gittiğin için herkes üzülecek!" dedim.

Abdelkrim beni rahatlatmak istercesine elini bana doğru uzatarak, "Gideceğimi ötekilere söyledim dün gece" dedi. "Ama gitmem en doğrusu."

"İyi ama neden bu kadar çabuk gitmen gerekiyor Abdel?"

"Çünkü... Böylesi hepimiz için daha iyi."

"Ama.. "

"Sus artık" dedi abim. "Yatağına dönüp uyu. Sadece sana hoşça kal demeden ayrılmak istemedim. Zaten geri geleceğim, yakında. Söz veriyorum."

Matmazel Sushie'ye döndüm. "İzin verin ben de sizinle geleyim, Matmazel." Bebek Narcisse gibi yaptığımı umarak, dudaklarımı büzüp, somurtarak ısrar ettim.

Abdelkrim içini çekerek "Haoua!" dedi.

"Lütfen Abdel" diye sızlandım. "Hem dönerken Sushie'ye arkadaşlık ederim."

Sushie abime bakarak omuz silkti. "Dünyanın yolu" dedi, "Üstelik uzun süre beklemek gerekecek. Niamey'e giden kamyon öğlen civarı yola çıkacaktır ama bizim ilaçları getirecek kamyon çok daha sonra gelir."

"Önemli değil" dedim, "Abdel, lütfen izin ver geleyim."

Yatak odasında birileri hareket etti, derken babam ve annem perdenin arkasından çıktılar.

Abdelkrim bir an babama baktı. "Bu kararı ben veremem ufaklık" dedi, "babamızdan izin alman gerek."

Annem babamın kulağına bir şeyler fısıldadı.

"Ben de Matmazel Sushie'yle gidebilir miyim, lütfen baba?" diye sordum.

"Ya işlerin?" dedi.

"Sonra yapacağım, hepsini, söz veriyorum"

"Annenin yardıma ihtiyacı var"

"Bunu biliyorum baba."

Annem sakince araya girdi, "Bana daha sonra da yardım edebilir Salim."

Babam "O zaman çabucak üstünü giysen iyi olur" dedi ve Abdelkrim'e başka tek söz etmeden dönüp yatak odasına gitti.

Daha önce de tabii ki arabaya binmiştim, aslına bakılırsa birçok defa binmiştim ama Sushie'nin arabasında, onlarla birlikte yolculuk etmek benim için yeni bir şeydi. Güneş henüz doğmaya niyetlenir gibiydi, bu yüzden kamyona gitmek için yapacağımız yolculuk, Wadata'ya dönmek için yapacağımızdan daha kolay olacaktı. Daha sonra, arabanın içindeki hava boğucu ve sıcak, şimdi üzerinde hareket ettiğimiz sertleşmiş kum çok daha yumuşak olacaktı.

Sarsılarak yol alırken, elimde olmadan annemi düşünüyordum. Abdelkrim'in gitmeye karar vermesi onu perişan etmişti ama abimin seçme şansı olmadığını da biliyordum. Eminim bunu annem de biliyordu. Başımı koltuğa yasladım, gözlerimi kapadım ve abimin yanında olmanın keyfini çıkardım. Sushie'nin

Vision Corps'a ait Toyota'sı sürekli sallanıp yalpalıyordu ama buna rağmen, çok geçmeden uykuya yenik düştüm ama rüyamda ne *Egerou n-igereou* ne de anneannem ortaya çıktı. Rüya yerine abim ve Sushie'nin yumuşayan kumdaki oluklara küfrederek, direksiyonla cebelleşmelerinin sesleri doldu zihnime.

Başlangıçta konuşmaları birbirini pek az tanıyan iki insanın biraz sıkıntılı ama nazik sohbetinden öte değildi ama sesleri alçaldıkça konuşmalarının konusunun annem, babam, kardeşlerim ve ben olduğunu fark ettim. Çok geçmeden bu konuyu ilk kez konuşmadıkları anlaşıldı. Artık uykum filan kalmamıştı, gözlerim hâlâ kapalı, tek bir sözcüğü bile kaçırmamaya çalışıyordum.

"Eğer istersen, biraz da ben kullanabilirim arabayı" dediğini işittim Abdelkrim'in.

"Hayır. Ben iyiyim, teşekkürler" diye cevapladı Sushie.

"*Toh*."

"Haoua ne yapıyor?"

"Sanırım mışıl mışıl uyuyor."

"Sağlam tabiatlı bir kız" dediğini duydum Sushie'nin, motorun iniltileri arasında.

"Kesinlikle."

"Güçlü. Kararlı. Zeki."

Birazcık utanmış, aynı zamanda gururlanmıştım, ayrıca onlara karşı hile yaptığım için biraz da suçluluk duymuştum sanırım.

"Her zaman cin gibiydi" dedi Abdelkrim. "Umarım hep böyle güçlü kalır Matmazel Sushie."

"Ona göz kulak olurum Abdel" dedi Sushie. "Ve ailenin geri kalanına da. Wadata'daki bütün çocuklarımı çok seviyorum biliyor musun?" dedi hafifçe gülerek.

"Biliyorum" dedi abim. "Ama siz her zaman orada olmayacaksınız Matmazel. Amerika'ya kendi hayatınıza dönecek ve Wadata'yı tamamen unutacaksınız."

Sushi kızdı. "Abdelkrim, köyündekilerle ilgilenen tek kişi ben değilim. Boubacar var, Richard var, öteki Vision Corps çalışanlarından söz etmiyorum bile. Hepsi de iyi insanlar, inan bana."

Abimin sessizce homurdandığını duydum.

Sushie daha ciddi bir tonla devam etti. Gözlerimi azıcık araladım ve Sushie'nin abime doğru eğilmiş olduğunu gördüm. "Şimdi asıl anneniz ve babanız için kaygılanıyorum" dedi fısıldayarak.

Abim başını salladı. "Haklısınız Matmazel. Daha önce de söylediğim gibi: Babama güven olmaz."

"Hımm..." Matmazel Sushie, ne diyeceğine karar vermeye çalışırmış gibi biraz sustu. Sonra, "Abdelkrim..." dedi.

"Matmazel?"

"Gerçekten de babanız güvenilmez biri."

"Bunu biliyorum."

Sushie derin bir nefes aldı. "Evet.. ama.. daha önce bir şey söylemedim çünkü durum zaten yeterince kötüydü, iyice berbat olsun istemedim."

"Hı hı."

"Babanız, yeri gelmişken onun gibi çok adam var köyde, şey Dürüst olmak gerekirse yeterince dikkatli davranıyor mu, emin değilim, neyi kast ettiğimi anlıyorsunuz değil mi?" Motor gürültüsünden sesi zar zor duyuluyordu.

"Devam edin" dedi Abdelkrim.

"Bir süre önce Wadata'nın bütün erkekleriyle konuştum. Korunma konusunda, anlıyor musunuz?"

"Rahat olun" dedi Abdelkrim. "*Waykuru** kadınlar. Rivayetleri duydum."

"Evet. Zaten gizli saklı da değil. Wadata büyük bir yer değil. Üstelik, daha önce de dediğim gibi... Salim oraya giden tek erkek değil." Sushie omzunun üstünden geriye bakınca gözlerimi sımsıkı kapattım. "Sorun şu ki Abdel, köyün erkekleri kendilerine hastalık bulaşmayacağını, cinsel ilişki sırasında korunmanın onlara uygun olmadığını ve yeterince 'hızlı' olurlarsa, hiçbir sorun çıkmayacağını sanıyorlar!"

"Evet."

Ng: Fahişe. (ç.n.)

"Benim tavsiyelerimi ve uyarılarımı dikkate almamaları beni ziyadesiyle korkutuyor."

Araba derin bir çukura girerken devam etti Sushie. "Ve gittikleri kadınlar da bütün olanlar karşısında en az onlar kadar pervasızlar!"

Abdelkrim içini çekti. "Sizin de dediğiniz gibi, Matmazel Sushie, Wadata küçük bir köy ve işler çok uzun zamandan beridir böyle yürüyor."

"Tehlikeli işler bunlar!" dedi Sushie. "Çok tehlikeli!"

Kamyon durağı, çöktü çökecek bir hangar ve bir tuvaletten ibaretti. Yakınında sağı solu yamulmuş bir Land Rover park etmişti. Ana binanın bir tarafında bitişik parlak bir haberleşme kulesi, öte ucunda ise gölgesinde yolcuların kamyonu bekleyebileceği iğreti bir sayvan vardı. Bir sürü valiz ve eşya, abimin birlikte yolculuk edeceği yolcuların eşyaları, az evvel oraya atılmışlar havası yaratacak şekilde, düzensizce, gelişigüzel kumun üzerine bırakılmıştı. Ahşap bir direğe monte edilmiş eski püskü bir hoparlörden yükselen *La Voix du Sahel** radyosunun hışırtılı sesi, epey uzakta park etmiş olmamıza rağmen, kulaklarımızı tırmalıyordu.

Oraya vardığımızda vakit kuşluğu bulmuştu ve aracın içi fena halde ısınmıştı.

"Klima çalışmadığı için kusura bakmayın" demişti Sushie.

Yol boyunca uyuyup uyuyup uyanmıştım ve şimdi başım çatlayacak gibi ağrıyordu. Sırtım terden sırılsıklamdı ve rahatlamak için ne zaman kıpırdanmaya kalksam, altımdaki yapay kumaşla kaplı koltuğa yapışmış *pagnem* koltuktan zar zor ayrılıyordu.

Sushie, Abdelkrim'in ayaklarının yanında duran büyük, yeşil, plastik portatif bir soğutucuya uzandı ve bir şişe, tadı acı, su uzattı bana. Teşekkür ettim, soğuk bir şeyler içmekten mutlu olmuştum ama yine de yüzümü buruşturmaktan kendimi alamadım.

* Sahel'in Sesi. (ç.n.)

"Arıtma tabletleri yüzünden" dedi, başka çaresi olmadığını ima eden özür diler bir tonla. Abdelkrim'in önünde bulunan küçük gözü el yordamıyla karıştırarak, "Belgeleri hangi cehenneme koydum ben?" diye söylendi.

"Sanırım çantanıza koydunuz Matmazel" dedi Abdelkrim.

"Tabii ya. Öyle yorgunum ki doğru düzgün düşünemiyorum bile."

"İzin vermeliydiniz biraz da ben kullanmalıydım arabayı."

"Hey!" dedi Sushie bana göz kırparak, "Adamou'yla şu oyuncak kamyonları kullanışınızı gördüm, bildiğiniz gibi buraya tek parça halinde gelmemiz gerekiyordu?" Sonra çantasını kaptı ve arabadan indi.

"Sen iyi misin ufaklık?" diye sordu Abdelkrim.

"İyiyim, teşekkür ederim."

"Epeyce uyudun."

"Hımm."

"Yoksa hâlâ uyuyor musun?" diye takıldı.

"Hımm" diyerek bir yudum daha su içtim ve şişeyi abime uzattım.

Sushie şimdi uzun, pembe kollarını çalgınca sallayarak ve büyüleyici cazibesini kullanarak yolculardan bazılarıyla konuşmaya başlamıştı: Benim insanlarıma karşı pek az *anasara*nın sahip olduğu bir cesaret ve güvenle konuşurdu ve Tuareg'lerin yüzündeki neşeli ifadeden çıkarabildiğim kadarıyla, aynı şeyi onlarla konuşurken de başarmıştı.

Kendime gelmeye başlayınca, "Abdel" dedim.

"Hımm" diyerek beni yanıtladı.

"Sence o güzel mi?"

"Kim?"

"Kim olduğunu biliyorsun!"

Yüzümü görmek için koltuğunda döndü, gözlerinde haylaz bir ifadeyle, "Anne? Fatima?" dedi.

"Sushie!" dedim.

"Ha, Sushie..." Dışardaki gruba doğru baktı, sonra arkasına yaslandı. "Bence olağanüstü bir kadın" dedi.

Sanki konuşmamızı duymuş gibi, Sushie dönüp bize baktı ve gülümseyerek hafifçe el salladı.

"Bakalım neler oluyor?" diyerek kapısını açan Abdelkrim, dışarıya, cehennem sıcağına çıktı.

Gölgede, Tuareg'lerle birlikte saatlerce oturmuş olmalıyız ama bana dakikalar sürmüş gibi gelmişti. Abimin gitmesini istemiyordum. Abdelkrim bize asker arkadaşları hakkında hikâyeler anlattı: Çavuş Bouleb'le sarhoş olmalarını, kışladaki kavgaları, kırbaç cezalarına tanık oluşunu. Seçkin Cumhurbaşkanlığı Muhafızlarına katılma umutlarından, Avrupa ve Amerika'ya gitme hayallerinden ve Niamey'de bulunan Rivoli Otel'deki danslarda kızlarla karşılaşmalarından bahsetti.

Abim sırt çantalı iki Fransız kadın turistle olan karşılaşmasından söz ederken, Sushie başını salladı ve, "Daha önce söylediklerim kulağınıza küpe olsun!" dedi.

Abdelkrim sırıttı. "Oh, Matmazel" dedi, çapkın bir edayla, "Çok dikkat ediyorum. Ne zaman yağmur yağacak olsa, hemen yağmurluk giyiyorum."

"Bunu duyduğuma sevindim" diyen Sushie de gülümsüyordu.

Böyle şifreli konuştuklarını sandıkları ve kimi zaman sanki ben orda değilmişim gibi davrandıkları için biraz rahatsız olmuştum ama bir şey demedim. Acaba benim de neredeyse kadın sayılacak kadar büyüdüğümü unutmuşlar mıydı?

"Belki günün birinde zengin, Avrupalı bir hanımefendi bulurum" diye devam etti Abdelkrim, "Yahut daha iyisi, güzel bir Amerikalı!" diye ekledi, bana göz kırparak.

Sushie başını sallayarak onayladı. "Hı, hı. Zengin Avrupalı, güzel Amerikalı diyorsun öyle mi?"

"Öyle mi dedim?" dedi abim. "Güzel, çirkin, şişman, sıska fark etmez. Ama zengin olması şart!"

İkisi birlikte güldüler. Beni hem rahatsız hem mutlu eden bir birliktelikti bu. Belki de duyduğum kıskançlıktı. Bilmiyorum.

"Peki ya siz Matmazel?" diye sordu abim, biraz sessiz kaldıktan sonra.

"Ne olmuş bana?"

"Sizin hayatınız. Hikâyeniz. Nasıl oldu da buraya, yurdumuzdan bunca uzaklara düştünüz? Amerika'dan, Özgürlükler Ülkesi'nden bu kadar uzağa geldiniz?"

"Anlatacak fazla bir şey yok aslında."

Abdelkrim kaşlarını kaldırdı ve onu ikna etmek istercesine avuçlarını iki yana açtı.

"Şeyy, bir düşünelim" dedi Sushie. "Boston yakınlarında büyüdüm. Babam doktor, annem emlakçıydı. Kardeşim yok. Ortaokulu bitirdim. Hemşirelik eğitimi gördüm. Birine rastladım. Âşık oldum. Nişanlandım. Terk edildim. Cehenneme kadar yolu var dedim, Vision Corps International'e katıldım ve işte buradayım. "

"Demek kaçıyordunuz, öyle mi?"

Cevap vermedi.

"Zavallı Afrikalılara yardım ediyorsunuz sanıyordum?" dedi Abdelkrim.

"Aman, neyse ne."

Abdelkrim bir sigara yaktı, sonra bir tane de Sushie'ye ikram etti. Sushie başını sallayarak reddetti.

"Size takılıyorum Matmazel" dedi abim. "Kuruluşunuzun insanlarıma yardım ettiğini görebiliyorum, gerçekten. Ve iyi kalpli biri olduğunuzu da."

Sushie içini çekti. "Sanırım benim halkımdan yardım etmek isteyecek çok insan vardır. Nijer gibi ülkelerin borçlarının silinmesini, onlarla daha fazla ticaret yapabilmeyi isteyen çoktur. Olanlara karşı çıkabilir ve inandıklarımızı haykırabiliriz ama bu kimi insanlar için yine de yeterli değil. Bu gibi büyük değişimler uzun zaman alıyor anlaşılan. Bazılarımız da hemen, şimdi bir şeyler yapmak istiyoruz. Elimizden ne gelirse."

Ülkemizdeki varlığını daha önce de sık sık açıklamaya mecbur kalmış gibi, bezgin bir ifadeyle konuşuyordu. Omuzlarını kaldırdı ve abime baktı. "İşte bu yüzden ülkenizdeyim, Abdel. Naif görünebilir ama burada olmamın sebebi bu."

Uzun bir sessizlik oldu. Konuşmalarına katılmaya bile kalkışmayacak kadar yorgun hissediyordum kendimi. Onun yerine

başımı Sushie'nin omzuna dayadım ve karşımdaki Tuareg'leri izledim. Toplam beş kişiydiler ve hepsi erkekti. Kan oturmuş gözleri ve burun kemerleri hariç, bütün yüzlerini örten, tozlu, mavi çeçeleri yüzünden yaşları anlaşılmıyordu. Sanki hayatları boyunca yolculuk etmiş gibi bir halleri vardı. Özgür İnsanlar. Yüzü Örtülü Halk. Gizemli, gururlu, güçlü. Miriam'ın enişteşini ve yaptığı uzun yolculuklar hakkında anlattığı hikâyeleri düşündüm. Kendilerini kendilerine saklar, heyecanla Tamaşekçe* konuşur, arada bir bizimle Djerma dilinde iletişim kurarlardı. Nane çayı ve *egbale*** içer, büyük bir dikkatle kamış hasırın üzerine dizdikleri küçük taşlar ve çubuklarla *tiddas**** oynarlardı.

Abdelkrim nihayet sessizliği bozduğunda, yeniden uyuyakalmak üzereydim.

"Şimdi, bana şu kalbinizi kıran adamı anlatın. İsterseniz yani..."

Gözlerimi ovuşturarak Sushie'ye baktım.

Bana gülümsedi. "Adamın biriydi işte" dedi. "Sanatçıydı. Aslına bakılırsa adi herifin tekiydi. Söyleyecek başka bir şey yok." Dizlerini göğsüne doğru çekip bacaklarına sarıldı.

"Bence herif aptalın biriymiş!" dedi Abdelkrim.

Tuareg'lerden biri ayağa kalktı ve kumun üzerinde birkaç metre öteye yürüdü, mahrem yerlerini örtmek için *jellaba*sını sıyırıp dizlerine gererek çömeldi ve işemeye başladı.

Sushie hafifçe güldü. "Bunu bile zarafetle yapmayı beceriyorlar."

Tuareg işini bitirdi ve bize doğru yürümeye başladı. Birkaç adım attıktan sonra durdu ve kuzeye doğru ufku işaret etti.

Abdelkrim ayağa kalktı ve Tuareg'in gösterdiği yöne baktı.

"Bir şey geliyor" dedi.

"Kamyon mu?" diye sordum.

"Henüz göremiyorum"

---

* Ng. Tuareg kabilesinin konuştuğu dil. (ç.n.)

** Ng. İçecek. (ç.n.)

*** Ng. Masa oyunu. (ç.n.)

Sushie ve ben ayağa kalktık ve engin çölde bize doğru tuhaf zikzaklar çizerek yaklaşan toz bulutuna baktık.

"Yine durdu" dedi Sushie, ilerleyen aracı bir süre izledikten sonra.

"Herhalde kuma saplandı" dedi Abdelkrim. "Hava iyice ısındı. Kum çok yumuşamıştır artık. Kamyon olduğunu sanmıyorum."

Sayvanın serin gölgesine geri döndük. Başımı abimin ordu çantasına koyarak uzandım.

12

Uyandım ve karşımda küçük, pejmürde kılıklı bir oğlan çocuğu buldum. Ayaklarının dibinde üzeri iğreti bir kapak olarak kullanılmak üzere kare şeklinde katlanmış bir çuval parçasıyla örtülü metal bir kova vardı.

Abim, "Hadi şundan iç biraz Haoua" diyerek, içinde zencefil dilimleri ve su bulunan yarı dolu metal bir maşrapa uzattı.

Maşrapadaki sıvıyı oburca yudumladım. Ilık ama lezzetliydi. "Teşekkür ederim" diyerek Abdelkrim'e geri verdim.

"Siz de ister misiniz biraz Matmazel?" diyerek boş maşrapayı Sushie'ye uzattı abim.

"Korkarım içemem" dedi Sushie, dümdüz karnına pat pat hafifçe vurarak. "Bir kere içmiştim. Büyük hataydı. Buraya geleli

epey oluyor ama bağırsaklarım hâlâ bazı şeyleri kaldıracak kadar güçlü değil!"

Abdelkrim ilkin maşrapayı, sonra da birkaç metal parayı çocuğa doğru fırlattı. Çocuk sırıtarak her ikisini de havada ustaca yakaladıktan sonra kovasını aldı ve sabırla beklemekte olan Tuareg'lere doğru gitti.

"Nereden çıktı bu çocuk Tanrı aşkına?" dedi Sushie.

"Güzel soru" diye cevapladı abim, "En yakın köy buradan en azından on beş kilometre ötede. Llingaberi'den muhtemelen."

Sushie gözlerini ovuşturdu. "Benim bütün görebildiğim kum, kilometreler ve kilometrelerce kum!" Kendi su şişesini yerden alıp kapağını açtı ve bir yudum aldıktan sonra "Böğk!" dedi, "banyo suyu gibi sıcacık."

Abdelkrim, "Bir bakayım Youssef'te başka bir şey var mıymış" diyerek başıyla büyük barakayı işaret edip ayağa kalktı. "Bazen kasalar dolusu sodalı içecek alır."

Sushie, "Hımm. Sprite levhası dikkatimi çekmişt ama ben berbat suyumdan memnunum Abdel, gerçekten" dedi.

"Bacaklarımı biraz esnetmem gerek zaten" diyerek barakaların bulunduğu tarafa yöneldi abim.

"Şu pisliklere dikkat et!" diye seslendi ardından Sushie.

Sorarcasına yüzüne bakmıştım.

"Şu arabanın sahipleri" dedi, daha önce fark etmediğim iyiden iyiye yüklü steyşın bir Citroen otomobili işaret ederek. "Sen uyurken geldiler. Fransızlar. Küstah tipler. Tutumlarından hoşlanmadım, hepsi bu."

Araba kutular, valizler, yakıt bidonları, aletler ve benzeri öteberiyle tepeleme doluydu. Arabanın tepesindeki bagajda tekerleğin kuma saplanması halinde çıkarmaya yarayan kum hatları, birkaç tane yedek lastik, yelken bezinden çok büyük bir çanta ve başka aletler vardı. Ön camın üstüne bir dizi büyük ışıldak monte edilmişti.

Abdelkrim birkaç dakika sonra döndü ve Sushie'ye bir şişe kola uzattı. "Heeeey!" dedi Sushie yüzünde kocaman bir gülümsemeyle, "Soğukmuş bu!"

"Youssef'in jeneratörü var."

Sushie, "Vay canına!" diyerek abimin cebine bin CFA'lık* bir banknot sıkıştırarak "Teşekkür ederim" dedi.

Abim, "Matmazel Sushie! Bunu sizin için ben almıştım" diyerek itiraz etti.

"Lütfen alın Abdel" dedi Sushie, "Bir daha ne zaman maaş alacağınızı bilmediğinizi kendiniz söylediniz."

Abdel parayı katlayıp cebine koyarken, yalandan memnuniyetsiz bir havaya büründü ve "Teşekkür ederim" dedi.

Sushie, şişeden bir yudum aldı, sonra dudaklarını şapırdatarak, "Tanrı Amerika'yı korusun!" dedi yüzsüzce.

Abdelkrim başını salladı. "Sizin Fransızlar Youssef'le iskambil oynuyorlar."

"O ikisi daha çok kendileriyle oynayan tiplere benziyor!" diyerek homurdandı Sushie.

Abdelkrim güldü. "Muhtemelen zararsızdırlar."

"Ne oldu ki?" diye sordum.

"Hiçbir şey ufaklık" dedi abim. "Herifler pek terbiyeli değil. Hepsi o."

Sushie kumun üzerine ustaca tükürdü. "Birkaç tane, her boku bildiğini sanan, sömürgeci kafalı domuz, Haoua!" dedi, elindeki kola şişesini bana uzatarak. "Böylelerini çok gördüm. Ülkenizi kendi oyun sahaları gibi görürler."

"Güzel kadınlar edilen iltifatı kabul etmeyi bilmelidir" dedi Abdelkrim, gözleri parlayarak.

Abimden ümidini kesmiş bir havayla başını salladı Sushie ve, "Vallahi!" dedi.

Abdelkrim bana göz kırparak sayvanın öte ucuna doğru birkaç adım yürüdü. "Sırası gelmişken" dedi, Sushie'yle konuşmak için dönerek, "eğer karnınız acıktıysa, Youssef'in sobasının üstünde koca bir çömlek dolusu keçi yahnisi var."

---

* Ng. Batı Afrika Frankı, Batı Afrika'daki sekiz bağımsız ülkede; Benin, Burkina Faso, Fildişi Kıyısı, Gine-Bissau, Mali, Nijer, Senegal ve Togo'da kullanılan para birimidir. Açılımı *Communauté financière d'Afrique* /Afrika İktisadi Topluluğu'dur. Bu para birimi Dakar, Senegal'de bulunan Batı Afrika Ülkeleri Merkez Bankası'nca basılır. (ç.n.)

"İyi fikir" dedi Sushie, "hadi gidelim."

Yiyecekten söz edilinceye kadar ne çok acıkmış olduğumu fark etmemiştim bile. Hevesle ayaklandım.

"Bekle!" dedi Abdelkrim, bana doğru parmak sallayarak, "Sorun nedir?" diye sordu Sushie.

Abdelkrim avuçlarını açarak Sushie'ye doğru uzattı. Sonra, hafifçe omuz silkerek, pat pat ceplerine vurdu.

"Hadi, gelin" dedi Sushie. "Ben ödüyorum."

Büyük barakanın içinde, başka bir radyo hoparlörü hışırtılı seslerle Sahel'in Sesi Radyosu'ndan aralıksız olarak haber ve halk müziği yayınlıyordu. Ovulmaktan grileşmiş iki uzun, ahşap masa içeriyi boydan boya katedecek şekilde uç uca eklenmişti. İki tarafına konulmuş banklar aşağı yukarı otuz kişinin oturmasına elveriyordu. Binaya girer girmez kaynamakta olan etin kokusunu aldım. Odanın öte ucunda iki Fransız erkek ve buranın sahibi, Mösyö Youssef, bir iskambil oyununa dalmışlardı. Üstlerinde sigara dumanlarının oluşturduğu bir bulut asılıydı.

Youssef arkadaşlarından izin istedi ve yanımıza geldi. "Genç Mösyö?" dedi, nazikçe Abdelkrim'e hitap ederek. "Arkadaşlarınıza hoş geldiniz demek isterim." Ak saçlı, ıslak bakışlı, irikıyım bir adamdı; gözleri nedense babacan yüzüyle uyumsuz gibi görünüyordu.

"Yahninden biraz yemek isteriz, Youssef" dedi abim. "*D'accord*."*

Sushie saçlarını açıp yeniden toplamaya başlayınca Fransızlardan biri tiz bir ıslık çaldı.

Sushie kınayan bakışlarla adamlara cık cık ettikten sonra, masaya, yanıma oturdu; yüzü düşüncelere dalmış bir deveninkine benziyordu.

"Matmazel" diye seslendi öteki Fransız, kurnaz bir edayla. "Neden buraya gelip bize katılmıyorsunuz?" İnce kemikli yüzü kirli ve tıraşsızdı. Kalın camlı gözlükler takmış, önünde Ferrari yazan eski püskü kırmızı bir tişört giymişti.

---

* Fr. Tamam, anlaşıldı. (ç.n.)

Arkadaşı masanın bizim tarafımızda oturuyordu, bu yüzden ilkin solgun yüzünün bir yarısını görebilmiştim. Yeşil bir beysbol şapkasının altından, cansız ve ince saç tutamları çıkıyordu; gömleği bir çiçek cümbüşüydü, gördüğüm bütün *pagne*lerden daha güzeldi deseni.

Sanırım fazla uzun bakmış olmalıyım. Gözlüklü adam arkadaşına bir şeyler mırıldandı. Başını kartlardan kaldırdı, bana döndü ve dilini çıkardı.

"Onlara aldırmayın Matmazeller" diye seslendi Mösyö Youssef sobanın arkasından.

Abdelkrim sobanın yanında, yemeklerimizi masaya getirmek için bekliyordu. Göğüs cebini karıştırarak bize doğru geldi ve, "Siz bu işi bana bırakın" diye fısıldadı. Adamların yanına gitti ve alçak sesle konuşmaya başladı.

Sushie bana baktı, yüzünü komikleştirdi ve sonra omuz silkti. Ona gülümsedim, sonra konuşmaları duyabilmek için dikkat kesildim. Kolayca duyacak kadar yakın değildik ve radyo da bangır bangır çalmaya devam ediyordu ama çok geçmeden Abdelkrim'in adamların hoşuna gitmeyen bir şey söylediği anlaşıldı.

Gözlüklü olan "*Merde!*"* diye bağırdı, sigarasını çıkararak. Desenli gömlek giyen masanın karşısından bir şeyler geveledi, sonra ayağa kalkarak abime bir kâğıt uzattı. Onun da çok tedirgin olduğu gayet belliydi.

Biraz kaygılanmaya başlamıştım ki Abdelkrim teatral bir havayla iki adamı selamladı ve "Mösyö Franck, Mösyö Michel" dediğini duydum.

Sonra havalı bir şekilde döndü ve bizim bulunduğumuz tarafa gelerek, masanın öte yanına, Sushie ve benim karşıma oturdu.

"Bütün bunlar de neydi?" diye sordu Sushie.

"Oh, önemli bir şey değil. Halloldu."

Sushie öksürdü ve parmaklarıyla masada tempo tutmaya başladı. "Onlara ne dedin Abdel?" diye sordu.

* Fr. "Bok!" Fransızca gündelik konuşmada kahretsin, lanet olsun vb. anlamlarda kullanılır. (ç.n.)

Abim iki *anasara*ya doğru şöyle bir baktı ve hafifçe gülümsedi, "Sizi bir daha rahatsız etmeyeceklerinden emin olabiliriz diyelim."

"Ya, öyle mi?" Sushie parmaklarıyla tempo tutmayı bıraktı ve daha fazlasını bilmek istediğini gösteren bir edayla avuçlarını açarak ileri uzattı.

"Onlara askeri kimlik kartımı gösterdim, sonra da belgelerinin eksiksiz olup olmadığını kontrol ettim; *carte de passage*,* pasaportlar, vizeler ve saire."

"Peki bunu yapmaya yetkin var mı?"

"E yaptım işte."

"Bundan pek hoşlanmadılar."

"Öyle. Hoşlanmadılar. Ama benim yetkimi sorgulamaya kalktıkları zaman, onlara yeniden karşılaşabileceğimizi söyledim. Ve o zaman gerçekten de görev başında olabileceğimi..."

"Ah" dedi Sushie, "Yani demek istiyorsunuz ki siz de şu yolsuzluk yapan devlet görevlilerinden birisiniz, öyle mi Abdel? Sürekli şurada küçük bir rüşvet, burada ufak bir anlaşma peşinde, öyle mi?"

"Hiç de değil" dedi abim. "Aslına bakarsanız Matmazel, ben söylediğiniz şekilde davranan bütün yurttaşlarımı hor görürüm!" Gözlerini devirerek Fransızlara doğru baktı ve hafifçe başını yana doğru salladı. "Ama onlar bunu bilmiyorlar." Kendinden pek hoşnut bir hali vardı.

Mösyö Youssef koyu renkli, sulu, buharı tüten keçi eti, börülce ve biber dolu üç eski aluminyum kâseyi önümüze koydu. "*Bon apetite, mes amies*"** dedi.

"Güzel görünüyor Mösyö" dedi Sushie.

"Tam zamanında geldiniz, Matmazel" diye yanıtladı Youssef. "Kamyon aç insanlarla dolu gelecek, bu yüzden keçiyi dünden kestim." Geniş bir gülümsemeyle açılan ağzında, dişten çok boşluk vardı.

---

* Fr. Geçiş kartı. (ç.n.)

** Fr. Afiyet olsun dostlarım. (ç.n.)

Biz yemeğimizi yerken, radyodaki spiker, harçlıklarının ödenmesi geciken öğrencilerin başkentte protesto gösterileri yaptığını ve ihtilal söylentilerinin ardından orta rütbeli pek çok subayın tutuklandığı haberlerini veriyordu.

"Mainassara'nın günleri doldu!" diye fısıldadı Abdelkrim, başıyla cumhurbaşkanımızın Mösyö Youssef'in binasının bir duvarında asılı bir fotoğrafını işaret ederek.

"Gerçekten öyle mi düşünüyorsunuz?" dedi Sushie.

"Kesinlikle. Onun görevi bırakmasından memnuniyet duyacak bir sürü polis ve asker tanıyorum. Seçim komisyonuyla kapışmasını kimse affetmedi. Ayrıca sözde Demokratik Yenilenme İçin Bağımsızlar Birliği'ne kim güveniyor?"

"Peki, bütün bunlara rağmen Cumhurbaşkanlığı Muhafızları'na katılmak için neden başvurdun?"

Abdelkrim ne yapayım dercesine omuz silkti, "Cumhurbaşkanı Maniassara. Şimdilik işler böyle. Parlamentomuz var, kendimizce. Bazılarımız oluşum biçiminden hoşlanmayabiliriz ama yine de hiç olmazsa var. Günün birinde yeniden oy kullanabileceğiz. O zaman gücümüzü göstereceğiz."

Abdel'in kamyonu, Mösyö Youssef'in tahmin ettiği gibi doluydu, yalnızca işçiler ve yolcularla değil, aynı zamanda hepsi de ince bir toz tabakasıyla kaplanmış mobilyalar, tekerlekler, bohçalanmış giysiler, yataklar, yaygılar, yakıt bidonları, su bidonları ve erzakla. İnildeyen kamyonun kasasına sığmayan ne varsa, yanlara bağlanmıştı. Bu yükün üzerinde kendine oturacak yer bulamayan yolcular, şoför mahallinin üstüne tünemişlerdi.

Mösyö Youssef bütün yolcuları yedirip içirene, yolcular namazlarını kılıp tuvalet ihtiyaçlarını gördükten sonra kamyona güçlükle geri tırmanmaya başlayıncaya kadar, abimin gideceğine gerçekten inanmamıştım.

"Bütün bu insanlar kim?" diye sordu Sushie, devasa kamyonun yanında dikilirken. "Nereye gidiyorlar? Nereden geliyorlar?"

"Türlü çeşitli insan" diye cevapladı abim. "Benim gibi ailesini ziyaret eden insanlar. Kırsal hayatı bırakıp kente göçen insanlar. Kimileri kaçak işçiler, Cezayir yahut Libya'dan dönüyorlardır. Ne pasaportları ne de çalışma izinleri vardır ve çok uzun zamandır ailelerini görmüşlerdir. Kamyonlar kontrol noktalarından kaçınabilmek için yollarını değiştirerek geceleri yol almıştır."

Kamyonun haline şaşkınlıkla bakarak, "Abdel için yer yok!" dedim. Bir kamyonu bu kadar yakından ilk görüşümdü.

"Kamyonda daima yer vardır" dedi abim.

Fransızlar, Youssef'in barakasından çıktılar ve yolcuların arasından yol açarak arabalarına doğru gittiler. Gözlüklü adam geçerken bizi başıyla selamlayarak "*A toute a l'heure*"* dedi yüzsüzce.

Abdelkrim ensesini kaşıdı ama bir şey söylemedi.

"Mösyö!" diye seslendi biri kamyonun tepesinden. "Bagajınızı uzatın." Sushie ordu çantasını yerden alıp Abdelkrim'e uzattı ve saniyeler içinde çanta arka kapağın ardında gözden yitti.

Bir anda kamyonun motorundan cızırtılar gelmeye başladı. Yukarıya dönük egzozundan kocaman, siyah bir bulut çıkararak sarsıldı kamyon. Kasadaki yükün üstünde oturanlar tezahürata başladı ve bir anda kendimizi Abdelkrim'le vedalaşıp ona iyi yolculuklar dilerken bulduk.

Abdelkrim omzumu sıkıp sırtımı sıvazlarken gözyaşlarımı siliyordum.

Abim, "Yakında görüşeceğiz ufaklık. *Ça va?*" dedi ve Sushie'ye dönüp elini sıktı. "Teşekkür ederim, matmazel... Ben... Çok teşekkür ederim." El sıkışmayı bitirmişlerdi ama birbirlerinin elini tutmayı sürdürüyorlardı.

"Wadata'ya gitmek için yolu bulabileceğinizden eminsiniz değil mi?"

Sushie başını salladı. "Yoldan ayrılmayacağım, merak etmeyin. Hem pusulam yanımda ve Haoua da benimle."

---

* Fr. Yakında görüşmek üzere. (ç.n.)

Abdelkrim bana baktı ve gülümsedi. Bir motor homurtusu ve korna sesiyle tozu dumana katarak kamyon durağından ayrılan Fransızlar, abimi selamlayarak ve Sushie'ye doğru öpücükler göndererek yanımızdan geçtiler. Abdelkrim öfkeyle homurdandı ama söz söylemeye vakit yoktu.

Sanki onlara cevap verir gibi, tam o sırada kamyonun klaksonu arka arkaya yüksek sesle öttü.

Abdelkrim yüzümü okşadı ve bir kertenkele gibi kamyonun arka kapağından tırmandı. Dakikalar içinde kamyon hareket etti ve abim, kumun üzerinde takırdaya gıcırdaya homurdanarak bezgince yol alan o tuhaf kütlenin tepesinde el sallayan bir nokta haline geldi.

"Hadi sayvanın altına dönelim" dedi Sushie. "Önümüzde uzun bir bekleyiş var." Gözümü güneydoğu yönünde giderek küçülen toz bulutundan ayırmaksızın, onu takip ederek, sayvanın altına gittim. Sushie sırtını yan duvara vererek oturdu ve eliyle yanındaki kumun üzerine vurarak yanına oturmamı işaret etti. "Üzülme Haoua" dedi, ben oturup başımı omzuna yaslarken.

Güçlü olmaya çalıştım ama tıpkı o sabah annemin yaptığı gibi, hıçkırmaya başladım. "Ne kadar kısa kaldı!" dedim gözyaşlarımın arasından.

Sushie kolunu bana doladı ve başımı öperek, "Hey!" dedi, "Çok geçmeden onu yeniden göreceksin."

13

Haoua Boureima
Çocuk referans no. NER2726651832
Vision Corps International
Tera Sahası Gelişim Programı
PK 11504 Niamey
Nijer Cumhuriyeti Batı Afrika

Boyd
Üye No. 515820
Ballygowrie
Co. Down
Kuzey İrlanda
BT22 1AW

21 Ocak 1998

Sevgili Haoua,

Sana uzunca bir zamandır yazmadığım için lütfen kusura bakma. Ama seni düşünüyor ve okuldaki durumun nasıldır diye merak ediyordum. Gönderdiğimiz kitaplar ve fotoğrafları beğenmene çok sevindim. Kitaplar elbette İngilizce'ydi ama umarım arkadaşın Richard onları okumana yardımcı olacaktır. Bu

kez sana, babamızın geçen ay bazı öğrencileriyle gittiği Paris'ten aldığı Fransızca bir kitap yolluyoruz. Belki öğretmeniniz bu öyküyü sınıfınızda okumak ister. Bu kitap bizim en sevdiklerimizden biri, J. K. Rowling'in yazdığı *"Harry Potter ve Felsefe Taşı"* Başlangıçta biraz tuhaf gibi ama komik de. Umarım hoşuna gider. Bütün arkadaşlarımız çok beğendi.

Sevgiler
Katie
Öpücükler

Sevgili Haoua,

Abinin sizi ziyarete gelmesi ne güzel! İyi birine benziyor. Bence insanın erkek kardeşi olması harika bir şey olmalı. Umarım ailenin geri kalanı da iyidir. Annemiz belki, günün birinde, küçük bir erkek kardeşimiz olabileceğini söylüyor ama babam iki kızın yeterli olduğunu düşünüyor! Annemiz ve babamız iyi fakat büyükbabamız (Ona "Dede" diyoruz) oldukça hasta. Bildiğin gibi kendisi çok çok yaşlı.

Senden yeniden haber almayı çok isteriz. Lütfen ailene de selamlarımızı söyle.

Ah, unutmadan söyleyeyim, Vision Corps International'in bize yolladığı vesikalık resmini çerçeveledik. Mutfakta, televizyonumuzun üzerinde duruyor. Yani şimdi gerçekten ailemizden biri gibi oldun!

Arkadaşın
Hope
Öpücükler

Abdelkrim başkente döndükten sonra haftalar boyunca içim acıdı. Hassas anneciğimin de aynı şekilde hissettiği belliydi. Annemin güzel gözlerindeki ışıltı sönüyordu sanki. Hali, tavrı çok değişmişti, öyle ki her geçen gün benim annem olmaktan uzaklaşıyor, kendi annesine daha çok benzemeye başlıyordu.

Her gün okuldan eve dönerken Richard veya Sushie'ye abimden mektup gelip gelmediğini soruyordum ama hiç mektup gelmiyordu. Katie ve Hope bana yazmaya devam ediyordu ve elbette onlardan mektup aldığım için çok memnundum ama abimden gelecek bir satır karşılığında, onların bir yıl boyunca yazacakları ince düşünceli mektuplardan vazgeçerdim. Bizi ziyarete gelmesinden önce onun için fazla endişelenmezdim, şimdiyse aklımdan çıkmıyordu. Belki de böyle olmasının nedeni annemin huzursuzluğuydu (çünkü gerçekten çok huzursuzdu) ama nedense artık Mösyö Letouye'nin televizyonundan ve Sushie'nin kurmalı radyosundan kulağıma çalınan Niamey konusundaki haberleri duymazdan gelemiyordum. Wadata başkentteki kargaşadan çok uzaklardaydı ama orada çıkacak bir ayaklanmanın köyümüzü de önemli ölçüde etkileyeceğinin hepimiz farkındaydık.

Okulda derslerime yoğunlaşmakta da zorlanıyordum ama Katie ve Hope'un hikâye kitabını okuma beklentisi beni çok heyecanlandırıyordu. Bu yüzden, Mösyö Boubacar kitabı okuduktan sonra, onu sınıfta okumamızın söz konusu olamayacağını çünkü büyük ölçüde sihirbazlık ve büyücülük hakkında olduğunu söyleyince, büyük hayal kırıklığına uğradım. Üstelik kitabı bana geri de vermedi, kendim geri isteyemeyecek kadar çekingendim ve bu yüzden kitabı sonsuza kadar yitirmiş oldum. Arkadaşlarımın bana bu konuda bir kitap göndermiş olmaları da tuhaftı ama unutmaktan ve yakında bana başka bir hikâye anlatan yeni bir kitap göndermelerini ummaktan başka yapabileceğim bir şey yoktu.

Ayrıca küçük hesap makinemi de okula götürmüştüm ve büyük heyecan yaratmıştı. Mösyö Boubacar bile etkilenmişti.

"Evet, bu makinelerden daha evvel görmüştüm ama bu kadar küçüğünü hiç görmemiştim! Sen böyle bir alete ve bu kadar iyi arkadaşlara sahip olduğun için çok şanslı bir küçük hanımsın" demişti. Sonra da bana kızmış gibi yaparak, "Maalesef bu makineyi hesap derslerinde kullanmana izin veremem, onun yerine kendi beynini kullanman gerek Haoua!" diye eklemişti ama öyle

olmadığını bilen bütün sınıf gülmüştü. "Sayı saymayı bilmenin yararını gösteren bir olay yaşayan biri var mı aranızda, anlatabilir mi?"

Oduntan, Miriam ve benden iki yaş küçük bir oğlan, ellerini kaldırdılar.

"Evet, Oduntan."

"Lütfen, Efendim, ödevimi yaparken, Efendim." Sınıfta bir kıkırdama başladı.

"*Toh*" dedi Mösyö Boubacar, "Ama okul ve ödevin dışında ne vardı?"

Oduntan boş gözlerle öğretmenimize baktı.

"Bu çocuk çok aptal!" diye fısıldadı Miriam, yaptığının hiç de nazikçe olmadığını düşündüm.

Mösyö Boubacar başını salladı ve sınıfa baktı. "Anlatmak isteyen başka biri var mı?"

Okula gelmek için her gün sekiz kilometre yol yürüyen Samuel adındaki bir çocuk heyecanla el kaldırıyordu.

"Evet, Samuel?"

"Lütfen, Efendim, babamın keçilerini kontrol etmem gerektiği zaman!"

"Güzel. Doğru. Şimdi" dedi Mösyö Boubacar, "devam ediyoruz."

Bunun üzerine, hep yaptığımız gibi defterlerimiz dizlerimizin üzerinde, kalemlerimiz hazır, öğrenmeye hevesli bir halde yaygılarımızın üzerine oturduk. Matematiği çok seviyordum ve çok da başarılıydım ama Miriam ve ben özellikle okumaya çok düşkündük. Öğretmenimizin Harry Potter'ı bize uygun bulmamasından dolayı hayal kırıklığına uğramıştık ama ben her nedense rahatlamıştım da; kitabı biraz karıştırmıştım da bilmediğim sözcüklerin çokluğu karşısında gözüm korkmuştu. Ayrıca Vision Corps International'daki görevliler Mösyö Boubacar'a bazı resimli kitaplar getirmişlerdi ve onların yalnızca yarısını okumuştum. Üstelik Mösyö Boubacar mükemmel ve ilgi çekmeyi bilen bir hikâye anlatıcısıydı; ne zaman bize bir hikâye okuyacak olsa yahut kendi uydurduğu bir hikâyeyi anlatacak olsa, bü-

vülenmiş gibi onu dinlerdik. Sık sık kendimi kız ve erkek çocuklarla dolu bir sınıfın karşısında hayal eder ve gerçekten iyi bir öğretmen olacağım, Annemi ve Abdelkrim'i gururlandıracağım günlerin gelmesi için dua ederdim.

Miriam, Mösyö Boubacar'ın dikkatini çekmek için elini kaldırdı. "River Adası Halkının Hikâyesi'ni yeniden okuyabilir miviz lütfen, Efendim?" dedi.

"Bugün değil Miriam" cevabını verdi Mösyö Boubacar.

Başka eller kalktı. "Avcı ve Abanoz Ağacı'nı okuyalım lütfen, Efendim!", "Harakoye Dicko'nun Öyküsü'nü okuyalım!"

Mösyö Boubacar özür dilercesine "Belki sonra" dedi ve zar zor ayakta duran karatahtaya döndü; tebeşiri alıp büyük harflerle Kişisel ve Proje sözcüklerini yazdı. "Şimdi hepinizin bu konuyu düşünmenizi istiyorum: Bir hafta içinde, her birinizin sınıfta bir sunum yapmanızı istiyorum, sizi gerçekten ilgilendiren bir konu hakkında sınıfa kısa bir konuşma yapacaksınız."

Sınıfta bir mırıltı ve homurtu dalgası dolaştı. Miriam somurtuk bir suratla bana baktı ama bu ödevin düşüncesi bile beni heyecanlandırmıştı. Katie ve Hope'un mektupları ve armağanları sınıf arkadaşlarımın ilgisini çekmişti (kendi destekçisi olanların bile); sınıfın dışında da bana onlar hakkında sık sık sorular yöneltilirdi. Onların da tıpkı benim gibi, destekçimin ikiz kızları olduğu gerçeği karşısında büyülendiklerini biliyordum fakat onları asıl ilgilendirenin armağanlar olduğunun da farkındaydım (Birkaç keresinde şekerlemelerimi sınıfla paylaşmıştım). Her şeye rağmen, sunumumu planlamaya başlamıştım bile ve zihnimde dans eden fikirler hakkında Richard'la konuşmak için sabırsızlanıyordum.

O günün ilerleyen saatlerinde Miriam'la eve yürürken, Alassane "teyze" çıktı karşımıza. Üstündeki giysiyi tanıdım, Sushie'nin eski giysilerinden biriydi; düz, mavi bir kumaştan yapılmıştı; Wadata'lı bir kadın için fazlasıyla kısaydı, üstelik göbeğini çıkartmıştı. Elinde Mösyö Letouye'nin dükkânından alınma malzemeyle dolu kırmızı renkli bir file vardı.

Miriam fısıldayarak, "Eminim bunlar için para ödemesi gerekmemiştir" dedi. "Sus!" dedim, "Seni duyacak şimdi!"

Durduk ve nazikçe birbirimizi selamladık. Bunu sadece öyle gerektiği için yaptığını biliyordum; aslında benim ya da arkadaşlarım için pek az vakti vardı. İnsan Alassane teyzeyle konuşurken, hep onun başka bir yerde olmak için acele ettiği duygusuna kapılırdı.

Alassane teyze evli değildi. Aslında teyzem de değildi. Köyümüzün çeperinde, büyük, tuğla bir evde, kız kardeşleri Flo ve Hamidou ile yaşardı. Aslen Wadata'lı da değillerdi. Anne babalarının, hayvanlarını uzun bir kuraklığın ardından yitirmesinden sonra Wadata'ya yerleşen göçebeler olduğu söylenirdi. Öyle olmasına rağmen, Mösyö Letouye hariç, Wadata'daki herkesten daha çok keçileri, koyunları ve tavukları vardı. Bu kadınların köyümüzde sevildikleri söylenemezdi. Aslına bakılırsa, biz çocuklar onlar hakkında olmayacak hikâyeler uydurmaktan büyük zevk alırdık. Yine de Wadata'daki, Goteye ve Konni kadar uzak yerlerde Alassane ve kız kardeşlerine tutkun ve her parmaklarını şıklattıklarında koşmaya hazır erkekler vardı.

Alassane teyzeye böylesine resmi bir tavırla hitap etmeye bizi teşvik eden babamdı. Annem onun hakkında asla konuşmazdı. Bir keresinde düşmesi gereken bir ayak tırnağını çektirmek üzere Fatima'yı dispansere götürdüğümüzde, Sushie ve VCI yetkililerinden bazılarının, "Büyük Ev'in sebep olduğu hastalık tehlikeleri" hakkında konuştukları çalınmıştı kulağıma. O zaman sözünü ettikleri evin Alassane teyzenin evi olduğu kesin değildi fakat öyle olması ihtimalinin oldukça kuvvetli olduğundan emindim.

"Babana çatımı aktarmaya söz verdiğini hatırlat kız, tamam mı?" dedi ayrı ayrı yollarımıza gitmek üzereyken.

"*Toh*."

"Söyle uzatmadan ziyaretime gelsin." Dişlerini göstererek gülümsedi. Bir timsaha benzediğini düşündüm: Güzel ve tehlikeli bir timsah.

O yoluna giderken, Miriam'la birlikte izledik. Geniş kalçaları filmlerdeki kadınlarınki gibi salınıyor, soğan ve biber dolu filesini okul çağında bir kız gibi sallıyordu.

"Sence kaç yaşındadır Miriam?" dedim.

"Bilmem ki" dedi, "Zaten kimin umurunda, cadının teki!"

Kabul etmek istemesem de tam olarak benim düşündüklerimi söylemişti.

Eve vardığımda, Fatima annemin bamyalarını suluyordu. Pek iyi görünmüyordu.

"Ne oldu sana Bébé Boureima?" dedim. Cevap vermedi. Yeniden denedim. "Neden surat asıyorsun böyle?"

"Ben de okula gitmek istiyorum" dedi, "sen okula gidiyorsun, senin bütün işlerini de ben yapmak zorunda kalıyorum."

"Ben hem okula gidiyorum hem de çalışıyorum" dedim.

"Bu hiç de adil değil" dedi Fatima. "Şu *anasara*lara söylesen, benim de okula gitmeme izin verseler olmaz mı?"

"O kadar basit olduğunu sanmıyorum" dedim. "Üstelik sen daha küçüksün."

Boş kovayı ayağıyla tekmeledi. "Hıh! Babam, Adamou'nun bile yakında okula başlayacağını söylüyor, üstelik Adamou aptalın teki."

"Belki öyledir" dedim okul çantamı yere bırakırken. "Belli mi olur, belki sen de okula gidersin bir gün Fatima."

İnanmaz gözlerle baktı. "Şimdi de aptal akdarıyı dövmek için anneme yardım etmek zorundayım!" dedi.

"Ben sana yardım ederim" dedim.

Hafifçe gülümsedi.

Kolumu omzuna doladım. "Hadi gel Bébé Boureima" dedim, "gel annemi bulalım."

"*Toh*" dedi Fatima, "Ben bebek değilim."

Çevirmeden içeri girdiğimizde ortalığın ne kadar sessiz olduğu dikkatimi çekmiş olmalıydı. Toprakta eşinen birkaç tavuğun gıdaklaması dışında hiç ses yoktu.

Sanırım evden çıkıp gelmesini bekleyerek, "Anne?" diye seslendim. Cevap veren olmadı.

"Azara?" diye seslendi Fatima, yüzünde yaramaz bir ifadeyle gülümseyerek. Yine ses çıkmadı.

Kız kardeşime, "Nehre gitmediğinden emin misin?" diye sordum.

"Ben bamyaları sulamaya gittiğimde akdarı dövüyordu" dedi Fatima, "işimi çabuk bitirip yardıma gelmemi söylemişti."

"*Toh*." Acaba neredediır diye düşünerek birkaç saniye durdum. Sonra içgüdüsel olarak evin arkasına yürüdüm fakat onu orada bulmayı ummuyordum.

Ama tam da orada buldum annemi. Yüzükoyun, akdarı ve kum karışımının üzerinde yatıyordu.

"Anne!" diye bağırdım.

Fatima koşarak yanıma geldi. "Annemizin nesi var Haoua?" diye sordu.

Ben çoktan diz çökmüş, annemin gevşek bedenini sarsıyordum. Hafifçe inleyince, hayatta olduğunu anladım. Hemen döndüm ve Fatima'yı omzundan tuttum. "Dinle Fatima" dedim, "iyileşecek, merak etme ama Sushie'ye ihtiyacımız var. Şimdi, koşabildiğin kadar hızlı koş, gidip Sushie'ye haber ver!"

Fatima yaşlı gözlerle başını salladı. Hemen gözden kayboldu.

Ne yapacağımı bilemiyordum. "Ya Sushie, Goteye'ye gitmişse?" diye düşündüm kendi kendime. "Ya... Anneciğim, lütfen ölme, lütfen!" diye geçirdim içimden. Sırtüstü çevirmeyi düşündüm; ancak içimden bir ses beklemem gerektiğini söyledi. Bunun üzerine elimi başının altına koydum ve yüzünü avucumla destekledim. Sonra *pagne*min ucuyla yüzündeki tozları yavaşça sildim. Gözlerimi sıkıca yumdum ve annemi kurtarması için Allah'a dua ettim, onu kurtarırsa yapmayacağım şey yoktu. Ama doğrusunu söylemek gerekirse, asıl beklediğim Sushie idi. Korkuyla titreyerek, "Hadi Sushie, hadi! Çabuk gel!" diye söyleniyordum.

Gözlerimi açtığımda, annemin gözlerinin de açık olduğunu gördüm. "Anne!" dedim sevinçle, eğilip alnından öptüm.

"Haouam" dedi, sesi çatlak, kuru bir fısıltı halinde çıkıyordu.

Hafifçe yüzünü okşadım. "Sushie geliyor anne, sen sakin ol!"

"Biraz su ver çocuğum."

Boştaki elimle başımın örtüsünü çözdüm. Sonra katlayarak yastık gibi annemin başının altına koydum. Su almaya giderken, gözüm Sushie geldi mi diye kapıda, dua etmeye devam ettim.

"Suyunu iç anne" dedim, dizlerimi başının altına koyup plastik bardağı dudaklarına götürerek. Suyu yudumlarken, gözlerinin feri azcık yerine gelmiş gibiydi. İki küçük derecik yılan gibi kıvrılarak hâlâ toz içindeki elmacık kemiklerinden aşağı, arkalarında parlak çizgiler bırakarak akıyordu. Bana hafif bir baş işareti yaptı ve sonra elini halsizce dudaklarına götürdü. "Haouam" diye fısıldadı yeniden.

Başını özenle kollarıma aldım, alnımı alnına yasladım. Beklerken, parmaklarıyla yumuşak ve ritmik bir şekilde dirseğime dokundu. Onunla çok uzun bir zaman beklemiş olamam ama bana sonsuz gibi gelmişti.

En nihayet omzumda bir el hissettim. Sushie'ydi. Arkasında küçük bir kalabalık peydah olmuştu. Gözlerim Fatima'yı aradı ama göremedim.

Sushie nefes nefese, "Ne oldu sana Azara? Gel seni şu battaniyenin üzerine alalım" dedikten sonra, önce ayağa kalkmama yardım etti, ardından beni kalabalığa doğru itti.

Arka tarafta korkmuş ve şaşkın görünen Adamou'nun dikildiğini gördüm. Yanında Fatima, ufacık, duruyordu. Bir eliyle Adamou'nun tişörtüne yapışmıştı. Seyre gelenlerin arasından geçip kardeşlerimin yanına gittim.

"Ne oldu?" diye sordu Adamou kekeleyerek.

"Bilmiyorum."

"İyileşecek mi?"

"Elbette" dedim, "iyileşmesi gerek." Arkama döndüğümde, babam ve köyün erkeklerinden üçünün, birer ucundan tuttukları kaba, büyük bir battaniyenin üstündeki annemi götürmekte olduklarını gördüm. Sushie onları takip ederek çevirmeden çıkıyordu. Kalabalığın içinde kendime yol açarak yanına koştum.

"Ben de gelebilir miyim?" diye sordum.

"Hayır, ufaklık" dedi, Sushie, "Sen burada kalıp kardeşlerine göz kulak ol. Annen dönünceye kadar evin kadını sensin. *Toh?*" Eliyle yanağımı okşayarak, hafifçe gülümsedi.

"Ama bana annemi ne zaman görebileceğimi haber vereceksiniz, değil mi?

"Elbette. Annen sizi görecek kadar düzelir düzelmez sana haber vereceğim."

14

Akşam geç saatlerde dispanserden dönen babam, bize annemizin iyi olduğunu söyledi. Hepimiz yatağa girmiştik ama hiçbirimiz uyumayı başaramamıştık.

"Yani artık eve gelebilir mi?" diye sordu Adamou, yatağında oturarak.

"Henüz değil" dedi babam bana bakarak. "Sushie size yarın daha fazla açıklama yapacak, Haoua. İlkin seni yalnız görmek istiyor."

"Haoua'yı mı?" dedi Adamou. "Neden Haoua'yı görmek istiyor ki baba? En büyükleri benim."

Babam cevap vermedi.

"Ben de annemi görmek istiyorum" diyerek hıçkırdı Fatima.

"Susun" dedi babam. "Hepiniz göreceksiniz onu. Şimdi uyuyun." Sonra döndü ve odadan çıktı.

"Sushie senin gibi küçük bir keneyle ne diye konuşmak istiyor ki?" dedi Adamou hesap sorarcasına.

"Ne bileyim" dedim. "Belki annem öyle istemiştir ya da belki neredeyse bir kadın sayılacak kadar büyüdüğümdendir."

"Hıh!"

Odanın öte ucunda Fatima hâlâ hıçkırıyordu. Yatağımdan çıktım, gidip yanına kıvrıldım. Hemen bana sokuldu.

"Uyu, ufaklık" dedim alnını okşayarak; tıpkı o günün erken saatlerinde annemin alnını okşadığım gibi.

15

Haoua Boureima
Çocuk referans no. NER 2726651832
Vision Corps International
Tera Sahası Gelişim Programı
PK 11504 Niamey
Nijer Cumhuriyeti Batı Afrika

Hope Boyd
Üye No. 515820
Ballygowrie
Co. Down
Kuzey İrlanda
BT22 1AW

20 Kasım, 1998

Sevgili Haoua,

Bize tekrar yazdığın için teşekkür ederiz. Senden yeniden mektup almak çok güzeldi.

Bu benim (Hope) yazdığım çok kısa bir not. Katie de yakında yazacağını söylüyor. Çok kötü bazı haberler aldık, kendimizi kederli hissediyoruz. Büyük büyükbabam geçen hafta öldü.

100. yaş gününe sadece birkaç gün kalmıştı! Onun öldüğüne inanamıyorum. Annem onun Hz. İsa'nın yanında olduğunu söylüyor. Umarım öyledir. Büyük dedem çok iyi bir insandı ve çok da zekiydi. Alet edevat yapmakta, onarmakta üstüne yoktu. İkinci Dünya Savaşı sırasında, denizci olarak Almanya'ya karşı savaşmış. Savaşta gördüğü korkunç şeylerden söz ederdi bize! Onu çok özleyeceğim.

Babam diyor ki, İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanlar, Fransa'nın denetimini ellerine geçirmişler ve o sırada senin ülken de Fransız yönetimindeymiş; bu yüzden Nijer'in de o süre içinde Almanya'nın bir parçası olduğu söylenebilirmiş. Senin ülkenle benim ülkemin düşman taraflarda yer aldığını düşünmek ne tuhaf! Sen hiç Fransa'ya gittin mi? Üç yıl önce oraya kamp yapmaya gitmiştik. Çok eğlenceliydi! Kamp yerimizde bulunan yüzme havuzu öyle hoşuma gitmişti ki.

Ailemin geri kalanı iyi. Yakında İspanya'ya tatile gideceğiz. Katie ve ben bu tatili gerçekten dört gözle bekliyoruz.

Umarım senin ailen de iyidir.

Hope Boyd'dan

Kucak dolusu sevgiler

Sushie sözüne sadık kalarak, o gün öğleden sonra beni çağırttı. Richard eve kadar gelip beni dispansere götürdü. Neyse ki Adamou babamla çalışıyordu ve Fatima da Amina ve diğer küçük arkadaşlarıyla oynamaya gitmişti, bu yüzden patırtı çıkmadı.

"Hazır mısın?" diye sordu Richard.

"Evet" dedim. "Annem bugün eve dönebilecek mi?"

Kaşlarını kaldırarak omuz silkti. "Bu konuyu matmazel Sushie ile konuşman gerekecek Haoua."

Dispansere giden yolu yarılamıştık ki; Mösyö Letouye'nin dükkânının köşesinde Alassane teyze ve kız kardeşi Flo ile rastlaştık. Ne durmak ne de kimseyle konuşmak istiyordum o sırada, hele Alassane teyzeyle hiç konuşasım yoktu ve öyle yapmam gerektiğini biliyordum.

"Zavallı annen nasıl canım?" diye sordu Flo. İlk kez Flo'nun yüzünün Alassane teyzeninkinden daha yıpranmış olduğu dikkatimi çekti.

"Bilmiyorum, Matmazel" dedim, "kendisini henüz görmedim."

"*Toh*. Çok endişelenmiş olmalısın, zavallı yavrucak" dedi Alassane teyze.

"Kusurumuza bakmayın hanımlar" dedi Richard, nazikçe ama kararlı bir şekilde, "Saygıdeğer hanımefendiyi görmek üzere gitmemiz gerek şimdi."

"*D'accord*. Geçmiş olsun dileklerimizi iletin lütfen"

"Tabii ki."

Richard'ın müdahale etmesine sevinmiştim. Yürürken, hafifçe omzuma vurdu ve bana bakarak göz kırptı.

Dispanserin çevirmesine yaklaşırken birkaç kişinin kamış paravanın önünde, bira kasalarının üzerinde oturmuş Sushie'yi yahut meslektaşlarından birini beklediklerini gördüm.

"Lütfen biraz burada bekler misin, Haoua?" dedi Richard, omzumu hafifçe sıkarak. Küçük muayene odasının girişinde bekleyen hastaları selamladı, sonra içeriye girdi.

Ben de başımla nazikçe selamladım bekleyenleri.

"Annen iyi bir kadındır, Allah yardımcısı olsun" dedi, kapının pervazına yaslanmış ve zorlukla soluk alıp veren Madam Hacheme nefes nefese. Her an doğurabilirmiş gibi bir hali vardı.

Madam Dekougbonto, Madam Hacheme'nin komşusu, onaylayarak başını salladı ve, "Çok yazık!" dedi.

Sohbet edecek halim yoktu. Sanki köydeki herkes benim bilmediğim bir şeyi biliyormuş gibiydi ve bu durum beni hem üzüyor hem de fena halde korkutuyordu.

Sushie'nin kapıda belirip içeri girmemi işaret etmesi için fazla beklemem gerekmedi. Dispanserin iki göz odasına eklenmiş üçüncü bir oda daha vardı. Evin, Wadata'daki diğer evlere kıyasla alışılmadık yanı, doğrudan odaya girilmemesi, bir koridordan geçilmesiydi. Böylece, Sushie'nin en azından biraz olsun

mahremiyetini koruması mümkün oluyordu. Aynı yerde yaşadığı ve çalıştığı için pek huzur yüzü görmüyordu ama şikâyet ettiğini hiç duymamıştım.

Koridorun sonundaki odaya yönelmek yerine, çizgili bir perdeyi çekti ve yaşadığı bölüme girdi. "Önce böyle gel Haoua" dedi, "Annene gitmeden önce seninle konuşmak istiyorum."

Daha önce de bu odada bulunmuştum. Boyutları ve genel görünümü bizim evdeki oturma odasına benziyordu ama her şeye rağmen ilgimi çeken yabancı bir havası vardı. Odada Wadata'daki herhangi bir evde bulunmayan pek az nesne vardı; buna rağmen, gözlerim loş ışığa alışınca, bulunduğum ortam beni hem heyecanlandırmış hem tedirgin etmişti. Sushie'nin karyolasının yanında duran filiz yeşiline boyadığı çekmeceli dolabı, plastik bir sandalyenin üstündeki kurmalı radyosu, gümüşsü düz saçlı, fildişi beyazı dişli anne babasının çerçeveli fotoğrafı, duvara dayalı turuncu renkli kocaman sırt çantası, üzerine pahalı diş macunu tüpleri dizili küçük bir raf, su arıtma tabletleri, sivrisineğe karşı kremler ve başka ilaçlar; bütün bunların üzerimde hipnotize edici bir etkisi olmuştu.

Sushie'nin ardından odaya girerken, bir şey yanağıma çarptı. Evin çatısından inen bir örümcek, akrep yahut peygamber devesi olabileceğini düşünerek elimle hızla ittim.

Sushie bana döndü ve ürktüğümü gördü. "Korkma, para kesesi!" dedi gülümseyerek. Uzandı ve cüzdanı asılı olduğu çividen aldı ve püsküllerini yüzüme karşı salladı. "Thaoua Şefi verdi geçen yıl! Şefin onur konuğuydum" dedi gözlerini devirerek. "Bir çift de sandalet vermişti fakat çoktan yırtıldı." Cüzdanı uzattı, aldım, dikkatle inceledim. Gözleri, ağır süslemeleri, ağzını büzen ipiyle çok ince bir işçilik ürünü olduğu belli, çok güzel bir keseydi.

"Çok güzelmiş" dedim.

"Hı hı. Köyün yaşlılarıyla hep birlikte kuskus yedik. Hausa dilini iyi anlamıyorum, yine de derdinin beni yatağa atmak olduğundan oldukça eminim!"

Güldük. Sonra yüzü yeniden ciddileşti.

"Otur, Haoua" dedi.

Sözünü dinleyip otururken, her nasılsa, hayatımın bir daha asla eskisi gibi olmayacağını biliyordum.

16

"Sana yalan söylemeyeceğim Haoua, annen gerçekten çok hasta. Aslında bir süreden beridir hastalığı devam ediyor." Sustu. Belki benim bir şey söylememi bekliyordu.

Ama ben gözlerimi toprak zemine dikmiş, Tahoua Şefi'nin verdiği kesenin püsküllleriyle oynamaya devam ediyordum.

"Haoua?"

Gözlerimiz bir an için karşılaştı.

"Dediklerimi işittin mi?"

Başımı salladım. "Matmazel."

Sushie içini çekti. "Annenin başka bazı tahliller yaptırmasını istiyorum."

"Tahliller mi?" dedim sesim titreyerek.

"Evet."

"Ne tür tahliller?"

"Kanında, bağışıklık sisteminde ne gibi değişiklikler olduğunu anlamamız gerekiyor. Neden kilo kaybettiğini. Neden öksürdüğünü, bayıldığını ve bazen kustuğunu."

"Annem çok çalışıyor. Fatima ile ben yardım edebiliriz işlerine, daha çok çalışırız. İyileşecektir" dedim ancak içimde bir panik dalgası çoktan yükselmeye başlamıştı.

"Hayır. Mesele yalnızca bu değil. Ayrıca tedavi görmesi gerek."

"İlaç mı?" diye sordum artık doğrudan yüzüne bakarak.

"Evet. Muhtemelen. Ama burada, bende bulunmayan ilaçlar." Yüzümde beliren soruyu doğru anlamışa benziyordu. "Anneni alıp götürmem gerek Haoua."

"Nereye?"

"Niamey'deki hastaneye. Orada ona gerektiği gibi bakacaklardır."

Başımı salladım.

Sushie yanıma geldi, elini omzuma koydu. "Ne demek istediğimi anlıyorsun değil mi?"

Yeniden başımı salladım. Başım dönüyordu. "Annem iyi olacak" diye fısıldadım. "Allah'ın inayetiyle. Allah büyüktür. Annemiz yeniden iyileşene kadar babamıza bakarız biz. Adamou, Fatima ve. "

Sushie beni durdurmak için hafifçe sarstı. "Haoua" dedi, "kız kardeşini de Niamey'e götürmem gerek."

Başımı kaldırıp Sushie'ye baktığımda, göz pınarlarımda biriken gözyaşlarım, yanaklarımdan aşağı çağlamaya başlamıştı artık. Okulumu, öteki sağlık görevlilerinin ziyaretlerini ve Mösyö Boubacar'ın Sağlık Eğitimi konusunda yaptığı ciddi konuşmaları hatırladım. Titremeye başladım, başımı sağa sola sallıyordum. Bana sonsuzluk kadar uzun gelen bir süre geçmesine rağmen, o sözcüğü söyleyemiyordum. Sonunda, "AIDS mi?" dedim.

Sushie omzumu sıktı. "Umarız değildir. Ama olabilir. Emin olmamız gerek." Raftan bir kâğıt havlu rulosu aldı, bir parça ko-

pardı ve bana uzattı. "Annen için güçlü olman gerek ufaklık" dedi. "Hadi şimdi gidip anneni görelim."

Ayağa kalktım, Sushie elimden tuttu, odadan çıkmaya davrandı. "Bekle" dedim.

Elimi bırakmadan dönüp yüzüme baktı. "Fatima'yı mı soracaksın?" dedi.

"Evet" dedim. "Neden onu da götürmen gerekiyor. O hasta değil ki, öyle değil mi?"

Sushie başını salladı. "Hayır. Fatima gayet iyi görünüyor Haoua. Ama okulda HIV/AIDS hakkında öğrendiklerini bir düşün: Hastalık yalnızca cinsel yoldan yahut kan yoluyla bulaşır; ancak hamile bir anne de bu hastalığı çocuğuna geçirebilir."

"İyi ama Fatima beş yaşında" dedim.

Başıyla onayladı. "Evet. Ama annenin Fatima doğmadan yıllar önce HIV virüsü taşıyor olması mümkün." Elimi hafifçe sıktı. "Sadece kontrol etmemiz gerek."

"Peki ya ben?.. Ya Adamou?"

"Hayır. Her ikiniz de yaşlarınız gereği tehlikede değilsiniz. Babanızdan da tahlil yaptırmasını istedim fakat bunu yapmaya istekli değil gibi görünüyor."

"AIDS çok fena bir şey" dedim gözlerimi silerek. "Aileye de büyük utanç getirir."

Köyden başka insanların tahliller için Niamey'e götürüldüğü olmuştu ve hiçbiri bir daha köye adım atmamıştı, buna rağmen kimse onların AIDS'ten öldüğünü kabul etmemişti. Bu lanetli hastalığı hepimiz biliyorduk. Hepimiz ailemizden birilerinin giderek zayıfladığına, bitkinleştiğine ve hasta düştüğüne tanıklık etmiştik.

Fakat Bunchie insanların zamanın başlangıcından beri böyle yaşayıp böyle öldüklerini söylerdi. "Her zaman bir sonraki öğünde sofraya bir şeyler koymak için çalıştık" derdi yazıklanarak, "ölümüne çalıştık." Anneanneme bakılırsa, AIDS onların ne anlayabildiği ne de tedavi edebildiği bir hastalığa *anasara*ların taktıkları bir isimdi. Onların öte dünya ile bu dünya arasındaki

İnce Yerler'den geçerek gelen kötü ruhların ziyaretlerine karşı yapabilecekleri hiçbir şey olmadığını, oysa eskiden olsa, insanın kötü ruhları kovsun diye bir büyücüden yardım isteyebileceğini söylerdi.

"Bak" dedi Sushie, "henüz bilmiyoruz. Bekleyip görmemiz gerek. Başka bir şey de olabilir." Yüzümü avuçlarının arasına aldı ve nazikçe gülümsedi. "Annen ağladığını görmesin."

Sushie daha önce de bu tür vakaları bol bol görmüş bir hemşireydi. Tabii ki emindi.

Sushie'nin ardından, kalbim sıkışarak, zar zor tedavi odasına yürüdüm. Bu oda da tanıdıktı, anneannem burada ölmüştü. Girer girmez yüzüme dezenfektan, ilaç ve hafif bir kusmuk kokusu karışımı çarptı. Bunchie'nin son saatlerinin anıları üşüştü aklıma, kovmaya çalıştım. Metal parmaklıklı küçük bir pencere yüzünden oda kasvetli, loş bir ışığa boğulmuştu. Tam pencerenin altındaki küçük masanın üzerinde içinde el yıkanan bir leğen ve bir su sürahisi duruyordu. Onun karşısında güvenli bir şekilde kilitlenmiş ilaçlar, şırıngalar ve tıp kitapları dolu bir dosya dolabı vardı. Duvarlarda mutlu, gülen yüzlerin ışıldadığı Vision Corps International posterleri göze çarpıyordu: Su kuyularından su çeken çocuklar, ekinleriyle uğraşan çiftçiler, ağlarını onaran balıkçılar, kucağında çocuklarla doktorlar. Giriş kapısının sağında, tek kişilik iki karyolanın arasına kamış bir paravan konulmuştu. Yatakların birinde boynuna kadar beyaz bir çarşafla örtülü vaziyette, hasta anneciğim yatıyordu. "Hey, Azara!" dedi Sushie neşeli bir sesle, "Bak ziyaretine kim geldi."

Annem uyanıktı, onu son gördüğüme kıyasla biraz daha iyi görünüyordu. Gülümseyerek dermansız elini uzatıp elimi tuttu.

"Nasılsın anne?"

"Çok yakında ayağa kalkarım yavrum. Kardeşlerin iyi mi? Ekinlere, hayvanlara bakıyor musunuz?"

"Evet anne" dedim. "Ekinlerin iyi. Hayvanlar da iyi. Biz de iyiyiz. Fatima, Aminalara gitti ve Adamou da babamla birlikte çalışıyor. Sen hiç tasalanma."

"Doğru süylüyor Azara" dedi Sushie, yatağın yanındaki bir kabı almak üzere eğilirken. "Sen iyileşmeye bak." Kabın üzerini bir örtüyle kapayarak aldı ve ayağa kalktı.

Annem, Sushie'nin gözlerinin içine baktı. "Hı, hı Matmazel. Haklısınız. Yapılacak dünya kadar iş var. Salim tek başına asla altından kalkamaz."

"Doğru söylüyorum anne" dedim. "Evde işler yolunda. Sen iyileşip geri dönünceye kadar biz gayet güzel başımızın çaresine bakarız."

Sushie kapıya doğru yöneldi ama annem öksürerek odadan çıkmamasını işaret etti. Eliyle ağzınla kapatırken, metal ayaklıktan gelip elinin üzerine uzanan saydam ince boru sallandı.

Plastik bir bardağı su içsin diye dudaklarına götürdüm.

"Söyleyin, evime ne zaman dönebilirim Matmazel?" dedi, kendine gelince. Sushie, kap hâlâ elinde, kapıda durakladı.

Sushie'yle göz göze geldik; ancak o zaman haberi anneme henüz vermemiş olduğunu anladım.

Kabı dolabın üzerine koyan Sushie geri geldi. Annemin hasta yatağına dayandı, kolunu omzuma doladı "Azara, ben de tam Haoua'ya sana başka tahliller yapamamız gerektiğini anlatmıştım" dedi ve sustu.

Annem gözlerini ona dikmiş, sessizce bekliyordu.

"Neden bu kadar bitkin ve hastasın anlamak için.. Beni anlıyor musun?"

"Hı hı."

Sushie devam etti. "Mesele şu ki... O tahlilleri burada yapacak olanağımız yok Azara. Yeterli yatağımız da. Wadata'da bir sürü hamile kadın var. Sıtma, dizanteri vakaları; hatta nehir körlüğü* olabilecek bir vaka bile var. Bu küçük odanın yarın ne için lazım olacağını kim bilebilir? Biraz gücünü kazandıktan sonra seni buradan götürmemiz gerek."

* Nehir körlüğü, Afrika'nın tropikal bölgeleri ve Orta Amerika'da rastlanan, karasineklerin taşıdığı bir tür kurtçuğun sebep olduğu, deride şişlikler ve gözde yaralarla kendini belli eden bir hastalıktır. (ç.n.)

"Götürmek mi?" dedi annem sesinde bir şüphe tonuyla. Sushie başıyla onayladı.

Ben annemin ellini okşayarak "Her şey yoluna girecek" dedim.

Bana baktı, gözlerini sımsıkı kapadı, başını salladı, "Hayır"

Sushie hâlâ neşeli olmaya çalışarak, "Niamey'de doğru düzgün tedavi göreceksin" dedi ama pek başarılı değildi.

Annem gözlerini açtı. "Bugünün eninde sonunda geleceğini biliyordum" diye tısladı, yüzünü bir anda öfke bürümüştü. "Kocamın bu utancı çatımızın altına getireceğini biliyordum."

17

Annemsiz kalma düşüncesi içimi korkuyla dolduruyordu. Ona ve Sushie'ye, Niamey'e yanında gideyim diye yalvarmıştım ama yalvarışlarıma kulak tıkamışlardı.

"Ama Fatima'ya göz kulak olabilirim" demiştim, "ben yanında olursam daha az korkar."

Sushie, "Yapmam gereken başka işler de var" demişti, yapacakları uzun yolculuk için anneme öteberisini bohçalamasında yardım ederken, "Wadata'ya ne zaman geri geleceğimi bile bilmiyorum. Ayrıca babanın da sana ihtiyacı olacaktır, şüphesiz. Abdelkrim'i bulmaya çalışacağım orada. Eminim elinden gelirse yardımcı olacaktır." Hırıltıyla soluyan anneme dönerek, "Öyle değil mi Azara?" demişti.

"Doğru söylüyor. Ben yokken evin kadını sen olacaksın küçüğüm." Annemin yorgun yüzünde hüzünlü bir gülümseme belirmişti. "Adamou oğlan. Babansa..." Sözcükleri fısıltı haline almış, ardından şiddetli bir öksürük krizine yakalanmıştı.

Hem annem hem Fatima gidince, hakikaten evde üstüme düşen işler hatırı sayılır ölçüde artmıştı. Anneannemin, "Hep bir sonraki öğünde sofraya ne koyacağız kaygısıyla çalıştığımızı" söyleyişini hatırladım, söylediklerinin doğruluğunu hiçbir zaman bu kadar derinden hissetmemiştim. Yine de ilk birkaç gün iyi idare ettik. Daha erken kalkıyor, daha geç yatıyordum, yine de okul ödevlerimi eksiksiz yapmayı başarıyordum. Gerçi annem Adamou konusunda haklı çıkmıştı: Görevi olan işleri yapmasını sürekli olarak hatırlatmak gerekiyordu. Babam başlangıçta onu teşvik ediyor ve övüyordu. Arada bir yaptığım yemek hakkında yorum bile yaptığı oluyordu. Fakat aradan bir hafta kadar zaman geçtikten sonra ilgisini yitirdi, evin civarında daha seyrek zaman geçirmeye başladı.

Bir sabah tam kapkacağı toplamış, okula gitmeye hazırlanıyordum ki kapıda bir ses işittim.

Tiz, sabırsız, tanır gibi olduğum bir kadın sesi "Kimse yok mu?" diye sesleniyordu.

Kapıya gittim, canlı yeşil ve sarı renklerde bir *pagne* giymiş, mavi güneş gözlükleri takmış Alassane teyzeyi karşımda buldum.

"Kız.. dinle beni..."

"Adım Haoua" dedim.

"Doğru, Haoua. " Başını öyle bir şevkle sallayışı vardı ki o anda adımın ne olduğunun pek de umurunda olmadığı çok belliydi. "Herneyse. Beni baban yolladı. Sen ve kardeşin hayvanlara ve ekinlere bakacakmışsınız bugün. Onun işleri var."

Biraz kafam karışmıştı. O sabah babamı görmemiştim ama herhalde gece geç gelmiş ve sabah da ben ve Adamou kalkmadan kalkıp gitmiştir diye düşünmüştüm. Bunu gittikçe daha sık yapar olmuştu; daha annem, Niamey'e gitmeden önce bile.

"Okulum var ama" dedim.

"Demek ki gitmeyeceksin" dedi Alassane, çiğnediği kola cevizini tükürmek için dönerken. "Çatım daha fazla bekleyemez." Bir anda yüzünün ne kadar sert, kadınsılıktan ne kadar yoksun olduğu dikkatimi çekti ve onu daha önce nasıl olup da güzel bulduğuma şaştım.

"Ama okul projemiz üzerinde çalışıyorduk!" diye karşı çıktım. "Babam biliyor. Başım büyük derde girecek Matmazel! Yarın bütün sınıfa sunum yapacağım. İrlanda'daki arkadaşlarım hakkında yazı yazıyor ve ülkeleri hakkında araştırma yapıyordum. Richard bana yardım ediyordu. Bir dergide çok güzel bazı resimler bulmuştuk. Bu gerçekten çok önemli!"

Omuz silkti ve mavi gözlük camlarından bana doğru baktı. "Vallahi!" dedi dudak bükerek, "Senin aptal okulun yahut sersem Boubacar yahut senin geri zekâlı projen benim çok mu umurumda sanıyorsun? Neden zavallı babana biraz saygı göstermiyorsun? Ve bana?" Şimdi bağırıyordu artık.

Ağlamamaya kararlıydım.

"Sana şahsen kendim iyi bir ders versem fena olmayacak!" diye payladı beni. Bir an bana vuracağını düşündüm. Bir anda öfkelenmiş ve beni gafil avlamıştı. "Şimdi git ve baban ne diyorsa onu yap. Kim bilir, belki yarın kıymetli okuluna gidebilirsin."

Bu söylediği beni iyice korkutmuştu. "Ama yarın okula gitmem gerek. Buna mecburum!"

Ben konuşurken Alassane omzunun üzerinden çabucak arkasına bir baktı.

İtiraz etmeye devam ettim. "Lütfen dinleyin Matmazel. Mösyö Boubacar diyor ki..." dememe kalmadan beni itti ve kendimi odanın içinde, yerde yatarken buldum. Alassane üstüme binmiş, koca dizleriyle omuzlarımı sımsıkı yere yapıştırmıştı. Bir eliyle çeneme yapışmış, ötekiyle kaburgalarımı yumrukluyordu.

"Şimdi beni iyi dinle küçük kaltak." Her sözcükle birlikte bir yumruk yiyordum. "Bir daha bana karşılık verme yoksa seni pişman ederim. Çeneni kapa ve sana söyleneni yap ve kendi iyili-

ğin için bu küçük tartışmadan kimseye söz etme. Abin olacak o oğlana da başkasına da. Anlaşıldı mı?"

Başımla onayladım.

Alassane sanki çok önemsediği biriymişim gibi yüzüme hafif hafif vurdu.

Yüzünde sahte bir gülümsemeyle "Akıllı kızcağız" diyerek ayağa kalktı ve *pagne*sindeki tozları silkeledi. "Görüyor musun bana ne yaptın?" diye pavkırdı gözlüklerini düzeltirken. Çalımla kapıya yöneldi. "Çok yakında yine geleceğim."

Yattığım yerde kalakalmıştım. Öylesine korkmuştum ki ne hareket edebiliyor ne de bir ses çıkarabiliyordum.

"Söylediklerimi işittin mi?"

Oturduğum yerden başımı salladım.

Kapı aralığında, odayı horgörüyle süzecek kadar durakladı. Sonra sırıtarak, "Yapacak çok işin var kız. Yerinde olsam oturmazdım" diyerek çekip gitti.

18

Haoua Boureima
Çocuk referans no: NER2726651832
Vision Corps International
Tera Sahası Gelişim Programı
PK 11504 Niamey
Nijer Cumhuriyeti Batı Afrika

Katie Boyd
Üye No. 515820
Ballygowrie
Co. Down
Kuzey İrlanda
BT22 1AW

4 Şubat 1999

Sevgili Haoua,

Annenin kendini iyi hissetmemesine üzüldüm. Umarım çok yakında sağlığını kazanır ve hastaneden geri gelir. Eminim endişeleniyorsundur ama hiç olmazsa babanın yanında olması iyi bir şey. Hepimiz seni ve aileni düşünüyoruz ve her akşam yatma-

dan önce sizin için de biraz dua ediyorum. Hope'un da aynısını yaptığını biliyorum.

VCI'nın bize arada bir yolladığı dergiyi okuyordum ve orada Batı Afrika'daki pek çok çocuğun, okula gitmek için, nasıl kilometrelerce yol yürümek zorunda oldukları konusunda bir haber okudum. Haberde çocukların çoğunun ayakkabısının olmadığı yazıyordu! Ayakkabım olmadığını hayal bile edemiyorum. Babamla konuştum ve sana ayakkabı gönderebileceğimizi söyledi. Babam dedi ki eğer bir kâğıdın üzerine ayağını koyar ve kalemle şeklini çizerek o kâğıdı bize yollarsan, biz de sana güzel bir çift spor ayakkabısı gönderebilirmişiz. Bunu ister misin?

Hope ve ben çok heyecanlıyız çünkü yakında okulda çok önemli bir sınava gireceğiz ve babam diyor ki eğer sınavda çok başarılı olursak bir midillimiz olabilirmiş! Hep bir midillim olsun istemişimdir. Nijer'de çok midilli ve at var mı?

Okul ödevini ülkemiz hakkında yapman bence harika. Umarım öğretmenin beğenir. Ödevin başarılı olursa, belki baban seni ödüllendirir. Arkadaşım Lucy kendi anne babasının da bir çocuğu desteklemelerini istediğini söylüyor.

Artık gitmem gerek çünkü yapmam gereken bir sürü ödevim var, ayrıca masayı kurmak için Hope'a yardım etmem gerek. Ayağını çizip göndermeyi unutma.

Arkadaşın
Katie
Öpücükler

Ödevimi okulda asla sunamadım. Babam yine günlerce eve gelmedi, o yüzden mecburen Adamou ile birlikte kendi işlerimizin yanı sıra babamınkileri, anneminkileri ve Fatima'nınkileri de yaptık. Çok yoruluyorduk.

Richard uğrayıp neden okula gitmediğimi sordu ama Fatima'nın tahlil sonuçları hakkında hâlâ bir haber almamıştı.

Alassane teyze arada bir çevirmede beliriyordu ama bunu yapmasının sebebi bizi merak etmesi değildi, sadece babamın

yapmamızı beklediği her şeyi yapıp yapmadığımızı kontrol ediyordu. Bir ya da iki kere bize birazcık *boule* getirdi. Ve her seferinde Adamou'nun saçını çekiştiriyor, "Nasıl da yakışıklı bir oğlan. Tıpkı babası" gibi laflar ediyordu.

Erkek kardeşim Alassane hakkında fazla bir şey söylemiyordu ama onun da Alassane'den hoşlanmadığını ve korktuğunu görebiliyordum. Bir akşam ikimiz oturmuş çay içerken, bıkkın bir ifadeyle gözlerimin içine bakarak, "Her şey yoluna girecek değil mi Haoua?" diye sordu. Benden büyüktü ama onu rahatlatmamı bekliyordu.

"Elbette öyle olacak" dedim, esneyerek.

"Sadece... Biliyorsun işte. Annemiz hasta. Gerçekten çok hasta öyle değil mi?"

"İyileşecek ama. Babam öyle dedi."

"Peki ya iyileşmezse?"

Cevap vermedim.

Adamou devam etti. "Yani, demek istediğim, ya bundan sonra hep böyle olursa?"

"Ne demek istiyorsun?" dedim sinirli bir şekilde. Ne demek istediğini biliyordum. Ben de aynı sebeple kaygılanıyordum.

"Ya annemiz geri gelmezse..."

Başımı salladım. "Başımıza öyle bir şey gelmeyecek. Güçlü olmamız gerek. Allah'tan yardım dilememiz gerek. Allah kerimdir, Allah büyüktür. Allah'tan yardım dilemeliyiz."

"...Peki, ya babam o kadınla kalırsa. veya o da hasta olursa?"

Şimdi gerçekten iyice kızmıştım. "Sakin ol Adamou!" diye bağırdım. "Kapa şu çeneni! Sushie bugün yarın Fatima'yla birlikte döner. Yakında annem de dönecektir. Her şey tıpkı eskisi gibi olacak."

Adamou ayağa kalktı, "Ben gidip yatıyorum" dedi. Ortalık karanlıktı ama gözlerinde, ocağın ışığının yansımasının yanı sıra, gözyaşları da gördüğüme eminim. "Belki yarın Büyük Ev'e gider, babamı eve çağırırım."

---

* Ng. Lapa. (ç.n.)

Ama her ikimiz de bunu yapmanın yalnızca başımızı daha çok derde sokmaya yarayacağını biliyorduk.

Adamou gittikten sonra, uzun bir süre ocaktaki korları karıştırarak oturdum, sivrisinekler kulaklarımı sokuyor, cırcırböcekleri hiç bitmeyen şarkılarını söylüyordu. Kıvılcımlar gecenin karanlığında uçuşur ve gökteki yıldızlarla karışırken, ben zavallı anneciğimin bir deri bir kemik kalmış yüzünü düşünüyordum.

Adamou haklıydı elbette. Ben de günlerdir aynı şeyi düşünüyordum. Başka ailelerde bunun olduğunu görmüştük, ebeveynlerin ikisi de ölmüş yahut biri öldükten sonra öbürü çocuklarını terk etmişti. Çocuklar topladıklarıyla, artıklarla, zaten kendileri de fakir komşuların sadakalarıyla hayatta kalmaya çalışırken, Richard ve Sushie gibi iyi kalpli yardım görevlileri de ellerinden geleni yapmaya çalışırlardı. Bu Wadata'da artık daha seyrek olan bir şeydi ama olmuştu. Bunu biliyordum.

Adamou da benimle aynı sebeplerden kaygılanıyordu: Bilinmeyenden, savunmasız kalmaktan, terk edilmekten korkuyordu.

Buna rağmen birden saçma göründü. Aptalca bir düşünceydi. Babamı biliyordum. Hasta değildi. Ne de bizi terk ederdi. Asla böyle bir şey yapmazdı. Ama ya yeniden evlenirse? Bir sürü erkeğin birden fazla karısı vardı. Ama yine de bize ve anneme bakardı. Babamı tanıyordum.

Ve sahiden de hemen ertesi sabah, uyandığımda dışarıda ateş yakacak odun kırıldığını ve eski, isli çaydanlığımızın ocağın yassı taşlarına çarparken çıkardığı sesleri duydum. Üstümdeki örtüyü tekmeleyerek kenara attım ve Adamou'yu sarsmak için uzandım.

"Adamou" dedim, "babam geri geldi."

Battaniyesinin altından homurdandı. "Babam dışarıda!" dedim.

Birlikte dışarı çıktık ve babamı, Alassane teyzeyle evin önündeki hasırların üstünde oturur bulduk. Alevler demliğin tabanından yukarı doğru yeni yeni yükseliyordu.

Babam bir misvakla dişlerini temizliyordu. "Ben de tam sizi uyandıracaktım" dedi, bizi görünce, "Hayvanları dışarı çıkar Adamou."

Adamou gerindi ve tek söz etmeden dönüp gitti.

Alassane bana baktı ve göz karparak, "Kız, baksana, çay ister misin?" dedi.

Başımla hayır dedim.

"Terbiyeni takın Haoua" dedi babam, "Alassane teyzen seninle konuşuyor."

"Hayır, teşekkür ederim" dedim. Bu kadının bu şekilde, burada olmasından hiç hoşlanmamıştım. Tam dönmüş giyinmek için içeri girerken, sürüncemede kalan okul durumumdan söz etmek için bundan daha iyi bir zaman bulamayacağımı fark ederek duraksadım. "Baba" dedim, "benim okula dönmem gerek."

"Biliyorum ufaklık" diye cevapladı. "Ama yapılacak öyle çok iş var ki burada. Annen ve kız kardeşin döndüklerinde, çok daha iyi durumda olacağız."

Karşı çıkmayı düşündüm ama babam yüzünü benden çevirdi, üstelik Alassane teyzenin de manalı bir şekilde, yiyecekmiş gibi bana baktığının farkındaydım.

Babamın okula gitmem konusundaki açık ilgisizliğine ve Alassane'nin düşmanca tutumunun gittikçe güçlendiğini hissetmeme rağmen, savaşmadan eğitimimi bırakmaya niyetim yoktu. Artık babam evde olduğuna göre, mantıklı olan benim okula geri dönmemdi. Ne de olsa Adamou ve ben bir koca hafta boyunca hayvanlara, ekinlere ve eve bakmıştık. Sunumumu yapma zamanını, derslerimin epeyce bir kısmını kaçırmıştım; Miriam'ı görmekten her zaman mutlu olsam da onun her gün okuldan sonra bize geldiğinde okul hakkında konuştuğunu duymak bana büyük acı vermişti.

Ayrıca, annemin de okuluma devam etmemi isteyeceğini biliyordum.

Babamın döndüğünün ertesi günü sabah erkenden kalktım ve karanlıkta yataktan çıktım. Önceki akşam, *pagne*mi ve başör-

tümü dikkatle katlayarak dış odada bir sandalyenin üzerine koymuş, okul çantamı da odanın bir köşesine, bir akdarı çuvalının arkasına saklamıştım. Gaz lambasını yakmaya cesaret edemediğimden, kapının altından sızmaya başlayan grimsi yarı aydınlıkta giyiniyordum. Hiç ses çıkarmadan masanın üstünde duran kovanın üzerindeki örtüyü kaldırdım ve plastik bir bardağa biraz su doldurdum. Sonra bir avuç kuru hurma alarak okul çantama yöneldim.

Çantam koyduğum yerde değildi.

Aklıma ilk gelen çantamı saklayacağım yeri değiştirmiş olabileceğim oldu ama başka nereye koymuş olabileceğimi bir türlü bulamıyordum. Acaba Adamou her zamanki dümenlerinden birini mi çevirmişti? Ama planımdan kimseye söz etmemiştim ki, Miriam'a bile.

Loş ışıkta sağı solu karıştırdım çanta görünürlerde yoktu. Defterlerim ve Katie ile Hope'un gönderdiği güzel kalem kutum olmadan okula gitmemin bir anlamı yoktu. Ayrıca, okuldaki proje sunum gününü kaçırmış olsam da yaptıklarımı Mösyö Boubacar'a göstermek istiyordum ve sunumumu da özenle çantama yerleştirmiştim.

Tam masaya oturmuş yapmam gereken en doğru şeyin ne olduğuna karar vermeye çalışırken, arkamda birinin öksürdüğünü duydum.

"Bunu mu arıyordun?" diyen ses babamındı. Çantam elinde iç odanın kapı aralığında, duruyordu. Sesindeki aksi tonu fark etmemiş gibi yaptım.

"Evet, teşekkür ederim baba" dedim, çantamı almak üzere ona doğru yürüyerek.

Çantaya uzandığımda, bırakmak yerine askısına sıkıca yapıştı. "Ne yaptığını sanıyorsun sen?" diye tısladı.

"Okula gitmem gerek baba" dedim, şimdi hayli sarsılmıştım.

Çantayı büküp elimden aldı ve arkasına doğru, yere fırlattı. Öbür eliyle bileğimi yakaladı. "Sana ne söyledim ben?" Gözakları loş ışığı deliyordu.

"Canımı yakıyorsun baba" dedim.

Bileğimi bıraktı, sonra önümde çömelerek kocaman, güçlü elleriyle omuzlarımı kavradı. "Neden bana karşı geliyorsun Haoua?"

Gözlerimi yere, ayaklarıma diktim.

"Neden bana karşı geliyorsun kız?" dedi yeniden, bu defa beni sarsarak.

"Ama okula gitmem gerek baba. Annem de öyle yapmamı ister."

Babamın yüzü birdenbire bir yabancınınkine dönüştü. Sanki suratına eski bir maske giymişti de güç versinler ve kılavuzluk etsinler diye atalarımıza yakararak, korkunç bir ayin gerçekleştirecekti. Dişlerini göstererek gözlerini alabildiğine açmıştı, şimdi gözlerinin fena halde kanlanmış olduğu dikkatimi çekti. Beni yansılayarak, "Okula gitmem gerek. Okula gitmem gerek" dedi.

Ondan kurtulup uzaklaşmaya çalıştım ama beni geri çekti, başımı yakalayıp kendi çarpılmış suratını yüzüme bastırdı. Nefesi kötü kokuyordu. Bu adam benim babam olamazdı.

"Anlamıyor musun? Dediklerimi dinlemedin mi? Yapılacak dünya kadar iş var! Burada senin yardımına ihtiyacım var!" Artık bas bas bağırıyordu. "O *anasara*ları asla dinlememeliydim, anneni de! Kendine bir bak. Ne hale geldiğine bir bak! Bana kafa tutuyorsun, saygısızsın, tembelsin..."

Bir an için güçlü, kendinden emin, dirençli haliyle abim Abdelkrim'in imgesi geçti aklımdan, sonra acaba babamın içine cin girmiş olabilir mi diye meraka kapıldım. Babamın cin olmadığını biliyordum ama pekâlâ bir cinin eline düşmüş olabilirdi. Korkmuştum ama yaptıklarımı savunmaya çalışmayacak kadar değil.

"Tembel mi? Baba! Ben çok çalışıyorum, ben her zaman..."

Beni yeniden sarstı. "Saygısızsın! Çok saygısızsın! Allahın belası okulunu da kıymetli kitaplarını, mektuplarını ve öteki saçmalıkları da unutabilirsin! Hepsini unutabilirsin! Burada epey değişiklik olacak. Her şeyi tek başıma yapamam. Bana yardım edeceksin! Sen bana yardım edeceksin!"

Bağırarak konuşuyordu, yine de vazgeçemezdim. "Lütfen baba, işlerimi yapacağım, ama..." Sarsmaya devam ediyordu. "Kapa çeneni! Kapa çeneni! Bak söylüyorum! Senin küstahlıklarına yeterince tahammül ettim! Yolumuzdan sapmayın diye yeterince konuştum. *Anasara*ların işlerime burunlarını sokmalarına yeterince katlandım!"

Ağlarken kendimi tutamayıp, "*Anasara*ların tohum programı olmasa ne yapardın?" dedim, "Sana da yardım ettiler baba!"

Bu sözler daha ağzımdan çıkarken, fazla ileri gittiğimi anladım. Göğsünün derinlerinden gelen öfkeli bir nefes verdi ve bana vurmak için sağ elini kaldırdı.

O anda arkasından Adamou'nun "Yapma!" diyen sesi duyuldu. "Sakın yapma!"

Bir anda her şey bitmişti. Babam hantal hantal yürüyerek evden çıkıp gitmiş, Adamou ile acı içinde birbirimize bakarak kalakalmıştık.

19

Babamın eğitimimle ilgili kararını bir daha sorgulamadım. Öyle yapmaktansa, kendi kendime annemin çok geçmeden iyileşeceğini, yakında Fatima'yla birlikte Wadata'ya geri geleceğini ve her şeyin olağan haline döneceğini söyleyip durdum. O zaman okuluma geri dönecektim. Babam evde kalacak, hayvanlarımıza ve ekinlerimize bakacaktı. Adamou kendi üstüne düşenleri yapmaya devam edecekti ama arkadaşlarıyla oynamaya da zamanı kalacaktı. Alassane evimizden uzak duracak, Miriam ve ben ondan Büyük Ev'in cadılarından biri diye söz etmeye son verecektik.

Babam, Adamou ve bana evimizin büyük odasının zeminini yeniden kaplamamız talimatı vermiş, "Anneniz döndüğünde buna memnun olacaktır" demişti.

Bu çok zor, yavaş ilerleyen, yorucu bir işti; kovalar dolusu sığır ve keçi gübresi toplamak, karıştırıp koyu bir hamur kıvamına getirmek ve sonra düzenli bir şekilde yayarak, Mösyö Letouye'nin dükkânından aşırılma tahta parçalarıyla sıkıştırmak gerekiyordu. Elbette bu işi daha önce de yapmıştık ama anne babamızın yardımı ve rehberliği olmadan ilk kez yapıyorduk. Öyle bile olsa, yaptığımız işten memnun kalmış ve kuşluk vakti geldiğinde işin sonuna yaklaşmıştık.

"Sence babam da hasta mı?" diye sordu Adamou, karışımdan elleriyle aldığı koca topakları kapıya doğru yayayım diye bana uzatırken.

Çalışmaya ara verdim ve diz çöktüğüm yerden ona doğru baktım. "Yüzü, Adamou... Hiç babamızın yüzüne benzemiyordu. Sanki içine cin yahut başka bir şey girmiş gibi bir hali vardı..."

Birden gözleri yaşlarla doldu. "Babamızı da kaybedeceğiz değil mi?"

"Deme öyle."

"Ama doğru!" dedi ısrarla. "Gandemey'lerin çocukları gibi öksüz kalacağız..."

"Hayır!"

Şimdi artık hıçkırarak ağlıyordu. Elimdeki tahtayı bıraktım ve zeminin tozlu kısmından dizlerimin üzerinde sürünerek yanına gittim. Pislik içindeki kollarımı kardeşime dolayarak, "Her şey oluna girecek" dedim. Onu böyle teselli ediyor oluşum biraz tuhaftı. Sanırım o da aynı şeyi hissediyordu. İkimiz daha ziyade kavga ederdik. Ama birkaç saniye sonra başını bana yasladı ve bir süre öylece kaldık.

"Bu akşam dışarıda yatacağız" dedi Adamou daha sonra, ellerinden ve kollarından kurumuş gübreyi kazırken, "Babamı yarına kadar görmeyeceğimizden emin olabilirsin."

Zemini bitirmek için son dokunuşları kapının yanında yaptım ve ayağa kalktım. Kurumakta olan gübrenin cazibesine kapılarak deliye dönmüş sinekler üşüşmüştü çevremize. Adamou büyük, plastik bir sürahiden su döküyordu; önce bir eline, sonra

diğerine. Tam suyu tasarruflu kullanmasını, yıkanayım diye birazını bana bırakmasını söyleyecektim ki çevirmenin dışında bir araba motorunun gürültüsünü duyduk. Nefes almaya bile cesaret edemeyerek birbirimize baktık. Açılıp kapanan kapıların sesini, birilerinin seslerini ve kıkırdamalarını bastırmaya çalıştığını duyduk.

"Fatima!" dedim.

Çevirmenin giriş kapısında, Sushie ile el ele tutuşmuş Fatima'yla karşılaştık.

"Allah aşkına kendinize ne yaptınız böyle?" dedi Sushie o tuhaf, ağır aksak konuşmasıyla. "Berbat kokuyorsunuz ve boka batmış gibisiniz!"

Adamou güldü. "Boka battık zaten Matmazel. Evin tabanını kaplıyorduk."

"*Toh*." Sushie sorgularcasına bana baktı. "Peki ya okul?" dedi.

"Babam..." dedim.

Fatima bize şehre yaptığı yolculuğu anlatmak hevesiyle etrafımızda zıplayıp duruyordu.

Sushie dişlerini gıcırdattı. "Anladım. Bunu daha sonra konuşuruz."

Eğildi ve Fatima'yı kendisine doğru çekti. "Asıl önemli olan, size bu küçük madamın sağlıklı olduğu haberini vermek şimdi."

Sushie gıdıkladıkça, Fatima kıkırdıyordu.

"Hastalanmayacak mı yani?" dedim.

"Hayır. Hiçbir şeyi yok. Tahliller negatif çıktı."

"Ya annem?"

"Bunu da daha sonra konuşuruz. Şimdi sizin ikinizin temizlenmesi lazım. Bütün kovalarınızı ve sukabaklarınızı toplayın, arabayla nehre gideceğiz. Giderken Fatima yolda size bütün maceralarını anlatır. Doğru düzgün yıkanırsınız ve epey bir zaman yetecek su depolarsınız." Fatima'yı bıraktı, ayağa kalktı, sonra iki elini birbirine vurarak Adamou'ya göz kırptı ve, "Siz yıkanırken, ben de şu canavar Fawako'ya gözkulak olurum" dedi.

Bulabildiğimiz bütün kovaları, sukabakları ve bidonları alarak, zar zor Sushie'nin kamyonetinin arkasına tırmandık; tıbbi malzemeler, battaniyeler ve kutulardaki ithal kaynak sularının arasına sıkışarak, nehre doğru yola koyulduk.

20

Haoua Boureima
Wadata
Tera Bölgesi

Abdelkrim Boureima
Askeri Kışla
Seyni Kountche Bulvarı
Niamey
Nijer Cumhuriyeti

9 Şubat 1999

Sevgili Haoua,

Daha önce sana söz verdiğim küçük radyonu gönderdim. Sanırım bu radyo arkadaşlarının bana gönderdiği radyo kadar iyi değil, yine de hoşuna gideceğini umuyorum.

Lütfen Fatima ve Adamou'ya da selam ve sevgilerimi söyle. İlk fırsatta onlara da bir şeyler göndereceğim.

Annemiz için dua et.
Seni seven ağabeyin
Abdelkrim

O akşam kurutulmuş et, peynir ve benzerini daha önce hiç yememiş olduğum tatlı kokulu yumuşak bir ekmekle çok güzel bir yemek yedik.

"Fransız süpermarketinden aldım" dedi Sushie. "O piçler, *anasara*ları nasıl soyup soğana çevireceklerini biliyorlar!" Konuşurken gülümsüyordu ve önümüzde yanan ocaktan gelmeyen, uzun zamandan beridir ilk kez kendimi güvenlikte hissetmenin verdiği bir sıcaklık duydum.

Fatima, başı dizlerimde, bir uyuyup bir uyanıyordu. Adamou hasırının üzerinde bağdaş kurup oturmuş, bir yandan Sushie'nin Niamey'deki gecekondu mahallelerine, yasadışı yollardan ele geçirilmiş yardım malzemeleriyle dolup taşan pazarlara ve kötü planlanmış sevkıyatlar yüzünden çürümekte olan İspanyol domatesleriyle dolu depolara ilişkin anlattıklarını dinlerken bir yandan da ocaktaki ateşi dürtüklüyor ve arada bir geğiriyordu. Kusurlu ve yolsuzluğa batmış olduğunu düşündüğü sistem hakkında ağzını bozmasına ve düşmanca konuşmasına rağmen, aynı zamanda tutkulu ve içtenlikliydi; öyle ki o sırada bir yabancı çevirmemize girecek ve Sushie'yi dinleyecek olsa, onun Nijer'i hakikaten sevdiğinden kuşkusu kalmazdı.

Fakat Sushie'nin anlattığı hikâyeler her zamanki gibi komik, korkutucu ve ilgi çekici olmasına rağmen, benim tek duymak istediğim annem hakkında anlatacaklarıydı. Adamou da gittikçe huzursuzlanıyordu ve en nihayet, Sushie bu konuyu daha fazla erteleyemeyeceğini anladı.

Başını salladı, sonra büyük, çelik kahve kupasını kuma gömdü. "Anneniz" dedi, "çok hasta bir kadın." Durakladı ve dikkatle ikimize baktı. Solgun, endişeli yüzünde ocaktan yansıyan ışıklar dans ediyordu.

Adamou ile susmaya devam ettik.

"Çok üzgünüm" diye sürdürdü.

Bir süre sessiz kaldıktan sonra Adamou, "Ne kadar zamanı var?" diye sordu.

Sushie sanki af dilermiş gibi ellerini Adamou'ya doğru uzattı. Adamou ayağa fırladı, ateşe doğru kuma bir tekme savurdu ve bir anda karanlığın içinde kayboldu.

Gözyaşlarımı silerek, "Öfkeli" dedim.

"Evet."

"Ama size değil Matmazel."

"Öfkeli olması anlaşılır bir şey. Büyükannem öldüğünde ben de çok öfkelenmiştim."

"Ben de" dedim. "Ama Bunchie bazen rüyalarımda beni görmeye geliyor."

"Bu çok iyi. Anneannen çok iyi bir kadındı. O bana hiç güvenmezdi, yine de ondan çok hoşlanırdım."

İkimiz birden kederle gülümsedik.

"Ben fazla rüya görmem. Yani görüyorsam bile, ender olarak hatırlıyorum."

Sushie hafifçe horlayan Fatima'yı işaret etti başıyla, "Rüyasında ne görüyor merak ediyorum. Büyük şehri belki. Cumhurbaşkanlığı sarayını, abinin motosikletiyle gidişlerini... Kennedy Köprüsü'nün altında yetişen sebzeleri belki, kim bilir?"

"Abdelkrim iyi mi? Gerçekten?" diye sordum.

"İyi Haoua ancak annenizi pek sık ziyaret edemiyor. Mainassara'nın adamları her an diken üstünde olmak zorundalar, ortalık iyice karışık. Abdelkrim'i yalnızca bir öğleden sonra, o da kısa süreliğine görebildik. Arkadaşlarından biri bir öğrenci eylemi sırasında yaralanmıştı, onu hastaneye götürürken anneni ziyaret etmeyi de araya sıkıştırmayı başarmıştı. Anneni de üzüyor durumu."

"Annemi görmem gerek" dedim.

Sushie içini çekti. "Bu nasıl mümkün olur bilemiyorum."

"Lütfen Matmazel. Babamla konuşmalısınız. Lütfen."

Sushie ayağa kalktı ve gerindi. "Denerim. Yarın babanı bulup konuşacağım ve en azından okul meselesini çözümleyeceğim. Bakalım o zamanki ruh hali nasıl olacak." Eğildi ve kız kardeşimi dizlerimden aldı. "Gel bu ufaklığı yatıralım" dedi, Adamou'nun eğreti bir şekilde ahşap çerçeveye yeni iliştirdiği VCI'den gelen sivrisinek telini geçmeye çalışarak. Birlikte kız kardeşimi saman şiltesinin üzerine yatırmayı başardık.

Tam Sushie giderken, Adamou çevirmeden içeri girdi ve ikimizle de konuşmadan kendisini yatağının üzerine attı. Ben gök kubbenin altında rahatça uzandım, Sushie'nin silueti çevirmenin girişinde ortalık iyice sessizleşinceye kadar dikildi.

İçimden kalmasını, bize bakmasını, ailemizin bir parçası olmasını istemek geliyordu. Alassane'nin bana yaptıklarını anlatmaya cesaret edememiştim. Birden korktum ve bir üşüme geldi. O gece, ölü ya da sağ kimsenin rüyama girmesini istemiyordum.

Ama elbette ki Matmazel Sushie'den kalmasını istemedim. Nasıl isteyebilirdim ki? Neredeyse üç yüz çocuğun bulunduğu bir köyün tek hemşiresiydi. *Anasara*lar tarafından ebe ve sağlık çalışanlarını eğitmek ve çoğu sabahın ilk ışığıyla kapısına dikilerek bunca zamandır nerede olduğunu soracak Wadata'lı bütün hastaların temel tedavilerini yapmak üzere gönderilmişti.

Elbette bizimle kalamazdı.

21

Babam ertesi gün öğleden sonra, onu son gördüğümüz zamandakinden de öfkeli bir şekilde ortaya çıktı.

Sushie dediğini yapmış, onu bulup konuşmuştu.

"Şu kadın... Vallahi!" diye homurdandı. "Kim olduğunu sanıyor?"

Biz işlerimizi yapıyor, meşgul olmaya, babamızın yoluna çıkmamaya gayret ediyorduk; o arada bir benimle gözgöze geldikçe homurdanıyor, bense tek söz etmeye cesaret edemiyordum.

Çok geçmeden anlaşıldı ki Matmazel Sushie yalnızca babamla değil, Alassane teyzeyle de konuşmuştu. Onların çok başka düşündüğü açık seçik ortadaydı. O akşamın ilerleyen saatlerinde Fatima ve ben, babamızın hâlâ çok öfkeli olduğunun

farkında ama en azından homurdanmaları sona erdi diye sevinçli, sessizce hazırladığımız yemeği sofraya koyduk. Babam yemeğini yedikten sonra, hiçbirimizle konuşmadan doğru içeri gitti.

Ama daha başımıza gelecek vardı.

Adamou hayvanları kontrol etmeye gitmiş, ben ve Fatima kap kacağı toparlıyorduk ki tanıdık bir sesin adımı çağırdığını duydum. Baktığımda, öğretmenim Mösyö Boubacar'ın çevirmenin içinde dikildiğini görerek şaşırdım.

"Haoua. *Ça va?*"

Biraz telaşlanmış ve heyecanlanmıştım. "Mösyö Boubacar! Efendim!" dedim hem sevinç hem kaygıyla. Temiz elimi *pagne*me sildim ve öğretmenime uzattım. Değirmi, güleç yüzü karşımda gülümsüyordu, bir anda kendimi daha az endişeli hissettim. "Bakıyorum meşgulsün, küçük hanım" dedi Mösyö Boubacar.

Başımla onayladım. "Evet efendim, öyle."

"Buraya babanı görmeye geldim" dedi. "Matmazel Sushie bu sabah benimle konuştu ve içinde bulunduğunuz zor durumdan söz etti. Zavallı anneciğinin durumunu elbette duymuştum, Matmazel Sushie bana ayrıntıları da anlattı." Konuşurken elindeki defteri bacağına vuruyordu. "En iyi öğrencilerimden biri derslerinden geri kalabileceği için çok endişeliyim, bu yüzden düşündüm ki belki seninle derslerini evden takip etmeni sağlayacak bir plan yapabiliriz, işler yoluna girinceye kadar." Tekrar gülümsedi; güçlü, beyaz dişleri akşam saatlerinin soluk ışığında çarpıcı görünüyordu.

Bu harikulade adamın, beni, kalkıp evimize gelecek kadar önemsiyor olması, içimi bir anda umut ve mutlulukla doldurdu. Öğretmenime gülümsedim ve hâlâ kapları yıkamakla meşgul Fatima'ya döndüm. "Fatima, babamı çağırır mısın lütfen."

Kardeşim, işine engel olunmuş bir yetişkini sinir bozucu ölçüde iyi taklit ederek cık cık etti ve bir an dediğimi yapmayarak beni utandıracağını düşündüm; ama istediğimi yaparak evin içinde kayboldu.

"Size biraz su vermemi ister misiniz efendim? Yahut çay?" dedim, ocağın etrafına serdiğimiz hasırları işaret ederek.

"Teşekkür ederim, Haoua. Çay çok iyi olur." Bana Fransızca değil, Djerma dilinde cevap vermişti. Beni daha da rahatlatmak için Djermaca konuşmaya geçtiğini anladım ve bunun için ona daha da çok minnet duydum. Mösyö Boubacar Nijer'e, birkaç yıl önce, Mali'den gelmişti ve Djerma dilini alışılmamış bir kusursuzlukla konuşuyordu. Konuşma tarzının yanı sıra eğitimi, mükemmel davranış tarzı, genel görünümüne gösterdiği özen (iki parçalı şık bir kıyafet giyiyordu) ve şimdiye kadar hakkında herhangi bir dedikodu çıkmamış olması nedeniyle Wadata'daki bütün kadınlardan büyük saygı görürdü.

Tam ben büyük isli çaydanlığımızı ateşe oturturken, babam rahatı kaçmış bir havayla evden çıktı.

Henüz bağdaş kurup oturmuş olan Mösyö Boubacar, tekrar ayaklandı ve elini babama uzattı. "Mösyö Boureima.. "

Babam, beni utandırarak öğretmenimin uzattığı eli havada bıraktı. "Oturmanıza gerek yoktu Mösyö" dedi. "İkimizin üzerinde konuşacağımız fazla bir şey yok!"

"Baba!" diyerek araya girdim.

Gözlerinden ateş saçarak bana baktı. "Gir içeri Haoua, hemen!"

Bir an tereddüt ettim, duruma baktım ama Mösyö Boubacar sağ elini kaldırıp gözlerini kapatarak canının sıkılmadığını, babamın kabalığının kendisine engel olmayacağını ima etti.

Utancımı gizlememi sağladığından, eve girmekten memnundum ama babamın her şeyi daha da kötüleştirmesinden kaygılanıyordum.

Fatima kapı aralığında dikiliyordu, ağlamak üzereydi. "Bana da bağırdı" dedi.

Kolumu omzuna doladım, dışarıdaki konuşmayı duymaya çalışarak kapının pervazına yaslandım. "Mösyö Boureima... Salim..." dediğini duydum Mösyö Boubacar'ın.

"Söyleyeceklerinizi duymak istemiyorum Boubacar. Yabancılar ailemizin işlerine yeterince burunlarını soktular."

"Ben kendimi yabancı saymıyorum Mösyö."

"Sizin kendinizi nasıl sandığınız umurumda bile değil" diye parladı babam. "Keşke hiçbirinizi dinlemeseymişim. Ne sizi, ne *anasara*ları, hiç kimseyi!"

"Kızınız çok parlak bir öğrenci. Geçen birkaç yıl içinde çok şey öğrendi ve derslerinde çok iyi ilerliyor. Böylesine umut vaat eden bir çocuk için büyük umutlarım var."

"Ona evde ihtiyacımız var. Karım hasta. Ekinlerime, hayvanlarıma, evime ve üç çocuğuma tek başıma bakamam."

"Salim" dedi, yalvarır gibi Mösyö Boubacar, "kızınızın eğitimi çok önemli. Onu okuldan şimdi alamazsınız, bunu yapmayın lütfen. Eğitim görürse size daha fazla yararı dokunabilir. Bir doktor, öğretmen, büyük bir yazar ya da Mösyö Richard gibi bir tercüman olabilir."

"Bize şimdi yardımcı olabilir; bana ve ailesine yardım ederek ve *anasara*ların yollarını aklından çıkararak" dedi babam küçümseyen bir edayla.

"Bunlar *anasara*ların yolları değil" dedi Mösyö Boubacar, "bunlar bütün dünyanın yolları dostum."

"Bizim yollarımız değil. Kızım okula başladığından beri tembel ve saygısız oldu, her şeyi sorguluyor Her söylenene cevap yetiştiriyor. İyi dinleyin, bunlara daha fazla tahammül edecek değilim."

Öğretmenim yeniden konuşmadan önce kısa bir sessizlik oldu. "Bakın Salim" dedi. "Buraya sizi kızdırmaya gelmedim ve şu sıralar derdinizin başınızdan aşkın olduğunu anlıyorum. Başa çıkmanız gereken yeterince sorununuz olduğunu görebiliyorum. Ben sadece Haoua için bir çalışma programı yapabiliriz diye düşünmüştüm; her şey yoluna girinceye kadar, burada, evde çalışmaya devam edebilir. Önemli olan derslerinden daha fazla geri kalmaması. Sınıfın geri kalanına yetişmek zorunda."

"Size söylüyorum, Mösyö, kızımın derse de size de *anasara*lara da ihtiyacı yok. Kararımı verdim."

Sırtımdan aşağı bir ürperti hissettim. "Hayır! Hayır!" diyerek inledim, kardeşime daha da sıkı sarılarak.

Mösyö Boubacar öksürdü. "Size saygısızlık etmeyi aklımdan bile geçirmem Mösyö Bourcima ama kızınızı Vision Corps programından çıkarmanız halinde siz de çok şey kaybetmez misiniz?"

"Bu benim bileceğim iş!" diye kükredi babam.

"Elbette öyle. Fakat kredi programı ve tahıl bankasından yararlanmazsanız, çocuklarınızı nasıl doyuracaksınız? Eminim ki Matmazel Sushie, Haoua'nın yurtdışından eğitim desteği almasının, onun eğitiminin devam etmesi ve tohum hibe programına katılmanızla doğrudan ilişkili olduğunu anlatmıştır size. Ve Wadata'da yeni öküz pulluğu projesinin başlamasıyla, sizin gibi çiftçilere daha fazla yarar sağlamak söz konusu olabilecektir diye düşünüyorum."

Babam "Yeter!" diye öyle bir bağırdı ki daha da kötü bir şey olacağından korkarak, bütün cesaretimi toplayıp kapı aralığından baktım. Olmuştu bile. Dehşetle gördüm ki babam Mösyö Boubacar'ın yakasından tutmuş, onu geri geri çevirmenin kapısına doğru itiyordu. "Hemen gitmenizi istiyorum" diye tısladı, "ve bir daha ne sizi ne de sizlerden birini ailemin işlerine burnunu sokarken görmek istemiyorum! Okumamış olabilirim ama aptal değilim. Bunların hiçbirini ben istemedim. Hepsi karımın fikriydi ama kendisi artık burada değil. Ailem aç kalacak değil, bundan emin olabilirsiniz!"

Mösyö Boubacar direnmedi. Şimdi çevirmenin girişinde durmuş, kollarını umutsuzca iki yanına sarkıtmıştı. Derken babamın omzunun üzerinden, kapı aralığında dikilmekte olan Fatima ve beni gördü. Bir elini havaya kaldırıp sallarken, diğer elindeki defteri babama uzattı. "En azından Haoua kendisi için hazırladığım bu ödevleri yapabilir, lütfen Salim."

Babam, "Evimden defolup gidin!" dedi ve olağanüstü öğretmenime sırtını döndü.

22

Haftalar geçti. Mösyö Boubacar'a olanlardan sonra, başkentin bir yerindeki bir hastanede yatmakta olan zavallı annemden babama söz etmeye cesaret edememiştim. Abdelkrim'in, annemi ziyarete gidebilsin diye Sushie'yle babama para gönderdiğini biliyordum ama babamın bunu yapmak için acelesi yok gibiydi. Tam tersine, ben bütün gün evdeki işleri yaptığım için rahatlamış, sakinleşmiş bir hali vardı. Hatta zaman zaman mutlu gibi görünüyordu. Acaba annemi tamamen unuttu mu diye meraklanmaktan kendimi alamıyordum; Alassane teyzenin sinsice çevirmemizde dolaştığı ve babamla geçirdiği günlerin sayısı arttıkça, bu düşüncem daha da güçleniyordu. Köyde babamın annemi ziyaret etmeye hiç niyeti olmadığı, annemin hastalığı

yüzünden rezil olduğu ve ne hastalığından ne de bakımından sorumlu olmayı kabul ettiği konuşuluyordu. Bütün olanlara rağmen, babamın bunları yaptığına inanamıyordum.

Mösyö Richard yahut Sushie aracılığıyla annemin gittikçe kötüleşen sağlık durumuna dair yarım yamalak haberler alıyorduk; başkentte gittikçe şiddetlenen karışıklıklar yüzünden Wadata çevresinden çok az kişi Niamey'e düzenli olarak gidip geliyordu.

Bir sabah Wadata'nın küçük pazarında yerfıstığı satarken karşılaştığım Sushie, "Başkentte işler karışıyor" dedi

Ne demek istediğini anlamamıştım.

"Durum biraz tehlikeli bir hal aldı. Şu anda Niamey'de kargaşa çıkaran, Mainassara'yı lanetleyen, bağırıp çağırarak ayaklanan çok sayıda öfkeli insan var. Onları kim suçlayabilir? Çoğu aylardır maaş almamış. Söylentilere bakılırsa, askeriye de çok gerginmiş. Olayları kontrol altında tutmaları gerekiyor ama onlar da maaş alamıyor! Radyodan dün bazı gazetecileri tutukladıklarını işittim!"

Ben de duymuştum. Artık minik radyom olmadan yaşamayı hayal edemiyordum, ülkenin her yerindeki ayaklanmalara dair ne kadar çok haber duyarsam, abim hakkında o kadar çok endişeleniyordum, "Sizce Abdel güvende midir Matmazel Sushie?" diye sordum.

"Evet" dedi. "Bence güvendedir. Abdel koca adam. Kendi başının çaresine bakabilir. Onun için kaygılanma, seni kaygılandıran yeterince şey var zaten Haoua."

"*Toh*" dedim, her zamankinden bile fazla endişelenmiş olarak.

Mart ayı geldiğinde, kardeşlerim ve ben öylesine perişandık ki artık, babamızı kızdırma tehlikesini göze almaya karar verdik. O gün Fatima ve ben annemizin bamyalarını sularken, hayvanlara bakmaya giden Adamou yanımıza geldi ve durumu yeniden tartıştık.

"Sen söyle Haoua" diye ısrar ediyordu Adamou. "Senin ağzın daha iyi laf yapar."

"Bana kızacaktır, biliyorum" dedim, "özellikle de o cadı etraftaysa."

"Zavallı annemiz kendisini terk edilmiş hissediyordur" dedi Adamou. "Bunu onun da bilmesi gerek. Eğer o gitmezse ikimizden birinin gitmesi gerek."

"Sen neden konuşmuyorsun babamızla Adamou?" diye sordu Fatima, "en büyüğümüz sensin!"

"Hayır" dedim. "Ben konuşacağım. Kızarsa da kızsın. Allah yardımcım olsun."

O gün babam eve geldiğinde, anneme küçük bir not yazıyordum. Yazdığım notu saklarmış gibi yaptım, okuyamasa bile beni ne yaptığım konusunda sorgulayacağını biliyordum. Gerçekten de öyle yaptı.

"Ne yapıyorsun?" dedi sakince. "Bütün bunları geride bırakman gerektiği konusunda anlaşmıştık sanıyorum."

"Bütün neleri, baba?" dedim ihtiyatla.

"Ne demek istediğimi biliyorsun Haoua; okul, yazmak, bütün bu saçmalıklar. Bunlar sana sadece bela getirir."

Yüzünden ruh halini anlamaya çalıştım. Yeterince sakin görünüyordu; ama bu kopacak yeni bir fırtınanın öncesindeki sessizlik miydi merak ediyordum.

"Sadece annemin onu unutmadığımızı anlamasını sağlamaya çalışıyorum, baba. Gideli neredeyse üç ay oldu ve yalnızca Abdelkrim ziyaret etti onu. Sushie'nin dediğine göre, başkentteki olaylar yüzünden o bile pek ziyaretine gidemiyormuş."

Babam sinirlenmeye başlamıştı. "Annen senin ona öğrettiğin birkaç kelimeden fazlasını okuyamaz kızım. Zamanını böyle lüzumsuz şeylerle harcaman anlamsız, üstelik de burada yapacağın onca iş varken!"

Haklıydı. İşler bitmek bilmiyordu. Ama buna rağmen babam gün geçtikçe vaktinin daha çoğunu arkadaşlarıyla *tiddas* ve domino oynayarak, daha azını da bize yardım ederek geçiriyordu.

"Çok zamanımı almaz baba. Ona hepimizin iyi olduğunu yazıyorum. Hastanede biri ona okur, doktorlardan biri filan."

"Ben olsam bundan emin olmazdım. Eğer büyük hastaneleri görmüş olsaydın, doktorların ve hemşirelerin böyle şeylere vakitleri olmadığını bilirdin. Hastaneler işlerin çok yoğun olduğu yerlerdir."

"Sen gördün mü baba?"

"Evet, gördüm" dedi, yere bakarak. "Yeniden görmeye de hiç hevesim yok."

Derin bir nefes aldım. Bundan daha iyi bir an olamazdı. "Baba" dedim uzanıp koluna dokunarak. "Annemin sana ihtiyacı var."

Hiçbir şey söylemeden, sıkıca gözlerini yumdu.

"Mektubumu ona sen götürebilirsin."

Gözlerini tekrar açtı. Bir an gözlerini parlatan şeyin gözyaşı olduğunu düşündüm. Parmak uçlarıyla gözlerini sildi. "Hep toz yüzünden!" dedi. Sonra dudaklarını büzerek. "Onu görmeye gideceğim. Zaten annenle konuşmam gereken bazı önemli mevzular, ayrıca Niamey'de halletmem gereken işler de var."

Mutluluktan uçuyordum. Sıkıca beline sarıldım, gözyaşlarım *jellaba*sına akıyordu. "Teşekkür ederim baba, çok teşekkür ederim!" dedim.

Sırtımı sıvazladı ve sonra omuzlarımdan tutarak yüzümü görebileceği şekilde beni yavaşça kendinden uzaklaştırdı. Gözlerinde tuhaf, uzak bir bakış vardı ama gülümsüyordu. "Mektubunu bitir ufaklık" dedi. "Ama Haoua. "

"Evet baba?"

"Öğretmeninle olanlar konusunda bir şey yazma olur mu? Anneni endişelendirmek istemeyiz, öyle değil mi?"

"Hayır, istemeyiz baba."

23

Azara Boureima
Salle Quatre
Niamey Ulusal Hastanesi
Nijer Cumhuriyeti

Haoua Boureima
Wadata
Tera Sahası
Nijer Cumhuriyeti

14 Şubat 1999

Sevgili Anneciğim,

Bu mektubu sana yazan kızın Haoua. Babam seni ziyarete geleceği için öyle mutluyum ki. Babamın işleri çok fazla ama Adamou, Fatima ve ben de elimizden geldiğince ona yardım ediyoruz.

Fatima bana kaldığınız hastaneyi, size bakan doktorları ve hemşireleri anlattı. Umarım onlardan biri mektubumu sana okur.

Fatima burada yokken, Adamou ve ben odanın zeminini yeniden yaptık ve sonra da dışarıda uyuduk. Babam güzel oldu diyor. Ektiklerine de bakıyoruz, sen hiç merak etme. Hayvanlarımız da gayet iyi.

Matmazel Sushie, Abdelkrim'in benim için aldığı küçük bir radyo getirdi, geceleri radyo dinliyorum ve senin bulunduğun yerde olanları duyuyorum. Başka ülkelerde olan şeyleri de dinliyorum ve bütün bunlar çok hoşuma gidiyor. İrlanda'daki arkadaşlarım bana güzel bir çift ayakkabı gönderecekler! Çok mutluyum.

Mösyö Boubacar ve Mösyö Houeto çok iyiler. Miriam ve bütün ailesi de öyle. Hepsi senin için dua ediyorlar anne. Tabii ki ben de. Allah'a emanet ol.

Sevgilerimle
Kızın
Haoua

Babam tam on gün boyunca yoktu ve geriye döndüğünde yalnız değildi.

Fatima, Miriam ve ben iki kişinin kuzeyden köye doğru yürüdüğünü fark ettiğimizde, nehirden su taşıyorduk.

"Bu babam! Babam geliyor!" diye bağırdı Fatima.

Annemizden haber almak hevesiyle, kovalarımızı ve bidonlarımızı yere bırakıp aceleyle onu karşılamaya koştuk.

"Sonra görüşürüz" diye seslendim Miriam'a, topuklarımla toz kaldırarak koşarken.

"*Toh*. Televizyon seyretmeye gelecek misin?" diye seslendi arkamdan.

"Evet."

"*Toh*."

Fatima benden öndeydi ama iki adama birkaç metre kala durdu. Ben de yanında durdum ve elimi omzuna koydum.

"Baba!"

"Kızım."

"Annem nasıl?" dedi Fatima.

Babam öne çıktı ve çıkınını yere bıraktı. Sonra başını kaşıdı ve "Siz böyle mi terbiye gördünüz?" diyerek birlikte geldiği, kısa boylu tıknaz adamı işaret etti. "Bu akrabam Moussa."

"Matmazeller, *ça va? Mate ni go?*"* dedi, çürük dişlerini göstererek gülümseyen Moussa.

"*İri ma wichira bani*" dedik ikimiz bir ağızdan.

"Kızlarım Haoua ve Fatima" dedi babam adlarımızı söylerken ellerini sırayla omuzlarımıza atarak.

"Çok güzeller. Çok güzel genç hanımlar" dedi Moussa yine aynı tuhaf gülümsemeyle gözünü bana dikerek. "Büyümüş pek güzel bir hanım olmuşsun."

Bense bu adamı daha önce gördüğümü hiç hatırlamıyordum bile.

"Seni son gördüğümde, bu ufaklığın yaşındaydın" dedi, Fatima'yı göstererek.

Kendimi tuhaf, utanmış ve nedense huzursuz hissediyordum. Belki de sebep Moussa'nın dişleri yahut marazlı, patlak gözleriydi. Bilemiyorum.

Babam şimdi arkamızda kalmıştı, o nedenle yüzüne bakmak için döndüm.

"Onu gördün mü baba?"

"Evet."

"Annem ne zaman eve gelecek?" diye sordu Fatima.

Cevap vermek yerine döndü ve köye doğru yürümeye koyuldu.

Moussa, babamın çıkınını aldı ve bize doğru yürüdü. "Zavallı babanız anneniz için çok endişeli kızlar." Babamın çıkınını Fatima'ya, kendisininkini bana verdi. Sonra da babamı takip etti.

"Fakat Mösyö" diye seslendim ardından, "kardeşim ve ben eve su taşıyorduk."

"*Oui, oui*!" dedi. "Onları daha sonra gelip alabilirsiniz."

* Ng. Her şey yolunda mı? (ç.n.)

"Vallahi!" dedim ve Fatima'yla birlikte tiksintiyle söylendik.

Babam, Niamey'deyken sürekli haber vermeden çıkagelen ve bize zorbalık eden Alassane teyzeyle başa çıkmak yeterince zorken, şimdi Moussa'nın bizimle kalması işleri iyice berbat etmişti. Adam küçük bir çocuk gibi ihtimam istiyordu. Hiçbir işe yardım etmiyor ve herkes ne kadar meşgul olursa olsun, her şeyi ayağına bekliyordu. Daha da beteri, hiçbirimizin ne Wadata'da ne kadar kalmaya niyetli olduğuna dair bir fikrimiz vardı ne de bu soruyu, gittikçe bencil akrabasına daha çok benzeyen, babamıza soracak cesaretimiz. Yerimizi, bizden ne beklendiğini, su taşıyarak, ekinlere ve hayvanlara bakarak, yemek ve temizlik yaparak bitap düşmekten başka seçeneğimiz olmadığını biliyorduk.

Okula devamsızlığım uzamıştı. Sınıfımı ve Mösyö Boubacar'la yaptığımız dersleri özlüyordum, aynı zamanda arkadaşlarım da burnumda tütüyordu. Artık pek azı evimize beni ziyarete geliyordu, yalnızca Miriam sınıf arkadaşlarımızın okulda neler yaptığını anlatıyordu bana. Akşamları su taşımak yahut çamaşır yıkamak için nehre gittiğimizde, o gün okulda öğrendiklerini bana anlatır yahut Mösyö Boubacar'ın sınıfta okuduğu bir hikâyeyi hatırlamaya çalışırdı. Ben de böylece onlardan geri kalmamaya çalışırdım.

Nehirde, Souley ve tayfası benimle alay eder, avuç dolusu siyah çamuru üstüme atarak giysilerimi kirletmeye çalışırlardı ama çoğu zaman aldırmayacak yahut karşılık veremeyecek kadar yorgun olurdum.

Çoğu akşam Mösyö Letouye'nin oraya, televizyon seyretmeye gitmeyi düşünemeyecek kadar bitkin olurdum. Olmasam bile ya Moussa ya da babamın birdenbire biraz daha çay içeceği tutar yahut bir giysilerinin onarılması gerekirdi ve bunlar bittiğinde artık çok geç olmuş olurdu.

En kötüsü de Moussa'nın radyomu alması olmuştu. Geri vermeyince babama yakınmıştım, bana sesimi çıkarmamamı söylemişti.

Söylendiğine göre Moussa şehirde önemli bir işadamıydı. Ama kısa zamanda ondan hoşlanmadığımı anlamıştım, Fatima ve Adamou da durumdan hiç hoşnut değildiler.

Bir gece biz uyumaya çalışırken dışarıda Moussa'nın tiz kahkahaları ve pis şakaları yankılanıyordu. Adamou bana dönüp, "Bu herif tam bir piç!" dedi.

Çoğu gece o ve babam karanlığa karışır ve ertesi sabaha kadar görünmezlerdi. Düzenli olarak Büyük Ev'i ziyaret ettikleri apaçık ortadaydı; her şeye rağmen üçümüz de Moussa ve babamın evde bulunmalarındansa, uzakta olmalarını yeğler olmuştuk.

Fatima odanın karanlığında yatağında kımıldanıp uykusunda söylenirken "Seni duyacaklar!" diye fısıldadım Adamou'ya.

"Umurumda değil. Canıma yetti artık. Burada ne işi var ki zaten?"

"Babama yardım ettiğini sanıyor."

"Ne!"

Dışarıdaki kahkahalar azaldı ve kısa bir süre sessizlik oldu. Sonra Moussa'nın sesini duydum yeniden.

"Çocukların sana saygı duyuyor Salim, bu çok iyi bir şey."

Babam homurdandı, "Öyle mi sence? Oğlan abisi gibi bildiğinden şaşmaz biraz."

Moussa devam etti "Ama onun kadar asabi değil sanırım."

"Belki. En azından öyle olduğunu umalım" dedi babam.

"Kesinlikle."

Birdenbire Adamou öfkeyle örtülerini tekmeledi ve dimdik oturdu.

"Vallahi!" dedi, sözcük dişlerinin arasından kızgın bir yılanın tıslaması gibi çıkmıştı. "Bugünlerde bir gün ona kimin asabi olduğunu göstereceğim!"

Kısa bir süre sonra, avazı çıktığı kadar bağıran ve şarkı söyleyen kadın sesleri ve birbirine çarpan şişelerin çıkardığı çınlamaları duyduk.

"Saaaliiiiiiiiim!" diye seslendi biri çevirmenin girişinden.

Alassane teyzenin sesini hemen tanıdım.

"Siz iki güzel yaratık, gecenin bu uygunsuz saatinde burada ne arıyorsunuz?" diye sordu Moussa yüksek sesle.

"Kız kardeşim ve ben, senin şu işe yaramaz kuzeninin bana göstermeye söz verdiği kumaşı görmeye geldik" dedi Alassane.

Sesinden içki içmiş olduğu anlaşılıyordu.

"Ve soğuk bira getirdik" dedi ikinci kadın, şişeleri tokuşturarak.

"Kime işe yaramaz dediğine dikkat et!" dedi babam. "Çatını onarmadım mı? Üstelik iyi yaptığım tek şey de o değil!"

Gülüştüler.

"Eh" dedi Alassane, "şu şahane kumaş nerede o halde? Her gece göstereceğine söz veriyorsun ama ertesi akşam evime yine eli boş geliyorsun. Sorun nedir? Görmemizi istemeyeceğin kadar ucuz mu yoksa?"

"Evet" dedi kız kardeşi sırnaşık bir sesle, "Neyin var göster bakalım Mösyö Boureima!"

Adamou yeniden oturdu. "Bu hangisi?" diye fısıldadı.

"Bilmiyorum" dedim. "Hamidou olabilir mi? Yok, belki de Flo. Ne önemi var? Hepsi de cadı."

"İçki getirmişler buraya."

"Babam içmez. Moussa bir sürü süpürgedarısı birası içerken de ona katılmamıştı."

"Evet ama şimdi evine içki getirilmesini hoş görüyor."

"Onların yüzünden" dedim, "onların hatası."

"Bize böyle öğretmiyor ama."

"Elbette öyle."

"Bizim yolumuza aykırı bu!"

"Öyle."

"Hem annem de böyle olmasını istemezdi. Bunların hiçbirini hoş görmezdi."

"Haklısın."

"Babam ikiyüzlünün biri!" dedi öfkeyle elini yere vurarak.

"Sessiz ol Adamou" dedim. "Başımızı derde sokmasan bile Fatima'yı uyandıracaksın yine!"

Adamou battaniyesini tekmeledikten sonra gerisin geriye yattı.

"Biliyor musun Adamou, Abdelkrim de içki içiyor bazen, şişeleri gördüm."

Ama Adamou karşılık vermedi.

Dışarda gülüşmeler devam ediyordu.

"Sevgili Flo nerede?" diye sordu Moussa.

"Meşgul."

"Demek meşgul?"

Alassane ve kız kardeşi tavuklar misali gıdakladı, sonra da akortsuz bir şarkıya başladılar: "Kumaşı getir! Kumaşı getir!"

"Şu Allah'ın belası kumaşı getir Salim" dedi Moussa.

"Evet Salim. Mösyö Moussa da kuşkusuz şu şahane kumaşı görmek istiyor!" dedi Alassane.

"Getiriyorum! Getiriyorum!" dediğini duydum babamın. "Sana alacağımı söylemiştim ve aldım da!" Vahşi bir hayvanın esnemesini andıran tuhaf bir ses çıkardı ve ekledi, "Ocağın ışığında doğru düzgün göremeyeceksin ama!" Gaz lambasının soluk ışığı, iki odayı bölen perdede hareket etti ve babamın oturma odasına girdiğini duydum. Gürültüyle etrafı karıştırırken, "Nerede bu? Hangi cehenneme koydum ben bunu?" diye söyleniyordu.

Neyi aradığını biliyordum. Niamey'den koca bir top kumaş getirmişti; Mösyö Letouye'nin dükkânında gördüğüm kumaşların hepsinden daha güzeldi. Kumaşı büyük, siyah, plastik bir poşetin içinde odanın bir köşesine koymuştu ve o dışarıdayken içinde ne olduğuna bakmıştım. Kumaşın üzerinde çok güzel pembe ve beyaz çiçeklerle onların aralarını dolduran belli belirsiz yeşil yaprak desenleri vardı. Poşette koca bir aileyi giydirmeye hem *pagne*ler hem de başörtüleri yapmaya yetecek kadar kumaş vardı. Çok pahalı olsa gerekti. Babamın parayı nereden bulduğunu anlayamıyordum.

Kumaşın neden alındığını biliyordum ve bu bilgi içimi korkuyla dolduruyordu.

Işık görüş alanımızdan kaybolunca, Adamou kalkıp yeniden oturdu. "Demek söylenenler doğru" dedi. "O cadıyla evlenecek!"

O gece, babam ve arkadaşlarının şakalaşarak kahkaha atmalarını dinleyerek, içim zavallı annem için kaygı dolu, saatler boyunca uyanık kaldım. Onun şehirde bir hastane yatağında bir deri bir kemik, hasta halde yattığını düşünmemeye çalıştım. Onun çalışırken şarkı söylemesini, Mösyö Letouye'nin orda televizyon seyrederken gülümsemesini, bayramlarda dans edişini hatırladım. Kolay değildi. Kafamdaki görüntüler, tıpkı bir rüyadayken olduğu gibi, değişiyordu ve annemi iyi ve güçlü hayal ettiğim her defasında, zihnim yüzünü alıyor, çarpıtıyor, bitkinlik ve acıyla dolu bir yüze dönüştürüyordu. Belki de bazı anlarda gerçekten rüya görüyordum; oysa rüya görmek için insanın derin uyuması gerekir ve eğer bu uyku idiyse bile dinlendiren bir uyku değildi.

Katie ve Hope'un bana göndermeye söz verdikleri ayakkabıların nasıl olacağını hayal etmeye çalıştım ama bu tür şeylere odaklanamıyordum. İşte o zaman ağlamaya başladım.

Hıçkırıklarımı bastırmak için derin soluklar alıyor, elimde olmadan sarsılıyordum. İçimden babama bas bas bağırmak geliyordu. Kocaları birden fazla karı alan başka Wadata'lı kadınlar da vardı ama o kadınların hiçbiri Niamey'de bir hastanede yatmıyordu ve hiçbiri benim annem değildi. Babama kızgındım ve o gece dışarıda olmasaydı, dışarı çıkıp çöle yürür ve göğe karşı ulurdum sanırım. Öyle yapamadığımdan, Allah'a annemi koruması ve Wadata'ya geri getirmesi için dua ederek yattım ve bunun asla olmayacağını söyleyen zihnimdeki iblisleri duymazlıktan gelmeye çalıştım. Belki o anda Allah'a bile isyan ediyordum.

Tam uykuya dalıyordum ki, dışarıdan gelen öfkeli seslerle birden kendime geldim. Alassane teyzenin sesi en yüksek çıkandı.

"Hayır, Salim! Bunu yapamazsın!" diye cırlıyordu.

"Aa, kuzenimi rahat bırak kadın!" dedi Moussa. "Daha beş dakika önce sarmaş dolaştın!"

"Sen bu işe karışma, küçük adam! Bana ne yapacağımı söyleme! Asalağın tekisin zaten!"

"Alassane!" dedi babam. "Moussa benim misafirim. Bütün söylediğim burada bizimle kalman gerektiği..."

"Peki, kendi mis gibi evim dururken ne diye gelip senin bu pis evinde kalacakmışım?"

"Mis gibi çatısıyla. " diye ekledi Moussa.

"Baş belası piç kuruları olmadan!" dedi Hamidou.

Şişe kırılma sesleri duyuldu. "Seni domuz!"

"Siz fazla oldunuz artık!" dedi Moussa. "Kadınlarla cebelleşmek isteseydim, evimde kalırdım!"

"O zaman" dedi Alassane, "seni küçük yılan, neden sürünerek şehre geri dönmüyorsun?"

"Sakin olun" dedi babam. "Hepiniz sarhoşsunuz!" Gürültüyle tükürdü, sonra devam etti. "O halde söylediğim gibi ikimiz birlikte buraya döneriz."

Alassane cık cık ederek, "Ve ben de sana olmaz dedim!"

"Vallahi bu gece münakaşacılığın üzerinde! Niye oturup biraz sakinleşmiyorsun?"

"Hayır Salim. Ciddiyim. Senin bana vaat edecek çok az şeyin var ve ben de az şeyle yetinmeye alışık bir hanım değilim..."

"Hanım mı?"

"Kapa çeneni Moussa!" dedi Hamidou.

Yeniden kırılan şişe sesleri duyuldu. Sonra Alassane'nin sesi. "Ya bu meseleyi çözersin ya da beni unut Salim. Ciddiyim!"

Telaşlı hareketler, alçak sesle konuşmalar duyuldu. Sonra nihayet ortalık sessizleşti.

24

Hepimizin yeni giysilere kesinlikle ihtiyacımız vardı ama bunun mümkün olmayacağını da biliyordum, özellikle de babam elinde avucunda olanı sözlüsüne harcadıktan sonra.

Sushie ve Richard dispanserde dağıtmak üzere yardım kuruluşunun depolarından giysi denkleri getirirlerdi ama Sushie'nin dediği gibi, başkentteki durum yüzünden şimdi gidiş gelişler seyrelmişti. Bu yüzden, bir öğleden sonra ortalık sakinken (Babam, Adamou ve Moussa namaza gitmişlerdi; Fatima da Amina ve Narcisse ile oynuyordu), hasırın üstüne oturdum ve babamın yıpranmış pantolonlarını ve önce Adamou sonra benim tarafımdan giyilmiş yırtık bir Miki Mouse tişörtünü onarmaya başladım. Tişört incelmiş ve solmuştu, neyse ki kolunun altındaki yırtık küçüktü. Fatima pekâlâ bir süre giyebilirdi.

Sushie'yi görmeyeli epey olmuştu. Babam onunla kavga ettiğimde evimize gelmesini yasaklamıştı, bu yüzden Sushie'yi yalnızca arada bir pazarda görüyordum yahut nehirden su taşırken ona arabasıyla Goteye'ye giderken rastladığımda el sallıyordum. Nadir olarak konuşma fırsatı buluyordum.

Bu durum bir bakıma benim için iyiydi. Onu ne zaman görecek olsam, kötü haber vereceğinden korkuyordum; eğer annem hakkında değilse bile VCI destek programındaki hiç şüphesiz tehlikeye düşmüş yerime ilişkin kötü bir haber verebilirdi.

Bir yandan dikiş dikerken, bir yanda da aklımdan bunlar geçiyordu ki birinin seslendiğini duydum.

"Kimse yok mu?" Sushie'ydi.

Onu karşılamak için ayağa kalktım ve ışıl ışıl gülümsediğini görerek rahatladım. Kötü haber verecek gibi bir hali yoktu.

"Kusuruma bakmayın Matmazel Sushie" dedim *pagne*mi düzelterek ve telaşlandığımı göstermemeye çalışarak.

"Buraya gelmemem gerektiğini biliyorum" dedi, "ama sana vermem gereken bir paket var Haoua. Goteye'de gördüğün Barış Gücü hemşiresi Maggie'yi hatırlıyor musun? Bu sabah kamyon istasyonuna gönderilecek bazı ilaçları almaya gitmiş, Genel Merkez'den bunu da göndermişler." Bana dikdörtgen şeklinde, keçi başı büyüklüğünde bir paket uzattı. "Sanırım bir iki haftadır Niamey'de bekliyormuş."

Kalın, kahverengi paketin üzerindeki yazıyı hemen tanıdım; pulun üzerindeki İrlanda Kraliçesi'ni, başına küçük geliyormuş gibi görünen, bir taç giyerken gösteren profil portresi ve damgalar da tanıdıktı. Miriam bu tür kıymetli mücevherlerin, tıpkı bizim Miki Mouse tişörtümüz gibi, aile içinde bireyler arasında el değiştirdiğini duyduğunu ve bu duruma kraliçenin annesinin kafasının daha küçük olmasının sebep olmuş olabileceğini söylemişti. "Katie ve Hope'dan geliyor" dedim.

Sushie başıyla onayladı.

"Şimdi açayım mı yoksa herkesin eve gelmesini mi bekleyeyim?"

"Sen bilirsin" dedi Sushie plastik bir kasanın üzerine oturarak.

Hasırın üzerine geri oturarak paketi dikkatle inceledim. Özenle sarılmış, kâğıt güzelce katlanmış ve iki taraftan bantlanmıştı. Kraliçe başları dizisinin altına iki tane mavi beyaz uçak postası etiketi yapıştırılmıştı ve şimdi paketin alt yüzünde, kalın, siyah harflerle arkadaşlarımın adlarının ve üyelik numaralarının yazılı olduğunu fark etmiştim. Ön yüzünde, uçak postası etiketlerinin altında da benim adım ve Vision Corps International'ın adresi aynı büyük, siyah harflerle yazılmıştı. İçinde ne olduğuna dair oldukça sağlam bir tahminim olmasına rağmen, gözüme güzel ve gizemli görünüyordu.

"Ne düşünüyorsun bakalım?" dedi Sushie, "İçinde ne var görecek miyim?"

"Katie bana bir çift ayakkabı göndereceklerini yazmıştı" dedim. "Sanırım içinde yeni ayakkabılarım var!"

"Vay!"

Sushie göz kırparak bana cep çakısını uzattığında gülümsedim. Birlikte bantları ve paket kâğıdını dikkatle açtık, içinde sağlam bir kapağı olan beyaz bir kutu vardı. Kapağı açtım.

Daha önce hiç doğru düzgün bir çift ayakkabım olmamıştı. Hayatım boyunca ya yalınayak yürümüş ya da daha önce Adamou'nun kullandığı plastik terlikleri giymiştim. Oysa şimdi, gözlerimin önünde, ince, beyaz kâğıtla sarmalanmış bir halde, ömrümde gördüğüm en güzel ayakkabılar duruyordu. Ve benimdiler.

"Denemeyecek misin?" diye sordu Sushie, ben bir süre ayakkabılara bakakalınca. "Amerika'da bu tür ayakkabılara sneakers deriz."

Spor ayakkabılarının birini kutudan aldım ve yüzüme yaklaştırdım; temiz ve yeni kokuyordu.

"Alabilir miyim?" dedi Sushie ve elimden aldığı ayakkabıyı ayak tabanıma tuttu. "Görünüşe göre uyacak ayağına. Gayet güzel bir çizim yapmış olmalısın."

"Evet" dedim. Ama buna rağmen ayakkabıları ayağıma giymeye cesaret edemiyordum. Temiz ve yeni ve beyaz ve pembe ve harika olmalarına rağmen, aynı zamanda bana yabancıydılar. Pürüzsüz yüzeylerini kateden mükemmel dikişlerini, iğnenin bıraktığı minicik delikleri, çıkıntılı tabanını ve her iki yanındaki üçer pembe bandı inceledim. Sonra Sushie'ye baktım. Onun benzer ayakkabılar giydiğini görmüştüm. "Sonra giyerim" dedim. Ayaklarımı içlerine sokmaya çalışırken, yalnız olmak istiyordum.

Omuz silkti. "*Toh.*"

"Kutuda başka şeyler de var" dedim, ayakkabıları ince kâğıda yeniden sarıp dikkatle hasırın üzerine koyarak.

Kutuda ince bir borunun iliştirildiği plastik bir kurbağa çıktı. Sushie borunun ucundaki yuvarlağı sıkarak kurbağayı nasıl zıplatacağımı gösterdi. Bacaklarından birine bağlı etiketin üzerinde Adamou yazıyordu. Ayrıca üzerinde etiket olmayan sabun köpüğünden baloncuk yapmaya yarayan birkaç tane daha oyuncak, altı küçük paket şekerleme ve Fatima için bir kitap vardı.

Ben kurbağayla oynamaya dalmışken, Sushie yüzüme karşı katlanmış bir kâğıdı sallamaya başladı.

"Bunu gördün mü ufaklık?"

Kâğıdı aldım ve açtım. Bir mektuptu. İçinden hasırın üzerine küçük bir fotoğraf düştü. Aldım ve baktım. Yaşlı bir adamın (bir *anasara*nın) yüzü bana bakıyordu. Kalın çerçeveli gözlükler takmıştı ve bıyıklarının uzun, sivri uçları yukarı doğru kıvrılmıştı. Üzerinde bir çeşit üniforma vardı ve göğsünde de madalyalar. Resmi, Sushie'ye gösterdim.

"Aman Tanrım!" dedi, "Önemli birine benziyor. Devlet başkanı filan gibi."

Mektubu uzattım. "Okumama yardın eder misiniz lütfen matmazel?"

"Tabii ki."

Haoua Boureima
Çocuk referans no: NER 2726651832
Vision Corps International
Tera Sahası Gelişim Programı
PK 11504 Niamey
Nijer Cumhuriyeti Batı Afrika

Katie Boyd
Üye No. 515820
Ballygowrie
Co. Down
Kuzey İrlanda
BT22 1AW

26 Mart 1999

Sevgili Haoua,

Katie'nin söylediği gibi ayağının çizimini yapıp bize göndermene gerçekten çok sevindik. Babam dün bizi alışveriş merkezine götürdü ve senin için spor ayakkabısı seçtik. Umarım beğenirsin (Katie ve ben acaba hangisini daha çok seversin diye tartıştık ve en sonunda bu yolladığımız üzerinde anlaştık. Arkadaşım Sorcha'da aynısından bir çift var).

Birkaç ay önce ölen büyük büyükbabamızın fotoğrafını da mektubun içine koydum. Bugün öğlen yemek saatinde okulumuzun kütüphanesinde fotokopi çektim. Kendisi babamın babasının babasıydı ve çok cesur, zeki ve komik biriydi (Çok kitap okur ve bahçesinde çalışmayı severdi ama hayatının son bir yılında neredeyse tamamen kör olmuştu ve bu yüzden en sevdiği şeyleri artık yapamaz hale gelmişti). Bu fotoğrafında oldukça genç. Savaş sırasında çekilmiş (Babam sana hangi savaş olduğunu açıklamam gerektiğini söylüyor çünkü Afrika'da da bir sürü savaş oluyormuş. Büyük dedem bu fotoğrafı İkinci Dünya Savaşı sırasında çekilmiş ve babam diyor ki İkinci Dünya Savaşı, Afrika'nın bazı kısımlarına kadar ulaşmış).

Annen nasıl oldu merak ediyorum. Eminim hastanedeyken seni ve aileni özlemiştir. Umarım okula gitmeyi hâlâ seviyorsundur ve sunumun başarılı olmuştur. Bize ilk fırsatta yine yaz. Senden mektup almayı çok seviyoruz.

Kucak dolusu sevgiler

Hope

Sushie kâğıdı katladı ve bana geri verdi.

"Teşekkür ederim" dedim. Mektubu açtım ve kâğıdın üzerindeki yabancı, kargacık burgacık işaretlere baktım; Fransızca yahut Djerma dilinde yazılmamıştı. Birden Hope'un babasının babasının babası olan o cesur adam için kederlendim. Ben babamın babasını bile görmemiştim çünkü ben daha doğmadan ölmüştü. Mektubu önüme, hasırın üzerine koydum ve yeniden küçük fotoğrafa baktım. "Bu fotoğrafta haşin görünüyor" dedim.

"Evet. Üzerinde Salim'e benzeyen bir hava var" dedi Sushie.

Gülüştük, benimki biraz gergin bir gülüştü.

"Hey, VCI kayıtları için çektiğim fotoğrafında sen de haşin görünüyorsun."

"Doğru."

"Sanırım bazen yüz ifadelerinden yanlış anlamlar çıkarabiliyoruz. Belli ki bu çocuklar büyük dedelerini çok seviyorlarmış."

Başımla onayladım. Sonra Sushie cep çakısındaki küçük aletlerden biriyle tırnaklarını törpülerken, ben de kendi düşüncelerime dalmış bir halde sessizce oturdum.

Her nedense, arkadaşlarımın büyük dedesinin ölüm haberini duymayı beklemiyormuşum. Sanki, aptalca bir şekilde, onlara ve ailelerinin başına hiç kötü bir şey gelmeyeceğine inanmışım. Sanki, her nasılsa, onlar acı ve kederden korunurmuş gibi düşünmüşüm. Fotoğrafa bakarak bunları düşünürken, birden, bütün varlığımı büyük bir korku ve panik dalgası sardı.

"Sushie!" dedim.

Baktı.

"Benim annemi görmem gerek!"

Sushie içini çekti. "Bunu babanla konuşmaya çalıştım Haoua."

"Peki, ne dedi?"

Sushie başını iki yana salladı.

Arkadaşlarımın ölmüş büyük dedesinin fotoğrafına diktim gözümü, başka bir şey söylemedim.

Bir süre sonra, Sushie sessizliği bozdu. Eliyle yanağımı okşayarak, "Hey, Haoua?" dedi.

Ağzımı açtım ama sözler yerine bir endişe ve acı dalgası patladı. Sushie beni koluyla sarıp kendine çekerken, gözlerimi sımsıkı yumdum. Yeniden açtığımda, gözyaşlarımın mektuba damladığını ve Hope'un adının üzerinde bir leke oluşturduğunu gördüm.

"Kendim için ağlamıyorum" dedim.

"Biliyorum ufaklık."

"Neden gitmeme izin vermiyor sanki?"

"Senin yalnız gidemeyeceğini, üstelik parası olmadığını söyledi."

Dimdik oturdum ve Sushie'ye baktım.

Arkaya yaslandı ve soluk tenli, kemikli elleriyle gözyaşlarımı sildi.

"Keşke Abdel gelip beni anneme götürebilseydi" dedim.

Sushie başını salladı, sonra sakince konuşmaya başladı. "Haoua, annenin ne kadar hasta olduğunu biliyorsun değil mi?"

"Ama iyileşecek!"

Sushie iç geçirdi. "Mösyö Boubacar'ın okulda size HIV/AIDS hakkında bilgi verdiğini biliyorum. Annenin başına gelenleri anladığını biliyorum."

Gözlerimi yumdum, ellerimle kulaklarımı kapadım ve duymamaya çalıştım; ama Sushie yavaşça ellerimi kulaklarımdan aldı.

"Oraya gidebilseydin bile... Zamanında varmayabilirsin."

Tam cevap verecektim ki çevirmemizin girişinde sesler duyduk. Gelen, yanında Amina ve küçük Narcisse Kantao ile birlikte Fatima'ydı. Miriam'ın da yanlarında olduğunu görünce çok sevindim. Bize doğru hoplaya zıplaya gelirken, mutlu ve heyecanlı görünüyorlardı.

Sushie uzandı, göz kırptı ve avucuyla gözyaşlarını bir kez daha sildi. "Siz hepiniz neler yapıyordunuz bakayım?" dedi.

Kızlar, sanki büyük bir gizleri varmış da kendilerine saklamaya karar vermişler gibi, kıkırdadılar. Küçük Narcisse kendi kendine şarkı söylemeye, etrafta kendince dans etmeye başladı, ta ki Sushie de el çırparak beğenisini gösterene kadar. Narcisse

birden utandı ve *pagne*sini çekiştirerek ayaklarına dikti gözünü.

Fatima, Narcisse'i yakaladı ve koltukaltlarını gıdıklamaya başladı. Narcisse tıpkı tuzağa düşmüş bir maymun gibi çılgınca kıvranıyordu.

"Hey, kızlar" dedi Sushie. "Haoua'ya İrlandalı arkadaşlarından mektup geldi, öyle değil mi Haoua?"

"Evet" dedim. "Hem sana da bir hediye yollamışlar Fatima."

Hepsi kutunun başına üşüştüler ve ayakkabılarımla Adamou'nun kurbağasını incelemeye koyuldular. Şekerlemelerin bir kısmını paylaştık. Sushie küçük yeşil bir tanesini aldı ve bu şekerlemelere jöle şekerleme dendiğini, en sevdiğinin o olduğunu söyledi. Miriam'ın yanımızda ve Narcisse'e gözkulak olmasından mutluydum, aksi halde kirli, küçük parmaklarıyla ayakkabılarımı kirletebilir, güzel paket kâğıdını yırtabilir yahut kız kardeşimin kitabının sayfalarını kıvırabilirdi.

Fatima kitabın sayfalarını hızla çevirerek bütün sayfalara bir göz attıktan sonra, Sushie'ye döndü ve "Bu çok tuhaf bir kitap" dedi.

Omzunun üzerinden bakarak acaba içinde Mösyö Boubacar'ın sınıfımız için uygun görmediği türden cadılık ve kötü ruhlar hakkında hikâyeler mi var diye anlamaya çalıştım.

Sushie baloncuklar yapıyor, Amina ve Narcisse zevkten dört köşe baloncukların yanardöner yüzeylerini ve hareketlerini izliyorlardı. "Sanırım bu bir sayı kitabı" dedi Sushie. Uzanıp kitabı aldı ve kapağını inceledi. "Hmmm" dedi baloncuk yapan oyuncağı yere bırakarak. "Satoshi Kitamura'nın *When Sheep Cannot Sleep* / Koyunlar Uyuyamadığı Zaman" adlı kitabı. İlginç bir kitaba benziyor.

Kapakta, güzel bir insan yatağına uzanmış yatan bir koyun vardı. Mavi beyaz çizgili bir pijama giymişti. Yatağın her yerinden çimenler ve çiçekler büyümüştü, uzaklarda birkaç ağaç vardı ve akşam göğü mavi ve turuncu renklere bürünmüştü.

"Hayvan niye yatakta?" diye sordu Fatima.

"Ya niye pijama giyiyor?" dedi Amina.

"Yorulmuş olsa gerek."

"Ama o bir koyun!" diye araya girdim.

"Sanırım Satoshi Kitamura sadece biraz eğleniyor."

Şimdi kitap Narcisse'in elindeydi ve Fatima'nın endişeli bakışları altında, biraz sertçe sayfalarını çeviriyordu.

"Yavaşça Naricisse" dedi Miriam, kardeşinin parmaklarını gevşeterek.

"Sat-osh-i İrlanda adı mı?" diye sordum.

"Sanmam" dedi Sushie. "Bana Japon adıymış gibi geliyor.

"Demek öyle."

Narcisse ağustosböcekleriyle konuşan koyun fotoğrafını göstererek melemeye başladı.

"Bize okur musunuz Matmazel?" dedi Miriam.

"Kusura bakmayın arkadaşlar, şimdi değil. Ama belki daha sonra benim oraya gelirsiniz ve o zaman size okurum. Çünkü benim zaten burada olmamam gerekiyor" dedi. Baloncuk oyuncağının kapağını kapattı ve bana uzattı. "Yakında yine konuşuruz Haoua, tamam mı?"

"*Toh*" dedim. "Paketi getirdiğiniz için teşekkürler Matmazel."

Sushie gittikten sonra kızlar bir süre daha kitaba bakarak oturdular. Resimlerin tuhaf olduğunu düşündüm; yine de Fatima'nın kitabını beğenmiştim. Hayvancık resimlerin bir kısmında hayli üzgün, bazılarında ise korkmuş gibi görünüyordu. Resimlerden birinde, pek çok kapının bulunduğu uzun bir koridorun sonunda duruyordu. Bir başkasında, okulumuzda da birkaç benzeri bulunan, küçük bir masanın başına oturmuş rengârenk kalemlerle resim yapıyordu.

"Bak!" dedi Miriam, "Koyun kitaptaki resimlerden birini çiziyor!"

Doğru söylüyordu. Bir sonraki sayfada, koyun resimlerle dolu bir duvara bakıyordu ve duvarda asılı resimler Fatima'nın kitabındaki resimlerin küçük kopyalarıydı. Öne eğildim ve resimleri saydım, on beş taneydi. Sonra bir önceki sayfada bulunan boya kalemlerini saydım.

"On dört tane boya kalemi ve on beş tane resim var" dedim. "Sushie haklıymış, bu bir sayı kitabı."

Miriam sayfaları geriye doğru çevirdi ve koyunu ürkütücü, kocaman bir evin önünde dururken gösteren resmin bulunduğu sayfaya geldi. "Bakın, bu evin de on dört penceresi var!" dedi.

"Vallahi öyle!"

Narcisse bir sonraki sayfayı işaret ederek, "Ayakkabılar!" dedi.

Hayvan sık ağaçların ve parlak kırmızı çiçeklerin arasından, çimenlik bir tepeden aşağıya koşuyordu.

"Hah!" dedi Miriam. "Bu *mouton* senin ayakkabılarının aynısından giymiş! Hem de iki çift!"

"Bence kendi ayakları beyaz" dedi Fatima.

"Ayakkabılar" diye tekrarladı Narcisse.

Sonra diğerleri her sayfada sayacak bir şeyler keşfederek ve resimlerin ayrıntıları hakkında konuşarak sayfaları çevirmeye devam ettiler ama benim aklım başka yerlerdeydi. Hayvanın merdiven tırmandığı, bezelye pişirdiği resimlere bakarken, bu ayakkabılı koyunun hemen her şeyi yapabildiğini düşündüm. İşte o sırada kararımı verdim.

Şekerlemelerin bir kısmını daha dağıttım, sonra dikiş malzemelerimi ve onarımı yarım kalmış giysileri, Adamou'nun kurbağasını, baloncuk oyuncağını, ayakkabılarımı ve Hope'un yolladığı fotoğrafla mektubu topladım.

Ben ayağa kalkınca, Miriam, "Nereye gidiyorsun?" diye sordu.

"İçeri" dedim, "düşünmeye"

Şekerlemelerin kalanını şiltemin arasına sakladım; mektubumu ve fotoğrafı diğer hazinelerimle birlikte güvenli bir yere kaldırdım. Sonra plastik kurbağayı Adamou'nun dürülü şiltesinin üzerine koydum. Ayakkabı kutusunu oturma odasındaki sandalyelerden birinin üzerine bıraktım ve kapağını kaldırdığımda tereddüde düştüm. Yere oturdum ve ayakkabılardan birini kutudan çıkardım. Ayakkabıları denemeye ama üzerinde yürümemeye karar vermiştim. Ayağım rahatça içine sığdı. Yabancılık hissetmeme rağmen, sanki aynı zamanda ayağım ayakkabıyı tanıyor ve içinde kendini güvende hissediyor gibiydi. Kendimi böyle

güzel bir çift ayakkabı giymiş, okula koşar yahut su taşımak için nehre yürürken hayal ediyordum. Ayakkabıları bağlayan bantların alt yüzeyinde tüylü kabarık bir malzeme vardı ve sihirliymiş gibi ayakkabının üstünde birbirine yapışıktı. Açmak için çektiğimde, kumaş yırtılmasına benzer bir ses çıktı ve bir an için ayakkabıya zarar verdiğimden korktum. Ayağımda durmalarını, güzel ayakkabılarımı göstererek köyde dolaşmayı, onları ayağımda görünce Souley'in yüzünün alacağı hali görmeyi öyle çok istiyordum ki. Katie ve Hope'a mektup yazabilmeyi, ayakkabıların ne kadar kullanışlı, güzel ve sağlam olduklarını söylemeyi istedim. Beni ne kadar mutlu ettiklerini.

Onun yerine ayakkabıları ayağımdan çıkardım, ince kâğıdına sardım, kutusuna geri koydum ve kutuyu koltuğumun altına sıkıştırarak babamı aramaya çıktım.

25

Wadata'nın öte ucunda, pazarın kurulduğu düzlüğün hemen ötesinde, köyün erkek çocukları güreşmek yahut futbol oynamak için toplanırlardı. Hiçbirinin gerçek bir topu yoktu (Mösyö Richard bir daha Niamey'e gittiğinde bir top getirmeye söz vermişti) ve sahaya yayılan takımlar çıplak ayakla futbol oynarlardı; bu durum yine de köyün erkeklerinin sahanın iki yanına dizilip maçı seyretmelerine ve hangi takımın kazanacağına dair bahse girmelerine yahut yenişmeye çalışan güreşçileri kışkırtmalarına yetecek kadar heyecan yaratırdı.

Babamı ve kuzen Moussa'yı orada buldum. Bir hasırın üzerine bağdaş kurup oturmuş, başka birkaç yaşlı erkekle domino oynuyorlardı.

"Burada ne işin var senin ufaklık?" diye sordu babam, yanda futbol oynayanların yaygarası arasında.

"Seninle konuşmam gerek baba" dedim.

"Meşgul olduğumu görmüyor musun? Hem senin yapacak işin yok mu?"

"Hemen işlerimin başına geri döneceğim baba. Ama önce sana bir şey göstermek istiyorum."

Bunu der demez, Moussa elindeki domino taşını hasırın üzerine çarptı ve gözünü koltuğumun altındaki kutuya dikti.

Babam başını sağa sola sallayarak ayağa kalktı, arkadaşlarından müsaade istedi. O bana doğru yürürken, oğlanların futbol topu (sıkıca sarılıp küre şeklinde bağlanmış paçavralar) bir metre kadar yakınına düştü ve domino oynayanlara doğru toz kaldırdı.

"Vallahi!" dedi, topu yerden alıp, bir tekmede çocuklara geri atarken. "Ne vardı, söyle?" dedi.

"Daha sakin bir yere gidip konuşabilir miyiz baba?" dedim.

Sertçe, "Burada konuşabiliriz" dedi.

"Konu annem."

İç geçirdi, sonra arkasından gitmemi işaret etti ve Tokunbo ailesinin çevirmesinin kıyısına vardığımızda, bana döndü.

"Eeee?" dedi gözleri ayakkabı kutumda.

Gergin ama kararlıydım. "Bunu Katie ve Hope göndermişler, hani bana mektup yazan arkadaşlarım, hatırlıyorsun değil mi?"

Sabırsızca, "Evet, evet" dedi, "ama bunun annenle ne ilgisi var?"

Gözlerinin içine baktım. "Baba, benim annemi görmem gerek" dedim.

İlkin bağırıp çağırmaya başlayacağından korktum; yüzünde o denli onaylamayan bir ifade vardı ama konuşmaya başladığında sesi sakin ve sertti.

"Haoua, bunu şu *anarsara* arkadaşınla da konuştuk. Senin başkente yalnız gitmene izin vermeyeceğimi ve ayrıca böyle bir yolculuk yapman için gereken parayı ödeyecek imkânım olmadığını söyledim. Anneni gördüm. O hasta bir kadın, bunu kabul ettim ama iyileşecek ve o zaman..."

"Hayır!" dedim, "Bunun doğru olmadığını biliyorsun!"

Babam afallamış görünüyordu.

"Annemin kurtuluşu yok. Matmazel Sushie bunu bize açık seçik anlattı, baba. Ve Mösyö Boubacar ve Mösyö Richard bize AIDS hakkında her şeyi anlattılar. Annem ölecek ve benim onu görmem gerek!" Ona baktım, bütün kararlılığımla. "Lütfen baba!" dedim. Akan gözyaşlarımın tuzlu tadını ağzımda hissettim.

Babam gözünü yere dikti ve bana çok uzun gelen bir süre boyunca konuşmadı. Bana sarılsın isterdim ama yapmadı. Bana sarılmak yerine ellerini yüzüne kapadı ve biri adını seslenınceye kadar öylece durdu. "Salim? Salim? *Ça va?* Sen iyi misin?" Gelen Moussa'ydı.

"İyiyim kuzen" dedi babam ellerini indirerek, "ama benim şu kız zavallı annesini özlüyor."

"Öyle mi?"

"Ona Niamey'e tek başına gitmesine izin veremeyeceğimi açıklamaya çalışıyordum. Çok tehlikeli, çok uzak ve çok pahalı. Onu da kaybetmeyi göze alamam."

"Fakat baba" dedim, "gitmem için gereken parayı edinmenin bir yolunu buldum." Daha o bir şey diyemeden, kutunun kapağını açtım, ince kâğıdı kıvırdım ve güzel ayakkabılarımı gösterdim. "Bunları satabiliriz. Katie ve Hope bunları bana yollamışlar; ama annem daha önemli. Lütfen baba."

Babam birini eline alıp dikkatle incelerken, Moussa da öbür teki aldı. "Çok ince işçilik."

Moussa başını salladı, "Kesinlikle."

"Ama Wadata'da bunlar için iyi para ödeyebilecek kimse yok ki ufaklık" dedi babam.

"Mösyö Letouye?" diye sordum.

Babam söylediklerimi tartarken, elindeki ayakkabıya bakmayı sürdürdü. "Hiç sanmam kızım." Sonra sanki derin bir transtan çıkarmış gibi başını kuvvetle iki yana salladı. Konuşmaya başladığında sesi yine sertti. "Ayrıca, tek başına böyle bir yolculuğa çıkmana izin vermeyeceğimi söylemiştim.

"Ben başımın çaresine bakarım baba!" diye ısrar ettim. "Kamyonla giderim ve Abdelkrim'in yanında kalırım."

"Olmaz."

"Ama baba!"

"Olmaz dedim!" Ayakkabıyı yere fırlattı. "Abinin şu anda ne yaptığını ancak Allah bilir. Geçen gece Mösyö Letouye'nin televizyonunda haberleri dinlemedin mi? Niamey şu anda çok tehlikeli bir yer. Mainassara'nın adamları herkesi tutukluyor, sorun çıkarmayı düşünüyor gibi görünenleri bile! Üstelik yine ayaklanma çıktığı konusunda söylentiler var! Moussa ve benim buraya gelmemiz yeterince zor oldu. Bir çocuğun tek başına yolculuk etmesi kesinlikle güvenli olmaz." Bana yaklaştı, çenemden tutup başımı arkaya yatırdı ve gözlerime baktı. "Bu sevdadan vazgeç kız. Sana burada ihtiyaç var."

Vazgeçmem gerektiğini biliyordum; ama artık umurumda değildi. "Annemin de bana ihtiyacı var!" dedim, geri çekilerek. "Ayrıca ikide bir bana neredeyse koca kadın oldun diyen sen değil misin?"

Babam gerilmişti, ellerini kenetledi, yüzünü yüzüme yaklaştırmak için eğildi ve "Ona kimsenin yardım edemeyeceğini sen de kabul ediyorsun!" dedi öfkeyle. "Şimdi de bu yolculuğa izin vermeyeceğimi kabul et."

Ellerimi yüzüme kapadım ve hıçkırmaya başladım, yaşadığım hüsran ve öfke şimdi içimdeki korku ve kederle yarış halindeydi.

Arkamızdan hâlâ futbol oynayan oğlanların çığlıkları ve bağırtıları geliyordu ve bir an bütün her şeyi unutup sadece bu seslere odaklanmaya çalıştım. Derken Moussa'nın sesi duyuldu.

"Affına sığınarak Salim" dedi ayakkabıyı almak için eğilirken. Ayakkabılar elinde sallanıyordu. Serbest eliyle babamın kolunu tuttu ve onu birkaç metre öteye götürdü. Alçak sesle konuşması ve aceleci tavırları beni işkillendirmişti. Doğrusu, yaptığı her şey beni işkillendiriyordu. "Salim. Kuzen. İşine karışmak istemiyorum, lütfen inan buna. Ama bu konuda biraz konuşabilir miyiz?"

"Tob"

Moussa konuşurken garip bir şekilde bana bakıyordu. "Biliyorsun, benim yakında Niamey'e dönmem şart, söylemiştim. Sanırım burada yapacaklarımızı da şimdilik halletmiş olduğumuz konusunda benimle hemfikirsindir?"

Babam başıyla onayladı.

"Ve ailemin de bana ihtiyacı var."

"Elbette."

"Sonra dükkân da var Dükkânı bıraktığım o sersem çocuğa hiç güvenmiyorum. Çok tembel ve Doodi'nin gözünün hep üstünde olmasına imkân yok!" Bunu dedikten sonra Moussa dönüp yeniden bana baktı ve yepyeni ayakkabıları okşadı. "Fakat bu mesele konusunda ben yardımcı olabilirim."

"Nasıl olacak bu kuzen?" dedi babam.

"Çocuğa başkente kadar eşlik edebilirim Salim" diye cevapladı Moussa. Ayakkabıları kaldırıp babamın yüzüne karşı tuttu. "Dükkânıma birçok insan gelir. Bu ayakkabılara kolayca müşteri bulabilirim. Gelecek para bütün masrafları karşılayacaktır ve..." bana bakmadan bulunduğum yönü işaret ederek, "Evimi görmesi, ailemle tanışması da kızın için fena olmaz."

Heyecanım, Moussa'ya karşı hissettiğim içgüdüsel güvensizliği bir yana attı. "Evet, baba" dedim. "Bu çok iyi bir fikir!"

Ama babamın tepkisi çok daha ölçülü oldu. Sakince "Bilemiyorum..." dedi.

"Lütfen baba..."

Beni susturmak için elini kaldırdı, konuşurken gözleri Moussa'nın üzerindeydi. "Kamyonla mı götürmeyi düşünüyorsun?"

"Elbette" diye cevap verdi Moussa. "Ve ailemle birlikte kalır. Bunu söylemeye bile gerek yok."

"Peki ya sonra? Annesini gördükten sonra buraya nasıl dönecek?"

"Bir yolunu buluruz" dedi Moussa.

Kendimi tutamadım. "Belki Abdel beni geriye getirir baba."

Yeniden elini kaldırdı. "Sesini kes çocuk. Abin seninle uğraşamayacak kadar meşgul olacaktır."

"Bir yolunu buluruz" dedi Moussa.

Ve böylece karar verildi. Birkaç gün içinde başkente hareket edecektik. Sushie'den bizi kamyon durağına götürmesini rica edecektim ve Niamey'e vardığımızda Moussa, Abdelkrim'e haber verecekti. Eğer abim beni hastaneye götürecek durumda değilse, Moussa kendisi götürecekti.

Sevgili, güzel anneciğimi tekrar görecektim!

26

Ertesi sabah daha horozlar ötmeden uyandım. Rüyamda yine anneannemi, annemi ve bir de Moussa'yı görmüştüm. Şimdi, yatağımda uyanık uzanırken, rüyamın bütün ayrıntılarını hatırlayamıyordum; sadece Moussa'nın çürük dişlerini göstererek bana gülümseyişi kalmıştı hayal meyal aklımda.

Her nedense gördüğüm rüya yüzünden kendimi tedirgin ama aynı zamanda babamın kuzeninden, bana yardım etmeye hazır olduğu apaçık belli bir adamdan, şüphelendiğim için kendimi suçlu hissediyordum.

Yavaş yavaş düşüncelerimi toplamaya başladım ve beni uykumdan edenin gördüğüm rüya değil, hissettiğim fiziksel rahatsızlık olduğunu anladım. Uzandım ve battaniyenin altında el

yordamıyla bacaklarımın arasında yoğun, ılık bir ıslaklık hissettim. Başıma *jingar ceeri** gelmişti.

Korkmadım, ne olduğunu ve ne yapmam gerektiğini biliyordum.

Annem beni bu ana hazırlamıştı ve vücudum değiştikçe, uzun zamandan beri bunun olmasını beklemiştim. Öyle olmasına rağmen şiltem lekelendiği için rahatsız olmuştum ve başka kimse farkına varmadan evden alıp götürmekte kararlıydım.

Yanımda Fatima derin uykudaydı. Odanın öte yanından Adamou'nun horlamalarını duyuyordum. Oturdum ve karanlıkta babamın yatağında olup olmadığını anlamaya çalıştım (Alassane teyzeyle kavgalarından bu yana, babam yatağında daha sık yatar olmuştu). Babamın yatağında yattığını görmek bana hep huzur vermişken, şimdi duyduğum tek şey kaygıydı. Bunun anlamı Moussa'nın gece oturma odasında uyumuş olacağı ve dikkatini üzerime yahut şilteme çekmeden yanından geçip gitmek zorunda kalacağımdı.

Elimden geldiğince kendimi temizledim, alelacele giyindim ve sonra da sessizce şiltemi katladım. Fatima kımıldadı, dişlerini gıcırdattı ve Adamou'nun adını mırıldandı. Abimizin sataşma ve eziyetlerinin Fatima'nın peşini rüyalarda bile bırakmadığını düşündüm. İki adımda odalarımızı ayıran perdeye varmıştım bile. Bir an durdum ve kulak verip kuzen Moussa'nın hâlâ uyuyup uyumadığını anlamaya çalıştım. Dışarıda seher yelinin pes iniltisi adeta beni durdurmak istermiş gibi ev halkının hafif uyuma seslerini bastırdı ve sonra neredeyse başladığı gibi aniden bitti. En nihayet yerde uzanmış gövdesini hayal meyal seçtiğim misafirimizin düzenli solumasını işittim. Üzerinden atlamam gerekecekti.

Kollarımdaki kanlı yığını kontrol ettim, sonra ilkin sol sonra sağ ayağımı uyuyan gövdenin üzerinden attım. Başarmıştım! Artık bütün yapmam gereken dış kapıya doğru birkaç adım atmak ve sonra da nehre doğru yola koyulmaktı. Böylece kimseler uyanmadan şiltemi yıkayıp kurumaya bırakabilirdim.

* Ng. Adet görme. (ç.n.)

Elimi dikkatle kapıya koydum ve dışarı doğru ittim. Birden, arkamdan gelen bir ışık sarmaladı beni. Şaşırarak etrafıma baktım ve gözüme siper etmek için elimi kaldırınca şiltemi düşürdüm.

"Kim var orada?" dedi Moussa kısık sesle, bir dirseğinin üzerine doğrulmuş, öteki elinde küçük bir fener tutuyordu.

"Benim. Haoua, kuzen Moussa" diye fısıldadım, evdekileri ötekileri rahatsız etmemek kaygısıyla. "Sizi uyandırdığım için özür dilerim."

"Ne yapıyorsun kız?" Işığı başımdan ayağıma, sonra açılmış battaniyenin üzerinde gezdirdi.

"Ben.. Hiç..." dedim. Burası benim evim, dedim kendi kendime. Ona ne yaptığımı açıklamak zorunda değilim!

Fakat Moussa'nın feneri önümde duran lekeli şilteye tutmuştu. Telaşla hemen battaniyeye sarmaya başladım.

Geç kalmıştım. "Bak sen, demek artık gerçek bir kadın oldun kız, öyle mi?"

Başımı kaldırdım ve şimdi ışığı kendi yüzüne tuttuğunu, güçlü ışığın yüz hatlarını ve eksik dişlerini ürkütücü bir şekilde daha da belirginleştirdiğini, gözaklarını daha da sararttığını gördüm. Manalı manalı bakıyordu.

Kendi kendine pis pis gülerek, "Utanacak bir şey yok. Bu sadece artık hazır olduğunu gösterir!"

Cevap vermedim. Onun yerine, geri geri kapıya doğru yürüdüm ve karanlıkta nehre doğru koşmaya başladım.

Utanmamıştım. Olanların gayet doğal olduğunu biliyordum. Annemle konuşabilmeyi her zamankinden de çok istiyordum. Beni bu kadar iyi hazırlamış olmasından çok memnundum. Koşarken Fatima'yı ve annemizin onu da hazırlayacak kadar zamanı olup olmayacağını düşündüm. Annem bu hastalıktan kurtulamazsa, bu görevin bana düşeceğini biliyordum. Bunchie eski âdetleri, bakire gelinlerin çarşaflarının herkes görebilsin diye asıldığı zamanları anlatmıştı. Bunların artık değişmiş olmasından memnundum.

Koşmayı bırakıp hızlı adımlarla yürümeye başladım ve bohçayı başımın üzerine koydum. Şimdi güneş ufukta belirmeye ve havanın serinliği azalmaya başlamıştı. Serin kumlara basan ayaklarıma baktım ve terlik giymeyi akıl edememiş olmama hayıflandım. Aklıma Katie ve Hope'un gönderdiği güzel ayakkabılarım geldi. İrlanda'daki arkadaşlarım da benim yaşlarımdaydılar. Acaba onlar da adet görmüşler miydi? Moussa'nın sırnaşık suratı zihnime çakılıp kalmıştı ve birden onunla başkente gitmek konusunda kendimi daha endişeli hissettim.

..Bu artık hazır olduğun anlamına gelir! Sözleri zihnimde yankılanıp duruyordu. Sırtımdan aşağı bir ürperti indi.

Nehre vardığımda ortalık iyice aydınlanmış ve kumulların üzerinde yılankavi şekiller, suyun üzerinde dalgalar oluşturan kuvvetli bir rüzgâr çıkmıştı. Orada yalnız olup olmadığımdan emin olmak için etrafıma bakınmayı bile ihmal ederek bohçamı yere koydum, *pagne*mi çözdüm ve yıkanmak üzere serin, koyu renkli suya girdim. Birkaç dakika sonra, birinin beni gözlediğini hissettim. Sırtım kıyıya dönük, boynuma kadar suyun içindeydim; ama buna rağmen üzerime dikilmiş gözleri hissedebiliyordum.

Bir yanım Moussa'nın karşımda dikildiğini görmeyi bekleyerek tedirginlikle suyun içinde döndüm. Onun yerine, suyun şırıltısıyla dört bir yana dağılan küçük bir maymun sürüsüyle karşılaştım. Ardından giysilerim ve bohçamla oynamış olduklarını fark ettim, bir tanesi battaniyemi solumdaki bir çalılığa doğru sürüklüyordu.

"Heyyy!!!" diye bağırarak maymuna doğru bir taş attım. Hayvan, battaniyeyi bırakarak, arkadaşlarının arkasından çalılıklara dalıp kayboldu. Çamurlara bata çıka nehrin kıyısına çıktım ve çarçabuk eşyalarımı toparladım. Kurulanmak için zaman geçirmeden *pagne*mi üzerime sardım ve kanlı (ve üstelik şimdi çamurlu) battaniyemi nehrin kıyısına götürüp taşlara çarparak yıkamaya başladım.

Çalışırken, o günün okul günü olduğunu hatırladım ve keşke eve gidip okul çantamı kaptığım gibi Miriam'a seslenmeye gide-

bilsem diye düşündüm. Keşke eve gittiğimde annemi akdarı lapası pişirir ve babama çay verirken bulsaydım. Keşke Abdelkrim evden uzakta olmasaydı ve Moussa bizimle kalmasaydı. Ve keşke Alassane ve kız kardeşleri Wadata'dan uzaklara, çok uzaklara gitseler ve bir daha hiç dönmeselerdi.

Battaniyemi yıkarken, daha küçükken Bunchie'nin bana öğrettiği bir şarkıyı söyledim. *Nil, Niger, Congo, Senegal, Orange et Limpopo, Zameze. Azikiwe, Awolowo, Una na nya ran na, Orange et Limpopo, Zambeze.* Keşke Bunchie yanımda olsaydı da eskiden sık sık yaptığımız gibi, birlikte çamaşır yıkayabilseydik ve bana ayin dansçılarının içine girebilen cinlerin anası, Nijer Nehri'nin Tanrıçası Harakoye Dicko hakkında hikâyeler anlatsaydı, dedim kendi kendime. Sonra Katie ve Hope'u düşündüm, keşke babalarının babasının babası ölmemiş olsaydı diye düşündüm.

Allah'tan bunları tersine döndürmesini dileyemeyeceğimi biliyordum, elbette olan olmuştu; yine de Allah'ın yüceliğine sığındım ve bir kez daha annemi kurtarması için yakardım.

Eve dönerken Bunchie'nin şarkısını tekrar söyledim. Bunchie'yle birlikte, daha boyum, çıplak kalçalarına zar zor ulaşırken birlikte çalışmamızı hatırladım: Onun çamaşırları taşlara sürterek yıkayışını, durulayışını aynen tekrarlamaya uğraşır; hevesle öğrenmeye çalışırdım. Bu çocukluğumdu, diye düşündüm. Ama artık bir kadın oldum.

27

Eve vardığımda ortalık sessizdi ve babamla Moussa gitmişlerdi. Battaniyemi çevirmenin çitlerine serdim, biraz su içtim ve azıcık akdarı lapası yedim. Bardağımı ve tabağımı eve götürdüğümde, ayakkabı kutumun Moussa'nın dağınık yatağının yanında, yerde durduğunu gördüm. Kapıdan bakıp babamın yahut Moussa'nın etrafta olmadıklarından emin olduktan sonra, kutuyu alıp masanın üzerine koydum. Ayakkabıların hâlâ bana ait olduklarını ve onlara baktığım için kendimi suçlu hissetmeme gerek olmadığını hatırlattım kendime.

Kapağını açtım ve kutuyu masanın üzerine koydum. Temizliğin ve yeninin kokusu bir kez daha çarptı beni. İnce kâğıdı açtım ve tam ayakkabılardan birini alacaktım ki, bir köşesinde

Abdelkrim'in bana yolladığı küçük radyoyu gördüm. Yalnızca bir an tereddüt ettim ve sonra çabucak omzumun üzerinden etrafı kolaçan ettikten sonra radyoyu kutudan aldım.

Kabloyu radyonun çevresine sararken, kulaklıklar hafif hafif kutunun içine çarpıyordu. Yatak odasında birilerinin hareket ettiğini duyarak kendime gelinceye değin, mükemmelliğine ve tuhaf rakamlarına şaşarak elimdeki minik, güzel nesneye bakakaldım ve sesleri duyar duymaz hızla başörtümün altına sakladım.

"Bak söylemedi deme" gelen Adamou'ydu.

"Neyi?"

"Misafirimizin öteberisini kurcalamamalısın" dedi Adamou.

"Aslına bakarsan, bunlar benim ayakkabılarım" dedim. "Satılıncaya kadar da benim kalacaklar."

Bana doğru yürüdü ve başımın arkasına dokundu, biraz geri çekildim. "Dur biraz!" dedi, "Bu da nedir?"

Kulaklıklar başörtümün altından, başımın arkasında sallanıyordu ve Adamou hafifçe dokundu onlara.

"O da benim" dedim, radyoyu çekip çıkararak. "Moussa sadece ödünç almıştı."

"Olsun, yine de kurcalamandan hoşlanacağını sanmıyorum."

"Sen benim öteberimi devamlı kurcalıyorsun ama!" dedim.

"Sen de bunu yaptığım için devamlı yakınıyorsun!" dedi Adamou ve ayakkabılardan birini eline alarak hayranlıkla ıslık çaldı. "Sanırım benim ayağıma da olur bunlar" dedi.

Ayakkabıyı çekip aldım elinden. "Giymemen gerek! Eğer satacaksak, yeni olmaları gerekir."

Adamou cevap vermedi; elini yeniden kutuya daldırdı. "Ona da dokunma Adamou!" diye tısladım.

"Vallahi!" dedi, "Biraz sakinleşsen iyi olmaz mı? Benim görmek istediğim şuydu." Elini çektiğinde, Moussa'nın fenerini tutuyordu.

"Yerine koysan iyi edersin, bu onun" dedim.

"Şunlardan bir tane bende olsa nasıl hoşuma giderdi" dedi, "Youssef ve ben ufaklıkları hayalet oyunlarıyla korkutarak nasıl

eğlenirdik düşünsene. Aptal arkadaşlarına söyle de bana bir el feneri yollasınlar."

Feneri elinden kaptım ve ayakkabılarla birlikte geriye, ayakkabı kutusuna koydum.

28

Matmazel Sushie, talebimi beklediğim gibi karşılamadı. Doğrusu Moussa ve beni kamyon durağına götürmesi mümkün olsa bile, bunu yapmak istemeyebileceğini düşünmekten kendimi alamıyordum.

"Üzgünüm Haoua ama ben ve çalışma arkadaşlarım yarın sabah yaşlılarla birlikte vali yardımcısı ve maiyetiyle bir toplantı yapmak üzere sözleştik. Sondajımızın yapılması için çalışmalar nihayet başlıyor!"

Matmazel Sushie'nin çevirmesinde, plastik masanın üzerindeki kurşunkalemle oynuyordum.

Sushie kalemle masaya vurmamı engellemek için elini elimin üzerine koydu. "Düşün biraz" diye devam etti, gözleri heyecan-

la parlayarak, "eğer her şey yolunda giderse iyi, temiz ve güvenilir su taşımak için bir daha asla yürümen gerekmeyecek!"

Başımla onayladım. Bu kesinlikle iyi bir haberdi. Moussa, babama Niamey'deki dükkânından güzel bir bisiklet vermeyi vaat etmişti ve bu sondaj tamamlanana kadar su taşımamıza yardımcı olabilirdi ama her nedense hiçbirimiz sözünü tutacağı kanısında değildik.

"Beni dinliyor musun Haoua?"

"Evet" dedim surat asarak.

Yavaşça elimden aldığı kalemle, hafifçe elimin üstünü dürttü. "Hey!"

Başımı kaldırıp ona baktım.

"Bu yolculuğu yapmanın iyi bir fikir olmadığını düşündüğümü biliyorsun. Fakat bu bir yana, bu görevlilerle hakikaten görüşmem lazım."

"Biliyorum Matmazel."

"*Toh*. O Moussa denen herifin pek umurumda olmadığı doğru, ayrıca senin sorumluluğunu taşıması fikri hiç hoşuma gitmiyor. Burada babanla kaldığı zaman boyunca sorumluluk duygusu olan biri olduğuna dair pek bir işaret görmedim. Bütün yaptığı sigara içip domino oynamak, tabii eğer şu fahişelerle birlikte bira içmiyorsa! Hazır buradayken babana çitleri onarması yahut başka şeyler için yardım edemez miydi?"

"O kadar da kötü biri değil" dedim kendimi bile şaşırtarak. Sushie kaşlarını kaldırdı.

"Babamın Niamey'e gitmeme izin vermesinin tek yolu bu Matmazel" dedim. "Moussa, babamın kuzeni. Bana gözkulak olacaktır."

"Hımm." Sushie ikna olmuş gibi görünmüyordu.

"Annemi görmem gerek" dedim gözlerinin içine bakarak. "Bunu başka nasıl yapabilirim? Eğer siz başkente gidecek olsaydınız Matmazel Sushie. "

"Oraya gitmemi gerektiren bir durum yok şu anda Haoua."

"*Toh*." Gözlerimi yeniden masaya diktim.

Sushie ayağa kalktı ve sandalyesini yanıma çekti. "Hey" dedi

Başımı kaldırdım, yüzümü ellerinin arasına aldı.

Tuhaf, mavi gözleriyle gözlerimin ta içine baktı. "Lütfen bu yolculuğa çıkma ufaklık. Annen için kaygılandığını biliyorum. Hepimiz öyleyiz. Ama Niamey'e gitmen yalnızca ikinizin de üzülmesine neden olacak."

"Ama annem iyileşecek."

"Hayır Haoua."

Bağırarak "Evet!" dedim, "Annem iyileşecek! Okulda bize kullanılacak ilaçlar olduğunu anlattılar."

"Anneni tedavi edecek bir ilaç yok Haoua. Hastanede onu mümkün olduğunca rahat ettirmek için gereken neyse yapacaklardır ama annen çok zayıf ve bağışıklık sistemi çalışmıyor.. Üstelik ilaçlar da çok para tutar."

"Abdel yardım edecektir" dedim.

"Edemez."

"Ne demek istiyorsun? Tabii ki edebilir. Gayet iyi bir işi var. İlaçların parasını ödeyecektir. Ben abimi tanırım Matmazel."

Matmazel Sushie başını salladı ve parmaklarıyla gözyaşlarımı sildi. "Niamey'deyken onunla konuştum. Bir sürü sorun var, biliyorsun. Aylardır maaş alamamış Haoua. Hem, söylediğim gibi ilaçlar zaten anneni tedavi edemez. Üstelik annen bana abinin yolladığı bütün paranın gittiğini söyledi."

"Nereye gitmiş?"

"Bunu babana sorman gerek."

"Yani paramız olsaydı annem yaşar mıydı?"

"Biraz daha uzun yaşayabilirdi."

"İnşallah. Allah yardım edecektir" dedim. "Allah büyüktür." Ama kendime bile sözlerimin içi boş gibi geldi.

Sushie ellerini yüzümden çekti ve omzunu kaldırdı.

"Ayakkabılarım!" dedim. "Ayakkabılarımı satınca alacağımız parayı kullanabiliriz."

"Yeterli olmaz. Ayrıca, o herifin ayakkabılarını satıp parasını annenin ilaçlarına vereceğine gerçekten inanıyor musun? Mous-

sa ve yaptıkları hakkında epey şey duydum, inan bana. Wadata'da yerin kulağı var. Parayı sana vermeyecektir Haoua."

*Pagne*mle gözlerimi sildim ve yeniden Sushie'nin gözlerine baktım. "Siz bize yardım edemez misiniz Matmazel" dedim fısıldar gibi.

Ellerini bana uzattı, onun da acı çektiğini biliyordum. "Burada kal ufaklık" dedi. "Fatima'nın sana ihtiyacı var, Adamou'nun sana ihtiyacı var ve Allah biliyor ya, babanın da sana ihtiyacı var!"

"Gitmeye mecburum" dedim ayağa kalkarak. "Eğer sizin anneniz olsaydı siz de aynısını yapmaz mıydınız?"

Sushie üzgün üzgün başını salladı. "Yardım edemediğim için üzgünüm. Kamyon durağına nasıl gideceksiniz peki?"

"Yürüyeceğiz sanırım."

"Yol çok uzun. Sabah çok erken çıkmanız gerek. Moussa'dan ertesi günü beklemesini isteyemez misin? O zaman sizi ben götürebilirdim belki."

"Yarın gideceğini söylüyor."

Sushie ayağa kalktı ve gülümseyerek ensemi okşadı. "Peki, kendine mukayyet ol o zaman ufaklık. İhtiyatlı davran. O yılan Moussa'ya da dikkat et. Ve Niamey'de yalnız başına hiçbir yere gitme sakın. Ortalık pezevenk ve sahtekâr kaynıyor."

"*Toh*."

"Ve yakışıklı abine de benden selam söyle."

Sırıtarak başımı salladım.

"Annene de selamlarımı söyle lütfen" diye ekledi yüzümü okşayarak.

Haftalar sonra bu konuşmayı yeniden düşündüğüm zaman, yolladığı selamın muhtemelen annemin kulağına hiç ulaşmayacağından şüphe ettiğini anladım.

29

Matmazel Sushie'yi gerçek bir dost olarak görürdüm, sadece bana karşı değil, bütün aileme karşı. Ama buna rağmen ona biraz kızgın olduğumu inkâr edemiyordum. Benim iyiliğimi düşündüğünü anlıyordum, yine de annemi ziyarete gitmememi istemesini rahatsız edici ve anlamsız buluyordum. Yaşlılar, vali yardımcısı ve maiyetindekilerle yapacağı toplantının çok önemli olduğunu biliyordum; sadece bizim köyün değil, aynı zamanda Injala ve Boreemah gibi komşu köylerin sakinleri de çok geçmeden evlerine yakın temiz suya sahip olacaklardı. Yine de hiçbir şey bana zavallı annemden daha önemli gibi görünmüyordu. Eğer anneme herhangi bir şekilde faydası olacak olsa, ömrümün kalanında nehirden su taşımaya razıydım.

Sushie'nin çevirmesinden çıkıp yokuş aşağı inerken okuldan çıkmış heyecanla koşturan çocuklara rastladım. Beni, arkadaşlarımı özlemekten alıkoyan, annemin hastalığı yüzünden duyduğum üzüntüydü, bir de sürekli çalışıyor oluşum. Ama gülümseyen çocuk yüzleri denizi içimi burktu. Sınıfımdan birkaç kız selam verdi; aralarından biri, Aisha Gooti durdu ve Miriam'ın çok geride olmadığını söyledi. Bir grup oğlan koşarak geçerken birbirlerine beni gösterip cık cık ettiler; başımı öne eğip onları görmezden geldim ve birinin adımı seslendiğini duyuncaya kadar da kaldırmadım. Bir an seslenenin Miriam olduğunu düşündüm, dönüp baktığımda gördüğüm en yakın arkadaşımın sıcak gülüşü değil, karşıdan gelen Souley ve avanesinin çatık kaşlı somurtuk suratları oldu.

"Hey, Boureima'ların kızı!" diye bağırdı Souley, ardında çetesi yokuş yukarı bana doğru koşarak. Önümde durdu, yüzünü yüzüme iyice yaklaştırdı, "Bakın millet" diye alayla gülümsedi. "Bu okuldan atılan küçük Haoua Boureima!"

"Ben okuldan atılmadım" diye tersledim. "Yolumdan çekil Souley!"

Onu geçmeye çalıştım ama *pagne*mden tuttu ve yüzüne bakmam için dönmeye zorladı. "Yerinde dur, *boro dungurio*, seni aptal küçük kaltak. Sana içine cin girmiş anan hakkında diyeceklerim var."

Öfkeden deliye dönmüştüm. "Kaltak sensin" dedim. "Annemin içine cin min girmiş değil."

Avanesi acımasızca kıkırdarken, Souley cık cık etti. "Hı hı. İçine kötü bir ruh kaçtığını ve *anasara*ların bile onu içinden çıkaramadıklarını duydum. Bu yüzden yaşlılar onu bir başına dolaşsın diye çöle yollamışlar, tıpkı pis bir cüzamlı gibi."

"Bu doğru değil. Bırak gideyim!" Elinden kurtulmak için çırpındım, kızlardan ikisi kollarıma yapışıp beni olduğum yerde tuttular.

Souley iyiden iyiye eğlenmeye başlamıştı artık. "Gerçekten mi? Peki gerçek neymiş bakalım? AIDS olmuş olmasın?" Bu söz-

leri söylerken beni göğsümden itti ve öteki kızlar da kollarımı bırakıp birkaç adım uzaklaştılar.

Çevresi kötü niyetli, öfkeli, aç yırtıcılarla sarılı, tuzağa düşmüş bir hayvan gibi hissediyordum kendimi. "Bırak gideyim" dedim.

"Nereye gideceksin?" Souley ısrarlıydı, yüzünü yine yüzüme yaklaştırmıştı. "Ne yapacaksın küçük Haoua? Bütün ailen AIDS olacak biliyorsun değil mi? Hepiniz gitmelisiniz. Topunuz. Wadata'yı hemen terk etmeniz gerek. Babam sizin gibilerin köyümüzün lanetlenmesine sebep olduğunu söylüyor."

"Hayır!"

"Evet. Babanın nasıl biri olduğunu herkes biliyor Haoua. O da lanetlenmiş!"

"Tek çaresi genç bir bakire sikmek!" diye bağırdı diğer kızlardan biri.

"...O pörsümüş kart orospuların yerine!" diye ekledi Souley.

Hep bir ağızdan güldüler.

Başım dönmeye başlamıştı. "Eğer okula gidecek kadar aklın olsaydı, Mösyö Boubacar'ın bize AIDS hakkında bilgi verdiğini bilirdin!" dedim. "Hem Matmazel Sushie'den duymadın mı?"

"*Anasara*lar bir halt bilmiyor!" diye tersledi beni Souley. "Ne de onların köleleri. Bunları söylüyorlar çünkü ruhlardan korkuyorlar!"

Tam Miriam ve Oduntan yokuş yukarı koşarak bize doğru gelirken, nihayet kendimi onlardan kurtarmayı başardım.

"Burada neler oluyor?" diye sordu Oduntan, Souley'in karşısına dikilerek.

Souley "Seni gerzek, sana ne, ne yapacaksın?" diyerek tükürdü ve sırtını dönerek yokuşta dikilen ve bizi birbirlerine işaret ederek kıkırdayan avanesiyle birlikte uzaklaştı.

"Belki Adamou Boureima bu yaptıkların hakkında seninle konuşur!" diye bağırdı arkasından Miriam.

"O solucanın bunu denemesini isterdim!" diye bağırdı Souley. Yine hep bir ağızdan güldüler.

Uzaklaştıklarını izlerken, Miriam koluma girdi. "Şu Souley tam bir küçük cadı!" dedi. "Sen iyi misin?"

Tir tir titriyordum ama "İyiyim" dedim. Oduntan'a dönerek "Çok teşekkür ederim, Allah razı olsun" dedim.

Miriam'la birlikte Kantao'ların çevirmesine gittik. Yol boyunca hem heyecan hem korku duyarak ona planlarımı anlattım.

"Bence Matmazel Sushie babanın kuzeni hakkındaki kaygılarında haklı" dedi. "İyi biri olduğunu sanmıyorum."

"Başka şansım mı var Miriam?" dedim, kararımı desteklemesi için zorlayarak.

Madam Kantao da endişeliydi. Biz çevirmeye girdiğimizde, sırtına annesinin ritmik hareketleriyle sallanarak uyuyakalmış küçük Narcisse'i bağlamış, akdarı dövüyordu ama biz girince "hoş geldiniz" demek için tokmağını bir yana bıraktı.

"Annen nasıl oldu canım?" diye sordu, yüzünde kocaman, sıcak bir gülümsemeyle.

Ben cevap vermeye fırsat bulamadan Miriam, "Haoua, Niamey'e, Madam Boureima'yı ziyarete gidecekmiş!" diyerek okul çantasını bir kenara fırlattı.

Madam Kantao şaşırmış görünüyordu. "İçeri gel de şunu bana etraflıca anlat bakalım" dedi. "Hem de Mahamadou Alpha'nın bana bugün getirdiği leziz guavalardan yiyin."

Şans eseri Miriam'ın eniştesi Memet'in kardeşi ve teyzesi Ramatou'nun kayınbiraderi Mahamadou Alpha da ertesi gün deve kervanıyla buluşmak üzere sabah erken saatlerde köyümüzden yola çıkacakmış. Miriam sık sık bana eniştesi Memet'in Madam Kantao'nun kız kardeşi Ramatou ile yaşayabilmek için göçebe hayat tarzından nasıl vazgeçtiğini anlatırdı. Fakat kardeşi Mahamadou, ailelerinin kuşaklar boyunca yaptığı gibi, büyük Ténéré Çölü'nde tuz kervanları çalıştırmaya devam etmişti. Miriam'ın bu akrabalarıyla daha önce de defalarca karşılaşmıştım ve ailesini çok severdim; bu yüzden Mahamadou'nun kuzen

Moussa ve beni kamyon durağına götürebileceğini söylediklerinde kalbim şükranla çarptı. En sonunda annemi görmek üzere yola çıkabilecektim.

Mösyö Mahamadou'nun küçük bir ücret karşılığında bizi kamyon durağına kadar develeriyle götürmesi kararlaştırıldı, sabahın ilk ışıklarıyla Kantao'ların evinin önünde olmamız yeterliydi.

Çevirmenin girişine doğru yürüken, Madam Kantao elime küçük, kahverengi bir paket sıkıştırdı. "Bunu al ufaklık" diye fısıldadı. "Ama kocam bunu sana verdiğimi bilmesin! Sana şans getirecek ve yolculuğunun güvenli geçmesini sağlayacaktır." Omzunun üzerinden çabucak arkasını kolaçan ederek paketi açmamı işaret etti. Bir horoz ayağıydı, ince kordonlarla ve parlak renkli düğmelerle süslenmişti. Madam Kantao'ya inceliği ve armağanları için teşekkür ettim; içinde kardeşlerim, babam ve kuzeni için birer olgun guava olan bir bohça elimde, güzel haberi aileme vermek üzere eve seğirttim.

30

Wadata'yı ertesi sabah şafak vaktinden önce terk etmekteki bütün kararlılığına rağmen, ben yola çıkmaya hazır beklerken Moussa hâlâ uyuyordu. Karanlıkta yan odada huzur içinde uyuyan ailemin horlamalarını dinleyerek, yatağının yanına çömeldim. Önceki gece vedalaşmıştık, beni yola çıkmaktan alıkoyan tek şey kuzen Moussa'nın ağır uykusuydu.

Horozlar ötmeye başlamıştı ve iyice kızmaya başlamıştım, uzandım, Moussa'yı omzundan tutup kuvvetle sarstım.

Kalkıp oturdu ve ters ters, "Ne istiyorsun çocuk?" dedi.

"Mösyö" dedim, "gitmemiz gerek. Mösyö Mahamadou Kantao'ların evinden yola çıkmak üzeredir. Bizi bekleyeceğini sanmam."

Homurdanarak yatağına yattı ve battaniyesini başına çekti.

"Mösyö!" diye sızlandım.

Tam o sırada babam odaya girdi. Elinde yanan bir gaz lambası vardı. İlkin hiçbir şey söylemeden bana baktı, sonra çıplak ayağıyla Moussa'nın bacağını dürtükledi. "Hadi kuzen" dedi. "Kalk artık."

Moussa tekrar homurdandı. "Kız bensiz gitsin" diye mırıldandı öfkeyle battaniyenin altından. "Mahamadou'nun yolculuk için su alması gerekecektir." Devam etmeden önce yüzünü gösterdi, "Nehirden dönerken köyde durmasını söylesin."

Tekrar bir şey söyleyecektim ki babam yüzünde eğlenme ve uykulu gerilim karışımı bir ifadeyle elini kaldırıp başını yavaşça iki yana salladı. "Öyle yapamayız Moussa. Mahamadou suyu aldıktan sonra doğuya yönelecektir."

Moussa giyinip ve eşyalarını toplarken, biz dışarıda bekledik. "Ayakkabılar yanında mı?"

"Evet baba."

"Annene selamlarımı söylersin?"

"Tabii ki baba."

Moussa kapıda belirdi; gri ve bitkin görünüyordu. Esnedi, yüksek sesle boğazını temizledi ve sonra önceki gecenin ateşinden kalan küllerin üzerine tükürdü. "Ayakkabılar yanında mı?" diye sordu.

"Evet."

"*Toh*." Babama döndü ve gevşekçe kucakladı.

Babam da Moussa'nın sırtına pat pat vurdu ve sonra kuzenini omuzlarından tutarak gözlerinin içine baktı. "Kızıma gözkulak olacaksın değil mi?"

"Elbette Salim."

"Allah yardımcınız olsun inşallah" dedi ve omzuma hafifçe vurduktan sonra içeri girdi.

Mösyö Mahamadou ve develerini gerçekten de kaçırmıştık; Miriam'ların çevirmesine vardığımızda, ortada hayat belirtisi yoktu. Ortalık hafifçe aydınlanmaya başlamıştı ve ilkin Kanta-

o'ların henüz kalkmadıklarını düşündüm ama develer ortada görünmüyordu.

"Öyle durma orda kız" dedi Moussa, "git de çıkalı ne kadar olmuş sor."

"Onları rahatsız etmememiz gerekir" dedim. "Eğer nehre doğru gidersek, belki de onu yakalarız.

"Sana git dedim" diyerek beni ilerlemem için dürtükledi.

Gönülsüzce, küçük Narcisse'i ve bütün Kantao ailesini uyandırmak endişesiyle eve yaklaştım. Ama şansıma, daha ben kapıya varmadan, Madam Kantao elinde büyük bir leğenle evden çıktı. Beni fark edince bir an ürktüğünü fark ettim.

"Ah, çocuğum, seni fark edemedim ilkin!"

"*Fofo*. Sizi korkuttuğum için özür dilerim Madam."

"Ama Mahamadou'yu kaçırdınız küçüğüm!"

Madam Kantao'ya doğru eğilerek fısıldadım. "Kuzen Moussa'nın suçu, kaldıramadım bir türlü!"

Sımsıcak gülümsedi, her zamanki gibi çarpıcı bir şekilde yemek ve sevgi kokuyordu. "Tembel bir adam, öyle mi?"

Gülümseyerek başımı salladım. "Sizce Mösyö Mouhamadou'yu yakalayabilir miyiz?"

"Senin gibi zinde bir genç kadın mı? Hiç şüphesiz yakalarsınız Haoua." Sonra iyice eğilip çömelerek, "Ama babanın işe yaramaz kuzeni konusunda o kadar emin değilim!" Kıkırdamamızı bastırdık, sonra Madam Kantao bana sımsıkı sarıldı ve Allah'a beni koruması için dua etti. "Tılsımı yanından ayırma" diye ekledi.

"*Toh*. Lütfen Miriam'a söyleyin, yakında görüşeceğiz."

"Tabii ki canım. Sen de zavallı anneciğine en iyi dileklerimi söyle. *Toh, kala a tonton*."

Nehre doğru yola koyulduğumuzda, "Bütün o kıkırdamalar da neyin nesiydi?" diye sordu Moussa.

"Hiç" dedim.

"Bana hiçmiş gibi gelmedi."

"Gerçekten bir şey yoktu Mösyö." Yalan söylemekten hoşlanmamıştım, kuzen Moussa'yla çene çalmaktansa Mösyö

Mahamadou'ya yetişmeye çalışmak istiyordum ve bu nedenle konuşmayı hemen bitirmek istemiştim.

"Madam Kantao bana Miriam'ın küçük kız kardeşi hakkında komik bir hikâye anlattı da."

"İyi o zaman, sen de bana anlat o komik hikâyeyi."

"Çok yorgunum Mösyö" diyerek güneşin ısıtmaya başladığı yoldaki hafif deve izlerini takip ederek önüne geçtim.

"Vallahi!" diye söylendi dişlerinin arasından.

Nehre yaklaşıncaya kadar bir daha konuşmadık. Mösyö Mahamadou ve hayvanlarını görmek umuduyla nehrin kıyılarını tarıyordum ki birden bir elin beni çekip geri döndürdüğünü hissettim ve karşımda Moussa'nın sinirli yüzünü buldum.

"Bekle!" dedi, sesini alçaltarak. "Sana sormak istediğim bir şey var." Nedense nefes nefese ve ter içindeydi.

Vücudunun ekşi kokusu çevremi sardı, ondan uzaklaşabilmeyi diledim ama bunu yapamayacağımı biliyordum. Dikkatimi başka yere vermek için, uzaktan gelen maymun çığlıklarını dinledim.

En nihayet kendini topladı. Büyük, kara bir sinek ıslak alnına kondu ve derin bir izi takip ederek şakağına doğru ilerledi. "Ayakkabıları neden aldın?" dedi.

Şaşırmıştım. "Mösyö?"

"Ayakkabıları neden aldın?" diye tekrarladı, beni hafifçe sarsarak. "Başkalarının eşyalarımı karıştırmalarından hoşlanmam!"

"Mösyö, ayakkabıları kendi bohçama koydum çünkü benim taşımamın sizin için kolaylık olacağını düşündüm."

"Hı hı." Sesi ikna olmamış gibiydi.

"Fenerinizi yatağınızın yanına bırakmıştım. Küçük radyoma gelince, onu sadece ödünç almıştınız ve ben de radyo dinlemeyi özlemiştim... Sonra, ayakkabılar bana ait zaten, öyle değil mi?"

Çenemi tutup kaldırdı ve yüzüme baktı, sert değildi ama yine de rahatsız olmuştum. "Onları taşıman iyi. Ama onlar senin değil çocuk. Niamey'e kadar sana gözkulak olacağım, ayakkabı-

lar da benim ücretim olacak. Bunu unutma." Pürtüklü parmağını altdudağımda gezdirdi ve beni bırakmadan önce pis pis gülümsedi. "Radyoyu alıp alamayacağını da bana sorman gerekirdi" dedi.

Sırtım nehre dönük dikilirken, hafifçe titrediğimi fark ettim.

Moussa nehir kıyısına doğru ilerlemeye devam ederken, seslendi. "Hadi gel! Şu Tuareg'i bulalım."

Elimin tersiyle ağzımı sildim ve dönüp ardına düştüm.

31

Ayakkabıların kime ait olduğuna ilişkin tartışma kafamı karıştırmıştı elbette ama çok geçmeden zihnimin en derin kısımlarına çekilmişti bu düşünceler. İleride, Moussa, nehir kıyısındaki bir açıklığa, genellikle çamaşır yıkadığımız yerin sağına doğru gidiyordu. Daha görmeden hayvanın sesini işittik: Sahibiyle çekişen devenin tuhaf boğuk sesi.

Mahamadou Alpha'nın iki devesi vardı; en azından benim bildiklerimin sayısı buydu. Hayvanlardan biri, herhangi bir kadınınkinden çok daha güzel kirpikli, iyi huylu beyaz dişi deve, şimdi ağır yüküyle ayakta, harnup dalları çiğneyerek, sabırla sahibini bekliyordu. Diğeri, daha iri, genç, kahverengi erkek deve, nehir kıyısına yayılıp yatmıştı ve sahibine kolay kolay itaat edecek gibi görünmüyordu.

Biz yaklaşırken Mösyö Mahamadou'nun arkası dönüktü. Kantao'lara gittiğim zamanlarda konuştuğunu ender olarak duymuştum ve konuştuğu zamanlarda da son derece nazik biriydi. Şimdi bu uzun, açık renk tenli, zarif adamın öfkeyle kısa düz bir sopayı hayvanın kaburgalarına dürttüğünü ve ağzına gelen küfürü ettiğini duyunca, ikisinin aynı kişi olduğuna inanmakta güçlük çektim.

"Seni iğrenç piç!" diye bağırdı, hayvan Mösyö Mahamadou'nun elinden kafasını kurtarmaya uğraşarak aniden çekince. "Kalk ayağa işe yaramaz, tembel domuz seni!"

Hayvan cevap verircesine başını yeniden salladı ve öfkeli bir böğürtü daha kopardı. Mösyö Mahamadou sopayla hayvanın kaburgalarını bir kere daha dürttü ama hayvan inatla yatmaya devam ediyordu.

"Yardıma ihtiyacın var mı birader?" diye seslendi Moussa gürültü patırtının arasından.

Mösyö Mahamadou başını çevirip baktı. "Orada kalın!" diye seslendi. "Bu şeytan dölünü nasıl ayağa kaldıracağımı biliyorum!" Bir eliyle hayvanın altdudağını yakaladı ve sonra öteki eliyle hızlı ve becerikli bir şekilde çevirdiği çubuğun ucuna bağlı urganın ilmeğini hayvanın ağzına geçirdi. "Uzak durun!" diye yeniden ikaz etti bizi.

Başka bir şey yapmayı düşünecek halde değildim zaten.

Mösyö Mahamadou sonra çubuğun ucunu çevirmeye devam etti ve böylece urgan çabucak hayvanın lastiksi etine gömüldü. Hayvan öfkeliydi ve bir kez daha böğürdü. Mösyö Mahamadou elinin tersiyle hayvanın boynunu sertçe itip aynı anda ucunda ilmek olan çubuğu sertçe çekerek, devenin boynunu en olmayacak şekilde hem yukarı hem yana doğru zorladı. Ayrıca sandaletli ayaklarıyla hayvanın göğsünü ve kaburgalarını tekmeliyordu.

"Kalk ayağa seni onun bunun.. "

En nihayet zavallı hayvancık zorlanarak ayaklarının üstünde doğruldu ve bunu yaparken sanki içine cin girmiş gibi inledi. Mösyö Mahamadou, urganın ucundaki sopayı sıkıca tutmaya devam ediyordu. Zafer kazanmış bir edayla başını çevirip bize

baktı. Sopayı bir kez daha hızla çekerek, ilmeği çözmeden önce hayvanı kulaklarının etrafından bağladı.

Hata yapmıştı. Daha evvel de huysuz hayvanlar görmüştüm ama birazdan olacaklara benzeyen bir şeyi hiç görmemiştim.

Mösyö Mahamadou yüzünde güzel, geniş bir gülümsemeyle bize döndü. "Bu hayvanlara kimin efendi olduğunu göstermem gerekti" dedi.

"Vallahi! Haklısın!" dedi Moussa.

Fakat belli ki hayvan durumun sonuçlarından hoşnut değildi; çılgınca silkelendi, sonra kumun üzerine buharı tüten devasa bir dışkı yığını bıraktı.

Artık deveye arkasını dönmüş ve yalnızca hayvanın burnuna takılı halkaya bağlı ipi tutmakta olan Mösyö Mahamadou hayvanın ne yapacağını tahmin edemedi: Hayvan daha önce öfkeliydi, şimdiyse çılgına dönmüştü. Şeytani böğürtülerinden birini daha koparark ve bir anda sağa-sola, aşağı-yukarı bükülüp kıvrılarak, sıçramaya, geri çekilmeye başladı. Bir devenin bu kadar hızlı hareket ettiğine daha önce hiç tanık olmamıştım. Devenin hızına uyamadığından, ilkin çılgınca küfrederek çamurların ve sazların arasından nehre doğru sürüklenen Mösyö Mahamadou, nihayet ilmeği yeniden hayvanın ağzına geçirmeyi başardı.

Moussa, Mösyö Mahamadou'ya doğru koşarak, "Nasıl yardım edebilirim?" diye seslendi.

Mösyö Mahamadou nefes nefese kalmıştı. Hayvan da hırıldıyor, pürtüklü dudaklarının iki yanında köpük sızıyor, göğsü kalkıp iniyordu ama inadı kırılmış gibi bir hali vardı, en azından şimdilik.

"Şunu biraz tutun benim için lütfen" dedi Mösyö Mahamadou sopayı işaret ederek ve ilmeği bir kez daha sıkıştırarak. "Biraz nefes alayım."

"Vallahi!" dedi Moussa, sopayı eline gönülsüzce alırken, "Allah göstermesin, sil baştan başlamasın bu hayvan?"

Mösyö Mahamadou püfledi ve başını salladı. "Genç bu deve. Aptal. Arada bir böyle yoldan çıkıyor. Ama artık hale yola gir-

miştir." Bana baktı ve omuz silkti. "Öyle olsa iyi olur yoksa etini köpeklere yediririm!"

Sıkıntıyla gülümsedim. Mösyö Mahamadou'yla pek çok kez karşılaşmıştım ve ondan çok hoşlanmıştım; şimdi onu böyle hayvanını döverken görmek, beni rahatsız etmişti. Birdenbire bu uzun yolculuğun ilk kısmını, ikisini de pek az tanıdığım iki yabancı erkekle yapacağıma aydım.

Büyük erkek deve artık sakinleşmişti, Mösyö Mahamadou'nun benim bohçamı ve sukabağımı devenin yüküne katması fazla zaman almadı. Daha evvel hiç deveye binmemiştim ve biraz kaygılıydım. Erkek deveyi en kötü haliyle görmek beni daha da korkutmuştu ama Mösyö Mahamadou endişelerimi çabucak giderdi. "Hiç merak etmeyin Matmazel" dedi. "Yalnız olmayacaksınız devenin üzerinde."

Moussa çıkınını dişi deveye yüklüyordu. Bana dönerek, "Elbette ki hayır. İstersen burada önümde oturabilirsin" dedi.

Bilemiyorum, Mösyö Mahamadou yüzümün ifadesinden mi anladı yoksa kuzen Moussa'nın talebini kabul etmemesi için başka bir sebebi mi vardı ama hem onun hem de devesinin kötü hallerini görmüş olmama rağmen, kolumdan tutunca rahatladım. "Olmaz" dedi. "Dişi devemin üzerinde üstüne oturmak için yalnızca bir battaniye var oysa burada üstüne rahatça oturabileceğimiz iki oturacak yeri olan rahat bir semerimiz var!"

Sanki gitme zamanının geldiğini hissetmişçesine, sahiplerinin emri üzerine her iki deve de itaatkâr bir şekilde çöktüler. Yuları elinde tutan Mösyö Mahamadou; dişi deveye binmesi için Moussa'ya yardım etti ve erkek deveye binmeden önce beni hayvanın üstüne çıkarttı. Hayvanın sırtındaki kalın örtüden yayılan güçlü koku, anında çarptı beni. Mösyö Mahamadou çubuğuyla devenin boynuna vurdu ve hayvanı teşvik etmek için dilini şaklattı. Derken, güçlü bir silkinmeyle toz kaldırıp tüylerini saçarak yola koyuldu develerimiz.

32

Kamyon durağına varmak günümüzün çoğunu alacaktı. Mösyö Mahamadou'nun develeri çabucak istikrarlı, temkinli bir yürüyüş tutturdu. Önde, kızgın kumlardan yukarda Mösyö Mahamadou'nun bacaklarının arasına tünemiş bir halde, adamla hayvanın yabancı kokularına ve tuhaf, ritmik sallantıya da çok geçmeden alıştım. Ara sıra tavşan uykusuna geçtiğim bile oluyordu, yine de hayvanın hareketlerinin ve görece yabancı adamın yakınlığının daima farkındaydım. Her şeye rağmen kendimi arada kestirecek kadar rahat ve güvende hissediyordum. Etrafa, çölün sonsuzluğuna bakma zahmetine girdiğim zamanlarda da bunun güzel ülkemi görmenin harikulade bir yolu olduğunu anlıyordum.

Mösyö Mahamadou son derece dindar bir adamdı, bu nedenle zaman zaman namaz kılması için mola veriyorduk. Develerin durdurulup bağlandığı ilk bir iki keresinde kuzen Moussa da Mösyö Mahamadou'yu takip ederek benden ve hayvanlardan uzaklaştı ve Mösyö Mahamadou'yla birlikte namaz kıldı. Yolculuğumuzun bu molaları esnasında erkeklerden uzakta durmamın bekleneceğini ve namaz kılmak istiyorsam bunu benden beklenenlere uygun şekilde davranarak yapmam gerektiğini biliyordum. Böylece, içimden Kuran'dan sureler okuyarak ve Allah'tan annemi korumasını niyaz ederek bohçalarımızdan çayı, nane yapraklarını ve plastik bardakları çıkarıyor ve etrafta dolaşarak ateş yakmak için yanımızda getirdiğimiz az miktardaki yakacağa ekleyecek yanıcı şeyler topluyordum.

Çok geçmeden Moussa'nın bu durup kalkmalardan gına getirdiğini, üstünkörü bile olsa namaz kılmak yerine, hayvanlardan birkaç metre uzakta sessizce oturduğunu, sigara içip tükürerek beni gözlediğini fark ettim.

Keşke Mösyö Mahamadou'yla birlikte namaz kılsa diyordum. Ona sırtımı dönmek arzusuyla, bir büyüğe gösterilmesi gereken saygının gereklerini yerine getirmek zorunluluğu arasında gidip geliyordum. İşlerimi yaparken gözlerinin hep üzerimde olduğunu hissediyordum. Bir keresinde çayı hazırlarken bir şırıltı duydum. Kafamı kaldırdığımda Moussa'nın çömeldiğim yerin yakınında işediğini gördüm. Olması gerektiği gibi çömelmişti ve bacaklarıyla *jellaba*sı bir ölçüde mahremiyetini koruyordu ama göz göze gelince ayağa kalktı ve bana doğru silkelendi. Hemen yüzümü çevirdim ve işimle ilgilendim. Fark etmemişim gibi davrandım ama Moussa'nın kıkırdaması tüylerimi diken diken etti. Mösyö Mahamadou'nun onun bu davranışlarını onaylamayacağını biliyordum elbette ama olanlardan kendisine hiç bahsetmedim.

Mösyö Mahamadou içine kapanık biriydi. Devesinin üzerinde giderken, arada bir bize terk edilmiş bir arabayı yahut bir hayvan iskeletini işaret etmesine rağmen, Moussa'yla benim pek farkımızda olmadığı duygusuna kapılıyor, bizim için alışkanlık-

larını değiştirmeye hiç niyeti olmadığını açıkça görebiliyordum. Benimle çok seyrek, Moussa ile ise daha da seyrek konuşuyordu ve her molada iki adam arasındaki gerginlik daha da büyüyor gibiydi.

Güneş alçaldığında ve yumuşak kumlar serinlediğinde develerimiz daha hızlı ilerlemeye ve biz de daha hızlı yol almaya başladık. Namaz molaları seyreldi, karanlığın çökmesi ve yarımayın gökte yavaş yavaş yükselmesiyle zaman duygusunu yitirdim. En nihayet Mösyö Youssef'in kamyon durağındaki yerini çevreleyen gaz lambalarının titreşen ışıklarını uzaktan gördüğümüzde, vakit gece yarısını çoktan geçmiş olmalıydı. Hepimiz rahatlamıştık sanırım, oldukça kolay bir yolculuk olmuştu; özellikle ben çok yorgundum.

Geçen defa Sushie'yle abimi yolculamak üzere buraya gelişimin tersine, ne bir hayat belirtisi ne de iştah açıcı yemek kokuları vardı. Develerden indik ve Mösyö Mahamadou ile Moussa bohçalarımızı bağlı oldukları yerden çözerken, ben karanlıkta birkaç adım yürüyerek hacet giderip rahatlayacak bir yer bulmadan önce gerindim ve biraz su içtim.

Kamyon durağına döndüğümde Mösyö Mahamadou ve develerinin, gecenin serin karanlığında, kumun üzerinde kuzeye doğru yiten izler bırakarak gitmiş olduklarını görerek hem şaşırdım hem endişelendim.

"Burada biraz kalır sanmıştım" dedim, sayvanın altına serdiği battaniyesinin üzerine bağdaş kurmuş oturan, elindeki sigaranın ateşi, silueti üzerinde tekinsiz, yanlış yerde duran bir göz gibi görünen kuzen Moussa'ya.

"Djamaro'dan fazla uzakta değiliz" diye cevap verdi Moussa. "Gün doğmadan oraya varmak istediğini söyledi." Hoşnutsuzca homurdanarak, "Her neyse... Senin Mahamadou Alpha'ndan kurtulduğumuz iyi oldu! Benden bin iki yüz CFA ödememi istedi!" dedi. Sigarasının külünü silkti ve bulunduğum yöne doğru sigara dumanından kocaman, mavi bir bulut üfledi. "Deveyle şu kadarcık yer gelmek için bin iki yüz CFA ha? Adam tam bir şahtekâr!"

"*Toh.*" Bohçamı aldım ve etrafıma bakındım. Mösyö Mahamadou'yu savunmak, bana adil biri gibi göründüğünü söylemek istediysem de sessiz kalmanın daha iyi bir fikir olduğuna karar verip sustum.

Hepsi bu kadardı. Ortada hiçbir hayat belirtisi yoktu. Mösyö Youssef belli ki gece boyunca dinlenmeye çekilmişti. Benim de sabaha kadar, burada, Moussa'yla yalnız kalmam gerekecekti. Bohçamı yere koydum ve çekinerek battaniyemi açtım. Moussa'ya baktım ve ürperdim.

"Soğuk mu kız?" dedi.

"Hayır Mösyö!" dedim bir çırpıda. Bohçamı yastık yapıp yaslandım, sonra küçük, koyu renkli, parlak bir hayvan hızla battaniyeme doğru yürüyünce korkuyla nefesimi tutup geri çekildim.

Moussa hemen yanımda bitmişti. "Akrep!" dedi, dudakları gerilip geri çekilmişti, hafif ay ışığı çürük, sarı dişlerinde dans ediyordu. Diz çökerek belinden küçük, düz bir çakı çıkardı ve serin kumlara eğildi. Hayvanı bıçağıyla çabucak hemen öldüreceğini tahmin ettim. Anneannemden bütün canlılara saygı göstermeyi öğrendiğim ve hayvancağızın yoluna gitmesine memnuniyetle izin vereceğim halde, Moussa'yla tartışmak niyetinde değildim. Hayvanı öldürmek yerine bıçağı yan tutarak hayvanı yere yapıştırdı ve daha ben ne olduğunu anlayamadan sigarasını dehşete düşmüş hayvanın karnına bastırdı. En sonunda hayvancık öldü. Akrep hareketsiz yerde yatıyordu ve Moussa dikilmiş, acımasızca sırıtarak yukarıdan ona bakıyordu.

Keyfini paylaşacak halim yoktu. Çekinerek, "Bize zarar vermezdi herhalde Mösyö..." dedim.

Beni susturdu, ölü hayvana tükürdü ve sonra ayağının kenarıyla üzerine kumla örttü. "Böyle daha güvenli uyursun" diyerek eğildi ve battaniyemi kendisininkinin yakınına çekti. Bundan rahatsız oldum ama hayır diyemedim.

"Öyle aval aval bakıp durma kız!" dedi, "Bohçanı alıp buraya getir ve yerleş. Zaten geç oldu, yarın önümüzde uzun bir gün var."

Bohçamı aldım ve yaklaştım. Daha yere koymadan Moussa bohçayı elimden kaptı. Alelacele çözdü ve hâlâ artık biraz yamulmuş kutusunda duran Katie ve Hope'un ayakkabılarını aldı. "Bunlara ben bakarım artık kız" dedi.

Başımla onayladım. Ben diz çökünce yüzünü yüzüme yaklaştırıp pis pis baktı, sıcak nefesi bir kez daha yüzümü yaladı. Hızlı hareketlerle battaniyemin üzerine çıktım ve sırtım ona dönük, dizlerimi sımsıkı göğsüme çekip yattım.

"Üşürsen söyle" dedi Moussa parmağıyla böğrümü dürterek.

Çabuk sabah olsun diye dua ettim.

Moussa'nın çabucak uykuya dalması beni rahatlattı. Çok uzun bir süre boyunca, annemi düşünerek ve sayvanın üstünde uzanan gökyüzünün güzelliğine hayran kalarak uyanık durdum; gecenin sükunetini bozan tek şey yol arkadaşımın derin horultularıydı. Yüzümü çevirip Moussa'ya baktım: Yüzü bana dönük uyuyordu; büzülmüş ağzının kenarından salyası sızıyordu. Battaniyemi ondan uzağa çekerken uyanmadı.

Alışık olmadığım bir sesle uyandım. Gözlerimi açtım ve henüz yakıcı olmayan güneşi ve yüzümü okşayan hafif rüzgârı aynı anda hissettim. Bir an uyuyakalmış ve kamyonun gelişini ve gidişini kaçırmış olduğumdan endişe ettim ama Moussa'nın eşyaları yakınımda duruyordu, battaniyesi incecik kumla kaplıydı.

Bir grup erkek Mösyö Youssef'in barakasının girişine yakın toplanmış; konuşuyor, tükürüyor ve misvakla dişlerini temizliyorlardı. Birkaçını tanıdım, Goteye'liydiler. Moussa onların arasındaydı. Bana doğru baktı ve sonra beni göstererek fısıltıyla bir şeyler söyledi arkadaşlarına. Adamlar omuzlarının üstünden bakıp gülüştüler. Kızacak zaman yoktu. Birden birinin bana seslendiğini duydum.

"Tekrar merhaba küçük Matmazel. *Mate ni kani?** İyi uyudun mu?"

Kafamı kaldırdım ve Mösyö Youssef'in sabah güneşinden bile sıcak yüzüyle gülümsediğini görerek sevindim.

"Duyduğuma göre başkente gidiyormuşsun?"

* Ng' İyi uyudun mu? (ç.n.)

"Evet Mösyö" dedim, "annem rahatsız, hastanede onu ziyaret edeceğim."

Mösyö Youssef başını kaşıdı. "Evet." Başıyla baraka yönünü işaret ederek, "Evet, kuzeninden duydum. Allah annenin de senin de yardımcısı olsun küçük bacı."

"Teşekkürler Mösyö. Allah büyüktür. Allah sizi de korusun."

Mösyö Youssef başıyla onayladı. "İnşallah. Şimdi kalksan iyi olur Matmazel, kamyon neredeyse gelir."

Kısaca dua ettikten sonra, öteberimi bohçaladım ve kuru hurma ve akdarı lapasıyla çabucak kahvaltı ettim. Abdelkrim ve Sushie'yle geldiğim son zamana kıyasla çok daha fazla sayıda insan toplanmıştı kamyon durağında ama kuşluk vaktine doğru nihayet kamyon geldiğinde, az sayıda yolcusu vardı ve fazla yüklü değildi.

Kamyonun kasasına tırmandık ve rahat bir yer bulmaya çalıştık. Giysi bohçaları, eski aletler, plastik kovalar, leğenler, yakıt tenekeleri, yeni kesilmiş keçi ve koyun etiyle dolu, yırtıklarından keçi ve koyunların bacaklarının fırladığı telislerin arasından geçtim; bir lastik yığınını aştım ve kasanın arka kısmında, sırtımı arka kapağa yaslayarak bir köşeye yerleştim. Moussa, yüzleri örtülü iki kadının yanındaki çuvalların üzerine uzandı. Kamyonun öte ucunda Goteye'li adamlar da yüzlerini çeçeleriyle örtmüşlerdi. Birkaçında güneş gözlüğü vardı. Gözlerini göremiyordum ama beni gözlediklerinden emindim.

Kamyonun ilk silkinişiyle başım arkaya savruldu ve arka kapağa çarptı. Gün boyunca yaşayacağım pek çok rahatsızlığın ilkiydi bu ve içme suyumun azalması, durumu daha da kötüleştirdi. Şoförümüz, herhalde Mösyö Mahamadou kadar dindar biri değildi, buna rağmen namaz vakitlerinde durdu. Ancak o zaman kısa bir süre uyuyabildim. Kadınların ikram ettiği çayı bütün susuzluğuma rağmen geri çevirmiştim. Namaz bittiğinde, hepimiz tekrar kamyona doluşuyor ve yükün arasında en az rahatsız edici konumu bulmaya çalışıyorduk.

Bac Farie'deki feribot iskelesine yaklaşırken, karanlık bir kez daha üzerimize çöktü. Kamyon iskele köprüsünden ağır ağır fe-

ribota geçerken epey bir gürültü patırtı çıktıysa da ben aşağıdaki güvertede neler olduğuna fazla dikkat edemeyecek kadar bitkindim. Yolculuğumuzun hiç bitmeyeceğini düşünmeye başlamıştım. Bu eziyete daha ne kadar katlanmamız gerekeceğini kuzen Moussa'ya sormayı düşündüm; gün boyunca birbirimizle neredeyse hiç konuşmamıştık ve nedense böyle olmasından daha memnundum.

En sonunda engebeli yol, düzgün ve asfalt bir şeride dönüştü ve yol almak epey kolaylaştı; kamyon Niamey'e vardığında artık bitmiştim ve bütün vücudum ağrıyordu. Buna rağmen ayağa kalkıp arka kapağın üzerinden baktım ve görkemli hurma palmiyelerini, Hint hurması ve maun ağaçlarını, yüksek elektrik lambalarını ve yolun iki yanındaki güzel binaların arasında uçuşan yarasa topluluklarını görerek rahatladım, hatta heyecanlandım; ama en çok yakında annemle olacağım için mutluydum.

33

Moussa'nın daha önce gördüğüm evlerin hiçbirine benzemeyen evine yaptığımız kısa taksi yolculuğunu zar zor hatırlıyorum. Alassane'nin evinden bile büyüktü, duvarları sıvalıydı, pencerelerinde parmaklık ve sivrisinekleri dışarıda tutmak için tel örgü vardı. Ev, kapısı olan bir çevirmenin içindeydi ve alanı bizim çevirmeden küçük olmasına rağmen, içinde birkaç yapı daha vardı. Moussa beni bu yapılardan depo olarak kullanılan, eski bisikletler ve bisiklet parçalarıyla dolu birine soktu ve yatağımı sert, toprak zeminin üzerine yapmam gerektiğini söyledi. Sonra beni ailesiyle tanıştırmak yahut içecek bir şey ikram etmek zahmetine girmeden, kendi evine girip gözden kayboldu. Sukabağım boştu ve boğazım kupkuruydu ama öyle yorgundum ki uyumaktan başka bir şey istemiyordum.

Ertesi sabah uyandığımda, başımda genç bir kadının dikildiğini gördüm. İlkin nerede olduğumu anlayamadan, hemen doğruldum.

"Özür dilerim Matmazel" dedim.

"Sen Haoua Boureima'sın" dedi kadın. Soru sormuyordu.

"Evet Matmazel."

"*Je m'appele* Yola"* dedi. "Ve Madam diyeceksin, ben Moussa'nın karısıyım." Fransızca'yı daha önce duymadığım, tuhaf, koyu bir aksanla konuşuyordu. Kapıdan sızan gün ışığı karanlıkta kalan gövdesinin çevresinde bir hale oluşturuyordu ve iyice göremiyordum ama güzel olduğu kesindi.

"Kusura bakmayın Madam" dedim. "Bilmiyordum." Ayağa kalktım ve üstümü başımı düzelttim. Giysilerim toza bulanmıştı ve kendimi kirli hissediyordum.

Yola, baştan aşağıya süzdü beni, "Yıkan ve sonra da eve gel" dedi.

"Tabii Madam" diyerek peşine düşüp dışarı çıktığımda yüzüme çarpan gün ışığı yüzünden gözlerimi kıstım ve bir anda yoğun trafiğin, alışık olmadığım güçlü çiçek kokularının farkına vardım. Ben durunca, Yola da durup seslendi.

"Niye dikilip duruyorsun kız?"

"Özür dilerim Madam" derken konuşmanın bile boğazımı acıttığını hissettim. "Öyle kirliyim ki. Nehir ne yanda, söyler misiniz lütfen?"

Madam Yola kahkahalarla gülerek başparmağıyla omzundan geriyi işaret etti ve "Nehir şu yönde, üç kilometre kadar ötede ama sen burada yıkanabilirsin" dedi. Beni çevirmeden geçirerek büyük evin yan duvarının oraya götürdü. Yerden çıkan ince bir boru, metal kıskaçlarla duvara tutturulmuştu. "İşte" dedi ucuna takılı musluğa hafifçe vurarak.

Ona baktım ama hiçbir şey demedim. Alışık olmadığım sesler ve kokular geliyordu dört bir yandan.

"Daha önce hiç musluk görmedin mi?"

* Fr. Benim adım Yola. (ç.n.)

"Görmemiştim, Madam?" dedim.

Yaklaştı ve musluğu çevirdi. Borudan pırıl pırıl, tertemiz bir su fışkırmaya başladı.

Şimdi gülme sırası bendeydi. Okulda, Mösyö Boubacar bize böyle şeylerin varlığından söz etmişti ama bu kadar harikulade bir şeyi daha önce görmüşlüğüm yoktu. Ben eğilip hiç kanmayacakmış gibi su içmeye başlarken, Madam Yola da plastik bir kova getirdi. Ben kana kana su içtikten sonra, kovayı yarısına kadar suyla doldurdu ve musluğu aksi yönde çevirerek kapattı.

"Eğer ayakyoluna gitmek istersen, şurada. Yıkan da içeri gel" diyerek eve girip gözden kayboldu.

Tek başıma, yavaş yavaş durgunlaşan yüzeyinde sabah güneşinin yansıdığı suya aval aval bakakaldım. Başım yorgunluktan ve zihnime üşüşen düşüncelerden dönerken, sağ tarafta bir hareket dikkatimi çekti. Plastik yeşili bir bukalemun, çevirmenin arkasındaki alçak bir duvarın üzerinde sanki beni gözlemek istermiş gibi durmadan önce, tembelce ilerledi. Avuçlarımla aldığım suyla yüzümü ve boynumu ovalayarak yıkadım, sonra başörtümü çıkarıp yıkadım ve son olarak *pagne*min altından, elimden geldiğince, vücudumu temizlemeye çalıştım. Yıkanmayı bitirdikten sonra evin girişine yaklaştım ve seslensem mi yoksa kapıyı mı çalsam bilemeden, içeriden gelen kap kacak seslerine kulak vererek bir an durakladım. Yemek kokularını duyunca birden aç olduğumu fark ettim.

"Madam?" diye seslendim.

"İçeri gel kız."

Yarı açık kapıyı ittim ve eve girdim. Yola bir ocağın üzerine eğilmiş, büyük bir tencereden kepçeyle *boule* koyuyordu tabaklara. Duvara sabitlenmiş metal bir baca yükselerek tavanda kayboluyor ve odun ateşinden çıkan dumanın odadan çıkmasını sağlıyordu.

Yola odanın öte ucunda duran, etrafında dört plastik sandalyenin olduğu uzun ve dar ahşap masayı işaret etti. Masanın üzerinde bir *La Sahel* gazetesi açık duruyor ve iki sayfayı kaplayan,

iri siyah harflerle yazılmış ÖĞRETMENLER ÜÇ GÜNLÜK GREV ÇAĞIRISI YAPTI manşeti görülüyordu.

Oturdum, acaba yardım etmeyi teklif etmeli miyim diye sıkıntıyla kıpırdanırken, girişin karşısındaki başka bir kapının arkasından gelen bastırılmaya çalışılan gülüşmeler duydum. Yola hiç konuşmadan dönüp bana baktı, tedirgin olduğu yüzünden belliydi. Bir an gücüne gidecek bir şey yaptım diye endişelendim; ama sonra birkaç adım yaklaşarak sertçe, "Madam! Mösyö!" diye seslendi.

"Ne var?" diye bağırdı Moussa ters ters.

"Yemek hazır."

Yatak odası olduğunu sandığım odadan sesler gelmeye devam etti. Sırtı bana dönük olmasına rağmen Yola'nın rahatsızlığının arttığını fark edebiliyordum. Kap kacağı tıngırdatmaya devam etti. Bense sessizce, gergin bir şekilde, odayı inceleyerek oturmayı sürdürdüm. Giriş kapısının yanı sıra, başka odalara açılan iki ahşap kapının daha bulunduğu havadar bir odaydı. Biraz karışık olmasına rağmen hoşuma gitmişti. Canlı bir mavi ve boyanmıştı ve boyaların bazı yerlerde fena halde pul pul dökülüyor olmasına rağmen, hoş bir yer olduğunu düşündüm. Duvarın önünde tencere, kova ve karton kutu dizilerinin yanı sıra, üzerinde Dunlop yazısı bulunan eski püskü bir metal plaka da vardı. Kare şeklinde küçük bir percereden odaya giren sabah güneşinin ışınları, tozlu ayaklarımın ve plastik terliklerimin üzerine düşüyor, onları altın bir ışıkla çevreliyordu. Arkamda, sağ tarafta taş kesilmiş küçük bir koyun sürüsü gibi, çeşitli plastik sandalyeler, rastgele bir köşeye yığılmıştı. Bacanın solunda Cumhurbaşkanı Mainassara'nın bir portresi asılıydı, babamın evindekinden küçüktü ve siyah bir çerçevenin içindeydi. Altındaki çivide Abdelkrim'in anneme verdiğine benzeyen bir Agadez Haçı asılıydı.

Tam Madam Yola ile bir sohbet açmaya niyetleniyordum ki kuzen Moussa, kulağının arkasında yanmamış bir sigara, odaya girdi. İlkin karısına, sonra bana baktı, cık cık etti ve başka tek söz etmeden oturdu.

"Mösyö" dedim.

Esnedi, bir şeyler mırıldandı ve sonra dişlerini karıştırmaya başladı.

Yola sofraya yemek koydu ve odadan çıktı.

"Madam Yola'ya yardım etmen lazım kız" dedi Moussa.

Tam bunu memnuniyetle yapacağımı söylemek üzereydim ki odaya yaşlıca bir kadın girdi ve Moussa'nın yanına oturdu. "Demek kuzenin Haoua bu?" dedi. Tanıştırılmamıştık ama onun Moussa'nın ilk karısı Doodi olduğunu biliyordum; annem ondan sık sık bahsederdi ve insanlar hakkında kötü konuşan biri olmamasına rağmen Doodi'den pek sevgiyle söz etmezdi.

Ayağa kalktım ve Madam Doodi'ye cömert evsahipliği için teşekkür ettim ve bana gösterdiği incelik için Allah'tan onu korumasını diledim.

"Bana teşekkür etme" dedi, kemikli elinin bir işaretiyle beni susturarak ve kocasından yana soğuk bir bakış atarak, "geleceğinden haberim bile yoktu."

"Dükkânı açayım bir, onu hemen Abdelkrim'e götüreceğim" dedi Moussa, "söyledim sana."

Madam Doodi cevap vermedi. Onun yerine beni baştan aşağı iyice süzdü ve yemeğini yemeye başladı.

Köyümüzde geleneksel olarak kadınlar ve erkekler birlikte yemek yemezlerdi, mecburen hep birlikte yemek yenildiği de olurdu fakat buradaki teklifsiz ortam beni tedirgin etmişti. "Ye" dedi Moussa, plastik bir tabağı bana doğru iterek.

"Teşekkür ederim Mösyö, yemeğimi alıp dışarı çıkayım mı?"

Sorumu bir hareketle savuşturdu ve avuç dolusu akdarı lapasını ağzına doldurarak yemek yemeye devam etti. "Evimi beğendin mi?" diye sordu ağzından yemek parçaları saçarak.

"Çok güzel bir ev Mösyö, çok zengin olmalısınız."

Güldü. "Bisiklet dükkânım Niamey'de bayağı meşhurdur. Ailemin karnı tok. Ama çocuksuz bir adam tam anlamıyla zengin sayılmaz."

Çocukları pek seven biri görünmediğinden, böyle söylemesini tuhaf bulmuştum.

Madam Doodi somurtarak dişlerinin arasından "Vallahi!" diye homurdandı.

Evde çocuk olduğuna dair bir işaret yoktu; ama olabileceği düşüncesi nedense beni rahatlattı. "Çocuğunuz var mı Madam?" dedim.

Moussa cık etti. Doodi'nin karnını dürterek, "Bu kısır! Ama Yolam bana pek çok çocuk doğuracak."

Sanki çağrılmış gibi, Yola kapıdan girdi ve odayı geçerken bir anlığına göz göze geldik. Moussa uzandı ve kalçalarına yapıştı, Yola çığlık atarak dışarı kaçınca da iki eliyle masaya vurarak kahkahalarla gülmeye başladı.

Gözümü boyanmış beton zemine diktim, alışık olmadığım bu yerde, tanımadığım insanların arasında rahatsız ve endişeliydim. İyice ovulmuş eski ahşap masanın karşısında oturan Doodi'nin hoşnutsuzluğunu hissediyordum, bir anlığına baktım.

Yaşlı kadının yüzünde pek değişiklik yoktu ama gözlerindeki öfke gözden kaçacak gibi değildi.

34

O sabah kuzen Moussa'nın evinden ayrıldığım için çok memnundum. Yola'ya bulaşıkları yıkaması için yardım etmiş, çevirmeyi geçip yattığım depoda *pagne*mi değiştirmiş ve eşyalarımı almıştım ki birinin beni çağırdığını duydum. Moussa, gittikçe şiddetlenen güneşten korunmak için bir gölge bulmak için beyhude bir çabayla birbirine sokulmuş birkaç koyun ve keçinin etrafını çeviren çitin yanında, birbirine girmiş bir grup bisikletle cebelleşiyordu.

"Gel de bana yardım et çocuk!" dedi.

Hemen koştum ve Moussa karman çorman pedal, dişli ve zincirleri ayırmaya çalışırken, ben de büyük, hafif dökümtü, siyah bir bisikleti gidonlarından tuttum.

"Bisiklet sürebilir misin?" dedi, sesinde hoşnutsuz bir tınıyla.

Başımı salladım, "Hayır Mösyö, üzgünüm" dedim. Bir bisiklete en çok yaklaştığım an, Abdelkrim'in tel askıdan benim için yaptığı oyuncağı elime aldığım zamandı.

Moussa cık cık etti ve elindeki ikinci bisikleti gelişigüzel henüz içinden çıkarmış olduğu yığına geri bıraktı.

"Vallahi!" diye tısladı, kalın çerçeveli bir güneş gözlüğünü burnunda geri iterek. "O zaman benim bisikletime binmen gerekecek." Siyah bisikleti benden aldı ve çevirmeyi geçirip giriş kapısının yanındaki duvara dayadı. Hor kullanılmış ve bakımsızlığı ortada olmasına rağmen, kirli tekerlekleri ve kadrosunda yer yer soyulmuş altın rengi hanflerle *Tianjin Flying Pigeon** yazılı çok güzel bir bisikletti.

"Mösyö" dedim, "abimi görmeye mi gidiyoruz?"

Moussa bej renkli temiz gömleğinin göğüs cebini sabırsızca karıştırdı. "Abinle konuştum. Bu sabah ilerleyen saatlerde bizimle Grand Marché'de** buluşacak. Dişlerinin arasına bir misvak koydu, gözlüklerini yeniden düzeltti ve bacağını ustaca bisikletin üzerinden aşırdı. "Acele et" dedi, "Daha dükkânı açmam gerek."

Abimle ilgili haber beni çok mutlu etmişti ama daha ne olduğumu anlayamadan, Moussa uzandı, kolunu belime doladı ve beni çekip bisikletin kadrosunun üzerine oturttu; bacaklarım boğazlanmış bir hayvanın bacakları gibi, Moussa'nın sol ayağının üstünde sallanıyordu. Bisikletin alışık olmadığım hareketinden korkarak, gidonlara yapışıp kendimi sağlama almaya çalıştım. Moussa, iki kolu iki yanımda, öne eğildi ve pedallara bastı ve çok geçmeden, korkutucu ve sağır edici bir dolmuş, kamyon, motosiklet, bisiklet, deve ve at arabası keşmekeşine karışıp Bağımsızlık Bulvarı'nın*** sert ve düzgün yüzeyine çıktık. İleride, Kongre Sarayı ve Gaweye Oteli'nin arkasında, nehrin iki yakasını bağlayan ve üzerindeki daha sakin trafikle devasa bir hayvan gibi gö-

* Tianjin Uçan Güvercin. (ç.n.)
** Fr. Büyük Pazar. (ç.n.)
*** Fr. Boulevard de l'Independence. (ç.n.)

rünen muhteşem Kennedy Köprüsü'nü ilk kez gördüm. Devasa köprünün üzerinde, başlarının üzerinde mal ve eşya taşıyan yayalar akıyordu. Trafik Gaweye ve Yukarı Niamey'e doğru sıkışıyor, bu büyük lastik ve toynak izdihamı, çevremizdeki tuhaf görünüşlü sarımsı gri renkli binaların alt kısımlarına yapışan ince bir toz tabakasını tekrar kaldırıyordu. Yukarılarda, Niamey'in puslu göğüne yükselen ve kalabalıkları çağıran uhrevi camiler misali, kutu şekilli çok sayıdaki devasa yapının üzerinde anlamını bilmediğim kocaman siyah-beyaz tabelalar (Sonara, El Nasr, Citibank) vardı.

Birkaç dakika sonra, popomdaki rahatsızlığa ve Moussa'nın kulağımın dibindeki kötü kokulu nefesine rağmen biraz rahatladım; ısınmış asfalt yol altımızda akar ve serin hava yüzümü yalarken, bir araya geldiğimizde annemin nasıl görüneceğini hayal etmek için kendime Moussa'nın göğsüne yaslanma izni verdim.

Kennedy Meydanı'ndan Uranyum Caddesi'ne saptık ve Ouezzin-Coulibaly Caddesi boyunca, gümbür gümbür geçen askeri cemseler nedeniyle bir ara durarak, kuzeye yöneldik.

Asker kalabalığının arasında abimi görmek umuduyla, boş yere boynumu uzatıp durdum.

Yol kenarlarına dizilmiş bir alay demirci ve zanaatkâr, işlerini yapmaktaydı.

Moussa ağzındaki artık iyice ezilmiş ve ıslanmış misvakla solunu işaret ederek, gururla "Ulusal Müze" dedi ve bir grup seyrek pazar tezgâhının arasından geçerken, yansıyan güneş ışığı dikkatimi binanın yan tarafında yükselen bazı geniş metal panellere çekti. Bunların ne olduğunu soracaktım ki bisikletin gidonunu bırakıp burnumu tutmama yol açan berbat bir koku dikkatimi dağıttı.

"Hayvan kokusu var burada Mösyö" dedim, yüzümü görsün diye başımı çevirerek.

"Hayvanat bahçesi" dedi nefes nefese. Burnunun ucunda bir ter damlası, pedal çevirmeye devam ediyordu.

Başka binalar geçtik: Nijer Havayolları, U.T.A., Nijerya Havayolları, Afrika Havayolları. Bazıları, her ne kadar bu imkânsız olsa da camdan yapılmış gibi görünüyordu. Acaba burası Abdelkrim'in bana söz ettiği yer midir diye düşündüm, hani şu çocuk felçli kardeşlerin dans ettiği yer. Bisikletin üzerinde giderken, Moussa'nın kolunun kâh altından kâh üstünden şaşkınlıkla birbiri ardından gelen bu tuhaf görüntülere bakıyordum. Burada, geleneksel giysiler içindeki insanların ve pejmürde dilencilerin arasında, batılı usule göre giyinmiş kadınlar ve erkekler kocaman kapılardan girip çıkıyorlardı. İlerledikçe, bunaltıcı hayvan dışkısı kokusunun yerini, Moussa'nın artık tanıdığım kokusuyla karışan ağır bir idrar kokusu aldı. Dağ gibi bir başka beton binanın eteklerinde bir grup teneke baraka görülüyordu. Bakımlı çimen ve asfalt şeritleri, üzerine çöpler saçılmış portakal renkli toprağı kesiyordu.

Tam Nasser Caddesi'ne dönmeden önce, Rivoli Oteli'nden hemen önce kuru ve kulak tırmalayan bir ses Moussa'ya bağırdı. "Patron!"

Yolun karşısına baktım ve kuzenime seslenen adamın görünüşü karşısında dehşete düştüm: Yaşlıymış gibi görünmemesine rağmen, uzun bir değneğe dayanarak kamburunu çıkarmıştı. Çok uzun bir zamandır yıkanmadığı belli yırtık pırtık bir *jellaba* giymişti. Harap dudaklarından çıkan Hausa dilinde kısa bir selamla yeniden seslendi.

Moussa adamın selamına karşılık verdi ama uzanmış elinin yanından yavaşlamadan geçip gitti.

"Kimdi o Mösyö?" dedim, gözlerimi adamdan alamadan.

"Adı Gado" dedi Moussa. "Rivoli'nin çevresinde dolaşıp fahişeler ve pezevenklerden bir şeyler dilenir ve *cadeaux** için *anasara*ların başının etini yer, aslında zararsız biridir."

Nasser Caddesi'nden dönerken, omzumun üzerinden geriye doğru baktım. Daha önce kendi köyümde de kötü beslenmiş insanların sararmış saçlarını görmüştü ama bu hastalık tarafın-

* Bir Bağış. (ç.n.)

dan yarısı yenmiş o burunsuz yüzdekiler kadar boş bakan gözlerle asla karşılaşmamıştım. Gado gözden kaybolurken, hayatım boyunca bu kadar yalnız birini hiç görmediğimi düşündüm. Acaba aile sevgisini hiç tatmış mıdır merak ettim.

Moussa'nın dükkânının tabelası Kennedy Köprüsü civarında gördüklerime hiç benzemiyordu. Nasser Caddesi'nden küçük bir yan sokağa sapmıştık ve Moussa bisikletini yorgun görünümlü, tek katlı, yeşil boyalı bir binanın önüne çekmişti.

"İşte burası" dedi.

Hemen bisikletten indim, vücudumun yeniden kan pompaladığı bacaklarım ve kalçalarım zonkluyordu.

Moussa'nın dükkânının ufalanan duvarına çivilenmiş paslı tenekeden bir kapının üzerinde, beyaza boyanmış dörtgen bir tahtanın üzerinde beceriksizce boyanmış bir bisiklet resmi ve *a vendre** yazısı vardı. Bisikletin altında, yine siyah ve daha küçük harflerle Boureima adı yazılıydı. Niamey gibi büyük bir şehirde, bir dükkânın tabelasında kendi soyadımı okumak tuhaftı.

Moussa kapı boyunca uzanan bir demir çubuğun üzerindeki büyük bir kilitle uğraşırken, durdu. Birden benimle konuşmakta olduğunu fark ettim. "Aval aval neye bakıyorsun öyle kız?" dedi.

"Tabelanıza bakıyordum" dedim.

"Beğendin mi?"

Omuz silktim.

Moussa çoktan açılmış ve çalışmaya başlamış bitişik dükkânı işaret etti: Bavullar, çantalar, çaydanlıklar, mataralar, kovalar, gaz lambaları ve futbol topları hep birlikte giriş kapısının çevresinde düzenli bir şekilde sergilenmiş ve hasırların üzerine dizilmişti. Böyle bir sergileme bizim Mösyö Letouye'nin pek hoşuna giderdi diye düşündüm.

"Tabelayı arkadaşım Mösyö Emmanuel Kountche yaptı benim için" dedi Moussa. "Okuma yazma bilir, senin gibi." O konuşurken, her iki elinde kocaman birer bavul olan, koltukaltlarına daha küçük birer bavul sıkıştırmış, göz alıcı mavi bir *jellaba* giymiş gözlüklü, beyaz takkeli bir adam bitişik dükkândan çıktı.

* Fr. Satılık. (ç.n.)

Moussa'nın adam ve benim hakkımda söylediklerimiyle iltifat etmek niyetinde olmadığından emin, gözlerimi kaçırdım. Mösyö Kountche'nin kendi tabelasını çok daha büyük bir özenle yapmış olduğu gözümden kaçmadı: Onun tabelasında da sattığı malların resmi vardı ama adı düzgün ve kalın harflerle yazılmıştı, oysa kuzen Moussa'nın tabelasındaki harfler akmış ve Boureima adının son iki harfi köşeye sıkışmıştı.

"Hey! Emmanuel!" deyi seslendi Moussa, Mösye Kountche eğilmiş, dükkânın önünde mallarını keyfine göre düzenlerken.

Bavulları yerine koyduktan sonra, Mösyö Kountche doğruldu ve gözlüklerini düzeltti ama bizden tarafa pek bakmadı. Bir taksi şoförü tozu dumana katarak geçerken klaksonunu öttürdü ve Mösyö Kountche adamı tanıdığını belli ederek el salladıktan sonra dükkânına girip gözden kayboldu.

Bir an Mösyö Kountche'nin Moussa'yı duymamış olabileceğini sandım ama kuzenim başını sallayıp cık cık edince, kim bilir Mösyö Kountche'yi gücendirecek ne yaptı diye düşündüm. Nedense, gücenik kişinin Moussa olabileceği hiç aklıma gelmedi.

Moussa kapıyı açarken, Adamou'dan fazla büyük görünmeyen, bir gözü yaralı ve hafifçe topallayan genç bir adam tozlu yolu geçerek bize yaklaştı.

"*Ça va*, Mösyö?" diye bağırdı. "*Ça marche*?"* Yüzünde, umutsuzca bir gülümsemenin arkasına saklamaya çalıştığı hissi veren samimi ve korkmuş bir ifade vardı.

Moussa yüzünü ekşiterek genç adama döndü. "Saat kaç farkında mısın sen geri zekâlı?"

Genç adam boynunu bükerek, yalvarırcasına ellerini açıp Moussa'ya doğru uzattı. "Mösyö" dedi, "babam hasta. Sebzeleri pazara götürmesi için anneme yardım etmek zorunda kaldım."

Yüzü öncekinden bile sert, "Sana daha önce de söyledim. Senin dertlerin benim umurumda bile değil! Ben sana ananın işlerini göresin diye para ödemiyorum! Eğer bu işi istiyorsan, doğru düzgün yap!" Şimdi gerçekten bağırmaya başlamıştı. "Ben

* Fr. Her şey yolun da mı? (ç.n.)

yokken, herhalde, canın ne zaman isterse o zaman açtın dükkânı, öyle değil mi?"

"Hayır Mösyö!"

"Kontrol etmeyeceğimi sanma!"

Genç adamın yüzünde özür dileyen bir gülümseme belirdi ve aksayarak bizi geçip bisiklet dükkânının loşluğunda gözden yitti.

"Stokları da kontrol edeceğim!" diye bağırdı Moussa elemanına.

"Ama Mösyö ben ne emir verildiyse ona uydum" dedi genç adam, eski püskü kırmızı bir bisikleti dışarı çıkarırken. "Her günün sonunda parayı Madam Doodi'ye götürdüm."

Moussa öfkeyle söylendi. "Bana söyledi ama senin iyiliğin için umarım her şey yolundadır burada. Şimdi yedek anahtarı da bana geri verebilirsin artık."

"İki yeni Raleigh ve bir tane kullanılmış Hangzou sattım Mösyö!" dedi genç, şortunun ceplerini karıştırarak.

Sabırsızca başını sallayarak "Tamam, tamam. Çok iyi" dedi Moussa ve çocuğun elinden anahtarı kaparak bana döndü. "Sen burada kal ve bu serseme yardım et. Benim yapmam gereken bazı işler var!"

"Beni abime ne zaman götüreceksiniz Mösyö?" diye seslendim ardından, o Nasser Caddesi'ne doğru yola koyulurken.

"Döndüğüm zaman!"

Kendimi tuhaf ve güvensiz hissederek genç adamın karşısında dikildim. Birkaç saniye sonra, ayağını sürüyerek bana doğru geldi ve elini uzattı.

"Matmazel. Benim adım Jakob." Alnından başlayıp kaşını keserek azgın bir nehir ağzı gibi, rengi değişmiş göz çukuruna açılan, derin ve uzun yaraya rağmen güzel bir yüzü olduğunu düşündüm.

"Ben Haoua" dedim elini sıkarak.

Gülümsedi, sonra geri çekilerek bana baktı. Yüzüne dokunarak, "Bu sizi rahatsız ediyor mu Matmazel?" dedi.

Aldırmazca omuz silktim. "Nasıl yaralandınız?"

"Bisiklet sürmekte, satmakta olduğu kadar iyi değilim diyelim! Hoş amcanız bu fikrime katılmayacaktır ya!.."

Güldük.

"Moussa amcam değil. Babamın kuzeni" dedim.

"Anladım."

"Size pek adil davranmıyor galiba?"

"O kadar da kötü değil. Daha kötüleri için çalıştığım oldu."

"*Toh*." Tekrar Jakob'un yarasına baktım. "Yaranızı bir doktora göstermeniz gerekmiyor mu?" dedim.

Başparmağıyla işaret parmağını bana doğru uzatıp birbirine sürterek, gözlerini devirdi. "Vallahi! Doktora kimin parası yeter ki? Düzelirim. Allaha şükür ki hâlâ görebiliyorum." Elini dizine vurarak, "Bacağımı kaybetmediğim için de şükrediyorum. O zaman işte başım gerçekten belada olurdu."

Dükkâna geri girip gözden kayboldu ve kısa bir süre sonra, bir başka bisikletle dışarı çıktı; bu seferki pırıl pırıl yeni bir modeldi. "Biliyor musunuz Matmazel" dedi, yüksek Citibank binasından tarafı işaret ederek. "Orada çok kazalar gördüm. Bacağı kırılan bir bisiklet sürücüsü yahut yayanın bacağını kestirmekten başka çaresi yoktur!"

Düşüncesi bile tüylerimi ürpertmişti. Jakob'a Moussa'nın stoklarının geri kalanını dışarı çıkarıp sergilemesi için yardım etmeye koyuldum. Dükkân küçük, karanlık ve dağınıktı. Dükkânın alışılmadık lastik kokusu, dışarının idrar kokusundan sonra hoş bir değişiklik olmuştu.

Bütün duvarlarda seleler, lastikler, pompalar, dişliler, zincirler ve yağ tenekeleriyle dolu raflar vardı. Jakob katlanmış büyük, ahşap bir tabelayı içeriden çıkardı ve dükkânın önüne koydu. Her şeyi Moussa'nın istediği gibi yerleştirdikten ve satışa hazırladıktan sonra, bir gaz sobasını yaktı ve bana tatlı çay sundu. Dışarıda iki plastik taburenin üzerine oturduk ve daha henüz tanıştığım bu çocuğa Wadata, abim Abdelkrim ve zavallı annemin zor durumunu bir bir anlattım.

Plastik bardağını yere koydu ve yaralı suratında ciddi bir ifadeyle "Matmazel" dedi, "sizin ve aileniz için dua edeceğim."

Teşekkür ettim. Tam ben de onun ailesiyle ilgili sorular soracaktım ki Moussa, dudaklarının arasından sarkan bir sigarayla yeniden ortaya çıktı. Jakob hemen ayağa fırladı ve yırtık tişörtünün yenleriyle deli gibi yeşil Hagzhou bisikletin gidonlarını parlatmaya koyuldu.

Moussa kocaman bir sigara dumanı bulutu salıverdi ve cık cık etti. "Hey!" diye seslendi.

Jakob manasız ve takdir edilmeyen işinden başını kaldırıp baktı.

"Ben kızı Grand Marché'ye götürüyorum" dedi, beni işaret ederek. "Sen burada her şeyin gerektiği gibi olmasını sağla. Biraz önce Mösyö Djennbe'yle konuştum, aracını bu sabah almak istiyor."

"*Toh*" dedi Jakob, "Kendisi için hazır etmiştim Mösyö" Sonra bana döndü, "Allah ailenizin yardımcısı olsun. *Kala a tonton*."

Jakob'a teşekkür ettim ve Moussa'nın peşine düşüp yeniden Nasser Caddesi'ne çıktım.

Özgürlük Bulvarı,* Niamey'in meşhur Grand Marché'sinin önünden geçen, güzel, geniş ve düz bir yoldur. Moussa'nın ardından yavaş yavaş yürüdüm; ona yakın kalmaya çalışıyor ve biraz korkuyordum çünkü hepsi pazara doğru giden bir insan kalabalığıyla çevriliydik. Yolların iki yanına, her renk ve biçimde yüzlerce çanak çömlek dizilmişti. Bir satıcı ayaklarından birbirine bağladığı bir grup canlı tavuğu bisikletinin gidonuna asmış, pazara doğru pedal çeviriyordu. Başının üstündeki kahverengi bir kâğıdın üzerine konulmuş iri et parçaları taşıyan bir başkası bisiklete ayak uydurmaya çalışarak yanı sıra koşuyordu. Kadın grupları, başlarının üzerinde sepetler, sukabakları yahut kumaş bohçaları olduğu halde kalabalığın içinde kendilerine yol açmaya çalışıyorlardı. Zayıf, uzun boylu bir adam gözlerine ve alnına çok sayıda koyu renkli güneş gözlüğü takmış vaziyette yolumuzu kesti ve elindeki malları uzattı. Moussa dişlerinin arasından söylenerek adamı itti. Adam kalabalığa karışıp kaybolurken, kahkahalarının satıcıların *Solani* ve Coka

* Fr. Boulevarda de la Liberte. (ç.n.)

haykırışlarına karıştığını fark ettim ve acaba bana mı güldü diye düşündüm.

Ouezzin-Coulibaly Caddesi'yle Özgürlük Caddesi'nin kesiştiği yerde trafik adeta durmuştu; koca aileler taksi ve kamyonetlerden mallarını indiriyor ve Grand Marché'ye çıkan hafif yokuştan yukarı sürüklemeye başlamadan önce yere koyuyorlardı. Öfkeli sürücüler klaksonlarını öttürüyor, yayalar bisikletlilere küfrediyor, kimsenin aldırmadığı hayvanlar anırıyor, ciyaklıyor ve böğürüyordu.

Başının üstünde, bir iple birbirine bağlanmış rengârenk kovalar, leğenler, çaydanlıklar ve kaplarla pazarın ortasına doğru ilerleyen bir oğlanı takip ettik. Bir şey satın almak isteyen yaşlı bir kadın çocuğu durdurdu ve başını üzerindeki renkli yığını yere indirişini izledi. Çocuk mavi bir kovanın ipini kesip yığından ayırmaya çalışırken, yığının yüksekliğinin çocuğun çenesine ulaştığını fark ettim. Acı biber, fasulye, biber ve akdarı tezgâhlarını geçtik. Üzerinde "BM" (Birleşmiş Milletler) damgası olan çuvallar dolusu pirinç, bebek maması, Nescafé, Lipton çayı kutularıyla dolu masalar gördük. Kadınlar taze yerfıstığı ezmelerini ustaca kavanozlara dolduruyordu. Mavi gri renkli et dilimlerinin üzeri kocaman karasineklerle kaynıyor, pejmürde kılıklı küçük çocuklar dileniyorlardı.

Tek bacaklı bir bisiklet sürücüsü koltuk değneğine dayanarak isportada sigara ve kibrit satıyordu. Sinirli bir jandarma kalabalığı yararak ilerliyor, yol açmak için sopasını sağa sola sallıyor; önünde, benim yaşlarımda, gözleri korkudan fal taşı gibi açılmış bir oğlan çocuğu zikzaklar çizerek kaçmaya çalışıyordu.

"Şu hırsızı yakalayın!" diye bağırdı jandarma, çocuk yürüdüğümüz yolda ileri atılırken, kaçanın ve kovalayanın ekşi kokuları Grand Marché'nin kokularına ve baskın idrar kokusuna karışarak bir an havada asılı kaldı. Birden ölmüş zavallı anneannemin korkunun kokusunun duyulabileceğini söylediğini hatırladım. Haklıydı.

"Oğlan çok büyük tehlikeye atmış kendini" dedi Moussa. "Eğer yakalarlarsa, elini keserler!"

Hırsızlık Wadata'da büyük bir sorun değildi, belki de bunun sebebi köyümüzün başka bir sürü sorunu olması ve ayrıca herkesin herkesi tanıması, birbiri hakkında çok şey bilmesiydi. Öte yandan bütün hayatım boyunca büyük şehirlerdeki suç ve ceza konusunda böyle şeyler işitmiştim. Söylenenlerin doğru olup olmadığından emin değildim. Böylesine zenginliklerle dolup taşan bu kadar güzel bir şehirde, aynı zamanda bu kadar yoksulluğun olmasına şaşıp kalmıştım. Çocuk belki de sırf kendisi ve bütün ailesi aç olduğu için çalmıştı. Öyle bile olsa yaptığı doğru değildi, biliyordum ama yine de o çıplak ayaklarıyla toz kaldırarak pazar yerinin batısında ışıldayan Fransız süpermarketinin ardında, kalabalığın arasında kaybolduğu zaman, ben yakalanmasın diye gizlice dua ettim.

Üzerinde plastik bardaklar, cam su bardakları ve çiçek desenli mataraların bulunduğu yüzeyi pürüzlü uzun bir masaya varıncaya kadar, bu curcunanın içinde yavaş yavaş ilerlemeye devam ettik. Kapalı beyaz renkli bir römorkun bağlı olduğu külüstür bir üç tekerlekli bisiklet masanın yanına park edilmişti. Yan tarafta büyük, kara bir çaydanlık kaynıyor, açık ocaktaki ateşin üzerine taşıyordu. Ufak tefek, yaşlı ve buruşuk yüzlü bir adam römorktan başka mallar çıkarıp masanın üzerine dizmekle meşguldü. Keçeleşmiş bembeyaz saçları (Katie ve Hope'un fotoğrafındaki kar kadar beyazdı saçları) buruşuk, köselemsi suratıyla uyumsuzdu.

Moussa durdu ve omzumu dürttü. "Şu yaşlı tekeyle tanışana kadar bekle!" dedi. Niamey'de hiç kimse ihtiyar Nouraddin gibi martaval atamaz." Buruşuk suratlı adam başını kaldırıp bizi selamladı. Derin kırışıklıklarına, yaşlılıktan ve tozdan akları sararmış gözlerini, bakışlarını donuklaştıran ince, sulu bir tabaka kaplamasına rağmen yüz ifadesi sıcaktı. Bu sıcaklık kendini geniş bir gülümseme ve dişsiz bir ağızla gösterdi.

"Merhaba, merhaba dostlar" dedi yaşlı adam, ahşap bir sırayı çekip oturmamızı işaret ederek.

Moussa yaşlı adamın uzattığı eli sıktı ve konuşmaya başladılar:

"Mösyö Nouraddin?"

"Tera'dan döndünüz mü Mösyö!" Yaşlı adam Moussa'nın elini aşağı yukarı sallamaya devam ediyordu.

"Döndüm ya."

"Ve Allah'ın izniyle ailenizi sağlık ve afiyette buldunuz?"

"Öyle."

Acaba Moussa zavallı annemi unutmuş muydu yoksa aslında onu ailesinden biri saymıyor muydu merak ettim.

"Elhamdülillah!" dedi yaşlı adam. "Allah bağışlayıcıdır! Allah büyüktür!" Adamın gülümsemesi kuzenimin sinirlendiriyor gibiydi.

"Allah büyüktür!" diye tekrarladı Moussa, gözleri yaşlı adamın başıyla ayakları arasında gidip gelerek.

"Öyle. Öyle." Köseleye benzeyen elleri Moussa'nın elini sıkıca kavramaya devam ediyordu. Moussa onu bana bakmaya adeta zorlayıncaya kadar da bırakmadı. "Ooo, bu zarif genç hanım da kim?"

"Bu Tera'nın Wadata köyünden kuzenim Haoua" dedi Moussa. "Haoua, bu da Mösyö Nouraddin."

"*Fofo*. Merhaba küçük hanım" dedi Mösyö Nouraddin.

"Mösyö. *Foyaney* "

Gülümseyerek dikkatle beni incelerken, başını sallıyor, keçeleşmiş saçları hızla aşağı yukarı hareket ediyordu. "Güzel bir kız. Kesinlikle güzel bir kız!"

Mösyö Nouraddin etrafımızda işleriyle uğraşırken, biz de eski püskü masanın başına oturduk.

Moussa kendisi için bir Nescafé sipariş etti, masanın üzerine bir paket sigara ve kibrit koydu, sonra gömlek cebini karıştırarak çok güzel bir cep telefonu çıkardı; böylesine güzel bir şeyi ancak çekirge istilası bütün akdarı ve süpürge darısı hasadımızı mahvettikten sonra vali yardımcısı, maiyetindekilerle Wadata'yı ziyaret ettiği zaman şöyle bir görmüştüm köyde çalımla yürümüş *griot*larımızın, yaşlılarımızın ellerini sıkmış, söylenenleri onaylamış, sözler vermiş ve açıklamalar yapmıştı. Moussa bir

kibrit çakıp sigarasından derin bir nefes aldıktan sonra Mösyö Nouraddin'i işaret ederek, "Tam bir sanatçı bu adam. İki eli kanda olsa, şafak vaktinden gece yarısına kadar buradadır."

Yaşlı adamın, parmaklarını yakmadan bir bardağı sıcak suya daldırıp dolduruşunu izledim. "Küçük hanım için bir çay istersiniz belki?" diye seslendi ateşin yanından.

Boğazım kurumuştu gerçekten de ama ben kendi adıma cevap veremeden, Moussa atıldı.

"Gerek yok. Abisinin gelmesini bekliyoruz."

"*Toh*."

"Abdelkrim doğrudan buraya mı gelecek?" dedim.

"Belki."

"Onunla konuştunuz mu?"

"Gelecek dedim kız!" sesinin tonu sertti.

Bir an susayım diye düşündüm ama yapamadım. "Abim annemden bahsetti mi Mösyö?"

Mavi dumanlar üfleyerek çıkıştı. "Vallahi! Gelecek. Dedim ya." Masanın üzerindeki cep telefonuna bir fiske vurdu, telefon eşek arabasının tekerleği gibi birkaç kez döndü. Sonra iç geçirdi. "Evet, abinle konuştum. Annenden haberim yok."

Mösyö Nouraddin şimdi elinden geldiğince dik duruyordu. Çay bardağını başının hizasına kadar kaldırmıştı. Sıcak suyu, öbür elinde bel hizasında tuttuğu bir bardağa aktardı. Televizyonda ilgiyle izlediğim *Cure Salée* festivalinde gösteri yapan sanatçılar gibi, bu işlemi defalarca tekrarlayarak, sıcak suyu büyük bir dikkatle, hedefini hiç şaşırmadan bir bardaktan diğerine aktararak ılıttı. Suyun yeterince soğuduğuna kanaat getirince, boş bardağı masaya vurdu, kaşıkla bir ölçek Nescafé koydu, kırmızı renkli küçük bir teneke kutudan biraz şurubumsu süt ekledi ve hepsini bir güzel karıştırdı.

"*Voila!*"* diyerek kahveyi Moussa'nın önüne koydu. Hafifçe eğilerek onu selamladı ve sonra yeni gelen müşterilerinin siparişlerini almaya gitti.

* Fr. İşte, buyurun. (ç.n.)

Moussa bardağı alırken, giysisinin kolu cep telefonuna dokundu. Telefon bir an titredi, sonra eskisi gibi hareketsiz kaldı. Kahvesini içişini izledim. Sigarasından nefesler çekişini. Mösyö Nouraddin'in eski püskü masanın öte ucunda oturan iki adama nane çayı hazırlayışını seyrettim. Fransız süpermarketinin arkasında, derme çatma bir dizi terzi dükkânı görünüyordu, sahipleri dışarıda oturmuş, durmaksızın eski Singer makinelerinin pedallarına basıyorlardı. Aklıma yine annem geldi, bir dikiş makinesinin olmasını ne kadar isterdi.

Terliklerimi çıkarttım ve ayaklarımı sıcak, pütürlü kuma soktum. Masanın üstünde parmaklarımla tempo tuttum. Telefon tekrar titrediğinde, ona bakıyordum. İç geçirdim. Yerimde duramıyordum. Birden, kendimi durdurmaya fırsat bulamadan, "Belki de abimi tekrar aramalısınız?" sözleri döküldü ağzımdan.

"Arayamam!" diye çıkıştı Moussa yüksek sesle, adeta bu sözleri etmek hatasına düşmemi bekliyormuşçasına.

Mösyö Nouraddin ve müşterileri dönüp bize baktılar ve sonra sohbetlerine geri döndüler.

Başımı eğdim ve parmaklarımı *pagne*min kıvrımları arasına soktum.

Moussa bana doğru eğilerek "Arayamam!" diye tısladı, sözleri yine tedirgindi ama sesi daha kontrollüydü. "Beni işitiyor musun çocuk? Seninle konuştuğumda yüzüme bak!"

Başımı kaldırıp soğuk bakışlarıyla karşılaştım.

"Kontörüm kalmadı."

Bunun ne demek olduğunu tam olarak anlamamıştım ama artık telefonla ilgili bir soru sormamam gerektiğini biliyordum. Kahvesinin son damlalarını da içti ve yüksek sesle geğirdi.

Özenli Mösyö Nouraddin hemen yanı başında bitmişti. "Bir tane daha Mösyö?" dedi masayı işaret ederek. Sol elinin parmaklarının ezilmiş olduğunu ancak o zaman fark ettim. Bükük pençesine ve güdük, tırnaksız parmaklarına gözümü dikip bakmamak için kendimi zorladım ama ben bakışlarımı ayaklarıma dikerken, o çoktan durumu fark etmiş ve yüksek sesle, kükrercesine gülmeye başlamıştı.

"Mesele değil küçük hanım" dedi, yüzü kocaman, sıcak gülümsemesinin ardında yarı kaybolarak. "Bakabilirsin!" Elini bana doğru uzattı. "İşte size bir şarapnel! Fransız-Hindiçin savaşından bir armağan bu; General Navarre'nin '53'de, Dien Bien Phu'da kendisine yardımcı olduğum için şahsıma verdiği madalya!"

"Bir kahve daha alayım" dedi Moussa kaşlarını çatarak.

Mösyö Nouraddin başını salladı. "Bu sefer size de bir şey vereyim mi Matmazel?" dedi hâlâ kendi kendine gülerek.

Çok susamıştım. Moussa'yla göz göze gelmezsem, beni korkutamayacağını düşünerek, konuştum. "Bir çay içerim Mösyö."

"*D'accord*."

"Parasını kendin ödersin" dedi Moussa, yaşlı adam ateşi canlandırmak için uzaklaştığında.

"Mösyö?" dedim, "Hiç param yok ki!"

"Bende var mı sanıyorsun?"

"İyi ama ya ayakkabılar Mösyö?"

Masanın üzerinden bana doğru eğildi yine. Masa aramızda olmasa, bana gerçekten saldıracak gibi bir hali vardı. "Onları sattığımı gördün mü?"

Sigara paketini kaptı ve bir sigara daha yaktı.

"Sadece düşündüm ki..."

"Sana düşünmeni kim söyledi?" Burnundan duman çıkarıyor, gözleri ateş saçıyordu. Sigara paketiyle oynadı, yüzünde sabah güneşinin yükselişi gibi gitgide artan kızgın ve sabırsız bir ifade vardı. "Abin ödesin!"

Mösyö Nouraddin aksayarak bize doğru geldi ve içeceklerimizi önümüze koydu. "Hayaletleri duydunuz mu?" dedi başının arkasını kaşıyarak.

Moussa sigarasının dumanını üfleyerek, "Hayaletler mi?" dedi.

"Evet dostlarım. Kötü ruhlar. Buradaki millete, özellikle de genç kadınlara tebelleş olmuşlar!" dedi, bana doğru kaçamak bakarak.

Sırtımdan bir ürperti geçti. Bunchie ölmeden önce ruhlardan çok söz ederdi. Biz Wadata'dayken. Matmazel Sushie hastalık-

ların sebeplerini açıklayabilir, onları ilaçları ve *piqure*leriyle* tedavi edebilirdi ama köyümüzde büyücülerimize, şifacılarımıza karşı korkuyla karışık bir saygı duymadığını içtenlikle söyleyecek az kişi vardı. Ailemin deyişiyle eski usuller. Babam, Allah'ın huzurunda başını eğer ve hasadın iyi olması için yardım dilerdi ve buna rağmen aynı gün, aynı rahatlıkla, büyücülerimize kurban edilmesi için bir tavuk da sunabilirdi. Zavallı annem de huzurlu bir hayat için gereken her şeyi daima yapmıştı.

Mösyö Nouraddin römorkuna gitti ve döndüğünde elindeki *Le Sahel* gazetesini önümüze bıraktı. Güdük parmağıyla, manşetteki iki başlıktan kısa olanının üzerine tık tık vurdu. Yeni bir müşteri benim oturduğum bankın öte ucuna otururken, Mösyö Nouraddin de bize, "Okuyun bunu" dedi.

Moussa'nın şimdi daha sinirli ve çok tedirgin bir hali vardı. Gazeteyi bana doğru itti. "Sen oku kız!" dedi, "Ben sigara içiyorum"

Ön sayfayı gözden geçirdim, rahatsızlığından zevk almaktan kendimi alamıyordum. Gazeteyi aldım ve dikkatle baktım. Fransızca'ydı. Zorlanırdım ama idare ederdim. Daha önce gazete görmüştüm ama pek sık değil. Arada bir Mösyö Boubacar sınıfa *Le Sahel* yahut *Le Républicain* gazetelerinden kesilmiş kupürler getirir ve bu haberleri Djerma diline çevirmemizi isterdi. Bazen de Matmazel Sushie başkentten *Herald Tribune* diye bir gazete getirirdi ama Katie ve Hope'un mektuplarında da olan bazı İngilizce kelimeleri tanımakla birlikte, bu gazeteleri doğru düzgün okuyamazdım.

"*Le Sahel. Quotidien Nigerien D'Information. Jeudi Avril le huitieme, 1999*"** diye yüksek sesle okudum.

Kuzen Moussa sigarasının izmaritini fırlatıp attı ve başını salladı. "Sadece makaleyi okusana aptal kız! Artık okulda değilsin!" dedi.

Dediklerini umursamadım. "Belediye Başkanı Büyücülere Kötü Ruhları Kovmalarını Söyledi" diye devam ettim, parma-

* Fr. İğne. (ç.n.)

** *Le Sahel*, Günlük Nijer Gazetesi. Sekiz Nisan Perşembe, 1999. (ç.n)

ğımla kalın, siyah başlığı takip ederek. "Niamey Belediye Başkanı, tecrübeli büyücülere geceleri ortaya çıkarak insanları korkutan kötü ruhları kovmaları emrini verdi. Niamey'de gece hayatını sevenler, bir kadının birdenbire ortaya çıktığını ve sanki buharlaşmış gibi bir anda yeniden ortadan kaybolmadan önce kendilerini lanetlediğini ve tehdit ettiğini bildirmişlerdi. Kötü ruhların özellikle flört eden çiftlerle Batı usulü dar ve kısa giysiler giyen kadınları hedef aldığı söyleniyor.

"Belediye Başkanı Jules N'Dour, dün R ve M radyo istasyonuna 'Üç haftayı aşkın süredir devam eden söylentilere bakılırsa, garip hayaletler insanları, özellikle genç kadınları sinsice takip etmektedir. Niamey'in bütün yaşlılarına vasıflı insanlarla birlikte geleneksel kurban kesimine başvurmaları talimatını verdim. İnsanlar rahat olsunlar: Eğer kötü ruhlar varsa, çaresine bakılacaktır' diyerek açıklama yaptı."

"Ne saçmalık!" dedi Moussa.

Mösyö Nouraddin kendi kendine kıs kıs gülüyordu yine. "Vallahi doğru Mösyö. Daha iki gece önce, mallarımı yüklemiş, hemen şu aşağıda, Sonara binasının arkasında, bisikletimle giderken, böyle bir olaya tanık oldum."

"Hı hı."

"Çocuklarının başı üstüne yemin ederim!"

"Benim çocuğum yok!" dedi Moussa bozularak ve bana doğru bir bakış attı.

"Her neyse" diye devam etti Mösyö Nouraddin, "Herifin biri çalılıkların içinde *jellaba*sını koltukaltlarına kadar toplamış, koca kıçı altındaki genç hoppanın üzerinde gidip geliyordu ve Allah şahidimdir, bir anda önümde bir ruh belirdi."

"Bunun nesi iyi, Mösyö Nouraddin?" dedi Moussa.

"Vallahi! Sonra ne oldu Mösyö?" diye sordum.

"Şey" diye devam etti yaşlı adam gözünde bir ışıltıyla, "hayalet kadın bana göz kırptı ve adama doğru koşarak kıçını tekmelemeye başladı. Genç çiftin telaşı öyle bir toz bulutu kaldırdı ki hep birlikte buharlaşmış gibi göründüler!"

Moussa derin bir iç geçirdi ve omzunun üzerinden arkaya tükürdü.

Mösyö Nouraddin, takkesini çekiştirip cık cık ederek sabırsızlıkla kendisine el eden en son müşterisiyle ilgilenmek üzere döndüğünde, kıs kıs gülüyordu.

"Söyledikleri doğru olabilir mi?" diye sordum kuzenime dönerek.

"Saçmalık. Gülünç ahmağın teki. Anlattığı hikâye kadar gülünç."

Bacağını oturduğu sıranın üzerinden aşırdı ve ayağı kalktı, öteberisini ceplerine yerleştirdi ve Mösyö Nouraddin'e seslenerek masayı işaret etti: "Kızın abisi bunu halledecek."

Mösyö Nouraddin ateşe bir odun daha attı ve sonra Moussa'nın yanına geldi. "Mösyö?"

"Kuzenim ödemeyi yapacak diyorum. Gelmesi uzun sürmez."

Mösyö Nouraddin'in kafası karışmış gibi görünüyordu. "Üç yüz CFA Mösyö" dedi.

"Evet, biliyorum" diye çıkıştı Moussa, "kuzenim birazdan gelecek."

Mösyö Nouraddin bir şey demedi ama bir Moussa'ya bir masaya baktı.

"Abdelkrim Boureima sana üç yüzü ödeyecek ihtiyar, tamam mı?"

Mösyö Nouraddin başını salladı ve karşılaştığımdan beri ilk kez ciddi bir ifadeyle tozlu kaşlarını çattı. "Genç hanımı burada mı bırakıyorsunuz Mösyö?"

"*Eh bien oui!** Artık senin!" dedi, sanki zekâ özürlü biriyle konuşurmuş gibi.

Mösyö Nouraddin'in parasının ödenmemesi de en az yalnız bırakılmam kadar rahatsız etmişti beni.

Yaşlı adam kararlı bir şekilde "Borcunuz üç yüz" dedi. Sırtını biraz dikleştirdi, kararlı bir tutum takındı ve sağlam elini uzata-

* Fr. Evet, öyle. (ç.n.)

rak: "Üç... yüz. CFA Mösyö!" dedi sertçe, askeri bir komut verircesine.

Moussa ona şöyle bir tepeden baktı bir an, sonra küfrederek elini cebine soktu. Avucundaki bozuklukları karıştırdı ve birkaçını Mösyö Nouraddin'in eline verdi. "İşte sana iki yüz!" dedikten sonra beni işaret ederek, "Söylediğim gibi, abisi birazdan gelir!" dedi ve topuklarının üstünde dönerek ve tek bir söz daha etmeden, bir telaş aşağıya, Özgürlük Caddesi'ne doğru yürümeye koyuldu.

Kuzenimin nezaketsizliği beni şaşırtmamıştı. Doğrusu, davranışlarından sonra, gittiğini görmek beni rahatlatmıştı. Yine de çevremde pazarın telaşı sürerken birden kendimi çok küçük ve yalnız hissettim. Annem yüzünden zaten yeterince endişeli olmasam, korkabilirdim bile.

Mösyö Nouraddin ellerini ağzının çevresinde borazan yaparak, kalabalığa doğru bağırdı: "Teşekkürler Mösyö. Kızın çayını da dert etmeyin, müessesemizin ikramıdır "

Dönüp bana baktı ve omzunu silkti, yüzünün sıcaklığı kaybolduğu gibi birdenbire yeniden belirmişti. "Kendini iyi göstermeye çalışıyor şu herif ama iyi biri olduğunu hiç sanmam" dedi.

Başımla onayladım. "Çay için teşekkürler Mösyö, çok naziksiniz."

"Önemli değil" dedi, "burada istediğin kadar bekleyebilirsin. Eminim abin gelmek üzeredir."

Hakikaten de, Abdelkrim çok geçmeden gelmiş olmalı ama o kadarcık zaman bile bana sonsuzluk gibi uzun geldi. Onu görünce öyle çok sevindim ki mutluluktan ağladım.

Küçük, gri bir motosikletin üzerinde, yolun kenarına yaklaştığında onu fark ettim ve nezaket kurallarını neredeyse unutarak fırlayıp ona doğru koşmaya başladım. Son anda dönüp Mösyö Nouraddin'e "Abim geldi Mösyö!" diye bağırdım yolu işaret ederek. "Geri geleceğim."

Mösyö Nouraddin başını salladı.

Ben yanına varmadan Abdelkrim motosikletten inmiş, karmakarışık bir bisiklet yığınının ortasında motosikletini zincirleyerek bağlıyordu. Güneş gözlüklerini cebine koydu, doğruldu,

şık üniformasının tozlarını silkeledi, sonra beresini rulo yaptı ve apoletinin altına sıkıştırdı. "Abdel! Abdel!" diye bağırarak yokuştan indim. Yakışıklı yüzünde kocaman bir gülümseme belirdi; ben ona doğru atılırken, diz çöktü ve kollarını açarak beni kucakladı.

"Hey, ufaklık!" dedi beni bir an havaya kaldırarak. "*Foyaney* Şu haline bak!"

"Motosikletin var!" dedim tozlu, gri aletin minderli selesini okşayarak. "Fatima onu bindirdiğini anlatmıştı!"

"Bouleb'in motosikleti. Son zamanlarda sık sık ödünç alır oldum. Kışla ve hastane arasında sık sık gidip gelmemi kolaylaştırıyor. Bouleb bana büyük dostluk etti."

"Annemiz nasıl?" dedim lafı uzatmadan.

"Yakında kendin göreceksin" dedi Abdelkrim, sonra hemen sözü kuzenimize getirdi.

Sabah Moussa ve Jakob'la yaşadıklarımı bir bir anlattım abime, sonra elinden tutup Mösyö Nouraddin'in çay masasına yönlendirdim.

Yokuş yukarı çıkarken Abdelkrim söyleniyordu. "Seni burada nasıl yalnız bırakır! Bu Moussa denen herif işe yaramaz domuzun teki!"

"Mösyö Nouraddin bana çok iyi davrandı" dedim, "benim için endişelenmemelisin Abdel."

Biz tezgâhına vardığımızda, Mösyö Nouraddin bir kovadaki yağlı gri suda bardakları yıkıyordu. Biz yaklaşınca, esas duruşa geçti ve Abdelkrim'i selamladı.

"Bu benim abim Abdelkrim, Mösyö" dedim. "Abdelkrim, bu da Mösyö Nouraddin."

"Şeref duydum genç efendim" dedi Mösyö Nouraddin, "General Navarre'nin komutasında dört yıl çavuş olarak hizmet ettim."

"Rahat, Mösyö" dedi abim, Mösyö Nouraddin'e gevşek bir selam çakarak. "Sadece rütbe olarak benden üstün olmakla kalmamışsınız, başka bir efendiye hizmet etmişsiniz."

Bir an Mösyö Nouraddin'in kabalığın ailemizin özelliklerinden olduğunu düşüneceğinden kaygılandım ama başımı kaldırdığımda ikisinin de gülümsediğini gördüm, yeni tanışıyor gibi bir halleri yoktu.

"Kesinlikle, genç efendim" dedi Mösyö Nouraddin başıyla onaylayarak, dudaklarını düşünceli bir edayla bükmüştü. "Siz ulusumuzu umutsuzluktan galeyana getirmek üzere olan şu maskara Mainassara'ya hizmet ediyorsunuz!"

"Hiç olmazsa Nijerli bir maskara, oysa siz iktidara tecavüz ve talanla gelmiş bir grup emperyalist piçe hizmet ettiniz!" dedi Abdelkrim.

Bir an sessizlik oldu, sonra farklılıklarını dile getirmek çözümlemelerine yetmişçesine, ikisi birden gülmeye başladılar.

Mösyö Nouraddin eline bardakları alıp çaydanlığına doğru gitti ayaklarını sürüyerek. "Bir çay içer misiniz?" diye sordu omzunun üzerinden.

"Teşekkür ederim ama almayayım Mösyö."

"Ücretini dert etmeyin genç efendim" dedi bana göz kırparak. "Büyük liderimizin, sonsuz bilgeliğiyle ülkemizdeki bütün maaş ödemelerini dondurduğu bir sır değil." Daha önce okuduğum gazeteye parmağıyla vurdu. Manşetteki haber Mösyö Tandja'nın MNSD Partisi, Seçim Komisyonu'nun Yeniden Yapılandırılması Çağrısında Bulundu diyordu. "Bu aralar senin Cumhurbaşkanı huzur içinde uyuyamıyor olsa gerek! Diffa'da da ayaklanma çıkmış!"

Abim, "Bu mevzuyu başka bir zaman tartışmamız gerek korkarım, dostum. Gitmemiz gerek. Kız kardeşime gözkulak olduğunuz için teşekkür ederim Mösyö" diyerek Mösyö Nouraddin'i selamladı; bana döndüğünde, yüzü birden ciddileşmişti. "Gitmemiz gerek Haoua." Sesi titriyor gibiydi. "Dün Moussa hastaneye telefon ettiğinde annemin yanındaydım ve senin mümkün olduğu kadar çabuk ona götüreceğime söz verdim."

"Annem, o iyi mi?"

"Tam tersine ufaklık, hiç iyi değil" diyerek elimi tuttu ve yokuştan aşağı inmeye başladık.

Sakat elinde yırtık pırtık bir bez tutan Mösyö Nouraddin, "Allah yardımcınız olsun!" diye seslendi arkamızdan.

Kalabalığın arasından, "Teşekkürler Mösyö" diye bağırarak cevap verdim. "*Au revoir.** *Merci. Kala a tonton.*" Çavuş Bouleb'in motosikletinin yanına vardığımızda, başım dönüyordu.

* Fr. Görüşmek üzere. (ç.n.)

35

Daha önce hiç motosiklete binmemiştim ama Grand Marché'den hızla uzaklaşırken, abimin beline sıkıca sarıldım ve altımızda akarken bulanıklaşan yola pek az dikkat ettim. Gözlerimi sımsıkı kapayıp yanağımı abimin sırtına dayayarak annemin yüzünü düşündüm ve gücüne yeniden kavuşması için dua ettim. Abimin yakınlığıyla teselli buldum. Motosiklet durduğunda transla uyku arasında bir yerdeydim.

"Hastaneye geldik mi?" diye seslendim, moturun devri düşerken.

"Hayır."

"O halde niye durduk?"

Abdelkrim nehir yönünü işaret etti. "Bir öğrenci protestosu daha" dedi, "köprüyü yine kapatıyorlar. Bu hafta bu ikinci."

"Niye kapatıyorlar köprüyü?"

"Çoğumuz gibi onlar da ödeneklerini alamadıkları için öfkeliler."

"Hastaneye gittiğimizi söylesek, geçmemize izin vermezler mi?"

İçini çekti. "Üniformalıyım, Haoua. Muhtemelen beni parça parça etmek isterler! Hem senin için de güvenli olmaz."

"Ama sen de maaş alamıyorsun!" diye hatırlattım Abdel'e.

"Bunu kontrol etmek için duraksayacaklarını sanmam" dedi. "Ayrıca orası jandarma ve asker kaynıyor. Eğer protestocular tarafından hırpalanmazsam bile, büyük ihtimalle beni orada geçici olarak görevlendirmek isteyeceklerdir. Çavuş Bouleb birkaç saatliğine beni idare edeceğini söyledi ama aslına bakılırsa şu anda firari sayılırım, bu yüzden de sinirli bir yüzbaşıya dert anlatmaya kalkışamam. Oraya gidersek işler sarpa sarabilir. Öfkeli öğrenciler, tetiği çekmeye hazır askerler. O köprü bugünden önce de kan banyosuna mekân oldu!"

"Firari ne demek?" diye sordum.

"Şu demek ki resmi olarak izinli değilim. Daha yukarıdan geçmemiz gerekecek."

Biz Kennedy Köprüsü'nden hızla uzaklaşırken, askeri bir konvoy da gümbür gümbür nehre doğru ilerliyordu.

36

Nisan, ülkemin en sıcak zamanıdır. Motosikletin hızı bile pek az serinletici etki yapıyordu; hava öğlen güneşiyle kızmış, nefes almak bile zorlaşmıştı. Motosiklet Niamey'in görkemli, geniş yollarında inip çıkarak, yan yatarak ve zikzaklar çizerek hızla yol alırken, ben de Abdelkrim'e sıkı sıkı tutundum; dualarımın ısrarlı, yakaran sözcükleri ardımızda bıraktığımız toz-duman gibi bizi takip ediyordu. Grande Mosquée'nin* önümüzde beliren görkemli minarelerine ve kubbelerine bakarak teselli buldum; daha önce yalnızca Mösyö Boubacar'ın kaynak kitaplarından birinde bir fotoğrafını görmüş olmama rağmen,

* Fr. Büyük Cami. (ç.n.)

tuhaf bir şekilde tanıdık geliyordu. Taksileri, otomobilleri ve kamyonları geçerken, altımızdaki motor uğulduyor ve solumuzdaki bu harikulade kutsal dev, o anda boş olan özenle çiğnenmiş toprak ve kumla kaplı geniş avlusunun üstünde adeta yüzüyordu. Kalabalık cemaatini hayal etmeye çalıştım, burada toplanıp yukardaki her şeye kadir Allah'a tapınırlarken. Orada, o anda caminin cemaatiyle dolu haliyle görmeye yemin ettim. Abimin belini bıraktım, motosikletin selesinin arkasına tutundum sıkıca, arkaya eğildim ve başımı kaldırıp kavrulan gökyüzüne baktım, rüzgâr başörtümün uçlarını kızgın yılanlar gibi yanaklarıma ve gözlerime çarpıyordu.

"Bağışlayan Allahım" dedim, "annemi sen koru!" Abdelkrim hareket ettiğimi hissetmiş, eliyle yoklayarak nasıl olduğumu anlamaya çalışıyordu.

"Ne yapıyorsun Haoua?" diye bağırdı motorun uğultusunu bastırmaya çalışarak.

"Hiç." Kollarımı tekrar beline doladım, gözlerimi yumdum ve bekledim.

Nedense Niamey Devlet Hastanesi'nin* daha büyük, Grand Mosquée ile yarışacak büyüklükte yahut en azından çok büyük, beyaz, temiz bir bina (Citibank ya da Sonara binası gibi) olmasını bekliyormuşum. Ama hastanenin dışı sarıydı, tıpkı bakımsız dişler gibi. Umutsuzlukla, korkuyla sarmalanmış bir hali vardı. Biz yaklaşırken, umutsuzluk duvarlarından sızıyordu adeta ve berbat bir koku, belki de dezenfektanlarla maskelenmiş korkunun kokusu, daha motosikletten inmeden burnumu doldurdu.

İnsanlar, hastanenin merdivenlerinde ve verandasında küçük gruplar halinde şaşkın şaşkın dolaşıyorlardı. Çoğunluğunu hamile kadınların ve bir kısmının saçları turuncuya dönmüş, karnı şiş küçük çocukların oluşturduğu bir kuyruk, kıvrılarak giriş salonuna giriyor ve bir dizi eski kanatlı kapıdan geçerek devam ediyordu.

* Fr. L'Hopital National de Niamey. (ç.n.)

Girişin yanına eski, üzeri çadırla kaplı, kapılarında solmuş mavi bir haç işareti olan beyaz bir pikap park edilmişti. Tavanı turuncuya boyanmış bir taksi, Abdelkrim'in motosikleti park ettiği yerin hemen önüne, binanın gölgesine yanaştı. Sürücü, Hausa dilinde bas bas bağırıyordu ama tam olarak ne söylediğini anlayamıyordum. Biz araca yaklaşırken, sürücünün koltuğunda eğilip arka kapıyı açtığını gördüm. Kapıdan tozla kaplı bir çift ayak fırladı ve deli gibi çırpınmaya başladı. Biz yaklaşırken, sürücü boynunu açıklıktan uzatarak Fransızca bağırdı.

"Birader, şu adam için bana yardım edebilir misiniz?"

Abdelkrim arabanın içine eğildi. "Nesi var?"

La Poudriere'de bir öğretmen el etti ve onu buraya getirmemi söyledi" dedi sürücü, "Anlaşılan ders sırasında bayılmış."

Abime iyice yanaştım ve arka koltuktaki çocuğu görür görmez hem tiksindim hem de büyük bir acıma duygusuna kapıldım. Adamou'dan biraz küçük görünüyordu ve yüzü çektiği acıyla çarpılmış olmasına rağmen güzel olduğunu görebiliyordum. Gözleri korku ve acıyla fal taşı gibi açılmıştı. Alnından akan terler gözlerine doluyordu. Dudakları titriyor, ağzının iki yanından yapış yapış salyası akıyordu.

Sürücü araçtan çıktı ve arka kapıyı açtı. Ellerini çocuğun omuzlarına koydu ve başını çarpmasına engel olmaya çalıştı.

"Yanında kimse yok mu?" diye sordu Abdelkrim.

Sürücü omzunu silkti. "Öğretmenlerin hiçbiri sınıfını bırakamazdı. Bana dediklerine göre her gün tam ikişer saat yürüyerek köyünden okula gelip gidiyormuş. Yardım edin de çıkarayım Mösyö."

Abdelkrim beni yavaşça iterek yolundan çekilmemi sağladı, sonra çocuğun sırılsıklam tişörtünden tuttu. "Bana doğru it!" dedi sürücüye.

Çocuk tir tir titriyor, göğsü kontrolsüzce inip kalkıyordu. İki adam onu arabadan çıkarmaya çalışırken, dizlerini karnına çekip tortop kıvrıldı ve sıkışıp kaldı.

Abdelkrim doğrularak başını salladı. "Daha fazla yardıma ihtiyacımız var" dedi, ellerini tuniğine silerek.

Taksi şoförü tam konuşacaktı ki yeşil tunikler giymiş iki hastane görevlisi, birinin elinde kaba bir sedye, ortaya çıktılar.

"Bundan sonrasını biz hallederiz" dedi genç olanı, arabanın öte yanına geçip sedyeyi yere attı.

Arkadaşı bana baktı, hafifçe kıkırdadı, sonra arabanın içine eğildi, hastanın ayak bileklerini tuttu ve çekti. Oğlan yeniden bacaklarını çırpmaya başladı.

Taksi şoförü gelip abimin yanında durdu, kolunu tuttu, "Vallahi!" dedi, "Çok sağ ol birader"

Abdelkrim başını salladı. "Sence çocuğun nesi var?" diye sordu.

"Ben doktor değilim" dedi sürücü.

"Bariz bir sıtma vakası bence" dedi genç görevli, arkadaşıyla birlikte hâlâ çırpınan çocuğu arabadan çıkarıp ahşap sedyeye koyarak götürürken.

"Tabii ki o da doktor değil!" dedi yaşlıca olanı yine kıkırdayarak. "Ama bence bu uzun yaşamaz" diye ekledi. Sedyenin bir ucunu o, bir ucunu arkadaşı tuttu ve talihsiz köylü çocuğunu hastanenin merdivenlerinden çıkardılar, kuyruktaki insanların yanından geçtiler ve açık kapılardan içeri götürdüler. İki adamın iş önlükleri leke içindeydi.

"Ona biraz daha yumuşak davranamazlar mıydı Abdel?" dedim, gözden kayboluşlarını izlerken.

Abdelkrim kolunu omzuma doladı, "Hadi, gel annemizi bulalım" dedi.

37

Annemin hastanede olduğu süre boyunca, abim işinin elverdiği kadar sık ziyaret etmişti onu. Hastanenin ana merdivenlerine tırmanmadan önce, beni yanına çekti, elimi tuttu ve annemizin ne kadar ağır hasta olduğunu iyice anlamamı sağlamak için gerekli açıklamaları yaptı. Sözleri beni korkuttu ama şimdi bu çıplak, boş koridorlardan geçerek katlar arasındaki merdivenleri çıkarken ve abimin deri botlarıyla benim plastik terliklerimin çıkardığı sesler ürkütücü loşlukta yankılanırken, çok geçmeden zavallı güzel anneciğime kavuşacağımdan hiç şüphem yoktu.

Dışarda gördüğüm sıtmalı çocuğun hali beni altüst etmişti ama buna rağmen kendi ailevi durumumuzun ağırlığına odak-

lanmış ve annemin elini zayıflamış bile olsa, tutabileceğimi düşünerek teselli bulmuştum.

Merdivenlerin bitiminde üzerinde mavi boyayla bir ok çizilmiş ve düzgün harflerle *Salle Trois** yazılmış bir levha bizi yönlendirdi. Abim beni başka bir dizi kanatlı kapıdan geçirerek, kimilerinin aralarında girilecek kadar mesafe bile bulunmayan metal yataklarla tıkış tıkış dolu, cehennem gibi bir odaya soktu. İlk olarak hastanenin merdivenlerine varmadan duyduğum koku, şaşırtıcı bir yoğunlukla bir kez daha çarptı beni. Sesler daha da fenaydı: rahatsız edici hırıltılı öksürük sesleri ve ağlayan bebekler. Abdelkrim girişte durdu, bana bakmak için döndü, eliyle ağzını ve burnunu kapattı; ben de aynını yaptım.

Üçüncü Koğuş'tan Dördüncü Koğuş'un girişine varışımız çok uzun zaman aldı gibi geldi. Uzun, pis kokulu, beyaz boyalı odada bir rüyadaymış gibi, bunu yapacak kadar sağlıklı olmaktan utanarak geçtim. Yatakların hepsinde en az iki kadın vardı, bazı yataklarda ise iki, bazen üç küçük çocuk yatıyordu. Yatakların kimilerinin başında, Matmazel Sushie'nin dispanserinde anneme taktıklarına benzeyen, uçlarından hortumlar çıkan serum şişelerinin takılı olduğu askılar vardı. Kadınların yüzleri solgundu, gözleri boş boş bakıyordu. Kapalı, kurumuş ağızları bir daha asla keyifli sohbetler yapamayacak yahut yumuşak bir anne gülümsemesiyle, öpücüğüyle aralanamayacak gibi görünüyordu. Bebeklerin çoğu gözlerini pul pul dökülen tavana dikmiş bitkin yatıyor, anneleri elleriyle yahut yırtık *Le Sahel* yapraklarıyla onları yellemeye çalışıyordu. Biz yanından geçerken, belinden aşağısı çıplak küçücük bir çocuk, paylaştığı yataktan ellerini bana doğru uzattı, yüzü acıyla çarpılmıştı; zayıf, tozlu yanaklarında, solgun, kurumuş grimsi dudaklarının çevresinde gözyaşı izleri kabuk bağlamıştı. Bir an durakladım ve Abdelkrim'e baktım. Başını salladı ve hafifçe dirseğimden tutarak ilerledi; çocuk derin, hırıltılı bir nefes aldı ve umutsuz, iç parçalayan bir feryat koyverdi.

* Fr. Üçüncü Koğuş. (ç.n.)

Dördüncü Koğuş'un girişinde bizi, kâbus gibi bir curcuna, sonu gelmez ağlama ve kuru öksürük sesleri karşıladı. Bir öncekine benzeyen ama ondan bile kalabalık olan bu serviste, ağır bir ishal ve kusmuk kokusu vardı. Servisin sol tarafı beyaza boyalı metal yataklarla tıklım tıkış doluydu. Sağ tarafta ise doğrudan sert, seramik kaplı zeminin üzerine atılmış ince şilteler vardı. Aylardır abim, annem için hastaneye yiyecek taşımıştı, yakınlarının hastalara yiyecek getirmesi isteniyordu. Şimdi kararlı ve hızlı bir şekilde Koğuşun öte ucuna doğru ilerlerken tuhaf duygulara kapılmıştım: beklenti, heyecan ve korku, hepsi birbirine karışmıştı. Bir anda sırtımdan aşağı soğuk bir ter boşaldı.

"Ah Yüce Allahım" diye dua ettim, gözlerim kapalı Abdelkrim'e tutunmuş giderken, "Annemi bu yerden kurtar!"

Gözlerimi açtığımda, abim karyolalardan birinin önünde durmuştu. Yatağın başında devrilmiş bir soru işaretine benzeyen çengeliyle boş bir serum askısı vardı. Abdelkrim'in şaşkın şaşkın baktığı yatağa döndüğümde, yaşlı bir kadın ve iki minik bebeğin yattığını gördüm. Bir an acaba gerçekten annem olabilir mi diye düşünerek, kadının boş, dalgın gözlerine dikkatle baktım. Bakışları bana değmeden geçip gidiyor gibiydi.

"Azara Boureima nerede Madam?" diye sordu Abdelkrim yaşlı kadına.

Gözlerini kaldırıp abime bakmadı.

Yandaki yatağın başındaki iki hemşire bir başka hastanın durumunu tartışıyordu.

Yanlarında oturan kadın öne arkaya sallanıyor ve kendi kendine konuşuyordu.

Abdelkrim yatağın üzerinden uzandı ve genç hemşirenin koluna dokundu. "Annem nerede?" diye sordu, sesindeki korkuyu duyuyordum.

Hemşire elindeki klipsli kâğıt altlığını karıştırdı ve özür dilercesine omuz silkerek üstü olduğu anlaşılan daha yaşlı, iriyarı, bolca mücevher ve incik boncuk takmış, beyaz önlüklü ve hayatımda gördüğüm en güzel mavili yeşilli *pagne*yi giymiş ve aynı kumaştan başörtüsü takmış kadına döndü.

"Genç adam" dedi kadın (Fransızca'yı artık Niamey'e özgü olduğunu anladığım bir aksanla konuşuyordu), "Ben Doktor Aissata Palcy. Eğer siz ve bu kız beni ofisimde bekleme nezaketi gösterirseniz, sizinle hemen ilgileneceğim." Stetoskobuyla koğuşun öte ucundaki bir odacığı işaret etti, öteki elini iliklenmemiş önlüğünün cebinden çıkardı ve yatağın üzerindeki bitkin bedeni elledi, sonra da yeniden hemşireye döndü. "Burada sorunumuz nedir?" diye sordu.

Hemşire, Doktor Palcy'nin sorusuna cevap vermeden önce, hafifçe, özür dilercesine gülümsedi bize. "Bu göçebe* kadın iki küçük çocuğuyla bu sabah geldi" dedi battaniyeyi açarak. "Bu yeni öldü."

"Peki, ya diğeri?" diye sordu doktor, öne arkaya sallanan kadının *pagne*sini açıp kundaklanmış bir bebek çıkararak. Bebeğin başında kalmış birkaç tel turuncu saça dokundu. "Bu çocuğa su verdin mi?" dedi anneye dönerek.

Kadın sallanmayı bıraktı, sonra başını salladı. "Hayır, Madam" dedi, omzunu silkip bir elini doktora doğru uzatarak. "İshaldi. En iyisi su vermemek diye düşündüm." Başını önüne eğdi ve yeniden sallanmaya başladı.

Doktor Palcy sanki bu yanıtı daha önce de defalarca duymuş gibi, bıkkınlıkla cık cık etti. Şimdi ciyaklamaya başlayan çocuğun göbek deliğinin yanındaki deriyi çimdikledi. "Tam tersine canım. Bu gibi durumlarda sıvı vermelisin!" Yeniden hemşireye döndü. "Hemen sıvı ver ve kötü beslenme tedavisi başlat" dedi. "Umalım ki bu kız da erkek kardeşinin akıbetine uğramasın."

Ardından hızla döndü ama sallanan kadın, önlüğünün eteğine yapışmıştı. Ağlayarak "Dervişe para vermek için bütün giysilerimi sattım. Şifacıya para vermek için bütün incik boncuğumu sattım! Bana oğlumu ölen ikizi Dominick'in ruhunun ele geçirdiğini söyledi! Bana Yanou'nun yaşayacağını söyledi!" Doktorun önlüğünü bıraktı ve yüzünü ellerine gömdü.

---

* Göçebe sözcüğü, Afrika'daki avcı-toplayıcı, göçebe halk için kullanılan *bushmen/bushwomen* sözcüğü yerine kullanılmıştır. (ç.n.)

Doktor Palcy önlüğünü düzelti, başını salladı. "Bunun çocuğunuzun hastalığıyla bir ilgisi yok" dedi, yandaki hastaya geçmeden önce.

Doktor Palcy'nin ofisi, hayatımın geri kalanı boyunca, canlı bir biçimde hatırlayacağım bir yer. Dördüncü Koğuş'tan yalnızca ince bir duvar ve cam bir kapıyla ayrılan ofiste otururken, Abdelkrim ve ben dışarıdaki cehennemin ne görüntüsünden ne seslerinden ne de kokusundan korunmuyorduk. Odanın tanıdık havası beni şaşırttı: Sushie'nin Wadata'daki tedavi odasından epeyce farklı olmasına rağmen, içindeki nesnelerin çoğu benzerdi.

Abdelkrim, Doktor Palcy onunla konuştuktan sonra uzunca bir süre aynı noktada dikilerek, daha önce annemizin yattığı yatağa bakıp kalmıştı. Yatakta yatan yaşlı kadın bizim farkımızda bile değildi. Abimin yanında dikilmiş, onun bir şey yapmasını beklerken acaba yatakta ağlayan minicik bebeklerin büyükannesi midir diye düşündüm ve eğer değilse bile, o yahut başka birileri zavallıcıkları avutsun istedim. Bir an bunu kendim yapayım diye düşündüm ama hem abimin yüzündeki ifade beni korkutmuştu hem de her ne kadar Allah'ın dualarımı işitmiş ve annemi iyileşeceği daha iyi bir yere yollamış olmasından memnuniyet duysam da henüz onu göremediğim, ona dokunamadığım için düş kırıklığına uğramıştım. En nihayet Abdelkrim elimden tutmuş ve Doktor Palcy'nin ofisine doğru yürümüştü.

Hayatım sonsuza kadar değişmeden önce, durum buydu: bu sahneyi, sanki bir rüyada gibi tekrar tekrar, her gün yeniden yaşıyorum.

Abdelkrim, Doktor Palcy'nin masasının önünde, metal borulardan yapılma bir sandalyede oturuyordu. Ben kapının yanında, eski püskü bir masaya dayanmış dikiliyor, beyaz emayesi çıtlamış tartıyla oynuyordum. Perdeler açıktı, tepemizde eğrilmiş bir tavan pervanesi dönüyordu ama buna rağmen hava yoğun ve ağırdı; insanların çektiği ıstırapla bozulmuştu. Odaya baktım, dosyalara ve sağlıkla ilgili afişlere, muayene masasına,

yarısı dolu atık kâğıt sepetine, Doktor Palcy'nin masasındaki boş formlara, kurşun ve tükenmezkalemlerle dolu çizgili fincana, lastik mühürlere, ataşların durduğu küçük kaba. Acaba günün birinde doktor olabilir ve hayatımın çoğunu böyle umarsız bir yerde çalışarak geçirir miydim? Öteden beri öğretmen olmak ve insanlara onları eğiterek yardım etmek isterdim; ama şimdi düşünüyordum da insanlara hayatlarını kurtararak yardım etmek çok daha önemli bir şeydi.

Duvarda, çerçevelenmiş bir dizi sertifikanın üzerinde bulunan Cumhurbaşkanımızın portresine takıldı bir an gözüm. Bizim evde, okulda ve Matmazel Sushie'nin dispanserinde görmeye alışık olduklarımdan çok daha azametli bir fotoğraftı. Ayrıca daha büyüktü. Altın renkli bir fonun önünde, ülkemin güzel bayrağının karşısında gururla duruyordu; bayrağın kıvrımları, ortasındaki güneşe benzeyen yuvarlağın ezilmiş guavaya benzemesine neden olmuştu. Üzerinde fildişi renkli, zarif, işlemeli bir tunik ve aynı renk bir takke vardı; yeşil ve sarı renkli cumhurbaşkanlığı kuşağını takmıştı. Sağ eli deri kapaklı kutsal Kuran'ın üzerindeydi. Sol elinde iri, taşlı bir yüzük vardı. Bu etkileyici resmin altında şöyle yazıyordu: *S. E. Le Général de Brigade, IBRAHIM Mainassara Bare, Président de la république du NIGER, Chef de l' État.**

Orada durmuş Cumhurbaşkanımızın yüzüne bakarken, kendisini öyle poz verirken bulmaktan şaşırmış gibi bir hali olduğunu düşündüğümü hatırlıyorum; tıpkı benim tek yapmak istediğim canım anneme sarılmak olduğu halde, bir doktor odasında beklemek durumunda kalmaktan duyduğum şaşkınlık gibi.

Doktor Palcy odaya girdi ve abimle birlikte kendisine yöneldik. Abdelkrim ayağa kalkıp yanıma geldi ve kolunu omzuma attı. Doktor Palcy masasından aldığı bir belgeyi kâğıt altlığına takarken, Abdel derin bir nefes aldı.

"Annemiz nerde Doktor?" diye sorarken, sesi titremişti.

* Fr. S. E Tuğgeneral, İbrahim Mainassara Bare, Nijer Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı, Devlet Başkanı. (ç.n.)

Doktor Palcy başını salladı. "Mösyö Boureima" dedi ifadesiz bir yüzle, "annenizin çok hasta olduğunu zaten biliyordunuz. Bu sabah vefat ettiğini bildirmekten üzüntü duyuyorum. Bu evrakı imzalamanız ve cenazesini teslim alabilmek için bir nüshasını morga götürmeniz gerek."

Kâğıt altlığını abime doğru uzattı ama ne aldığını ne de imzaladığını hatırlamıyorum.

Başım fırıl fırıl dönmeye başlamış, dizlerimin bağı çözülmüştü. Hatırladığım son şey Abdelkrim'in beni sıkıca tuttuğu ve "Haoua! Haoua!" diyerek adımı tekrarladığıydı.

38

Kendime geldiğimde, yüzümü abimin omzuna gömmüştüm ve apoletlindeki rütbe işareti yanağıma batıyordu. Bedenim Abdelkrim'e yaslanmıştı ve dikkatle doğrulup oturduğumda, başka çaresiz ve şaşkın başka insanların ortasında, hastanenin verandasının merdivenlerinde oturduğumuzu gördüm.

Abdelkrim öne eğilmiş, gözlerini kapamış, dirseklerini dizlerine dayayıp ellerini ensesinde kenetlemişti.

Gözlerimi ovuşturdum ve burnumu çektim; ağladığımı hatırlamıyordum ama yüzüm gergin ve kirliydi, gözyaşlarımla ıpıslaktı. Annemin güzel gülüşünün bir daha hiç içimi ısıtmayacağını, yumuşak ve sabırlı sesini bir daha hiç duymayacağını ve kollarının beni bir daha asla sarmayacağını anlamak taş gibi içi-

me oturmuştu. İlk şoku hayal meyal hatırladığıma şükrediyordum.

Tekrar abimin omzuna yaslandım ve adını söylemeye çalıştım. Dudaklarımdan çıka çıka garip, çatlak bir ses çıktı, boğazım kupkuruydu ve acıyordu.

Abdelkrim kalktı ve kolunu bana doladı, hafifçe sıktı ve "Annemiz artık yok Haoua. *A ban*" dedi.

Bir anda durumun korkunçluğuna yeniden aydım. Abime sarıldım ve feryad ettim; gırtlağımdan öfkeli, çaresiz, garip bir çığlık yükseldi.

Abdelkrim de ağlıyordu. "Onu ölmeden önce son bir kez görebilirsin diye ummuştum ufaklık. Her gün senden, Adamou'dan ve Fatima'dan söz ediyordu. Hepinizi çok seviyordu." Bana sımsıkı sarıldı, güçlü elleriyle omuzlarımdan tuttu ve hafif hafif sallandı.

Gittikçe artan paniğim hafifler gibi oldu, sessizce ağlamaya devam ettim.

Abdelkrim dirseğimden hafifçe tutarak beni yavaşça ayağa kaldırdı. "Cenazesini almamız gerek" dedi.

Başımı salladım. Korkunç gerçek buydu. Abim, "Yirmidört saat içinde gömülmesi gerek" dediğinde, bir an eski adetlerimizi küçümsediğini göstermek için böyle söylediğini düşündüm. Kendi yüreğimin de Allah'a karşı öfke ve şüpheyle dolu olduğunu anlayınca korktum. Bu düşünceleri zihnimin gerilerine ittim, şimdi sırası değildi. "Köye gömmemiz lazım Abdel" dedim. "Eve, Bunchie'nin yanına götürmemiz gerek."

"Evet" dedi burnunu ovuşturarak, "Köyde defnetmeliyiz."

Yeni bir korkunun pençesine düşmüştüm: "Peki, bunu nasıl yapacağız?"

Ayağa kalktı, üniformasındaki tozları silkti, sonra merdivenlerden inerek Çavuş Bouleb'in motosikletine doğru gitti. "Hadi gel" diye seslendi, "yitirecek vaktimiz yok!"

Halsizdim, başım dönüyordu, yine de kalkıp peşine düştüm. Motosikletin yanın vardığımda, o motoru çalıştırmıştı bile.

"Nereye gidiyoruz Abdel?" diye sordum güçlenen motor gürültüsü arasında. "Başka bir şey yapmadan önce babama haber vermemiz gerekmez mi?"

"Haklısın" diyerek elini yüzüne kapadı, sonra hızla başını salladı.

"İyi düşünmem gerek!" dedi. Motoru durdurdu, bacağını seleden aşırdı, motoru park etti. Kemerine asılı bir keseyi karıştırdı ve Moussa'nınkine benzeyen bir cep telefonu çıkardı. "Hay lanet olsun!" dedi telefonun ekranına bakarak.

"Ne oldu?" dedim.

Telefonu bana doğru uzattı. "Çok az kontörüm kalmış."

Yine aynı sözcük. "Kontör de ne?" dedim.

"Zaman, konuşma süresi."

"Ha."

"Bütün alay toplanıp aldık bu telefonu. Ama iyi çalışmıyor. Hem kontör alacak para kimde var şimdi?" Gözlerini ovuşturdu. "Yine de deneyeceğim. Senin *anasara* arkadaşının numarası var bende. Eğer işe yaramazsa, o zaman ankesörlü telefondan aramam gerekecek" diyerek gölgeye çekildi.

Motosikletin selesine tırmanıp oturdum ve bekledim. Acaba annem Bunchie'ye kavuşmuş muydu? Annemin ölmüş olduğuna hâlâ bütünüyle inanamıyordum. Cenazesini görmemiştik daha. Hastanenin girişine baktım ve girip çıkan hasta ve çaresiz insanları izledim. Çok yavaş geçen o birkaç dakika boyunca hastaneye girip çıkan kadınların çoğu, pek çok açıdan, anneme öylesine benziyorlardı ki: yaşları, duruşları, giyinişleri. Sanki aralarından istediğimi annemin yerine koyabilirdim. Mavili kırmızılı bir *pagne* giymiş ve aynı kumaştan başörtüsü takmış bir kadın verandayı geçip bana doğru geldi. Gözlerimi kıstım ve kadının daha sert hatlarını yumuşatıp anneminkine benzetmeye çalıştım.

Kadın motosiklete yaklaşırken, kendisine baktığımı fark etti ve yüzü sıcak bir gülümsemeyle yumuşadı. "*Ira ma wiciri bani*" dedi.

"*Foyaney* Size de iyi günler Anne" dedim.

Münakaşa sesleri dikkatimi dağıttı. Yakında, iki küçük oğlan düz bir el arabasında büyük bir buz bloğunu taşımaya çalışıyordu, biri arabayı çekiyor, öteki arabanın yanında yürüyor, paslı metal bir çengelle yükü arabanın üstünde tutmaya çalışıyordu. Kavurucu güneş ve yumuşak kum ilerlemelerini güçleştiriyordu.

Yeniden baktığımda kırmızılı yeşilli *pagne* giymiş kadından eser yoktu. Abdelkrim yanımda belirdi.

"Konuşabildin mi Abdel?" diye sordum.

İçini çekti. "Çok kısaca Richard'la konuştuk. Sonra kontör bitti."

"Ama ona söyledin öyle değil mi?"

"Evet. En azından şimdi durumu biliyorlar ve babam defin hazırlıklarını yapabilir."

"Şimdi ne yapacağız?"

"Arkadaşım Archie'yi bulmamız gerek."

"Archie?"

"Archie Cargo. Arabası var." Daha fazla soru sormaya hazırlanıyordum; ama Abdelkrim motosikletin kollarına sıkıca yapışmıştı bile. "Geriye kay" dedi, seleye oturup motoru çalıştırırken.

39

Hızla uzaklaşırken dönüp hastaneye bakmadım. Annemin hayatının sona erdiği yere bir daha hiç bakmak zorunda kalmam diye umuyordum. Ne de bu canlı şehrin ayrıntılarını kavramak arzusu kalmıştı içimde. Kendimi bildim bileli böyle bir yerin mucizelerinin tadını çıkarmayı, hatta böyle bir yerde yaşamayı hayal etmiştim. Şimdiyse ne nerede olduğumuza ne de hangi yöne gittiğimize aldırmadan yüzümü Abdelkrim'in sırtına gömmüş, gözlerimi yummuştum. Gözlerimi açsam, göreceğim yegâne şey abimin üniformasının engin hâki yeşili, omuzlarının arasındaki terle ıslanmış küçük alan ve motosiklet hızla giderken bulanıklaşan bina ve açık alan görüntüleri olurdu. Wadata'da, yuvamda olsaydım keşke diye düşündüm. Ama

Wadata yahut başka bir yer annem olmadan yuva olabilir mi benim için bakalım.

Yeniden durduğumuzda, yazılardan Niamey Abdou Moumouni Üniversitesi'nin park yerinde olduğumuzu anladım. Abdelkrim hafifçe bacağıma vurdu ve inmesine yardımcı olmak için geri kaydım.

"Neden geldik buraya?" dedim.

Abdelkrim güneş gözlüklerini alnına kaldırdı ve gözlerindeki tozu silkeledi. "Burası Archie Cargo'nun çalıştığı yer" dedi. "Burada teknisyen olarak çalışıyor. Birkaç derse de giriyor. Onunla bir gece Rivoli'de tanıştım." Kederle gülümsedi. "Birlikte feci sarhoş olmuştuk."

Motosikletten inip abimin ardından giriş kapısına yürüdüm. Abdelkrim'in ittiği ağır, yeşil kapı serin ve karanlık bir giriş holüne açılıyordu; duvarlar öğrenci mitinglerini, güreş yarışmalarını ve konserleri duyuran ilanlarla, güvenli seksin yararlarını anlatan ve AIDS konusunda uyarılar yapan afişlerle doluydu. Bu afişlerdeki yüzler mutlu, güleç ve tasasız görünüyordu.

İçeride, gri bir üniforma giymiş, uzun boylu, zayıf bir adam bir masadan kalkarak bize doğru geldi ve yardım edip edemeyeceğini sordu.

"Mösyö Archie Cargo'yu arıyorum" dedi Abdelkrim, "Burada marangozluk öğretiyor."

Danışma görevlisi, "Köprüye gittiler" dedi.

Abdelkrim daha fazla açıklama isteyen bir edayla ellerini öne uzattı.

"Öğrenciler. Hepsi protesto gösterisine gitti" dedi başparmağıyla masasının üzerinde asılı küçük bir Cumhurbaşkanı portresini işaret ederek. "Siz de Mösyö Archie'nin öğrencilerinden birisiniz, öyle değil mi? Ama bugün burada in cin top oynuyor!"

Abdelkrim başıyla olumsuzladı. "Hayır Mösyö. Ben Mösyö Archie'nin bir arkadaşıyım. Kendisini acilen bulmam gerek. Onun da öğrencilerle gösteriye mi gittiğini sanıyorsunuz?"

"Bilmiyorum ki. Bugün kendisini hiç görmedim." Omzunu silkti. "Muhtemeldir. Hepimiz gibi onun da maaş alamadığını söyleyebilirim!" dedi ve ağzına bir misvak koyup çiğnemeye başlayarak masasına geri döndü.

Dışarıda, Abdelkrim motosiklete bindi ve bir sigara yaktı.

"Şimdi ne yapacağız?" dedim.

Sigarasından derin bir nefes çekti ve başını salladı. "Ne yapıp yapıp onu bulacağız."

"Ama üniformanla köprünün oraya gidemezsin!" dedim, "Kendin söyledin, çok tehlikeli."

Başıyla onayladı.

"Belki Matmazel Sushie bizi almaya gelir."

Abdelkrim başını salladı, "Hayır, Haoua. Wadata'dan yola çıkmış bile olsa, buraya varması ve geri dönmemiz için gereken süre hesaba katılırsa, çok geç olur. Matmazel Sushie'nin köyde ilgilenmesi gereken bir sürü başka mesele vardır zaten. Üstelik babam onun işe karışmasına izin vermeyecektir."

Söylediklerinin doğruluğu sinirimi bozmuştu bozmasına ama abimin halkımızın eski adetlerini sorgulamamayı seçmiş olmasına bir kez daha memnun olmuştum. Annemizin ruhunun huzur bulamadan öylece dolanıp durduğu düşüncesine katlanamazdım. Onu ölümünün üzerinden 24 saat geçmeden gömmeye mecburduk. "Arkadaşının cep telefonu var mı?" dedim.

"Var. Ama benim telefonumda kontör yok, olsa bile şarjı bitti."

"Onu buradan arayamaz mısın?"

Abdelkrim başıyla olumsuzladı. "Numarası cep telefonumda kayıtlı. Şarjı bittiğinden bakıp numarasını göremem."

"Danışma görevlisine sorsan Mösyö Archie'nin numarasını?"

"Personelle ilgili bu tür bilgiler vermesine izin verilmez. Arayacağız." Sigarasının kalanını fırlatıp attı yere ve ayağıyla ezdi, sonra motosikleti çalıştırdı. Yeniden yola koyulduk. Şehrin içindeki bu çalgınca koşuşturma beni uyuşturmuş, hissizleştirmişti; aklımda yalnızca acelemiz olduğu vardı. Son sürat yol alırken, sabah geçtiğimiz yerlerin bir kısmını tanıdım: Djemakoyes Cad-

desi, Maurice Delens Sokağı, Uranyum Caddesi. Bir kez daha, belki de bir daha asla göremeyeceğim şeylere dikkat etmeye başladım: Kuran Okulu, Bakanlıklar, futbol maçlarını, at ve deve yarışlarını duyuran ilan tahtaları, yöredeki Samiri gruplarının sokak eğlenceleri. Başkan Luebke Caddesi boyunca zikzaklar çizerek ilerledik, Abdelkrim'in Wadata'ya son gelişinde beni bir gün götürmeye söz verdiği Vox Sineması'nı geçerken, böyle bir deneyimin keyfini hiçbir zaman süremeyeceğimden emin bir şekilde omzumun üzerinden sinemaya baktım; aslında hayatın artık bana vereceği hiçbir şey kalmadığını düşünüyordum. Bina arkamızdaki toz bulutunun içinde kaybolurken hayal kırıklığından kaynaklanan bir acı duymadım, yalnızca artık alıştığım şokun etkisini, içimi tırmalayan, kemiren bir keder duyuyordum.

Tam Katolik Misyonu'nu geçmiş, kalabalık bir kavşağa yaklaşıyorduk ki Abdelkrim arkaya eğildi ve motorun gürültüsünü bastırmaya çalışarak "Sıkı tutun" dedi.

Abimin tuniğine sıkıca yapıştım, motosiklet hızla, sola doğru tehlikeli biçimde yattı ve tiz sesler çıkararak hemen önümüzde gitmekte olan mavi bir pikabın yanına geçti. Pikabı geçer geçmez, Abdelkrim sağ omzunun üzerinden geri baktı ve arkadaki sürücüye durmasını işaret etmek için kolunu kaldırdı. Aracın *anasara* sürücüsü ilkin abimin tutumundan rahatsız oldu, solgun yüzü öfkeyle gerildi ama abim güneş gözlüğünü çıkarınca, adamın yüzünde onu tanıdığını belli eden bir ifade belirdi. El sallayıp bankete çekti, Abdelkrim de önüne park etti.

Motosikletin sesi kesilirken, *anasara* yüzünde bütün dişlerini açığa çıkaran bir gülümseme, yanımıza varmıştı bile. "Hey, Abdel, dostum!" dedi duyduğum en acaip Fransızca konuşma çabasıyla. "*Ça va?*"

Abim, *anasara*nın elini sıktı. "*Ça va, bien.*"

"Kusura bakma dostum, tanıyamadım. Neler oluyor? Ya bu kim? Ama senin için bile fazla genç Abdel!" diyerek beni işaret etti.

Abim hoşnutsuzluğunu gizleyemedi, soğuk bir sesle, "Kız kardeşim" dedi. Bizi tanıştırmadı.

Anasara sırıttı ve kötü bir niyeti olmadığını belli etmek istercesine abimin koluna vurdu.

"Bana bak" dedi Abdelkrim, "Archie'yi bulmam gerek, acilen."

"Bilmiyorum ki dostum. Son zamanlarda onu pek görmedim. Üniversitede değil mi?"

"Oraya baktık. Üniversite öğrencileri devlet memurlarıyla birlikte Kennedy Köprüsü'nde protesto gösterisindeymiş yine."

"Ah, evet, şu mevzu..." diyerek elini cebine attı, bir paket sigara çıkardı, bir sigara yaktı ve sonra bir tane de Abdelkrim'e ikram etti.

Abdelkrim sigarayı aldı, kulağının arkasına sıkıştırdı. "Merci. Onu görmedin demek, öyle mi?"

"Epeydir görmedim. Sorun nedir sahi?"

"Sende cep telefonu numarası var mı?"

"Kusura bakma, yok. Ama Dinlenme Tesisleri'ne baksan iyi olur sanırım. Eğer bugün çalışmıyorsa, oralarda takılıyor olabilir. Bildiğim kadarıyla arada bir yüzmek ve Marine House'dan gelen şu maymunlarla tenis oynamak için oraya gidiyor." Sigarasından derin bir nefes çekti ve sonra koca bir duman bulutu salıverdi. "Başın dertte mi dostum?" dedi.

Abim bir an tereddüt ettiyse de bir sorun olmadığı anlamına gelen baş işareti yaptı, adama teşekkür etti ve pedala basıp motoru yeniden çalıştırdı. Yeniden yoldaydık.

Öne uzandım ve ağzımı Abdelkrim'in kulağına yaklaştırdım. "Bu da kimdi?"

"Adı Robert" diye bağırdı Abdelkrim. "İskoçya'dan. Şehrin doğusunda, Gamkale semtinde bir bisküvi fabrikası var."

Mösyö Boubacar'ın güzel harita kitabı geldi aklıma. Adına Atlas diyordu. İskoçya'nın yerini biliyordum, orası da İrlanda gibi çok küçük bir ülkeydi. Hem İrlanda'ya da yakındı.

"Eğer arkadaşınsa, neden bizi Wadata'ya götürmesini istemedin? Çok güzel bir arabası vardı."

"Tam arkadaşım diyemem. Archie Cargo aracılığıyla birkaç kez gece kulüplerinde, partilerde filan karşılaştık, hepsi o. Çok

parası var. Kendini beğenmiş. Ona pek güvenmiyorum, öyle diyeyim."

"Anladım. Peki ya bu Mösyö Archie... iyi arkadaşın mı?"

"Öyle olduğunu düşünüyorum."

"O da mı İskoçyalı?" diye bağırdım General de Gaulle Caddesi'nde başka bisiklet ve motosikletler arasında yol alırken.

Abdelkrim başını yeniden arkaya attı. "Aslına bakarsan, senin arkadaşların gibi, Archie de İrlandalı!"

Şimdi meraka kapılmıştım.

40

Matmazel Sushie, Amerikan Dinlenme Tesisleri'nden söz etmişti. Amerikalı ve Avrupalıların (yardım görevlileri, geçici görevle gelen mühendisler, Barış Kuvvetleri ve VCI gönüllüleri) oraya dinlenmek, yemek yemek ve oyun oynamak için gittiklerini biliyordum ama böyle bir yeri hayal etmem mümkün değildi.

Girişe yanaştık ve tamponları paslanmış, eski, beyaz bir Mercedes'in yanına park ettik. Ağır, ferforje bir kapının üstüne monte edilmiş parlak boyalı metal bir levhanın üzerindeki beyaz başlı güzel bir kartal, Amerikan topraklarına girmek üzere olduğumuzu haber veriyordu. Karşımızda yoğun kokulu kerkede bitkilerinden bir çit yükseliyordu. Park yerindeki arabaların üstüne kerkede çiçekleri ve yaprakları dökülmüştü, hepsini ince

bir toz katmanı sarmalamıştı. Abimin motosikletten inerken gülümsediğini fark ettim.

"Archie burada!" dedi.

"Nereden biliyorsun?"

Hafifçe homurdandı ve Mercedes'in aşınmış lastiklerinden birini tekmeledi. "Bu onun arabası."

Kapının hemen iç tarafında, üzerinde bir levha olan ahşap bir kulübenin yanında, tesislerin yalnızca Amerikalılar ve misafirlerinin kullanımına açık olduğu hem İngilizce hem Fransızca yazılıydı. Kır saçlı, görevli olduğu anlaşılan bir adam elindeki süpürgeyi deli gibi savuruyor ama yaptığı tozun yerini değiştirmekten öteye geçmiyor ya da bana öyle geliyordu. Girerken başıyla selamladı bizi, bir an girmemize engel olmayacağını düşündüm. Ama biz bir Amerikan bayrağının gevşekçe sarkmakta olduğu, beyaz, uzun direğe doğru yaklaşırken, seslendi ve ikaz levhasını işaret etti.

"Sadece üyeler girebilir, asker."

Abdelkrim durdu ve yaşlı adama dönerek, "Biliyorum birader" dedi, dostça, "fakat buraya daha önce de geldiğimi gördünüz; denizcilerle ve İrlandalı Bay Archie Cargo'yla birlikte."

"Sanmıyorum asker."

"Bakın" dedi Abdelkrim, "buraya Mösyö Archie'yle konuşmaya geldik, uzun sürmeyecek. Çok acil bir mesele hakkında. Sonra çıkıp gideceğiz. *Ça va?*"

Bekçi kararsız görünüyordu. Etrafına baktı ve sonra bize yaklaşarak, "Bin beş yüz CFA" diye fısıldadı elini uzatarak.

Abim bunlarla uğraşacak ruh halinde değildi. "Sen soyguncunun tekisin ihtiyar" dedi, "o parayı verirsem üye mi olacağım, nedir?" Beş yüz CFA'lık bir banknot çıkartıp adamın eline sıkıştırdı. "Şunu al ve çeneni kapa. Yoksa işverenlerinle konuşurum. Benimkilerle de!" Elimi tuttu ve bekçinin karşı çıkmasına fırsat vermeden yürüdü.

"Nasıl oluyor da arkadaşın Amerikalı olmadığı halde buraya istediği gibi girip çıkabiliyor?" dedim, cafe-bar bölümüne doğru kıvrılarak giden düzgün yolda yürürken.

Abdelkrim bana baktı ve bu gibi şeylere karar verenin kendisi olmadığını anlatmak istercesine omuz silkti.

"Anlamıyorum."

"Haoua" diyerek iç geçirdi abim, "bizler ve onlar için başka başka kurallar olduğunu bilmiyor musun?"

Çiçeğe durmuş paşa kılıçlarının ötesinde, yüksek bir tel örgünün arkasında kalabalık ve mutlu bir çocuk grubunun oynadığını görebiliyordum. Sırayla turuncu bir topu bir çemberden geçirmeye çalışıyorlardı. Siyah yüzler. Pembe yüzler. Kahkahaları, çiçek kokularının doldurduğu havada bir şarkı gibi yankılanıyordu.

Yolun ilerisinde, yaşlıca bir Wodaabe (en azından kırk yaşında vardı) sarı bir hortumla, bitkileri suluyordu. Bizi başıyla selamladı ve işine devam etti. Yürürken başımı çevirip sarı hortumu takip ederek su kaynağını, mucizevi musluğu görebilir miyim diye baktım ama yapraklar ve çiçekler görüşümü kapatıyordu.

Yemek yenilen alana yaklaşırken, Abdelkrim beni ardı sıra çekiştirdi. Burada da her şey düzenliydi: seramikler tertemiz silinmiş, beyaz plastik masa ve sandalyeler düzenli bir şekilde üst üste konulmuştu. Pişen etin kokusunu duyunca midem iyice kazınmaya başladı. Haftalardır herhangi türden bir et yememiştim ve kokuyu duyana kadar açlığımı düşünmemiştim bile ama koku öyle cazipti ki kendimi kaynağını araştırırken buldum.

Abdelkrim'in yaşlarında olması gereken, şık, beyaz bir tunik giymiş, yakışıklı, somurtkan görünüşlü bir adam, cam cepheli tertemiz bir barın yanında, kocaman bir ızgaranın üzerindeki sulu ve kalın et dilimlerini çevirmekle meşguldü. Yan tarafındaki bir rafın üzerinde, büyük gümüş renkli bir sepetin içinde, tombul ekmekler duruyordu. Camın arkasında, Matmazel Sushie'nin dergilerindeki resimlerde olduğu gibi sebze ve meyveler diziliydi. Bazılarını daha önce hiç görmemiştim: kıpkırmızı domatesler, rendelenmiş taze havuçlar, taze hurmalar, guavalar ve armutlar dikkatle yıldız şeklinde kesilmişlerdi. Soğutucu dolabın içinde ağzına kadar pırıl pırıl su ve küçük buz parçalarıyla dolu cam sürahiler diziliydi. Altın, ateş, gökyüzü renginde sıvı-

larla dolu şişeler aynalı bir duvarın önüne sıralanmıştı. Bu dolabın önünde taş kesilmiş gibi kalakalmış, duyduğum elem ve acı, hissettiğim katıksız şaşkınlıkla bir an için hafiflemişti.

Yanımdan sürtünerek geçen bir grup genç *anasara*, konuşmalarına bir an ara verip hoşnutlukla gülümseyerek baktılar bana; temiz seramiklerin üzerine, pembe, yarı çıplak, ıslak bedenlerinden sular süzülüyordu. Renkli, nemli giysilerini yere fırlatıp istiflerden sandalye almaya giriştiler.

Abimin sesini hayal meyal duyuyordum. Elimi bırakmış, şimdi aşçıyla konuşuyordu.

" İrlandalı adam" diyordu. "Üniversitede çalışan."

Aşçı şüpheyle süzüyordu Abdelkrim'i. "Üye misiniz?"

"Hayır arkadaşım. Yalnızca Mösyö Archie'yle kısaca konuşmam gerek."

Aşçı cevap vermeden önce horgörüyle bana baktı. "Kendisi şurada" dedi, başıyla belli belirsiz bir işaret yaparak işine dönmeden önce.

Abdelkrim yeniden elimi tutup çekerek beni bardan uzaklaştırırken, söylendi. "Kendini beğenmiş *Peulh* köpeği!"

Biçilmiş çimenin örttüğü alandan geçerek (öylesine yeşildi ki gerçek değilmiş gibi görünüyordu) iki yanında mango ağaçları sıralı, kıvrılarak ilerleyen ve içinde birkaç kişinin yüzdüğü seramik döşeli, diktörtgen şekilli, büyük bir havuza varan bir yola çıktık. Havuzun suyu daha önce gördüğüm bütün sulardan daha berrak, daha maviydi, yüzeyinde tek bir yaprak, tek bir dal parçası olsun yoktu. Havuzun bir ucundaki güçlü kuvvetli bir *anasara*, minicik, beyaz bir bebeği suya attı ve bir an kalbim duracak sandım. Abimin elini bıraktım ve korkuyla ellerimi yüzüme kapadım. Benden başka kimsenin endişelenmiş bir hali yoktu, birkaç saniye geçmeden bebek suyun yüzeyine çıktı ve havuzun öbür tarafında durmuş, heyecanla çocuğu yanına çağıran bir kadına doğru, deli gibi kulaç atmaya başladı.

Havuzun kenarları boyunca dağılmış masa ve sandalyelerden birkaçında oturanlar vardı. Abdelkrim öte uçta oturan bir

adama el salladı: ince yapılı, sırım gibi, uzun düz saçlı, elinde bir şişe bira tutan *anasara* çarpık dişlerini göstererek gülümsedi.

"Bu Archie!" dedi Abdelkrim, arkadaşına doğru hızlanarak.

Mösyö Archie Cargo: İyiliğini ve samimiyetini öleceğim güne kadar hatırlayacağım adam.

41

Orada, dünyanın Katie ve Hope'un yaşadığı tarafından gelmiş o adamın karşısında dikiliyordum. Durum başka türlü olsaydı, onu sorularımla bunaltırdım muhtemelen. Ama o anda bitkin, aç, susuz, korkmuş ve utanmış durumdaydım, üstelik uyuşmuş gibiydim.

Masasının yanına vardığımızda Mösyö Archie hemen ayağa kalkmadı. Gazetesini masaya bıraktı (Matmazel Sushie'nin de bazen okuduğu *Herald Tribune* vardı elinde), tembelce sandalyesini arkaya itip iki ayağı yerde kalacak şekilde yatırdı ve sonra elini Abdelkrim'e uzattı. "Nasılsın dostum?" dedi keyifle gülümseyerek. Fransızca'yı en az kamyonetteki İskoç kadar tuhaf bir aksanla konuşuyordu; Fransızca'sı çok daha iyi, konuşması çok

daha güzeldi. Sandalyeleri işaret ederek, "Buyrun, oturun. Bir şeyler içer miydiniz?"

Abim beni şaşırtan bir şekilde suskun kaldı. Kafamı kaldırdığımda, yüzünde acı bir ifadeyle, hayır anlamında başını salladığını gördüm. Bir an ağlayacak sandım.

Mösyö Archie o zaman ayağa fırladı. "Ne oldu Abdel?" dedi, "Yoksa annen mi?"

"Bu sabah, şafak vakti öldü" dedi Abdelkrim alçak sesle.

Mösyö Archie kolunu abime doladı ve sırtına hafifçe vurarak "Çok üzüldüm dostum" dedi.

Mösyö Archie'nin karşısına oturduk ve daha tanıştırılmadan, ona karşı büyük bir yakınlık hissettim. Abdelkrim'in bu adama güvendiği ortadaydı. Konuşmalarının kederli tonuna rağmen, dost oldukları belliydi. Bardan bizim için meşrubat getirdi ve bir şeyler yememizi söyledi. Abdelkrim'in teklifi reddettiğini gördüğümde büyük hayal kırıklığına uğramakla birlikte neden böyle yaptığını da anlıyordum.

"Abdel, ben çok açım" diye yakındım, Mösyö Archie masada değilken.

"Sonra yeriz ufaklık" dedi sadece.

Bardan geri gelirken, Mösyö Archie yakınımızdaki başka bir masada oturan genç bir anneyle konuşmak üzere durdu. Kadın pahalı görünüşlü, geleneksel bir *pagne* giymişti ve belki de hayatımda gördüğüm en güzel bebek olan çocuğunu emziriyordu. Oturduğu yer nedeniyle bir yandan bebeğini pışpışlarken bir yandan abimin arkadaşıyla konuşup gülüşmesini görmek için boynumu uzatmam gerekiyordu.

Normal olarak soğuk bir Sprite yahut Cola içme düşüncesi beni heyecanlandırırdı. Oysa şimdi çok kötü bir rüyanın küçük bir ayrıntısı gibiydi. Öyle olmasına rağmen, içecekleri önümüze koyarken dik oturup gülümsedim. "Çok teşekkür ederim Mösyö Archie" dedim.

"Sadece Archie de bana, anlaştık mı? Herkes öyle der" diyerek göz kırptı, bunu yapabilir miyim bilemeden, utangaç utangaç gülümsedim.

Oturdu ve bebeğini emziren kadını işaret etti. "Binta'yı tanıyor musun?" dedi abime. "C.A.R.E.'de çalışan Walter'la, şu Kanadalı'yla evli" diyerek geldiğimizden beri havuzda bir aşağı bir yukarı yüzmekte olan adamı işaret etti. Kalın, kahverengi bıyıkları ve yüzerken bile çıkarmadığı altın çerçeveli gözlükleri yüzünden adamı önceden fark etmiştim.

Abdelkrim tanımadığını ima etti bir baş işaretiyle ve bir kez daha Binta'ya baktı.

"Çok güzel bir kadın, Walter şaslı adammış" dedi.

Archie güldü. "Kesinlikle öyle!" dedi. "Bana kalırsa Binta'nın peşinden dünyanın öte ucuna gidip geri gelir. Aslına bakarsan, bir bakıma bunu yaptı da!"

Abdelkrim hafifçe kaşlarını kaldırdı.

"Binta, Nijerli değil mi?"

"Öyle. Walter onunla birkaç yıl önce, Amerikan büyükelçisinin Otel Gaweye'de düzenlediği bir törende karşılaşmış. Kız orada kat hizmetçisiymiş ve Walter'ın da buradaki görev süresi bitmek üzereymiş. Birbirlerine ilk görüşte deli gibi âşık olmuşlar. Hemen evlenmişler ve Walter kızı alıp memleketine dönmüş.

"Kanada'ya mı gitmişler?"

"Evet. Ama güzel Binta, Quebec'te mutlu olamamış. Çok soğuk bulmuş oraları. Kar bilmem ne" dedi Archie, içtenlikle bakan yeşil gözlerini belertip çarpık dişlerini ortaya seren bir gülümsemeyle bana bakarak. "Ailesine yakın olmak için memleketine geri dönmek istemiş Binta."

"Ve şimdi de kendi aileleri var" dedi Abdelkrim.

Archie gülümsedi. "Evet. Bebeğin adı Dorette. Kanada doğumlu Nijer Cumhuriyeti yurttaşı!"

Bebeğini emzirmeyi bitirip memelerini örttükten sonra, altın tenli bebeğini sallamak için dizlerine yatıran Binta'ya baktık. O da bize bakıp gülümsedi.

Archie bira şişesini kaldırarak gülümsedi, sonra şişesini bizimkilerle tokuşturdu. "İyi arkadaşlara ve göçüp gidenlere!" dedi.

"Annemize. İnşallah çok geçmeden atalarımıza kavuşur ve Allah'ın izniyle yeniden kavuşuruz" dedi Abdelkrim şişesini arkaya doğru eğerek.

Archie sandalyesini geri itti. "Sizi tanıştırayım, Walter havuzdan çıkıyor bak."

Abdelkrim masanın üzerinden uzandı ve arkadaşının bileğini tuttu.

"Başka bir zaman dostum. Başımızda büyük dertte ve senin yardımına ihtiyacımız var."

"Elimden gelen bir şeyse, elbette yardım ederim" dedi Archie, sandalyesini masaya yaklaştırarak. "Ne yapabilirim?"

Abdelkrim bir sigara yaktı ve içini çekti.

Archie suratına komik bir ifade verdi ve Abdelkrim'in mavi dumanı etrafımızda dağılırken, burnunu tıkarmış gibi yaptı. Ben de gülümsemesine karşılık vererek elimle dumanı savuşturdum.

"Yarın sabaha kadar annemin cenazesini köyümüze götürmüş olmamız gerek."

Archie ellerini açtı ve ciddi bir ifadeyle başını salladı.

"Hemen gömülmesi gerek. Eğer bunu başaramazsak, ruhu asla huzur bulamayacak." Abdelkrim sandalyesine yaslandı ve bana baktı. "Benim halkımın inancı bu."

"Anladım" dedi Archie, düşünceli bir şekilde. "Eeee, benden ne istiyorsun? Wadata'ya gitmek için paraya mı ihtiyacın var?"

"Sana ve arabana ihtiyacım var dostum."

Archie bir an anlamaz gözlerle önce Abdelkrim'e, sonra bana baktı. "Arabam mı? Annenin cenazesini benim götürmemi mi istiyorsun?"

"Bunu istemek zorunda kaldığım için üzgünüm" dedi abim, "ama aklıma başka bir çare gelmiyor."

Archie soluk burnunun kemerini kaşıdı. "Arabamı biliyorsun Abdel" dedi, "tam bir hurda!"

Abdelkrim, "Bir Mercedes" derken, hafif bir gülümseme yüzündeki sert ifadeyi yumuşattı. "Mercedes Benz çok sağlam arabadır. Öğrencilerin boykotta olduğundan, sanırım fazla meşgul de değilsindir."

Archie Cargo saçının bir tutamıyla oynayarak, "Bilmiyorum" dedi, "arabayı kendini Paris-Dakar rallisi yarışçısı sanan şu Fransız'dan alalı üç yıl oluyor. Her nasıl becerdiyse arabayla Ténéré Çölü'nü geçmeyi başarmıştı ama Niamey'e vardığında araba zaten haşat olmuştu!" Abdelkrim'in plastik çakmağını alıp onunla oynamaya başladı. "Öğrencilerime gelince, yarın üniversiteye dönmüş olacaklarını umuyorum."

"Ben olsam döneceklerine pek güvenmezdim" dedi Abdelkrim. "Sokaklarda olan biteni gördün mü? Her yer asker ve polis kaynıyor!"

"Ne diye burada kalıp ortaya çıkmadığımı sanıyorsun?" dedi Archie. Abimi tepeden tırnağa süzdü. "Peki ya sen Abdel? Üstlerin seni aramaz mı?"

Abdelkrim, "Yarım gün mazeret iznim var, gayri resmi olarak. Arkadaşlarımdan biri arkamı kolluyor ama haklısın, birliğime annemi defnedeceğimi haber vermem gerek."

Archi çakmağı masaya dik koydu, sonra parmağıyla bir fiske vurdu. "Wadata. Tera bölgesinde değil mi?"

"Öyle."

"Uzaklığı ne kadar? Yüz elli kilometre mi?"

Abim başıyla onayladı, "Evet, o civarda."

"Çok uzun yol. Şimdi yola çıkacak olsak bile bütün gece araba kullanmamız gerekir."

"Yolun bir kısmı gayet iyi. Elbette ki bütün masrafları karşılayacağım. Yani maaş aldığımda."

Archie bu yorumun üstünde durmadı. "Arabam böyle bir yolculuk için gerekli donanıma sahip sayılmaz."

"Bunu istemek zorunda kalmayayım isterdim Archie" dedi Abdelkrim, "ama ya sen götüreceksin yahut da kamyonla gideceğiz."

Zavallı annemin kefene sarılmış cenazesinin, beni henüz önceki akşam şehre getiren o devasa çöl kamyonlarından birinin kasasına atılıp götürülmesi düşüncesi bile içimi dehşetle doldurdu.

"Belki bir cenazeyi arabasına almayı ve parasını sonra ödememi kabul edecek bir dolmuşçu da arayabilirdim" diye ekledi abim.

Archie homurdandı. "O dolmuşlarla seyahat edenlerin kendilerinin cenaze haline gelmeyişleri başlı başına merak konusu. Çoğu tam bir ölüm tuzağı!"

Abdelkrim elini göğsüne koydu. "Dostum" dedi, "sevgili dostum, neyi nasıl yapacağımıza şimdi karar vermemiz gerek."

Archie ifadesiz bir yüzle bana baktı. Uzun bir sessizlik oldu. En nihayet Archie konuştu. "Nasıl yapacağız bu işi Abdel?"

Abim sigarasını söndürdü ve koluna hafifçe vurarak, "Git bizi girişte bekle Haoua" dedi.

Bir an karşı çıkmayı düşündüm ama ikisinin bir anda takındığı ciddi ifade beni caydırdı. Havuzdan uzaklaşırken, Binta'nın masasına baktım. Gözlüklü kocası üzerinden sular süzülerek karşısında dikilmiş, girişteki kerkede çiçeklerinin renginde, büyük, kalın bir havluyla soluk renkli tenini kuruluyordu. Binta bebeğinin altın renkli tombul ellerinden birini tutup kaldırdı ve bana doğru salladı. Gülümsedim ve bebeğin koyu renkli, güzel gözlerinin beni ayırt etmesine imkân olmamasına rağmen ben de ona el salladım.

Aklımda Fatima ve Adamou, babamızın sevgili zavallı annemizin ölüm haberini onlara nasıl verdiğini merak ederek, ışıldayan ıslak yoldan geri yürüdüm, plastik gibi parlak ve yemyeşil yapraklı çalıları, bekçi kulübesini, sarkan bayrağı geçtim ve büyük, demir kapıdan dışarı çıktım.

42

Amerikan Dinlenme Tesisleri'nin önünde ne kadar bekledim, bilmiyorum. Bekçi ara sıra kulübesinden başını çıkarıp çimlere tükürüyor yahut burnuna giren tozu temizliyordu ama benimle hiç konuşmadı. Yukarıda yaşlı, muhteşem maun ağaçlarının dallarındaki öfkeli kuşlar sıcaktan ve aşağıdaki keşmekeşten duydukları hoşnutsuzlukla tiz çığlıklar atarak ötüşüyordu. Motosikletin selesine oturup durmak bilmeyen trafiği izledim: taksiler, dolmuşlar, özel arabalar, otobüsler, kamyonlar, askeri araç konvoyları, öküz arabaları, eşek arabaları, develer, atlar, bisikletler, motosikletler, tekerlekli sandalyeler, yayalar. Bitmek bilmeyen bir akış. Ve tepede üç helikopter, devasa yusufçuklar misali, cehennem gibi sıcağın tozlu puslu ha-

vasında hışımla vınlayarak dolaşıyor, kuşları iyice çileden çıkarıyordu.

Abim ve Archie Cargo nihayet kapıda belirdiklerinde, bir plan üzerinde anlaşmış gibi bir halleri vardı. Archie arabasının kapısını ve bagajı açtı, bütün pencerelerin camlarını indirdi, tavanda bir kapak açtı sonra binmem için gıcırdayan arka kapıyı tuttu. "Atlayın Matmazel" dedi.

Abdelkrim'e baktım, başıyla onayladı. Arabanın içi boğucu derecede sıcaktı, koltukların ve tavan döşemesinin kumaşından eskimiş, ekşi, güçlü bir ter kokusu yükseliyordu. Archie diziyle benim tarafımdaki kapıyı kapattıktan sonra eğilip motosikletin ön tekerleğini tutan çatalı sıkıca tuttu. Abdelkrim de arka taraftan tuttu ve birlikte motosikleti güç bela kaldırıp arabanın geniş bagajına koydular.

"Kapağı bağlasak mı, ne dersin?" diye sordu Archie.

Abim başını salladı. "Yok. Kışla pek uzak değil. Sadece yavaş sür ki bagajdan fırlamasın. Eğer öyle olursa Bouleb canıma okur!"

Kışla, şehrin Wadata'da hakkında çok korkunç şeyler anlatılan ana hapishanesine bitişik kasvetli ve heybetli bir yerdi. Ana girişten biraz uzağa park ettik, Abdelkrim ve Archie birlikte Çavuş Bouleb'in motosikletini arabanın bagajından çıkardılar. Arka kaltukta oturmuş, arabanın arka penceresinin önünde bulduğum bir dergiyi yelpaze niyetine kullanarak serinlemeye çalışıyor, şimdi yenide arabaya dönmüş olan ikisinin omuzları üzerinden kışlanın duvarlarına bakıyordum. Dikiz aynısından sarkan beyaz sakallı, sarı çoraplı, tuhaf yeşil adama bakarken, bir an gülümsedim.

Archie Cargo gülümsediğimi fark ederek karşılık verdi. "Sen orda rahat mısın?" dedi.

"Teşekkür ederim Mösyö."

"Archie."

"Archie" dedim tereddütle ve yeniden gülümsedim.

"O benim İrlanda cüce cinim."

"Cüce cin mi?"

"Bir tür koruyucu ruh. Biz onlara Küçük İnsanlar deriz. Salak kuzenim memleketten göndermiş. O benim uğurum, tılsımım o, biliyor musun?" dedi, bir fiskeyle cini cama çarptırıp geri sektirerek. "Nijer'de herkes yolculuğa çıkmadan önce bir tılsıma ihtiyaç duyar!"

Başımla onayladım ve koltuğuma geri yaslandım ve bohçamı elleyerek Madam Kantao'nun verdiği horoz ayağı ve hazinelerimin yerinde olduğundan emin oldum. Karşımızda, kışlanın girişinde, hazır olda iki asker, silahları yanlarında dimdik nöbet tutuyordu. Gözlerimin önce birini, sonra diğerini açıp kapattığımda yeşil cinin iki nöbetçi arasında gidip geliyor gibi göründüğünü fark ettim.

Önde, sağımda, Abdelkrim dizlerine koyduğu kirli bir deftere Çavuş Bouleb için bir not yazmakla meşguldü. Yazmayı bitirince, sayfayı defterden yırtıp kopardı.

Archie kumanda panosunun altındaki küçük bir gözden bir zarf çıkararak Abdel'e uzattı. "Yapıştır ve ön tarafına çavuşunun adını yaz" dedi.

Abdelkrim söyleneni yaptı ve sonra zarfı arkadaşına verdi.

Archie, "Hemen dönerim" diyerek arabadan indi.

"Ne yapıyor?" diye sordum abime, Arhcie'nin yolu geçip nöbetçilere doğru gidişini izlerken.

"Sadece Bouleb'e motosikletini buraya bıraktığımızı haber veriyoruz" dedi oturduğu koltuğa vurarak, "benim gözden ırak durmam en doğrusu."

Archie nöbetçilerden biriyle konuşuyor, arada bir eliyle birkaç metre arkamızda park ettikleri motosikletin bulunduğu yeri işaret ediyordu. En sonunda askeri zarfı almaya ikna etti, yolu yeniden geçerek gelip sürücü koltuğuna oturdu.

"Tamam" dedi, "bunu hallettik. Şimdi nereye?"

Endişeli bir yüzle Archie'ye bakarak, "Su, yakıt vesaire almamız lazım ama" dedi abim, "pek fazla param kalmadı."

"Sonra hallederiz Abdel" dedi Archie motoru çalıştırırken. Onlar Fransız süpermarketinden alışveriş yaparken, ben araba-

da kaldım. Arabanın kirli arka camından bakınca süpermarketin tertemiz ön camlarından içerideki benzerlerini daha önce hiç görmediğim yiyecek ve içecekleri görebiliyordum. Tavana kadar yükselen teneke kutu dizileri, raflar dolusu parlak renkli paketler, taze et ve balıkların güzel fotoğrafları, gerçek olamayacak kadar mükemmel görünüşlü sebze ve meyveler vardı.

Abim ve Archie bu şaşılası yerden, ellerinde bir koli içme suyu ve birkaç kahverengi kâğıt torbayla çıktılar. "Ceketimi suyun üzerine ört, olur mu Hauoa?" dedi Archie, koliyi yanıma, arka koltuğa koyarak. "Gölgede dursun." Kucağıma bir çikolata bıraktı ve sürücü koltuğuna geri oturdu.

Archie'ye teşekkür ettim ve paketi yırtıp açtım. Bir yanım bu harikulade ikramın tadını çıkarmak istiyordu ama açgözlülükle ısırdığımda, çikolatanın yalnızca nefis olmakla kalmadığını, aynı zamanda soğuk ve gevrek olduğunu hissetmek hoşuma gitti. İçimdeki korkunç, derin acıyı bir an için bile olsa bir yana bırakabilmek beni mutlu etmişti.

Abdelkrim bir sigara daha yaktı. "Rahatsız olmuyorsun değil mi?" diye sordu arkadaşına dönerek.

"Hayır, bence sakıncası yok" diyen Archie, arkaya dönüp bana doğru bakarak, "şurada oturan kız kardeşin için sakıncası olmadığı sürece" İkisi birden bana baktılar.

Avurtlarım çikolatayla şişkin, omuz silktim. O anda sigara dumanı beni endişelendirecek son şeydi.

Abdelkrim sigarasının dumanını üfledi, "Sanırım artık cenazeyi teslim almaktan başka yapacak işimiz kalmadı" dedi.

Cenaze.

Arhcie uzanıp hafifçe abimin omzuna vurdu, sonra dudaklarını büzerek geri oturdu. Direksiyonda parmaklarıyla tempo tuttu. "Peki. ya tabut meselesi ne olacak?" dedi.

"Vallahi, o konuyu düşünmedim bile!" dedi Abdelkrim.

"Sadece aklımdan geçti" dedi Archie. Bana doğru bir göz atıp sesini alçalttı. "Muhtemelen morgda onu bir kefene sarmış olacaklardır. Ama Abdel, biliyorsun, onu arabanın tepesinde

götürmemiz gerekecek. Bir tür muhafaza olmadan bunu yapmamız mümkün değil."

"*D'accord*." Abim sigarasının dumanın pencereden dışarı üfledi ve çenesini boştaki eline dayadı. "*Merde*!"

"Ve ipe de ihtiyacımız olacak."

"Evet."

O ana kadar annemin böyle bir aşağılamaya maruz kalacağı aklıma gelmemişti. Tabut sadece taşınması için gerekli değildi. Halkım geçmişte ölülerini sadece kefenle gömmüştü ama Wadata çevresindeki vahşi köpekler gittikçe artan bir sorun halindeydi.

Abdelkrim derin derin iç geçirdi ve sigarasını pencereden fırlatıp attı. "Üniversitede halledemez miyiz Archie?"

"Üniversitede mi?"

"Senin atölyede. Orada tahta var, *n'est pas?** Tabut alacak param yok."

"Hımm."

"Kendimiz bir tabut gibi bir şey yapamaz mıyız?

Archie eğilip başını direksiyona yasladı. "Bu iş gittikçe daha çılgınca bir hal alıyor! Ben mobilya yaparım, tabut değil" dedi.

Kısa bir sessizlik oldu, derken Archie sertçe doğrulup geri yaslandı. "Tamam. Sanıyorum bir şey uydurabiliriz. Yine de biraz zaman alacaktır."

"Ne kadar sürer dersin?"

Archie omuz silkti. "Sanıyorum bir saat içinde birkaç sunta levha kesip bir araya getirebiliriz. Tabii bana yardım edersen. Pek güzel bir şey olmaz ama."

Abim elini uzatıp Archie'nin elini sıktı. "Teşekkür ederim dostum" dedi. "Bu iyiliklerini karşılıksız bırakmayacağım."

"Baksana, sürekli öğrencilerimin para kazanmasını sağlayacak yeni yollar aradığımı biliyorsun. Kim bilir, belki bu da yan işlerimizden birinin başlangıcı olur!"

Başımı Archie'nin su kolisini örten ceketinin üzerine koyduğumu hatırlamıyorum ama kendimi öyle buldum: Derin bir uy-

* Fr. Değil mi? (ç.n.)

kudan, çapaklı gözlerle ve yapış yapış uyandım. Bir kez daha arabanın içinde bir başımaydım. Tavan penceresi dahil bütün pencereler açık bırakılmıştı ama giysilerim terden sırılsıklamdı ve başım zonkluyordu.

Karşımda boş sürücü koltuğunun sırtı vardı. Arabanın içi artık tanıdık geliyordu: Nedense, bütün rahatsızlığıma ve içimde hissettiğim boşluğa rağmen, burada kendimi güvende hissediyordum. Giysimdeki küçük bir yırtık dikkatimi çekti ve nasıl olduğunu merak ettim. Birdenbire, gözümün önünde annemin giysi onaran görüntüsü geldi ve gelir gelmez de bütün varlığımı bir kez daha keder kapladı.

Doğrulup oturdum ve gözlerimi kırpıştırarak gözyaşlarımı tutmaya, kendimi toplamaya çalıştım. Araba Archie Cargo'nun işyerinin, Niamey Abdou Moumounie Üniversitesi'nin, dışına park edilmişti. Görünüşe bakılırsa protestocu öğrenciler Kennedy Köprüsü'ndeki eylemlerinden geri dönmemişlerdi ve uzaktan uzağa işitilen trafik gürültüsüne rağmen, uyuşuk havada doğal olmayan bir durgunluk asılıydı.

Yeşil kapılar arada bir, biri girsin yahut çıksın diye açılıyordu ama insanın böyle bir yerde olmasını bekleyeceği türden bir telaş yoktu. Acaba ne kadar uyumuştum, Abdelkrim ve Archie içeri gireli ne kadar olmuştu? Vakit ikindiyi şüphesiz bulmuştu, güneş tepeden alçalmaya ve gölgeler uzamaya başlamıştı.

O sabah bizimle konuşan kapıcı binadan çıktı, yolu aşağı yukarı kolaçan etti sonra zayıf kollarını gümüşsü gökyüzüne doğru açarak gerindi. Başımı pencereden çıkardım ve seslendim.

"Mösyö, abimle Mösyö Archie Cargo'yu gördünüz mü acaba?"

İlkin cevap vermedi, kemikli yüzünde şaşırmış bir ifade vardı. En nihayet, "Ah! Matmazel" dedi, "Mösyö Archie ve arkadaşı atölyeye gittiler."

Teşekkür ettim ve acaba arabada mı kalsam yoksa binaya mı girsem diye düşündüm.

Kapıcı elini kapıya koymuş tam içeri girmek üzereydi ki durakladı. "Size yerlerini göstermemi ister misiniz?"

"*Oui. Merci*, Mösyö." Arabadan indim ve peşine takılıp üniversitenin girişine yöneldim.

Gri, loş ışıklı bir koridoru işaret etti. "Şu koridoru sonuna kadar takip edin. Sağdaki son kapı. Rahat bulursunuz."

Teşekkür edip koridordan aşağı yürümeye başladım; keskin, buruk bir koku burun deliklerimi doldurdu. Parlak, gri duvarlara ve loş ışığa rağmen, bu binanın hastaneye kıyasla çok daha neşeli bir yer olduğuna karar verdim. Geçtiğim büyük ahşap kapıların hepsinde, odalardaki gün ışığının koridora süzülmesine izin veren, cam kaplı tel örgülü paneller vardı. Kapılardaki levhalarda *Laboratoires de Sciences, Mathématiques, Métallurgie** yazıyordu. Çeşitli ilanlar öğrenci faaliyetlerini duyuruyordu: dersler, domino şampiyonaları, otobüs hareket saatleri, bir Vietnam lokantası, Fransa'dan gelen bir hipnozcu, Vox sinemasındaki filmler. Koridordaki bir girintinin önünden hızla geçerken, ilan tahtasında asılı, devlet memurları sendikasının maaşların derhal ödenmesini talep eden broşürlerini ve öğrenci ödeneklerinin acilen ödenmesini talep eden afişleri gördüm. Zeminin üzerinde, duvara monte edilmiş kırmızı yangın söndürücülerin altına düzenli aralıklarla kum dolu kovalar dizilmişti. Koridorun sonunda, sararmış tavanın hemen altındaki tek zil, bir okula hiç yakışmayan bu sessizliği bozmak üzere pusuda bekliyordu.

Sağ taraftaki son kapı, gerçekten de ahşap atölyesiydi. Tel örgülü cam panelden Abdelkrim ve Archie'nin aceleyle çalıştıklarını gördüm. Cama vurdum ama beni duymadılar. Bunun üzerine kapıyı itip atölyeye girdim. Tozluydu ama havada hoşuma giden bir taze ahşap kokusu vardı. Dört yahut beş büyük banko vardı; öte uçta abim ve Archie Cargo annemi mezarına taşıyacak olan kaba bir tabutu bitirmeye çalışıyorlardı. Cesaretimi topladım ve ikisi işlerinden başlarını kaldırıp baktıklarında, gülümsemeye çalıştım. Archie dörtgen bir tahta parçasına beyaz

* Fr. Bilim Laboratuarı, Matematik, Metalürji. (ç.n.)

bir tutkal sürüyor, abim öte uçta bir elinde çekiç ötekinde çiviler çalışıyordu.

Archie kendi işini bitirdi ve sonra Abdelkrim'in yaptıklarını inceledi. "Hay aksi" dedi, "Burayı da ilkin tutkallamayı düşünmüştüm."

Abdelkrim kirli tırnağını eklem yerine sokarak gönülsüz bir ayırma girişiminde bulundu. "İdare eder. Artık yola koyulsak iyi olur."

Archie dudağını kemirdi, "Şu aletleri kaldırıp kilitleyeyim de çıkalım" dedi.

Tabuta doğru yürüdüm ve elimi kapağında dolaştırdım. Bir şey söylemedim. Nedense anneme yapılan büyük bir ihanete suç ortaklığı ediyormuş gibi hissediyordum.

Abdelkrim geldi, elini omzuma koydu, dönüp yüzümü tuniğine gömdüm ve açılıp kapanan dolap kapaklarının seslerine odaklanmaya çalışarak gözyaşlarımı tutmaya çalıştım.

"Burada epey makineniz varmış" dediğini işittim abimin.

Archie'nin sesi bize doğru geldi. "Evet. Ne yazık ki çoğu çalışmıyor. Bize binlerce dolar değerinde alet gönderiyorlar ama uygun elektrik sistemi yapılmamış. Tam bir skandal."

"*Toh.*" Abdelkrim sırtıma hafifçe vurararak Archie'ye doğru gitti. İkisi birlikte tabutu bankonun üzerinden aldılar.

Archie, "Kapıları açabilirsin misin Hauoa?" dedi, bankolardan birinin üzerinden bir tomar ipi alırken.

Tuhaf bir görüntü oluşturmuş olsak gerek: O korkunç öğleden sonra, yavaş yavaş, bir beyaz adam, bir siyah adam, on iki yaşında bir kız çocuğu ve açık bagaja dik konulup bağlanmış bir tabut şehrin sıcağı ve pusunda yol alan eski püskü bir Mercedes arabayla gidiyor.

Şehir morgu hastane binasından fazla uzak değildi, nehre tepeden bakan bir yükseltinin üstünde, kendi mütevazı bahçesi içinde betonarme, tek katlı, paslanmış oluklu teneke çatılı bir binaydı. Bir çift metal bir kapı tozlu bir ön bahçeye açılıyor, bir asfalt yol araçların geri geri kanatlı kapılara yanaşmasına imkân veriyordu. Hastane sahasındaki küçük bir levha bizi buraya

yönlendirmişti. Binanın ön yüzündeki kırık camlar, binanın amacını, ölülerin burada bekletildiğini, hiç belli etmiyordu. Böyle bir yerde bulunabileceğim daha önce aklımın ucundan geçmemişti.

Arabada oturmuş aşağıdaki görkemli nehre bakarken, bir kez daha korkuya kapıldım. Yakıcılığını hâlâ koruyan güneş pusun içinde gittikçe alçalıyor, zamanın geçtiğini bildiriyor, yerine getirmemiz gereken görevi hatırlatıyordu: güçlü olmam, bu yükü taşımam, kardeşlerime ve babama yardımcı olmam gerektiğini. Wadata öyle uzak görünüyordu ki.

Başım dönüyordu, sanki önümde büyük bir boşluk açılmıştı, kontrol edemediğim bu fırtınalı, şiddetli olayların yarattığı bir uçurum. Aileme ne olacaktı? Şimdi bizi kim bir arada tutacaktı? Nasıl hayatta kalacaktık? Ne kadar uğraşırsam uğraşayım bir çıkış yolu bulamıyordum. Haftalarca annemden uzak yaşamıştık ama her şeyin eski haline döneceği umudu bizi ayakta tutmuştu. Ekinlere ve hayvanlara bakmış, su getirmiş, yemek ve temizlik yapmış, çamaşır yıkamış, çitleri onarmış, hasır dokumuş, pazarda ürünleri satmış, okulu ve arkadaşlarımla ilişkilerimi ihmal etmiş ve bütün bu zaman boyunca Souley ve avanesi gibilerin acımasız yorumlarını savuşturmuş ama babamdan doğru düzgün takdir bile görmemiştim. Bundan sonra hayatımızın böyle sürüp gideceği düşüncesi (Alassane teyzenin zavallı annemizin yerini alması halinde bile) dayanılmazdı.

Archie Cargo motoru durdurdu. Dönüp abime baktı ve sessizce birbirlerine baş salladılar.

"Sen arabada kal" dedi Abdelkrim, koltuğunda dönüp yüzüme bakarak.

Yan pencereden dışarı bakarak göz göze gelmekten kaçındım. "Şimdi onu o sandığa mı koyacaksınız?"

Dudakları kederle kenetlenmiş, başıyla onayladı.

"Size yardım etmem gerekmez mi?"

Abdelkrim iç geçirdi, Archie Cargo kollarını kavuşturmuş, dimdik oturuyordu.

"Hayır ufaklık. Onu eskisi gibi hatırlamalısın. Mutlu. Sıcak. Nazik. İyi kalpli. Sevgi dolu. Bu haliyle değil." Arkadaşına döndü. "*Ça va?*"

Göz açıp kapayıncaya kadar, Archie arabadan çıkmıştı bile. Abdelkrim uzanıp elinin tersiyle yanağımı okşadı. Sonra o da gitti. Arkama yaslanıp gözlerimi sıkıca yumdum. Ayaklarımı kıpırdattım, tırnaklarımı yedim. Açık bagajdan gelen gürültü patırtıyı, metale çarpan iplerin sesini duymazlıktan gelmeye çalıştım.

En sonunda ortalık sessizleşti: arada bir ağaçların dallarındaki kesik boyunlu ispinozların* cıvıltıları ve aşağıda akan çamurlu büyük nehirden yükselen kayıkçıların bölük pörçük seslerinin duyulduğu, durgun ve dehşet verici bir öğleden sonra uyuşukluğu. Arabanın kapısına yaslanarak, bu sakinlikten yararlanıp düşünmeye çalıştım. Kalbim havan tokmağı gibi küt küt vuruyordu. Yeniden dua etmeyi denedim. Sırtımdan bir ter boşaldı. Başımı pencereden çıkarıp şimdi soluklaşmış, boş gökyüzüne baktım ve acaba canım annemin ruhu oradan bana bakıyor mudur diye düşündüm ama hiçbir işaret bulamadım. Hiçbir şey yoktu. Gördüğüm yalnızca boşluktu.

Omzumun üzerinden morgun eski püskü kapılarına baktım. İçeride abim ve henüz yeni tanıştığım bir adam, annemin cenazesini alıyor ve bir tabuta koyuyorlardı. Annemin yüzünü bir daha asla göremeyecektim. Korkuya kapıldım. Ya önümde uzanan haftalar, aylar, yıllar içinde annemin nasıl göründüğünü hatırlayamazsam?

Arabadan çıkıp morgun kapısından girdiğimi hatırlamıyorum. Dar bir holde, üzerinde annemin adı yazılı kâğıtların bulunduğu bir masanın yanında dikiliyordum. Birinin altında abimin adı ve örümceğe benzeyen imzası vardı. Eski püskü bir taşıma arabası, içinde masadakine benzer kâğıtlarla dolu küçük bölmelerden oluşan bir rafın yanında duruyordu. Karşımda, başarısız bir şekilde içerinin kokusunun dışarı çıkmasını engelle-

* Kesik boyunlu ispinoz: Sarımsı gri renkli, boynunda kanlı bir kesiğe benzeyen enine, kızıl bir leke bulunan bir tür ispinoz. (ç.n.)

meyi amaçlayan bir dizi kapı vardı. Ölümün kokusunu tanıyordum. Hayvan, insan, hepsi birdi. O kokuyu deterjanlarla, dezenfektanlarla gizlemeye çalışabilirlerdi ama hiçbir şey gerçek anlamıyla ölümün rahatsız edici, tiksinç, tatlı ve bütün bunlara rağmen tanıdık kokusunu saklayamazdı.

Sendeleyerek ilerledim. Kapıların ardından sesler geliyordu. Abimin, Archie Cargo'nun ve başka bir adamın sesi. Birden kendimi ana salonda buldum; serin, karanlık ve iğrenç kokuluydu.

Cehennem burasıydı.

"Ne yapıyorsun burada sen çocuk?"

Abdelkrim ve Archie, annemin tabutuna eğilmiş, kapağı yerine yerleştiriyorlardı.

Ağzını ve burnunu bir ameliyat maskesiyle kapamış, iriyarı, şişman, ter ve içki kokan bir adam üstüme yürüdü.

"Ne işin var burada?" diye tekrarladı.

Adam beni kolumdan tutmuş hole doğru savururken, abimin "Haoua!" diye seslendiğini duydum. Gözucuyla başka taşıma arabalarını ve kimileri kirli çarşaflara sarılmış, kimileri çıplak, hayattan yoksun ve saygınlıklarını kaybetmiş cesetlerin bulunduğu rafları gördüm.

Şişman adamın elinden kurtulmaya çalışarak, "Annemi bir kez daha görmek istiyorum!" diye ağladım

Abimin yakınlarında, boğulmuşa benzeyen bir adamın grileşmiş hasarlı yüzü kefenin kumaşındaki bir yırtıktan acınası bir şekilde çıkmıştı. Aynı rafa özensizce konulmuş bir anne ve çocuğu, hastalıklı bir organ yığını gibi görünüyordu. Pis morgu raflar dolusu içi boşalmış insan kabuğu dolduruyordu.

"Çabuk çık buradan! Hemen!" diye bağırdı abim.

Şişman adam tekrar koluma yapıştı ve karşı çıkmaya bile vakit bulamadan, kendimi puslu havada, güneşin altında, Archie Cargo'nun arabasının yanında buldum, yanaklarımdan sıcak gözyaşları süzülüyordu.

"Mecbur olmadığınız sürece oraya girmenizin size bir yararı olmaz küçük Matmazel" dedi şişman adam.

Ağzıma geleni saymak üzere öfkeyle ona döndüm. Ama bir şey beni durdurdu. Başımı kaldırdım, yüzündeki maskeyi çıkar-

mış, bana gülümsüyordu. Tıraşsız yüzü umduğumdan daha yumuşaktı.

"İnan bana" diye devam etti, "eğer mecbur olmasam, ben de girmezdim!" Ellerini kirli beyaz önlüğünün ceplerine sokarak omuz silkti. Tükenmezkalemlerle dolu göğüs cebinin yanına *Doctor Mackenzie, Guy's Hospital* yazısı işlenmişti.

Burnumu çekerek, "Siz doktor musunuz?" dedim.

Gülerek başını salladı. "Hayır, hayır! Bu bir *anasara*nın eskisinden başka bir şey değil." Horgörüyle göğsündeki işlemeye bir fiske vurdu. "Doktor ölüm. Ben buyum işte. Şimdi sen burada bekle. Birazdan burada olurlar şeyle birlikte." Sonra dönüp içeri girerek gözden kayboldu.

Arabaya yaslanıp sessizce hıçkıra hıçkıra, sarsılarak, içimde hiçbir şey kalmayıncaya kadar ağladım; sonra kendimi uyuşmuş, bomboş hissederek, gözyaşlarıyla ıslanmış yanağıma konan sinekleri kovma isteği bile duymadan, öylece dikildim.

Abdelkrim ve Archie geçirmeye çalışırken annemin tabutu morgun kapılarına çarptı ve çarpma sesiyle kendime geldim. Onlar sandığı arabanın tepesine yerleştirmeye uğraşırken, ben de bahçeyi geçip duvarın dibine bağdaş kurdum, ellerimi ensemde kavuşturup başımı önüme eğdim.

"Sağa sola kaymasını önlemek için battaniye gibi bir şeye ihtiyacımız var" dediğini işittim abimin.

Archie, "Bagajda eski çarşaflar olacaktı" dedi. "İpleri de alayım."

Başımı kaldırdığımda, morg görevlisinin dehşet verici işyerine girip kaybolduğunu gördüm.

Abdelkrim arabanın arkasından Archie'ye ip uzatıyordu.

"Daha da sıkı bağlamadan önce bir kontrol edelim, kapılar kapanıyor mu" dedi Archie, "ipler epey sağlam."

İpi tabuttan ve arabanın tavanından geçirişlerini seyrettim.

"Ben gergin tutacağım Abdel" dedi Archie, "sen kapıyı kapatmaya çalış."

Abdelkrim bir elini kaportaya dayadı, ötekiyle kapıyı hızla çarparak kapatmaya çalıştı. Ama kapı fena halde sarsılarak geri açıldı. "Vallahi!"

"*Merde*!" Archie de abimin yanına geldi. "Ne yapmamız gerekecek biliyor musun?

"Ne?"

"Kapıları kapatacağız. Pencereleri ipler geçecek kadar aralık bırakacağız."

"Bu kapıların yol boyu sımsıkı kapalı kalacağı anlamına gelir!"

Archie elleri iki yana açıp boynunu büktü. "Başka ne seçeneğimiz var? Asıl ihtiyacımız olan bir portbagaj."

Abdelkrim derin bir nefes verdi, başını kaşıdı. "O halde, pencerelerden girip çıkacağız?"

"Kesinlikle."

Kısa bir sessizlik oldu. İki adam bana baktılar. Archie Cargo bana bakıp kısaca el salladı, karşılık verdim.

"Hadi, yapalım şunu" dedi Abdelkrim, ipi çözerken.

43

Yılın bu zamanında daha gecenin ilerleyen saatlerine kadar hissedilmemesi gereken bir serinlik sarmaladı bizi ve keşke Moussa'nın evinden kirli *pagne*mi alsaymışım diye düşündüm. Biz ayrılmadan biraz önce şehrin üzerine tuhaf bir sükûnet çökmüş, hemen ardından çıkan hafif bir esinti yolların kıyısındaki turuncu tozları havalandırmış ve köyümüzdeki *Harmattan* mevsimini ve fırtınaları getirmişti aklıma. Bir daha asla annem ve kardeşlerimle birlikte dışarıdaki fırtınanın gazabından kaçıp içerde saklanamayacaktım.

"Sence yeterince sağlam bağladık mı?" diye sordu Archie, Niamey'in akşam trafiğinde ilerlemeye çalışırken.

İki numaralı devlet yolundan kuzeybatıya, Tera'ya doğru gidiyorduk, arabanın üstünde annemin cenazesiyle. Mösyö Nouraddin'in çayı gibi, trafik ve yayalar bütün yan yollardan ve kavşaklardan akıyor gibiydi. Araç ve kamyon klaksonları sürekli olarak ötüyordu. Yol kenarlarında dilenciler ve küçük çocuklar gelip geçenlere "*cadeaux*" için yalvarıyor ve işportacılar yol boyunca her duruşumuzda bizi ablukaya alıyorlardı. Yeni bir binanın tepesinde çalışmakta olan Tuareg'ler, bir ipin ucundaki kovayı sarkıtmış ve seyyar satıcı çeşitli meşrubatlarla doldurduktan sonra yukarı çekmişlerdi. Tabakhaneyi, deve pazarını ve yarış alanını geçişimizi hayal meyal fark ettim. İki yanımızdaki gecekondular sonsuza kadar uzanıyor gibiydi; insan ve hayvan idrarı karışımı bir koku havayı dolduruyordu.

Abdelkrim arabanın içinden, onunla Archie'nin alınlarının hemen üstünden geçen gergin ipi tuttu. Hafifçe çekti.

"Gayet iyi" dedi, "bir saate kadar mola verir, tabutu yeniden kontrol ederiz." Benimle konuşmak için koltuğunda biraz döndü. "Haoua, şunu bir kontrol et lütfen."

Arka pencerelerin arasında gerili bir başka ip, doğrudan benim başımın üzerinden geçiyordu. Kollarımı kaldırdım ve bir ağaç dalına asılı bir maymun gibi ipe tutunarak doğruldum. "İyi görünüyor."

Archie Cargo'yla dikiz aynasından göz göze geldik. "Çok fazla asılma Matmazel. Düğümlerime pek güvenmiyorum!"

"*Toh*" dedim biraz suratım asılarak. Koltuğunun arkasına eğilip görüş alanından çıktım ve ellerimi camla çerçeve arasındaki boşluğa koydum. Serinleyen hava parmaklarımı okşuyordu ve kendi kendime bir melodi mırıldanıyordum.

Abdelkrim omzunun üstünden tekrar bana baktı. "*Ça va?*" dedi.

Omuz silktim.

"İstersen biraz su içebilirsin, çekinme."

"*Merci.*"

Tekrar önüne döndü ve kendi tarafındaki pencereden çıkan ipi tıngırdattı. "Sanıyorum bu aynı zamanda ihtiyacımız oldu-

ğunda arabanın klimasını kullanmayı da unutmamız gerektiği anlamına geliyor ha, Archie?"

Archie güldü. "Bu döküntünün klimasi çok zamandır çalışmıyor zaten dostum!"

Şehirden çıktıktan birkaç kilometre sonra, bir askeri kontrol noktasına denk geldik. Hepimiz bir anda korkuya kapıldık, Abdelkrim'in sivil kıyafet giyecek zamanı olmamıştı ve mazeret izninin geçerliliği şüpheliydi.

Durmak için iyice yavaşlayarak orduya ait bir Land Rover'ın yanına yanaştığımız sırada, abim sesi hafifçe titreyerek "Bırakın konuşmayı ben yapayım" dedi.

Yolun ilerisinde aynı araçtan bir tanesi daha, etrafı silahlı askerlerle dolu bir şekilde bekliyordu. Birdenbire nereden çıktığı belli olmayan, boynuna ve omuzlarına benzin dolu şişeler asılı kambur bir adam ortaya çıktı. El sallayıp aksayarak bize doğru koşmaya başladı ama yolunu kestiler ve yırtık tunikli tıknaz biri kovalayarak uzaklaştırdı adamı. Genç, hafif pejmürde kılıklı bir asker arabanın önüne geçti ve bizi incelemek üzere eğildi, silahının ucu arabanın kapısına çarpıyordu. Alnı boncuk boncuk terlemişti, giysisinin sağ koltukaltında ıslak, koyu renkli bir ter lekesi açıkça görünüyordu.

"Mösyö, evraklarınız lütfen."

Archie Cargo ön panelin altındaki küçük bölmeyi açtı ve askere bazı belgeler uzattı. "Bir sorun mu var?" dedi.

Asker belgeleri aldı ama cevap vermedi. Abimin artık iyice dağılmış üniformasını süzdü. Kâğıtları gözden geçirdi ve Archie'ye geri verdi.

"İzinli misin birader?" dedi Abdelkrim'e dönerek.

Abdelkrim kolunu camdan çıkararak yukardaki tabuta pat pat vurdu.

"Mazeret izni" dedi. "Annemiz." Dikkati bana yöneltmek için döndü. "Tera'ya gidiyoruz."

"*Toh*." Asker arabadan uzaklaştı ve bıkkınlıkla yukarı baktı. Sonra yeniden bize yaklaşarak arabanın tavanına eğildi, çekiştirdiği ipler tepemizde *burumi* gibi tıngırdadı

Yolun karşısında bizimle konuşandan daha yaşlı, koyu renk gözlükler takmış bir başka asker, sanki henüz kendisine çok komik bir fıkra anlatmışım gibi bana bakarak sırıtıyordu.

Terli asker Archie'ye doğru geri kaykıldı ve abimin gözlerinin içine bakarak, "Ve elbette ki evraklarınız eksiksizdir?" dedi.

"Elbette kardeşim."

"Mesele şu ki Tahoua ve başka yerlerde isyanlar oldu." Arkaya yaslandı ve arabanın tavanına vurdu. "Burada ne taşıdığınızı kim bilebilir?"

"Aman ne güzel!" diye fısıldadı Archie. "Bizi bir sürü uğraştıracaklar!"

Abdelkrim gizlice bir el işareti yaparak susturdu Archie'yi. "Allah şahidimdir ki" dedi, "tabutta zavallı annemizin cenazesi var."

Asker bir kez daha süzdü bizi ve sonra arabadan uzaklaştı. Tükürdü, ordu araçlarından başka taşıt bulunmayan yolu geçti ve koyu renk gözlüklü arkadaşıyla konuştu. Kısa bir süre konuştuktan sonra, öbür asker arabanın abimin olduğu tarafına yanaştı.

"*Ça va, mon frere?*"* dedi, "*Ça marche?*"**

"*Ça va bien.*"***

"*Non, ça va pas!*"**** Biraderim yukarıda annenin cenazesinin olduğunu söylüyor.

"Öyle."

Asker yaklaştı. "Vallahi! Seni tanıyorum öyle değil mi?" Yüzü tekrar geniş bir gülümsemeyle aydınlandı. Güneş gözlüklerini burnuna indirerek gözlerini gösterdi. "Boureima değil mi?"

"Evet. Sen de... Kassato'sun, öyle değil mi?"

---

* Fr. Ne haber birader? (ç.n.)
** Fr. Her şey yolunda mı? (ç.n.)
*** Fr. Yolunda. (ç.n.)
**** Fr. Hayır değil. (ç.n.)

"Kassato'yum, doğru. Üçüncü Bölük. Sen ihtiyar Bouleb'in takımındasın değil mi?"

"Doğru, oradayım." Abdelkrim elini uzattı. "Baksana birader, biz yola çıkabilir miyiz artık? Ailem sabaha Wadata'da olmamızı bekliyor."

"*D'accord, d'accord*" dedi Kassato. Arabanın üzerinden şimdi Archie'nin yanında durmakta olan ilk askere baktı. "Bırak gitsinler, Julius." Sonra yeniden eğilerek Abdelkrim'e baktı. "Allah yardımcınız olsun birader." Kassato el sallayıp bana bakarak başını sallarken, Archie bir toz bulutu kaldırarak yola koyuldu.

"Oh be, yırttık!" dedi Archie. "Hiç hoşuma gitmedi! Senin şu arkadaşların ödümü koparıyor Abdel! Bu yollara ne zaman çıksam acaba sağ salim varacağım yere ulaşacak mıyım diye merak ediyorum." Hafifçe homurdandı. "Bir kontrol noktasından "vergi" vermek zorunda kalmadan geçtiğim bu ilk."

"Her şey yolunda mı Abdel?" dedim, "Başın derde girmeyecek, öyle değil mi?"

Abdelkrim cevap vermedi. Uzanıp radyoyu açtı, sonra elini çenesine dayadı ve pencereden dışarı uzandı.

İki numaralı devlet yolundan çıkmamızın üzerinden çok geçmeden yol kötüleşti; geçen sayısız kamyonet, otobüs, kamyon ve dolmuş asfaltı mahvetmişti. Her iki yanımızda titreşen ufka kadar engin düzlükler uzanıyor, arazinin tekdüzeliğini yalnızca tek tük baobab ağaçları, kayalık bir çıkıntı, kavruk çalılıklar yahut bir araba enkazının iskelete benzeyen kalıntıları bozuyordu.

Önde, Abdelkrim ceketini katlayıp yastık yapmış, başı kapının çerçevesine çarpıp durmasına rağmen uyuyordu. Archie uzanıp abimin kulağını emniyet kemerinden kurtardı, kemerin tokasını tutup çekti ve abimin göğsünden geçirip yerine taktı. Başını kaldırınca dikiz aynasında göz göze geldik.

"Senin koltukta emniyet kemeri yok, üzgünüm Haoua. Ben arabayı aldığımda kesilmişlerdi. Bilmem neden!"

"Ben böyle iyiyim, teşekkür ederim" dedim.

Archie kızarmış yüzünde bir gülümseme, şöyle bir baktı. "Sadece çukurlara girdiğimizde iyi tutun! Girmemek için de elimden geleni yapacağım!"

"D'accord."

Güneş pusu delip geçiyordu ve arabanın içindeki hava yeniden ağırlaşmış ve ısınmıştı. Bir süre sonra yol kupkuru bir vadiye girdi ve kan kırmızısı masif kayaları keserek devam etti. Ardından dikenli çalılarla ve savanla kaplı engin düzlüğün etrafından ilerlemeyi sürdürdü.

Doğu ufkunda, yakıcı sıcağın tükettiği renksiz bir gökyüzü zonklayan bir hiçliğe, havada süzülüyormuş gibi görünen gizemli ağaçlar, şekil değiştiren kaya kütleleri ve tepecikler gibi tuhaf, salınan, eriyen biçimler halinde yanılsamalar yaratarak titreşen, kıpraşan sıcak, beyaz bir hava şeridine karışırken, toprak kendi kendisini tüketiyormuş gibi görünüyordu.

Arabanın bütün pencereleri açıktı ve buna rağmen sıcak dayanılır gibi değildi. Eğer azıcık sola eğilseydim, öğleden sonra güneşinin gözkapaklarımı pişirdiğini hissedebilirdim. Yüzüm çoktan ince bir toz tabakasıyla kaplanmış, dilim damağıma yapışmıştı.

Sanki aklımı okumuş gibi, Archie yeniden dikiz aynasına baktı. "Neden şu su şişelerinden birini bizim için açmıyorsun?"

Archie'nin ceketini arka camın önüne koydum ve su şişelerini saran plastik örtüyü yırtmaya çalıştım. "Şunu kullan" diyerek bana minik, güdük bir çakı uzattı; kesen kısmı sapının içinden kayarak çıkıyordu. "Çok yararlı bir alet. Onsuz hiçbir yere gitmem."

Teşekkür ettim ve paketi bir yanından keserek, büyük, ağır su şişelerinden birini çıkarttım. Şişenin boynundan tutup kapağını çevirmeye çalıştım ama ellerim terli olduğundan doğru düzgün tutamıyordum.

"Ver de senin için açayım" dedi Archie kolunu iki koltuğun arasından uzatıp, sabırsızlıkla parmaklarını açıp kapatarak.

İlkin küçük bıçağını, sonra da su şişesini uzattım.

Bıçağı cebine attı, sonra bacaklarının arasına sıkıştırdığı şişenin kapağını açtı ve bana uzatmadan önce koca bir yudum aldı. "Böğğğ!" dedi, "Çoktan ısınmış bile. Ama hiç yoktan iyidir herhalde."

Berrak, temiz suyu kafama diktim ve içtim. Suyun ılınmış olduğu doğruydu ama yine de benim içmeye alışık olduğum suyun acımsı, metalik tadı ve bulanıklığı yoktu. Tam şişeyi ona geri uzatacaktım ki çok uzaklardan bir hareket dikkatimi çekti.

"Mösyö" dedim, "bakın zürafalar!"

Küçük bir sürüydü, toplam beş zürafa vardı. İnce, uzun bacaklarının dünyanın kıyısına doğru taşıdığı gövdeleri ufuktaki serap şeridinin içinde bir kaybolup bir belirerek bata çıka ilerliyor, inanılmaz boyunlarının üzerindeki biçimli başları kanatsız kuşlara benziyordu. Birkaç saniye içinde gözden yitmişlerdi bile.

"Çok güzel!" dedi Archie Cargo, arabayı durdurup titreşen boşluğa bakarak. "Onları pek sık görmüyoruz artık. Özellikle bu ülkede." Hâlâ uyumakta olan Abdelkrim'e doğru baktı. "Çok yazık, abin göremedi."

"Evet."

Abdelkrim'in yüzü öteye dönüktü. Bir ter damlası şakağından aşağı tozların içinde ince bir yol açarak inmiş, şakağının yüksek çıkıntısı üzerinde dallanarak aşağı süzülmüştü. Koltuğunda biraz kımıldandıktan sonra yeniden hareketsiz kaldı. Bir an için kendimi tuhaf ve utangaç hissettim, keşke uyansaydı diye düşündüm.

Archie Cargo gırtlağını temizledi, başını salladı ve parmağıyla kulağını kurcaladı. "Bu toz da her yere giriyor, öyle değil mi?" diyerek arabayı hareket ettirdi ve tozlu yolda ilerlemeye başladı.

Miriam'la benim küçükken nehrin yakınlarında bulduğumuz yavru zürafayı ona anlatmayı düşündüm ama vazgeçip başımı arkaya dayadım ve bıraktım araba hoplaya zıplaya ilerlerken koltuğun arkasına çarpsın. Bir an gözlerimi kapadım ama gözümün önüne morgdaki boğulmuş adamın görüntüsü gelince, hemen geri açtım. Annemi de düşündüm; zavallı, boş bedeni şimdi

yukarıdaki sandığın içinde gizliydi. Gözlerim yaşlarla doldu. Gözlerimi hızla kırpıştırdım ve burnumu çektim. Kalbime dolan duygu kederden ziyade müthiş bir öfkeydi. Birden gözümde Alassane'yi canlandırdım, Wadata'da evimizin önünde babamla oturmuş gülüyordu. İçimden ona bağırarak evimizden defolmasını, Büyük Eve, kız kardeşlerine ve rezil hayatına geri dönmesini söylemek geldi. Souley'i düşündüm: annem ve ailemle ilgili sataşmalarını. Yüzü geldi gözümün önüne. Tam karşımda gibiydi. Ve bunun yanlış olduğunu bilmeme rağmen, zihnimin gözünden, yanağına sıkı bir tokat patlattım.

Bunlar beni şaşırtan düşüncelerdi. Sanki kötü bir ruh bir an içime girmiş, kalbimi ele geçirip yoldan saptırmıştı. Köyümüzdeki şifacıları ve hikâyeciyi, hastanedeki çocuğunun içine ölü ikizinin ruhunun girdiği söylenen kadını düşündüm. Şiddetli sıcağa rağmen alnım birden soğuk soğuk terledi.

Kuran'ın söylediklerini hatırladım. Birbirimizi affetmemiz gerektiğini biliyordum. Allah'ın affetmesi vardı, bir de insanın affetmesi. Her ikisine de ihtiyacım olduğunu biliyordum çünkü birbirimize karşı olduğu gibi Allah'a karşı da hatalar işleriz. Bunchie'yi, onun inançlarını, bizi affetmesi için yüzümüzü Allah'a dönmemizden bile önce var olduklarını söylediği inançlarını düşündüm.

Kafamın karışıklığı korkum ve öfkemle birleşince artık kendimi tutamadım. Göğsüme bir sancı girdi. Başım sanki iki koca elin arasında, bir mango gibi sıkılıyordu. Ağzımı açıp nefes almaya çalıştım ama göğsümün derinliklerinden acıklı, boğuk bir ses yükseldi, burnumdan sümük baloncukları püskürdü.

Archie Cargo arabanın arkasındaki bu duygu gösterisi karşısında şaşırmamış gibiydi. "Hey, Haoua" dedi, "Sen iyi misin?" Arabayı yavaşlattı ve cebinden çıkardığı yumuşak, beyaz bir mendili uzattı. "Ağlamanda bir tuhaflık yok, biliyorsun değil mi" dedi, aynadan beni kontrol ederek. "Annen iyi, nazik bir kadındı ve senin sevgini hak ediyordu" dedi.

Başımla onayladım. Gözlerimi, burnumu va ağzımı sildikten sonra kirlenmiş mendili ona uzatırken, hıçkırıklarla sarsılan bedenim yüzünden elim titriyordu.

"Siz n-nereden biliyorsunuz?" diye hıçkırdım. Sırtına karşı konuştuğum bu yabancının içi boş sözleri birden öfkemi yeniden kabartmıştı.

"Mendil sende kalabilir!" diyerek başını hafifçe döndürüp suratını buruşturdu ve sonra da gülümsedi; gözlerindeki iyilik öfkemi azıcık yatıştırdı. "Doğrusunu istersen, annenle bir kere karşılaştım ve onu gerçek anlamda tanımasam bile, içinde zerrece kötülük taşımayan biri olduğunu anladım." Omzunu çekti. "İyi insanları görünce tanıyorsun." Yeniden dikiz aynasından baktı. "Durmamı ister misin?"

Başımla gerek olmadığını işaret ettim. "Annemle ne zaman karşılaştınız?"

Parmaklarıyla direksiyonda tempo tuttu. "Hmmm, bir düşünelim; on.. belki on iki hafta önce olabilir. Efrance'nin evinde."

"Efrance?"

Archie başını Abdelkrim'e doğru çevirdi. "Abdelkrim'in arkadaşı. Pays-Bas'ta oturuyor, Niamey'in gecekondu bölgesinde. Küçük bir kızı var, Momi. Abin sana onlardan söz etmedi mi?"

"Hayır."

"Hmm. Anlıyorum. Eh, o zaman belki de en iyisi kendisinin anlatmasıdır. Her neyse işte, annen hastaneye nispeten yakın olmak için birkaç hafta Efrance ve Momi'yle kaldı. Sonra, işte, durumu kötüleşince..." Sustu.

"Demek annemle orda karşılaştınız?" dedim.

"Evet, öyle." Eğildi ve uyumakta olan abimin önündeki küçük bölmeyi açtı. "Buralarda bir yerde bir fotoğraf olması lazım" dedi, sık sık tehlikeli yola göz atarak bölmeyi karıştırırken. Sonunda üzerinde Quikacopy yazan, canlı renkli bir zarf uzattı. "O gün Abdel'i bırakmıştım oraya; Pays-Bas, Niamey'in merkezinden epey uzaktır. Mainassara'nın adamları gecekondularda yaşayanları gözden ırak, başkanlık sarayından filan yeterince uzak tutmak istiyorlar, anlıyorsun ya?" Omzunun üstünden

bana bakarak yüzünün bir yarısıyla gülüyormuş gibi yaptı. "Efrance onlarla çay içeyim diye ısrar etmişti, şans eseri benim de fotoğraf makinem yanımdaydı."

Toplam yirmi kadar fotoğraf vardı. Başka zaman olsa tanımadığım *anasara*ların ve Archie'nin atölyesinde çalışın genç Nijerlilerin fotoğraflarına daha çok dikkat ederdim. Ama şimdi annemin tek fotoğrafını buluncaya kadar, hızla fotoğrafları gözden geçirdim. Onca zamandan sonra yeniden annemin yüzünü görmek kalbimi parçaladı ve gözlerim yeniden doldu. Annem küçük, eski püskü bir kulübenin önünde oturmuştu, başında daha önce görmediğim bir örtü vardı. Yüzü zayıf, ince ve yorgundu ama gözleri hayat ve sevgi doluydu. Fotoğraftaki kesinlikle annemdi. Sağında abim oturuyordu, güzel yüzü ciddiydi ve kolunu korurcasına annemin omzuna dolamıştı. Solunda, genç, güzel bir kadın (Efrance olduğunu tahmin ettim) anneme doğru eğilmişti ve annemin kucağında bir çocuk vardı.

"Bu Momi mi?" dedim öne doğru çıkıp fotoğrafı Archie'ye gösterek.

"Evet."

Momi'nin de güzel bir yüzü vardı. Üç yaşlarında olduğunu tahmin ettim. Annemin dizine oturmuş, minik elleriyle annemin *pagne*sinin koluna yapışmıştı. Annem, Momi'yi dizinde kendi çocuklarından biriymiş gibi sallamıştır diye düşündüm.

"Bir türlü gülümsemelerini sağlayamamıştım" dedi Archie başını sallayarak.

"*Toh*."

"Üstelik, küçük Momi bir yılan gibi kıvrılıyordu!"

Arkama yaslanıp fotoğrafı yüzüme yaklaştırdım. Dördü, hep birlikte, küçük de olsa bir aile gibi görünüyorlardı. Annem kolaylıkla küçük çocuğun büyükannesi sanılabilirdi. Annemin hayatının son derece gerçek bir parçası önümde duruyordu: onun hayatının benim hakkında hiçbir şey bilmediğim son bölümünün bir parçası. Acaba bu kadın ve çocuğu için neler hissetmişti? Onları sevmeye başlamış mıydı? Benimle, Adamou'yla ve Fatima'yla ilgili düşüncelerini bir yana bırakmış mıydı? Babam-

dan umudunu kesmiş miydi? Yeniden dikkatle yüzüne baktım ve ipuçları aradım. Abdelkrim bana bazı cevaplar verebilirdi ama onu uyandırmak tehlikesini göze alamazdım. Yeniden bir öfke dalgası kapladı benliğimi, şakaklarım karıncalandı, kulaklarım yandı. Ölmüş anneme ve sevgili abime karşı öfke duyuyor, onları kıskanıyor olabilir miydim acaba? Öfkem geldiği hızla yatıştı ve yerini suçluluk duygusu aldı. Burnumu çekip fotoğrafı zarfa geri koydum.

"Bunu görmeme izin verdiğiniz için teşekkür ederim Mösyö" dedim, koltukların arasından zarfı uzatarak.

Archie sertçe bakarak "Mösyö değil, Archie" dedi.

Gülümseyerek, "Archie" dedim.

"Bu daha iyi" dedi. Fotoğrafları almamıştı. "İstersen annenin fotoğrafı sende kalabilir" dedi.

"Çok teşekkür ederim" dedim, "çok isterim." Belime bağladığım bohçamı çözdüm ve fotoğrafı Katie ve Hope'un gönderdiği bir kartpostalla, abimin Bac Farie feribotunda çekilmiş "büyülü" fotoğrafının arasına koyarak hazinelerime ekledim. Önümüzde, Archie'nin küçük plastik cüce cini yolda her çukura girdiğimizde ve direksiyon kırdığımızda o yana bu yana sallanıyor, pembe yüzü her şeye rağmen gülümsemeye devam ediyordu. Bohçamı toplayıp dizime, elimi de üstüne koydum. Bir an için kendimi emniyette ve sakin hissettim. Parmak uçlarımdan giren bir sıcaklık koluma, kalbime ve ruhuma yayılıyordu sanki. Madam Kantao'nun verdiği horoz bacağına sevinmiştim fakat benim asıl tılsımım hazinelerimdi.

Bu Efrance ve Momi hakkında daha fazla şey öğrenmek istiyordum ama Mösyö Archie Cargo'nun abime olan sadakati de ortadaydı. O anda, orada ona bazı sırlarımı açmaya karar verdim, bunun sebebi belki bu adama güvenebileceğimi hissetmem, belki de ben öyle yaparsam Efrance ve Momi hakkında bana daha fazla bilgi vereceğimi ummamdı. Ona Miriam'dan, Fatima'dan, Adamou'dan, babamdan, Mösyö Boubacar'dan, Richard'dan ve Sushie'den bahsettim. Fotoğraflarımdan ve kartpostallarımdan Katie ve Hope'la birbirimize yazdığımız mek-

tuplardan, okuyup yazabilmenin verdiği mutluluktan ve günün birinde öğretmen yahut doktor olup dünyayı görme hayallerimden söz ettim. Ben konuşurken Archie dikkatle beni dinledi, bir kere bile ne sözümü kesti ne esnedi ne başını salladı ne de başka ses çıkardı.

En sonunda nihayet daldan dala atlayan konuşmamı bitirdiğimde, başını salladı ve sivri yüzünü yarı bana doğru dönerek, "Dünyanın her yerinden arkadaşlara sahip olmak çok iyi bir şey" dedi, terli alnına dağılmış bir tutam kahverengi saçı geri iterek. "Ben de, sekiz yıl önce ülkene geldiğimden beri pek çok arkadaş edindim Haoua" dedi ve uyumakta olan abimi işaret ederek, "Abdelkrim en sevdiklerimden biri!"

Ona Abdelkrim'in anneme verdiği fotoğraftan ve annemin Wadata'dan ayrılırken o fotoğrafı bana verdiğinden bahsettim ve Miriam'la birlikte Mösyö Longueur ve "büyülü fotoğraf makinesini" aramaya gitiğimiz günü anlattım.

"Mösyö Longueur mü?" diyerek güldü. "Bu ona çok uygun bir isim. O herifi tanıyorum. Arada bir Dinlenme Tesisleri'ne yüzmeye gelir. Vay be!"

İlk uygun fırsatta hazinelerimi ona göstermeyi kabul ettim.

En sonunda araba yoldaki bir çukura fena halde çarpıp durma noktasına gelene kadar kilometrelerce yol gittik. Bu sırada abimim kafası da kapının çerçevesine fena çarptı. Yorgun uykusundan koparılınca küfretti, kaşlarını çatarak kum dolu gözlerle etrafına bakıp tepesini ovuşturdu.

"Neler oluyor?" dedi, "Neredeyiz?"

"Nehir geçişinden seksen kilometre mesafedeyiz sanırım" dedi Archie.

Abdelkrim doğruldu, gözlerini ovuşturdu. Gerindi, koltukaltlarından yükselen ter kokusu bir anda arabanın içini doldurdu. Arabadan dışarıya tükürdü ve burnunu kaşıdı. "Ayyy! Sanki deve tepmiş gibi hissediyorum kendimi!"

Archie güldü. "Deve gibi de kokuyorsun dostum! Biraz su ister misin Abdel? Şu şişe nerede Haoua?"

Koltuğun üstünden şişeyi uzattım.

"Korkarım çoktan ısınmış" dedi Archie.

Abdelkrim şişeyi aldı ve kapağını açtı, sonra bacaklarının arasına sıkıştırdı. "Size orduda öğrendiğim küçük bir numarayı göstereceğim" dedi. Arabanın zeminine eğildi, süpermarket torbalarından birinden poşet nane çayı çıkardı. Paketi açtı, iki çay poşeti aldı ve poşetleri şişenin dar boynundan içeri tıktı. Sonra kapağını sıkıca kapattı ve iyice çalkaladıktan sonra ön panelin üzerine, güneşin altına koyarak, "Ilık su içmekten iyidir" dedi.

"Vay, bu çok zekice!" dedi Archie.

Abdelkrim açık pencereden sarkarak gökyüzünü taradı. "Hava birkaç saat daha aydınlık olacak" dedi. "Arabayı biraz da benim kullanmamı ister misin?"

Arhcie, "Şimdilik iyiyim. Ama sonra iyi olur, teşekkürler" diyerek başını salladı.

Öne doğru çıktım ve dirseklerimi ön koltukların üzerine koydum. Archie Cargo'nun yanında kendimi artık oldukça rahat hissetmeme rağmen abimin uyanmış olmasından memnundum. "Zürafaları gördük Abdel" dedim.

"Hı hı."

"Epey uzaktaydılar" dedi Archie. "Dört yahut beş taneydiler, güneye gidiyorlardı."

"Çölü geçmeye çalışıyorlardır!" dedi. Bana döndü ve "Biliyor musun, *Le Sahel* gazetesinde bir makale okudum, üzerinden çok geçmedi. Haber Dünya Vahşi Yaşam Fonu'nu ziyaret eden İngiliz kraliyet ailesinden bir ahmak hakkındaydı sanırım. Haberde adamın Nijer'de vahşi yaşam olmadığını söylediği belirtiliyordu!" dedi.

Archie başını eğip alnına vurdu. "Vay, vay, vay! Sanırım kim olduğunu biliyorum!"

"Öyle mi?"

"Evet. Philip, Kraliçe'nin kocası. Vallahi. Kendisi gaflarıyla meşhurdur! Bir keresinde geleneksel kıyafetler içindeki Nijerya Devlet Başkanı'na yatağa girmeye hazır göründüğünü söylemişti!"

Geriye yaslandım ve her gün ne kadar çok hayvanla karşılaştığımızı düşündüm: çölsıçanları, sıçanlar, siafu karıncaları*, termitler, vahşi köpekler, maymunlar, yarasalar, arılar, büyük eşekarıları, akrepler, hindi akbabaları, kertenkeleler, bukalemunlar, timsahlar, akbalıkçıllar, bok böcekleri, hipopotamlar, ceylanlar, ağaçkakanlar, peygamberdeveleri, akbabalar; çölü görünmez bir *jellaba* gibi giyen, kavrulmuş engin düzlüklerde, bodur ağaçlarla kaplı alanlarda, çalılıklarda kendilerini gizleyebilen yahut nehrin çamurlu sularında dalarak saatlerce çürümekte olan bir kütükmüş gibi görünerek bekleyebilen hayvanlar. Sahel'i terk etmemiş hayvanlar, benimki dahil daha evvel göçebe olan kabilelerle birlikte, hayatın yeniden kolaylaşmasını umarak bekleyen hayvanlar.

"Bir kral nasıl olur da bu kadar cahil olabilir?" dedim.

"Güzel soru Haoua" dedi Archie suratını asarak.

Böylece harap yolda çukurlara gire çıka, çukurlardan kaçınmaya çalışarak ilerlerken sohbet devam etti. Arabanın radyosundaki haber bülteninde, başkentte, Kennedy Köprüsü'nde ateş açıldığı haberi verildi. Archie bu haberden açıkça tedirgin olmuş, yaralanan olduğuna ilişkin bir haber olmamasına rağmen öğrencilerinin güvenliğinden çok endişe etmişti.

"Durum çok kötü" dedi Abdelkrim. "Devlet, maaşlarını ve ödeneklerini alamadıkları için sorun çıkaran memurların ve öğrencilerin üzerine, maaşlarını alamayan asker ve polisi salıyor."

Archie başıyla onayladı. "Benim adamlarımdan bir kısmı neredeyse kan dökmeye hazır durumdalar. Evlerine ekmek götüremiyorlar. İşlerine yoğunlaşamıyorlar. Patlamaya hazır bomba gibiler!"

"Çok zor bir durum!"

"Mainassara'nın istifa etmesi gerekir, sence de öyle değil mi?"

Abdelkrim içini çekti. "Bunu bana maaşım ödendikten sonra sor dostum. Şimdilik yine de şanslı azınlığın içinde olduğumu düşünüyorum, en azından ordu beni beslemek zorunda."

* Asker karıncalar. (ç.n.)

Bozuk yol, kuş uçmaz kervan geçmez, ıssız bir arazide kıvrılarak ilerliyordu ve artık üzerine taşların saçıldığı tozlu bir şerit haline gelmişti. Yüzeyindeki çatlaklar zaman zaman arabayı sektirerek çukurlara girmesine neden oluyor, hızla dönen tekerleklerin altında çakıl ve kırmızı kumdan başka bir şey bulunmuyordu.

Üçümüz de hortlaklara benzemiştik, yüzlerimiz pencerelerden giren kırmızımsı gri tozla kat kat kaplanmış, toz dudaklarımıza, gözkapaklarımıza, burun ve kulak deliklerimize dolmuştu. Bir süredir sert plastikten güneş gözlükleri takan Archie, şimdi gözlükleri çıkarmış ve yüzünde pembemsi, solgun tenini gösteren bir şerit ortaya çıkmıştı.

"Tuhaf ha?" dedi dikiz aynasına bakarak, iki parmağını hızla burun deliklerine sokup çıkardı ve yeniden bize baktığında ayrıca küçük, pembe bir bıyığı olmuştu.

"Off, çok çirkinsin!" dedi Abdelkrim. Bunun üzerine Archie yanaklarını şişirip gözlerini şaşı yaptı ve hepimiz kahkahalarla güldük. Bir an için bana Adamou'yu hatırlattı ve bir anda köyüme, evime geri döneceğim düşüncesi içimi korku ve heyecanla doldurdu. Wadata'dan kuzen Moussa'yla birlikte yalnızca bir buçuk gün önce yola çıkmıştım ama çok daha uzun zaman geçmiş gibiydi. Aslında, aradan bir ömür geçmiş gibi geliyordu bana.

*Pagne*m artık terden sırılsıklamdı ve bedenime yapışıyordu. Parmaklarımı tepemde uzanan ipe geçirip tutundum, araba boş yolda sarsılıp titreyerek ilerlerken koltukaltlarımdan sıcak bir esinti geçti. Aracın içi havasızdı, öğleden sonranın berbat sıcağıyla ağırlaşmıştı. Boğazım kupkuruydu. Abdelkrim'in nane çayının bile faydası olmamıştı. Zonklayan başımı yeniden su kolisinin üzerine koymayı denedim ama öyle rahatsızdı ki uyumak mümkün değildi. Bir kez daha gözlerime dolan kumları temizlemeye çalışdım. "Biraz duramaz mıyız, lütfen?" diye sızlandım.

"Tabii" dedi Archie yüzünü ekşiterek, araba derin bir çukura girerken. "İleride, şu araçların park ettiği yerde dururuz." Bir

dizi tahrip edilmiş araç, beş yüz metre kadar ilerde, yolun kenarına saçılmış haldeydi. Tepeden aşağı, engebeli araziden araçlara doğru inerken, sıçrayan çakıllar Archie'nin arabasının altına çarpıyordu.

"Burada ne olmuş böyle?" dedim kamyon ve dolmuş iskeletlerine yaklaşırken.

"Buraya Bukwa Fonda, Ölüm Yolu derler" dedi Abdelkrim. "Tehlikeli oluşuyla meşhurdur. Pusu. Soygun. En doğrusu biraz daha ilerleyelim."

Karmaşanın yanından yavaş yavaş geçtik; tavanları sökülmüş arabalar ters çevrilmiş, yerinden kopmuş kapıların plastik kısımları eriyip biçim değiştirmiş; tanıması mümkün olmayan araba parçaları, bükülmüş tamponlar ve amansız güneşin altında elmas parçaları gibi ışıldayan kırılmış camlar etrafa saçılmıştı.

"Bunları daha önce gördüğümü hatırlamıyorum" dedim. "Herhalde dün kamyon buradan geçerken karanlıktı."

"Bazen şoförler buradan geçmemek için başka yolları tercih ederler" dedi Abdelkrim, "buranın kötü şans getirdiğine inanılır."

"Öyleyse sen neden bizi bu yoldan getirdin?" dedi Archie sesinde tedirgin bir tonla.

"Çünkü daha kısa."

"Harika."

Tehlikeli yolun uzun ve düz bir bölümüne kadar birkaç kilometre daha devam ettik. Güneydoğuda parçalanan laterit* boyunca oluşmuş kızıl bir çıkıntı göğe doğru yükselmişti. Ve bu koruyucu devasa kütlenin arkasından kocaman üç tane dairesel çanağın ışıldayan gümüş rengi yüzeyi görünüyordu. Bu tuhaf üssü çevreleyen ve üzerinde davetsiz misafirlere girmenin yasak olduğu uyarısı yapan levhaların bulunduğu koruyucu çit büyük çıkıntının ardında kayboluyordu. Çevrede yoğun, ürkütücü bir hareketsizlik vardı. Nedense gerçeküstü bir görünümdü, Mösyö Boubacar'ın kitaplarındaki veya Matmazel Sushie'nin okuduktan sonra okulumuza verdiği güzel Amerikan ve İngiliz dergilerindeki resimlere benziyordu.

* Laterit: Sıcak, nemli iklimlerde oluşan, parlak kırmızı veya kahverengiye çalan demir oksit ve alüminyum bakımından zengin toprak. (ç.n.)

"Bu şeyler de nedir?" diye sordum.

"Uydu iletişim çanakları" dedi Abdelkrim. "Radyo, televizyon ve cep telefonu sinyalleri için. Devam et Archie."

En sonunda durduğumuzda öylesine kaskatı kesilmiştim ve her yerim o kadar ağrıyordu ki arabanın arka penceresinden çıkmakta güçlük çektim. Abdelkrim'in kendi tarafındaki pencereden dışarı çıkışını izledim: ilkin başını çıkardı, avuçlarını yolun kavrulmuş yüzeyine koydu, sonra da bacaklarını çekip çıkardı. Ben daha kolaylıkla çıkacağımı düşündüm ama popomu pencereden çıkarmak için kıvranıp uğraşırken, arabanın tavanının kızgın metali avuçlarımı yaktı. Abdelkrim geldi ve kollarımdan tutarak beni çekti, terliklerimden biri kapıya takılıp arabanın içine geri düştü.

"Vallahi!" dedi abim, terliğimi almak için arka pencereden içeri eğilirken, "Kapılar böyle bağlıyken hiç kolay değil."

O daha cümlesini bitirmemişken Archie Cargo'nun sürücü kapısından paldır küldür yere düşüşünün çıkardığı boğuk bir gürültü duyduk. Arabanın öte yanına koştuğumuzda, Archie'yi etrafında bir toz bulutuyla sırtüstü yatar bulduk.

"İyi misiniz Mösyö?" dedim endişeyle.

"Bir şeyi yok" dedi Abdelkrim gülerek kalkması için arkadaşına elini uzatırken.

"Biraz nefes nefese kaldım, hepsi bu" dedi Archie bol, mavi şortundan tozları silkerek. Doğruldu ve alnına dökülen saçlarını geri itti; çocuksu, kirli yüzündeki gülümseme ortaya çıktı. "Ambulans çağırmaya lüzum yok!" Arabanın bagajına gitti ve küçük bir torba çıkardı. Sonra bir kelime daha etmeden döndü ve birkaç metre ötedeki kayalık bir çıkıntıya doğru yürümeye başladı.

"Nereye gidiyorsunuz Mösyö?" diye seslendim ardından.

"Elinde kürekle çölde yürüyen bir adama asla nereye gittiğini sorma, filmlerde dedikleri gibi!" diye karşılık verdi. Sonra durdu ve bize doğru dönerek, "Bu arada Haoua..."

"Evet Mösyö?"

"Archie diyeceksin!"

"Affedersiniz Mösyö, yani Archie."

Başını sallayarak gözden yitti.

Kafam karışmış bir halde, bir açıklama duymak umuduyla Abdelkrim'e döndüm. "Ama elinde kürek yoktu ki!" dedim.

Ama Abdelkrim de başını sallıyordu şimdi. Annemizin tabutunu saran ipleri kontrol ediyordu. "Endişelenme ufaklık" dedi. Pantolonunun fermuarını açarak yolun karşısına geçti, sonra sırtını bana dönerek işedi.

Ben de aksi yönde birkaç metre yürüdüm ve mahremiyet sağlamak için *pagne*mi çekiştirerek çömeldim. İşimi bitirdiğimde arabanın yanına döndüm ve arabanın kısmen gölge yaptığı tarafa, abimin yanına oturdum.

Abim oturuşunu değiştirip bağdaş kurarak bana baktı. "Sen iyi misin ufaklık?"

Başımı salladım.

Avuçlarına tükürüp ellerini hızla ovuşturdu, sonra bir sigara çıkarıp yaktı.

Arabanın tepesindeki tabuta bakarak, "Bana gerçekmiş gibi gelmiyor Abdel" dedim.

"Ama gerçek" dedi, üzüntüyle.

Bir çubuk aldım ve kumun üzerine küçük bir ev çizdim. "Dua etmemiz gerekmez mi?"

Abdelkrim homurdandı. "Bunun için biraz geç değil mi artık?" Ayağa kalktı ve gerindi, sonra arabanın içine eğildi ve neredeyse boşalmış çay şişesini çıkarttı. "Biraz ister misin?" diye sordu, sigarasının izmaritini yere fırlatırken.

Ayağa kalktım, şişeyi elinden alıp dibinde kalanı içtim. Abim yeni bir şişe ve çay poşetleriyle yeniden çay yapmakla meşguldü.

"Mösyö Archie annemle ve arkadaşlarınla çektirdiğiniz fotoğrafı gösterdi" dedim, "hatta fotoğrafı bana verdi"

"*Toh*."

"O sırada sen uyuyordun."

"Öyle mi?"

"O kadın sevgilin mi?"

Abdelkrim şişesinden büyük bir yudum aldı, şişenin ağzından taşan bulanık sıvı, çenesini kaplayan toz tabakasını yararak aşağı indi. "Sanırım öyle" dedi elinin tersiyle çenesini silerken.

O arabadan uzaklaşırken, ben de yüzünü görmek için duruşumu değiştirdim. "Peki, bebek de senin mi?"

Güldü. "Momi mi? Hayır! Vallahi!" Şimdi uflayıp puflayarak başını sallıyordu. "Küçük kızın babası Zinder'den bir aşçı yamağıymış sanırım. Hayır, hayır, benimle hiçbir ilgisi yok!"

Sabırsızlanarak, "Bana biraz annemizden söz edemez misin Abdelkrim?" dedim.

Bana bakmak için tekrar döndü. "Sana anlatayım" dedi şişeyi arabanın üzerine bırakarak. "Efrance'yle iki yıl kadar önce tanıştım. Pays-Bas'ta bir gecekonduda yaşıyordu. Yoksuldu. Hayatta kalmak için ne gerekirse yapıyordu. Bebeği çok küçüktü, ona elimden geldiğince yardım ettim. Annem testler için Niamey'e geldiğinde, doktorlar tedavi için düzenli olarak hastaneye gitmesi gerektiğini söylediler. Benimle kışlada kalamazdı tabii ki, ne de ona bir yer tutacak kadar paramız vardı."

"Ya kuzen Moussa?" dedim yere otururken. "O yardım edemez miydi?"

"O piçe asla güvenmedim!" dedi dişlerinin arasından tıslayarak Abdelkrim. "Babam, Moussa'dan yardım istememizi söylemişti fakat annemin ne Moussa'yı ne de o Doodi cadısını görecek gözü yoktu. O yüzden Efrance ve Momi'yle kaldı. Kendini iyi hissettikçe Efrance'nin dikiş makinesinde dikiş dikerek ve Efrance çalışırken Momi'ye bakarak elinden geldiğince karşılık vermeye çalıştı. Birbirleriyle çok iyi anlaştılar. Ben de fırsat buldukça ziyaretlerine gidiyordum. Bouleb gerektiğinde annemi hastaneye götürmem için motosikletini ödünç veriyordu. Kısa bir süre için annem kendisini toplar gibi oldu. Ama sonra daha da kötüleşti."

Yüzümden yaşlar süzülürken, gözlerimi ayak parmaklarıma diktim ve annemin Efrance ve Momi ile birlikte, teneke ve tahtadan küçük kulübelerinde yaşayışını hayal etmeye çalıştım. "Keşke ben de arkadaşlarınla tanışabilseydim Abdel" dedim.

"Günün birinde tanışacaksın ufaklık, mutlaka tanışacaksın" dedi.

"Fatima onlarla tanıştı mı?"

"Hayır."

Mutlak bir sessizlik oldu sonra. Çırılçıplak ve sıcaktan kavrulmuş manzaranın üzerinde hava titreşiyordu. Abdelkrim postallarının ucunu kuma sokarak sağa sola hareket ettirdi. Dalmıştı.

"Annem senin feribotta çektirdiğin fotoğrafı bana vermişti" dedim, kalçamın üstüne bağlı bohçaya hafifçe vurarak. Sana gösterdiğim diğer hazinelerimle birlikte burada saklıyorum."

Bana baktı ve kendisini zorlayarak gülümsemeye çalıştı, gözlerinde gördüğümün öfke olduğundan emindim.

Archie gizemli torbasıyla birlikte, ıslık çalarak geri döndü. "*Ça va?* Gitmeye hazır mısınız?"

Abdelkrim başıyla onayladı. "Elbette. Biraz da ben kullanayım." Biraz daha çay içti, ipleri hızla bir kez daha yokladı ve başı önde, güç bela sürücü penceresinden içeri girdi.

Archie beni belimden kucaklayıp kaldırdı ve ayaklarım önde havasız araca girmeme yardım etti.

Kendisi de içeri girdikten sonra, eliyle kapıya vurarak, "Haydi, sür" dedi.

44

Alacakaranlığın çöküşü arabanın içindeki boğucu havayı biraz olsun rahatlattı. Güneş, kavrulmuş manzaranın ufkunda alçaldı ve gökyüzünü ateşe verdi. Hafif bir esinti, kopmuş çalı parçalarını, birbirlerine takılıp kalıncaya yahut şimdi kurak düzlüklerin üzerine uzun gölgeler düşüren kayalık çıkıntılara doğru yön değiştirip gidinceye kadar zangırdayan arabamızın yanı sıra sürüklüyordu.

Yol, küçük, düzenli bir köyün içinden geçerken, belden aşağısı çıplak bir grup oğlan çocuğu, minik sivri pipileri tuhaf bir şekilde sallanarak, peşimizden koştular. Evlerin hepsi pembemsi tuğlalardan yapılmıştı. Birinin önünde park edilmiş duran kamyonet öyle eskiydi ki Bukwa Fonda'da gördüğümüz enkazlardan

toplanmış parçalarla yapılmış gibi bir hali vardı. Köy meydanındaki bir kuyudan su çeken bir grup kadın geçerken bize el salladı ve peşimizdeki çocuklar yavaşlayarak birer birer annelerinin yanına gittiler.

"Buranın adını biliyor musun Abdel?" dedi Archie. "Levha filan görmedim!"

"Sanırım Fura Daya olmalı" dedi Abdelkrim. "En azından yolcular öyle diyor, başka bir adı daha olabilir. Burada pek az genç erkek kalmıştır. Çoğu iş bulmak için çıkıp gitmiştir; Nijerya'ya, Fildişi Kıyısı'na, Benin'e yahut başka yerlere. Kurmizey'ler diye bilinirler; her yıl hasat vakti geri dönmek üzere deniz kıyısına kadar giden Djerma çiftçilerinin oğulları. Yalnızca kadınlar, çocuklar ve yaşlılar kalır geride. Askerlerin en sevdikleri mola yerlerindendir."

"Eminim öyledir!" dedi Archie gülerek.

Karanlık çökmeden hemen önce, yolun kenarına çekmiş, ışıkları sönük bir dolmuşa rastladık. Muhtemelen şoför olan bir adam büyük bir ayak pompasıyla arka tekerlerden biriyle uğraşırken, yirmi beş kadar yolcu etrafında dikiliyordu.

"Durup yardıma ihtiyaçları var mı diye baksak mı?" dedi Abdelkrim.

"İyi olur" diye cevap verdi Archie, camsız, harap görünüşlü dolmuşun yanına yanaşırken pencereden başını uzatarak.

Abdelkrim frene basarken, yolculardan bir kısmı bize döndüler. Birkaçının sırtında çocuğu bağlı bir grup kadın, birbirlerini itip dirsekleyerek bize yöneldi. "Mösyö, Mösyö!" diye bağrışıyorlardı birbirlerinin sesini bastırmaya çalışarak.

"Sorun nedir?" diye seslendi Archie.

Kadınlar bir kez daha ilerlemeye çalışırken, şoför doğruldu ve yolcularını çın çın çınlayan tiz bir sesle azarlamaya başladı. "Geri çekilin! Çekilin! Bırakın beyefendiyle ben konuşayım." Yarı karanlıkta dişleri ışıldıyordu.

"Mösyö! Mösyö" diye bağırdı kadınlardan biri şoföre aldırmadan. "Lütfen beni ve çocuğumu arabaya alın. Bütün gün bu ölüm tuzağında yolculuk ettim!"

"Benim de çocuğum var Mösyö!" diye bağırdı üzerinde parlak bir *pagne* olan bir kadın, "Beni alın, beni alın!"

Şoför Archie'yle konuşabilmek için kadını kolundan tutup geri çekti "*Excusez-moi Monsieur*"* dedi pencereye yaklaşırken kahverengi çizgili *jellaba*sını çekiştirerek.

"Yardıma ihtiyacınız var mı arkadaşım?" dedi Archie.

"Hayır. Hayır, teşekkür ederiz. Sadece tekerlekte küçük bir patlak var. Önemli bir şey değil."

"Önemli bir şey değil mi? Önemli bir şey değil mi?" diye bağırdı ısrarcı kadın. "Bu adam aptal tekerleği şişirsin diye her on dakikada bir duruyoruz!"

"Feribotu da kaçırdık!" diye bağırdı başka bir kadın.

"Yedek tekeriniz yok mu?" diye sordu Archie.

Arkasındaki kadınlar itişmeye devam ederken, şoför özür dilercesine başını bir yana eğdi. "Askerler aldı Mösyö."

Abim, Archie'nin önünden eğilerek, "Kendin halledebilecek misin birader?" diye seslendi.

"*Oui. D'accord.*"

"*Toh.*"

Archie arabanın kapısına eliyle vurarak Abdelkrim'e döndü. "Gidelim o halde."

Parlak *pagne*li kadın "Mösyö! Mösyö!" diye bağırdı yine. "Lütfen! Beni ve çocuğumu da Tera'ya götürür müsünüz?"

"Tera'ya gitmiyoruz kardeş" diye cevap verdi Archie, "hem araba dolu!" İleriyi işaret etti ve Abdelkrim gaza bastı, tekerleklerin serinlemekte olan toprağın üzerinde dönerek kaldırdığı toz, yarı karanlıktaki hurda dolmuşu ve perişan yolcularını kısmen gizledi.

Arka pencereden geri baktım. "Bir ikisini alamaz mıydık?" diye sordum. "Vallahi! Hangi bir ikisini?" dedi abim.

Archie de başıyla abimi onaylayarak, "Ya bizi ya da arabayı parçalarlardı!" dedi.

* Fr. Özür dilerim bayım. (ç.n.)

Karanlık başka tehlikeleri de beraberinde getirdi. Mercedes'in farları iyi çalışmıyordu, çukurlara daha fazla düşmeye başladık. Bunu yüksek sesle dile getirmedim ama Abdelkrim'in şoförlüğü pek iyi değildi. Geceyarısı olduğunda, bir grup maymun tarafından fena halde hırpalanmış gibi hissediyordum kendimi. Şikâyet etmemeye çalıştım. Yeterinden fazla kaygılanacak şey vardı zaten. Arada bir daldıkça ve aklıma daha mutlu eski günlerimiz geliyordu. Ama çok geçmeden kemiklerim bir kez daha sarsılıyor yahut kafam kapının çerçevesine çarpıyordu. Annemin yüzü kırılan camlar gibi zihnimde dağılıyordu ve her defasında yüzünü gözümün önüne getirmem daha zor oluyordu. Belimdeki bohçaya elimle hafifçe vurdum. Archie'ye o fotoğrafı verdiği için şükran duyuyordum.

En sonunda uyuyakalmış olmalıyım çünkü uyandığımda araba durmuştu ve karanlıkta yalnızdım. Hava daha serinlemişti ve ortalık sessizdi. Biri üzerime bir ceket örtmüştü. Bir an nerede olduğumu anlayamadım ve korkuya kapıldım. Kalkıp oturdum, gözlerimi ovuşturarak pencereden dışarı, ay ışığının aydınlattığı kumlara baktım. Abdelkrim ve Archie ortalarda görünmüyorlardı. Koltukta döndüm ve öbür tarafa baktım. Gözlerim ay ışığına alıştı ve abimle arkadaşının yolda yan yana uzanmış olduklarını gördüm. Tepemdeki iplere tutunarak ayaklarım önde arabadan çıkmaya uğraştım. Sol ayağım kuma değerken, sağ ayağımdaki terlik çıktı ve arabanın kapısına çarptı. Archie sesi duyar duymaz doğruldu.

"Aman Tanrım, korkuttun beni!" diye fısıldadı.

Arabadan birkaç adım uzaklaştım ve külçe gibi kumun üzerine çöktüm. Yerin serinliğini bedenimde duymaya başladım hemen.

Archie Cargo kalktı, sırtına örttüğü ince battaniyeyi ardından sürükleyerek bana doğru yürüdü. "Titriyorsun sen" diyerek battaniyeyi sırtıma örttü, sonra yanıma oturdu.

"Teşekkürler Mösyö... Archie" dedim gülen gözlerine kısaca bakarak. "Hava iyice soğumuş."

Başıyla onayladı.

Abdelkrim'e doğru bakarak, "Abim uyuyalı çok oldu mu?" diye sordum.

"Çok değil. Bir saat kadar önce durduk. Çok yorucu bir yolculuk oluyor."

"*Oui.*"

"Hiç durmak istemeyeceğinden endişe etmiştim. Üstüne aldığı işi bitirmeden rahat etmiyor, öyle yapıyor abin."

Bir an Archie'nin sözcükleri tuhaf kullandığını düşündüm; yumuşak sesi, flütün güzel sesi gibi melodik bir şekilde alçalıp yükseliyordu.

"Haoua? Haoua?" diye seslendi ama ben derin düşüncelere ve hayallere dalmıştım, gözlerim kapanıyordu.

"*Excusez-moi*! Kendimi çok yorgun hissediyorum" dedim, battaniyeye iyice sarınarak.

Başını salladı, avuçlarını birleştirerek içine hohladı, "Önemli değil" dedi. Ellerini birbirine sürttü, esintiyi andıran bir ses çıktı. "Neden uyandın?"

Omuz silktim.

Uzun bir sessizlik oldu. Nefeslerimiz buharlaşıp yükseliyor ve sonra yok oluyordu, tekrar tekrar. Annemin harap bedenini ebedi istirahatgâhına götüren eski arabaya baktım. Soğuğun yarattığı rahatsızlık, duyduğum kederle yarışıyordu. Takırdamasın diye iyice sıktım dişlerimi.

"Hazinelerini şimdi bana göstermeye ne dersin?" dedi Archie.

Hatırlamasından ve soracak kadar ilgi göstermesinden çok mutlu olmuştum. Bohçamı çözdüm ve fotoğrafları birer birer gösterdim ona.

"Demek İrlandalı arkadaşların bunlar?" dedi küçük bir fenerle Katie ve Hope'un fotoğrafını aydınlatarak.

"Evet. Onları tanıyor musunuz?"

Şaşırdı. "Onları tanımak mı? Aman Tanrım! Hayır!"

"Ha" dedim hayal kırıklığıyla.

"Onları tanıyabileceğimi düşünmene neden olan nedir?"

"Öğretmenim ülkenizin bir haritasını göstermişti bana, çok küçük bir ada olduğunu ve çok az insan yaşadığını söylemişti."

Archie başını salladı. "Evet, doğrusu küçük olmaya küçük ama ne o kadar çok küçük ne de yurttaşlarım için yönetimin kimlerin elinde olacağını belirlemek için savaşmayacakları kadar önemsiz."

"Buradaki Tuareg'ler gibi mi?"

"Biraz Tuareg'ler gibi, evet. Şu anda ülkemin bir kısmı üzerinde hem İrlanda hem de İngiliz hükümetleri hak iddia ediyor. Ben Wiclow diye bir yerden geliyorum. Senin arkadaşların nerede yaşıyor demiştin?"

Omzumu çektim ve bohçamı karıştırarak mektupları bulup uzattım.

"Feneri buruşmuş kâğıda tuttu. "Ballygowrie. Kuzeyde" dedi. "Farklı hikâye. Farklı hükümet!" Gülümsedi. "Öyle kafan karışmasın Haoua. Ama korkarım sorunun cevabı hayır. Arkadaşlarını tanımıyorum. Bir süre sustuktan sonra ıslık çalmaya ve ayağıyla tempo tutmaya başladı. "Müzik sever misin Haoua?"

"*Oui* Mös.. Archie."

"Ben de severim. Hem de çok." Gülümsedi. "Ve dans etmeyi de. Abinle tanışmamız bu sebeple oldu biliyor musun? Genç bir hanımı Rivoli Oteli'nin bahçesindeki dans gecesine götürmüştüm. Harika bir müzik vardı. Barda Abdelkrim'le konuşmaya başladık ve hemen anlaştık."

"Sevgiliniz mi var?"

Başını salladı. "Yok, öyle değil. En azından şu anda yok." Hüzünle gülümsedi.

"Birlikte dansa gittiğiniz kadın kimdi?"

"Dorette. Jamaikalı. Dünya Sağlık Örgütü için çalışıyordu. Dinlenme Tesisleri'nde tanışmıştık." İçini çekti. "Tanrım! Senin bu tozlu ülkeni seviyorum Haoua."

"Çok sevgiliniz oldu mu?"

Ellerini dudaklarına götürdü ve ay ışığının aydınlattığı yüzüne koca bir gülümseme yayıldı.

"Peki ya abimin?" diye ısrar ettim. "Bana arkadaşından ve bebeğinden söz etti."

"Efrance."

"Evet, Efrance. Onu seviyor mu?"

"Belki de bunu kendisine sormalısın."

Baktığımda Abdelkrim'in uyanmış ve bir dirseğinin üzerine doğrulmuş olduğunu gördüm.

"Bana neyi soracakmış?"

"Efrance ve Momi hakkında konuşuyorduk" dedim.

"Haoua âşık mısın diye merak ediyor da" dedi Archie sırıtarak.

"Vallahi!" dedi Abdelkrim gözlerini devirerek ve bir sigara yaktı. "İyice soğumuş hava" dedi. Çenesini kaldırdı ve havaya doğru mavi bir duman bulutu üfledi.

"Ama çok güzel" dedi Archie ve göz kırparak ekledi, "tıpkı Matmazel Efrance gibi."

Abdelkrim bu yorumu duymazlıktan geldi. Ayağa kalktı, gerindi, sonra boştaki eliyle ensesini ovdu. "Saat kaç?"

Archie saatine baktı. "İki" dedi.

"Yakında yola koyulmamız gerek."

"Haklısın."

"Ben açım" dedim.

"Bunu halledebiliriz" diyerek ayağa kalkıp arabaya yürüdü Archie. Döndüğünde bir şişe su ve yağlı kâğıda sarılı bir paket vardı elinde. "Muskabörekleri" dedi. "Süpermarketten!"

Bir an için, nedense bana eski daha mutlu göründüğü günlerdeki babamı hatırlattı. Annemin iyi olduğu, yağmurun yağdığı, ekinlerimizin ve hayvanlarımızın iyi olduğu zamanlardaki halini.

Archie şişeyi abime uzattı. "Senin çay poşetleri olmadan içilebilecek kadar soğuk şimdi."

"*Merci*."

Muskabörekleri lezzetli, su saf ve temizdi. Başımı kaldırıp aya baktım ve annem olmadan hayatımızın nasıl olacağını hayal etmeye çalıştım. Ellerimi *pagne*me sildim ve bohçanın üstüne se-

rili duran kartpostallarımı ve fotoğraflarımı topladım. İşimi bitirince bohçayı yeniden belime bağladım ve Madam Kantao'nun verdiği horoz ayağıyla oynamaya başladım.

Abdelkrim baktı ve başını salladı. "Ruh saçmalıkları!"

Cevap vermedim.

"Acaba ben de cüce cinimle mi oynasam biraz?" dedi Archie.

Omuz silktim. "Arkadaşım Miriam Kantao'nun annesi yolculuğa çıkarken herkesin bir tılsımı olması gerektiğini söylüyor."

"Memlekette bizim de Aziz Christopher'ımız var."

Abdelkrim içini çekti. "İyi ruhlar diye bir şey yok."

"Nijer'de seninle aynı fikirde olmayabilecek en azından bir kişi var dostum" dedi Archie.

Abdelkrim ellerini iki yana açtı. "Ne demek istiyorsun?"

"Ülkenize nasıl geldiğimin hikâyesini sana anlatmadım değil mi?"

Abdelkrim başını iki yana salladı.

Arhcie bana döndü. "İlk kez sekiz yıl önce geldim buraya" dedi. "Sırt çantasıyla seyahat ediyordum. Ciddi bir planım yoktu. Sadece oradan oraya sürükleniyordum. Tangier'den karayoluyla seyahat ediyordum, Tamanrasset'te İspanyol bir arkadaşlarıyla seyahat eden Fransız bir çiftin arabasına bindim otostop yaparak. Geri zekâlıydılar. Hepsi. Yolculuğa hazırlanmamışlardı. Kum hatları yoktu. Kürekleri yoktu. Ahmaklar!" Başını salladı. "O zamanlar İki Numaralı Devlet Yolu henüz inşa ediliyor, çölü geçen asfalt bir yol yapılıyordu. Bir yerde göçerlerle karşılaştık ve onlarla konuşurken altmış kilometre kadar ötedeki yapım ekibinin Belçikalı olduğunu ve bol bol malzemelerinin bulunduğunu öğrendik. Fransız herif, adı Guillaume idi, gidip Belçikalılarla güzel bir akşam yemeği yiyebiliriz diye düşündü. Böylece Belçikalıların geçici kampına vardık ve güvenlik görevlilerine blöf yaparak geçip içeri girdik."

Abdelkrim öne eğildi ve uzun uzun esnedi.

"Anlattıklarım o kadar mı sıkıcı?" dedi Archie.

"Hayır, hayır devam et lütfen" dedi Abdelkrim. "Gerçekten. İlgimi çekti."

Archie devam etti. "Belçikalılar gerçekten de güzel bir akşam yemeği yedirdiler bize. Bol bol şarap da içirdiler. Sanıyorum heriflerin bazılarının gözü Guillaume'un kız arkadaşında, Adrienne'deydi. Gayet arkadaş canlısı bir gruptu. Müzik dinliyor, hikâyeler anlatıyorduk ve hatta çok sarhoşken dans etme girişimleri de oldu. En nihayet iyice geç oldu. Yol yapım ekibi ertesi sabah çalışacaktı. Ekipbaşı kampta kalamayacağımızı söyledi. Dediğine göre sigortayla ilgili kurallar yüzündenmiş. Böylece adamlara teşekkür ettik, eşyalarımızı topladık ve yolda birkaç kilometre ilerledikten sonra kenara çektik, arabadan çıktık ve yolun kenarına yatıp anında sızdık."

"Sarhoş muydunuz?" dedim.

"Sarhoştuk. Evet Haoua." Archie tekrar Abdelkrim'e baktı.

"Devam et" dedi Abdelkrim.

"Şey, arabadan bir uyku tulumu çektim ve zor bela içine girdim, hava epey soğuktu çünkü. Tam böyle bir geceydi. Ay ışığı vardı. Soğuktu. Çok uzun uyuduğumu sanmıyorum, uyandığımda hava hâlâ karanlıktı. Fena halde terlemiştim ve bağırsaklarım gurul gurul ediyordu. Bir süre debelendikten sonra uyku tulumundan çıktım. Ötekiler hâlâ mışıl mışıl uyuyorlardı. Arabanın etrafından dolaştım, biraz tuvalet kâğıdı buldum ve asfaltlanmış yoldan biraz ilerleyip çalılıklara yürüdüm. O gece oraya defalarca gidişimin ilki olacaktı bu. Fena halde ishal olmuştum ve kusuyordum. Birden bir ter boşalıyor, sonra da soğuktan dişlerim takırdıyordu. Ardından bağırsaklarım burum burum buruluyor ve yeniden ateş basıyordu. Gece hiç bitmeyecekmiş gibi geliyordu. Sonunda öyle kötüleşti ki çırılçıplak soyunup uyku tulumunun üzerine yattım."

"Biz bunu gayet iyi biliriz dostum" dedi Abdelkrim bana bakarak.

Başımla onayladım. Bunchie kendini bildi bileli karnında yaşayan iblisler olduğunu söylerdi.

"Evet ama bütün hikâye bundan ibaret değil" dedi Archie. "Başım zonkluyordu, karın kaslarım acıyordu ve şiddetli, son bir ishal atağının ardından kıçım alev alev yanıyordu artık. Çıplak

ayakla yolda yürürken, asfaltın ayağımın altında güzel ve serin olduğunu hissettim. Yaptığım şey bana son derece normal görünüyordu, arkadaşlarım kıpırdamamışlardı bile ve ağustosböceklerinin sesi dışında çıt çıkmıyordu. Yola uzandım ve tuvalet kâğıdı rulosunu başımın altına koydum. Ay ışığının serinlettiği asfalt yanan tenimi yatıştırdı. Tükenmiştim. Uyuyakalmışım.

Güm. Saatlerdir ilk kez bu kadar rahat hissetmiştim kendimi. Orada ne kadar yattım bilmiyorum ama ateşim vardı ve uykumun arasında hayal meyal bir titreşim ve uzaktan gelen bir gümbürtü duyar gibi oldum. O bitik halimle bunları neye yorduğumu Allah bilir. Bir araç olacağını düşünmediğim kesin. Ama sebep tamı tamına bir araçtı. Titreşim arttı ve ses yaklaştı. En sonunda çıplak bedenimin parlak bir ışıkla aydınlanmış olduğunu farkettim. Doğrulup oturdum ve üzerime gelen koca bir kamyonun altında kalmaktan kurtulmama ancak yetecek bir zaman önce kendime gelip can havliyle yoldan kaçtım. Ben çalılıklara dalarken, şoför de klaksona asıldı ama ötekiler yine de uyanmadılar."

Abdelkrim başını sallayıp cık cık ediyordu. "Amipli dizanteriye yakalanman yeterince kötü değilmiş gibi, bir de kamyonun altında kalacakmışsın!"

"Doğrusu öyle oldu!" diyerek güldü Archie. "Şoför acaba gecenin bir yarısı, çölün ortasında gördüğü çıplak beyaz adam bedenini neye yordu diye sık sık düşünürüm. Bir tür hayalet gördüğünü sandığını düşünmek hoşuma gidiyor!"

Şimdi hepimiz gülüyorduk.

Archie, utanmış gibi, ellerini yüzüne kapamıştı. "Yol boyunca su konusunda dikkatsizlik etmiştim doğrusu, belki şu tuhaf arıtma tabletlerini atmayı unutmuştum... Gerçi dayanamayıp yol kıyılarında sattıkları şu harika zencefilli sulardan içtiğim de olmuştu ama Fransız arkadaşlarımın başka bir teorisi vardı."

"Öyle mi?"

"Evet. Onlar acaba bizi misafir eden Belçikalılar yediklerimize kötü bir şeyler katmış olabilir mi diye düşünüyorlardı. Belçikalılar, Fransızları pek sevmezler, biliyor musunuz? Yola koyulduktan sonraki birkaç saat içinde üç arkadaşımın üçü de

aynı sorunu yaşadı. Çok kötüydü, gerçekten. Bir yerde Adrienne yakındaki köy halkının gözleri önünde bağırsaklarını boşaltmak zorunda kaldı. Araba durur durmaz kapıyı açıp kendini dışarı attı ve zavallı piçin birinin kulübesinin yanın etti! Elinde değildi. Onurunu düşünecek hali yoktu. Utanç vericiydi. Kurtulmamız aylar sürdü."

Abdelkrim'in ifadesi ciddileşmişti. "Burası Afrika dostum. Onurunu düşünecek hali olmamak ne demektir biliriz. En azından sen ve arkadaşlarının ilaçları vardı."

Archie başını salladı. "Elbette" dedi sesinde sahici bir kederle, "biliyorum, biliyorum.. "

Yola koyulduktan sonra yeniden uyudum. Uyumadan önce annemin ruhu rüyama girsin diye dua ettim ve Allah dualarımı kabul etti. İlk başta gördüğüm bulanık figürün annem mi yoksa Bunchie mi olduğunu ayırt edemiyordum. Sağımdan gelen bir kum fırtınası görüşümü kapatarak bana doğru ilerleyen kişiyi saklıyordu. Rüzgâr uğulduyordu. Korkmuyordum. Olanlar tuhaf gelmiyordu bana. Tanımadığım, rüzgârlı bir yerde dikilmiş annemi bekliyordum. Bunu yapmak doğal geliyordu. Kollarımı ileri uzattım ama anaforlu sert havada kollarım da gözden yitti. Yeniden kollarımı yanıma indirdim ve başımı kaldırdığımda, annem tam karşımda duruyordu. İlkin hiçbir şey demedi. Kum ve toz yüzüme çarpıp dururken, annemin kızarmış ve sulu gözlerine odaklanmaya çalıştım ama yüzü akışkanlaştı ve yeniden durulduğunda bu kez karşımda anneannem vardı. Sonra aynı hızla Bunchie'nin yüzü eridi ve yeniden annemin yüzü çıktı ortaya. Konuşmaya çalıştım, dudaklarım mühürlenmiş gibiydi. Elimi kaldırıp annemin yüzüne dokunmak istedim ama yapmaya gücüm olmadığını anladım. Gözlerim kumla dolmuştu şimdi, gözlerimi kırpamıyordum bile. Tekrar ağzımı açmaya çalıştım. Sımsıkı kapalıydı. Önümdeki şekil, bozuk bir televizyonun görüntüsü gibi bir silikleşiyor, bir yeniden beliriyordu. Bütün gücümü topladım ve annemle yalnızca gözlerimle konuşmaya çalıştım. Kumlar savruluyor, rüzgâr tiz ve rahatsız

edici bir ses çıkarıyordu. Derken nihayet rüzgâr durdu ve annem konuştu.

"Haoua" dedi, tanımadığım bir sesle. "Büyük bir fırtına geliyor."

Rüzgâr kesilmesine rağmen aramızdaki toz bulutu yerinde duruyordu. Annemin dediklerini anlamadım. Bunu ona boş yere anlatmaya çalıştım. Ama şimdi sanki bozuk televizyonun sesi tümden kapatılmış gibi çıt çıkmıyordu. Orada kafam allak bullak, bir heykel gibi kaskatı dikiliyor, annemin yeniden konuşmasını diliyordum. Ne demek istiyorsun? Fırtına zaten var. Fırtına zaten başladı, demek istiyordum.

Annem yeniden konuşmadı. Onun yerine dönüp gitti ve bir ara duraklayıp omzunun üstünden şöyle bir baktı bana. Bir kez daha onu iyice görmek için kendimi zorladım. Ağzı farklı görünüyordu: Dudakları kasılmış, grileşmiş ve çarpılmıştı; morgdaki boğulmuş adamın dudaklarına benziyordu. En sonunda gözden yittiğinde paniğe kapıldım.

Belki de o sessiz fırtınaya dalıp arkasından gitmeliydim. Belki de o çarpma Allah'ın beni bundan esirgemesinin bir yoluydu. Kaburgalarımda duyduğum keskin bir acıyla gözlerimi açtım. Yarı karanlıkta bile Archie Cargo'nun arabasının içini tanıdım. Kendimi yerde buldum, sürücü koltuğuyla arka koltuğun arasına sıkışmıştım ve su kolisinden geri kalanlar üzerime ve etrafıma saçılmıştı. Araba aniden durmuştu ve şimdi burnu aşağı bakar şekilde, tehlikeli bir açıyla duruyordu.

Önde biri inliyordu. "Neler oluyor?" diye bağırıyordu Archie Cargo.

Doğrulduğumda Archie'nin üzerine düştüğü sürücü kapısına sıkışmış Abdelkrim'den ayrılmaya çalıştığını gördüm.

Abdelkrim başını sallayarak doğruldu ve benim ne durumda olduğumu görmek için arkaya baktı. "Sen iyi misin ufaklık?" diye sordu. Sol gözünün üzerindeki bir kesikten kan damlıyordu.

"İyiyim" dedim, kaburgalarımı ovuşturarak.

"Allah kahretsin! Ne oldu?" dedi Archie yeniden, koltuğunda kayarak pencereden kendini dışarıya, harap yola atarken.

"Bilmiyorum!" dedi Abdelkrim. "Sen söyle."

"Ben uyuyordum. Ama belki sen de uyuyakaldın?"

"Hayır. Bir an yoldaydık, sonra kendimizi çukurda bulduk!"

Abdelkrim omzuyla kapıyı zorlayarak açmaya çalıştı. Vazgeçip pencereden çıkmaya çalışırken "Allahın belası ipler!" diye tısladı. Çıktı, benim kapımı çekerek kontrol etti ve arabanın arkasına geçti. "Bir dakika bekle" diyerek beni rahatlatmaya çalıştı, "seni oradan hemen çıkaracağız."

Archie annemin tabutunu yerinde tutan ikinci ipi çözmüştü bile. Arka kapıyı açmış, koltuktaki karmakarışık plastik şişeleri, paket kâğıtlarını, battaniyeleri ve ceketleri boşaltmaya başlamıştı.

"Elini bana ver Haoua" dedi.

Elimi uzattım, tutup çekerek beni arabadan kumun üzerine çıkardı.

Abdelkrim çukurdan yalpalayarak çıktı ve durduğumuz yerden birkaç metre ötede yere uzandı.

"Yaralandın mı Abdel?" diyerek yanına koştum.

"Önemli bir şey yok" diye söylendi.

Arkamızda, arabanın arka tarafının bir köşesi çukurun üzerinde asılı duruyordu. Archie çukura inip arabanın ön tarafındaki hasarı kontrol etti. Art arda ettiği küfürlerden durumun iyi olmadığını anlamıştık.

Abdelkrim oturdu ve üstünü başını düzeltti. "Ne olmuş?" diye seslendi.

"*Merde*!" Metale atılan tekme yahut yumrukların sesi duyuldu, derken Archie ortaya çıktı. Derin bir nefes aldı. "Siz ikiniz iyi misiniz?" dedi, sonra cevabımızı beklemeden ekledi, "Anlaşılan tekerimiz patlamış. Sürücü tarfındaki ön lastik. Paramparça olmuş."

"Yedek lastiğin var mı?" dedi Abdelkrim bir bez parçasıyla alnını silerken.

"Var gibi."

"Ne demek istiyorsun?"

"Demek istediğim senin asker yoldaşların Benin'e yaptığım son yolculuk sırasında yedek lastiğimi aldılar. Vergiymiş, öyle dedier. Yedek akümü de aldılar. Üstüne de üç bin CFA! Aşağılık piçler! Biri yerine koymam için başka bir yedek vermişti ama doğrusu hiç kontrol etmedim..."

"Anladım."

"Hepsi bu da değil."

"Değil mi?"

"Değil ya. Arabayı kendi başımıza çıkarabileceğimizi sanmıyorum. Şase iyi görünüyor ama moloza iyice saplanmış gibi. Ve her yere yakıt dökülmüş!"

"Harika!" dedi Abdelkrim ayağa kalkarken. "Önce bir bakalım ne yapabiliriz." Omzuma hafifçe vurdu ve arkadaşına döndü. "Sana uyumadığımı söylemiştim" dedi.

Archie elini abimin koluna koydu. "Bir şey daha var Abdel."

"*Toh*. Başka ne var?"

Archie yüzünü buruşturdu. "Annen..."

Çukurun başına gittik ve Mercedes'in bükülmüş ön tarafına baktık. İlkin tabutta ciddi bir duruma yol açabilecek bir sorun var gibi görünmedi. Kazanın etkisiyle öne doğru kaydığı ortadaydı; bir kısmı hâlâ arabanın tepesinde öbür ucuysa arabanın kaputunun üzerinde duruyordu. Ama çukura doğru inip daha yakından bakınca, kimi yerlerinden ayrılmış olduğunu gördük.

Durumu olanca açıklığıyla görünce, "Vallahi yandık!" dedim.

Archie eğilip alelacele yaptıkları sandığın alt ucunu kapatan levhayı aldı. "Bunu da tutkallamamız gerektiğini biliyordum" dedi, ahşap parçasını havaya kaldırarak.

Sanki suçu bana atmak ister gibi, Abdelkrim de hemen bana döndü. "Sana şu ipe asılıp durma demiştim!"

Abime sadece bir an baktım. Gözlerim şimdi annemin tabutunun açık ucundan, kefeninden fırlamış ve Archie'nin arabasının bükülmüş kaputunun üzerinde duran pörsümüş ayaklarına kilitlenmişti.

45

Onlara yardım etmeyi önermek bile aklıma gelmedi. Çok üzgündüm. Yardım etmek yerine tahrip olmuş arabaya ve açılmış tabuta sırtımı dönüp kaçtım. Bir bayıra tırmandım, yorgun ve yaşlı gözlerle şafağın söküşünü izledim.

Ben çok küçükken, Bunchie her yeni günün yeni bir ihsan olduğunu söylerdi. Sonraları, ölümü yaklaşırken, her gün ölüm gelip kendisini alsın diye yalvardı; iki koca hafta boyunca, her gün. Kızgın güneşin ufuktan yükselişini izlerken, annemin ölümünü düşünmeden edemedim. Çok acı çekmemiş olsun diye dua ettim. Yapayalnız öldüğünü düşünmek bile istemiyordum.

En sonunda arabaya doğru baktığımda, tabutun arabanın üzerinden indirilmiş ve yolun kenarına konulmuş olduğunu gö-

düm. Oturduğum yamacın uzun gölgesinde, karınca kadar minik görünen Archie ve abim arabayı itip sarsıyorlar ama bir sonuç alamıyorlardı. Uğraşmalarının bir faydası olmayacağını, arabanın çukura fena halde saplanmış olduğunu görebiliyordum. Benim gücümün eklenmesinin bir fark yaratmayacağından emindim, yine de gidip en azından yardım teklif etmem gerektiğini düşündüm. Bayırın yarısını inmiştim ki yaklaşan araçların motor gürültüsünü duydum. İçgüdüsel olarak önce kuzeye, gittiğimiz yöne, sonra güneye baktım ama iki yönden de ne gelen vardı ne giden. Yol boyu rastladığımız araba iskeletlerinden biri bile yoktu görünürlerde. Ayağımın altından kayalar düşerken, başımı batıya çevirdim ve çalılıklardan bize doğru hızla yaklaşan bir toz bulutu gördüm.

Ben yamacın eteğine vardığımda, üç tane askeri Land Cruiser, Archie'nin arabasının yanına çekilmişti bile. Üçü de çeçelerine sarınmış, askeri ve sivil giysilerden oluşan karma kılıklar içindeki silahlı adamlarla tıka basa doluydu. Hepsi koyu renk gözlükler takmışlardı ve çoğunun dudağından sigara sarkıyordu. Jiplerin arka kapılarından inerlerken gülüşüp ıslık çalıyorlardı. Kötü niyeti ve bunun olağan bir askeri devriye olmadığını sezerek, kayaların yanında bir an duraksadım. Jiplerden birinde kalmış zayıf bir asker, yolu geçerken bana bağırdı ve jipe monte edilmiş bir makineli tüfeği döndürüp bana yöneltti. Bir an beni gerçekten vuracağını düşündüm ve korkudan altıma kaçırdım, çişim bacağımdan terliğimin topuğuna oradan kurumuş ve çatlamış zemine süzüldü. Büyük şamata vardı, kahkahalarla gülüyorlardı ve askerin birinin havaya fırlattığı bir şişe başımın üzerinden geçti. Bir başkası silahını ateşleyip bir seri atış yaptı. Şişe arkamdaki kayalıklara çarpıp parçalanırken yere diz çöküp ellerimi yüzüme kapadım.

"Kızı rahat bırakın, sizi piçler!" diye bağırdı Abdelkrim.

Ben tortop olmuş bir halde yolun kıyısında kaldım.

Boğuşma sesleri geldi ve sonra sert ve otoriter bir ses duyuldu, bana ayağa kalkmamı emrediyordu. Sert ellerin *pagne*mi kavradığını hisettim. Gözümü açtığımda yolun karşısına, bir yere

gidecek hali olmamasına rağmen şimdi jipler tarafından ablukaya alınmış olan Archie'nin arabasına doğru sürüklüyordu beni. Archie ve Abdelkrim jiplerden birinin önüne sırtlarını dayamaya zorlanmış, sorgulanıyorlardı. Bereli, aynalı gözlükler takmış bir adam düşmanca bir tavırla onlara doğru eğilmiş, elindeki puroyu sağa sola sallıyordu. Her konuştuğunda tüfekler ve tabancalar öfkeyle sallanıyordu. Ben halkaya doğru itilince, bakmak için döndü ve keskin bir ıslık çaldı.

"Vay vay vay, bakın burada ne lezzetli bir lokma varmış!"

"O benim kız kardeşim. Sadece bir çocuk. Rahat bırakın onu!" Abimin sesi öfke ve korku doluydu.

Bereli adam Abdelkrim'in göğsüne vurdu ve güldü. "Sakin ol birader" dedi. Abime doğru, kırmızımsı yüzü neredeyse onunkine değecek kadar eğildi. "Fena bir kesik bu. Daha dikkatli olmalıydın."

Gülüştüler.

Abdelkrim ona doğru iterlerken tutmak için kollarını bana doğru uzattı. Asilerden birkaçı şimdi Archie'nin harap durumdaki arabasına yaklaşmış, bagajını karıştırıyorlardı.

"Yerinizde olsam sigaralarla o kadar yaklaşmazdım o arabaya!" diye seslendi Archie. "Benzin borusu kırılmış. Etrafa bir sürü benzin döküldü!"

Adamlar arabadan birkaç adım uzaklaşıp komutanlarına döndüler. Çoğu sularımızdan içiyorlardı.

"Şu sigaraları söndürün, sizi geri zekâlılar!" diye gürledi bereli adam. Abime baktı, başını salladı, sanki ona çok komik bir fıkra anlatacakmış gibi bir hali vardı. "Ben General Lucien Majila Ag Akotey" dedi, purosunu jipin tamponuna bastırıp söndürdükten sonra izmaritini çalılıklara doğru bir fiskede fırlatarak, "ve biz Özgür Halk'ız, Tanrı'nın Terk Ettikleri" Kaşınıp içini çekti. "Sen de bir askersin. Sen ve sevimli arkadaşlarının burada ne halt ettiğinizi bana söyleyecek misin?"

"Şef" dedi Abdelkrim, "o sandıkta zavallı annemizin cenazesi var. Kız kardeşim ve ben onu gömmek için Wadata'ya götürüyoruz. Arkadaşım da bize yardım etmek inceliği gösterdi."

"Demek öyle?" Adam Abdelkrim'i baştan ayağa bir süzdü. "Senin adın ne bakayım?"

"Boureima. Abdelkrim, Şef."

"Sen Songay* mısın?"

"Evet Şef."

Archie'yi işaret ederek, "Ya bu *anasara*?"

Archie öne çıktı ve elini uzattı. "Archie Cargo, Niamey Abdou Moumouni Üniversitesi'nde teknisyen ve öğretmen."

Akotey'in adamları Archie'yi hemen itip tekrar jipin kaputuna dayadılar.

Akotey öne çıkıp gözlerini Archie'ye dikti. "Sana sormadım!" dedi.

Kısa, tuhaf bir sessizlik oldu. Abdelkrim beni yakınına çekti ama artık tir tir titriyordum.

Akotey bu anı kaçırmadı. Bana bakıp yeniden güldü ve bizden birkaç adım uzaklaştı. Güneş gözlüklerini çıkardı, kısa yeleğinin göğüs cebine koydu ve kemerinden silahını çıkardı. Bir gözü kapalı nişan alarak silahını çöle doğrulttu. Bir çıt sesi duyuldu. Emniyet mandalının açılışının sesini tanımıştım; Abdelkrim'i Wadata'ya getirdiğinde Adamou, Çavuş Bouleb'e tebelleş olup silahının nasıl çalıştığını göstermesini istemişti, çok uzun zaman önce. Akotey silahı gevşekçe yanına indirdi. "Biliyor musunuz" dedi, "üçünüze de canımın her istediğini yapabilirim" Başını salladı. "Sizi teker teker vurabilirim. *Anasara*yı rehin alabilirim. Bu boktan arabanızın içine koyup diri diri yakabilirim hepinizi. Yahut hepinizin ırzına geçebiliriz!" Hain ve acımasız bir ifadeyle pis pis gülümsedi. "Adamlarım haftalardır kadın yüzü görmedi biliyor musunuz? Keçi bile olurdu! Müşkülpesent değillerdir!"

Hep birlikte kahkahalarla güldüler. Güneş hızla yükselmiş, inanılmaz sıcaklığıyla bizi çoktan kavurmaya başlamış ve altımızdaki yer sıcaktan buruşmaya başlamıştı ama buna rağmen korkudan üşüyordum.

* Ng. Eski bir Batı Afrika imparatorluğu. (ç.n.)

Akotey abime yaklaştı ve silahıyla yavaşça karnını dürttü. "Ne yapmalıyım Boureima, ha?"

"Bizi bırakın yolumuza gidelim Şef" dedi Abdelkrim.

"Öyle mi diyorsun?" "*Oui* Şef."

Silahını Mercedes'e doğru salladı. "Neyle? Şununla mı? Sizi fazla uzağa götürebilirmiş gibi gelmiyor bana."

"Adamlarınız bize yardım edebilir Arabayı yola çıkarmamıza... Eğer lütfederseniz, Şef" diye kekeledi Abdelkrim.

"Hı hı." Akotey geriledi ve hepimizi bir kez daha baştan ayağa süzdü. "Peki bunu neden yapmak isteyeyim? Gidip beni üstlerine şikâyet edesin de bir grup alçak muhalifin daha yakalanmasına yardım ettiğin için takdirname alasın diye mi?"

"Ne demek istiyorsunuz Şef?"

"Bizim kim olduğumuzu anladın Boureima; benim ve bu koyunların!"

Abdelkrim omuz silkti. "Personelin çoğunun bugünkü şartlardan şikâyetçi olduklarını biliyorum."

Akotey öne sıçrayıp silahını Abdelkrim'in çenesine dayadı ve boştaki eliyle yakasını tuttu. "Biz özgürlük savaşçısıyız! Biz zalimlerin düşmanıyız!" diye bağırdı tükürüklerini abimin yüzüne saçarak. "O şişko kedilerin düşmanlarıyız! Anlıyor musun Boureima? Bizler isyancı değiliz, medya ne derse desin."

Abdelkrim başını salladı. Kolu hâlâ omzumdaydı ama eli çaresiz bir öfkeyle havayı pençeliyordu. Bir an yeniden altıma işeyeceğimden korktum.

Akotey abimin yakasını bıraktı ve bana baktı. Yanağımdan bir makas aldı ve soğuk soğuk gülümsedi. Sonra bize sırtını döndü. "Sen de bizim gibi bir askersin Boureima" dedi.

"Şef."

"Şu soruma cevap ver bakalım..." Tekrar dönüp abimin yüzüne baktı. "Cumhurbaşkanı'na sadık mısın?"

Abdelkrim gırtlağını temizledi ve gergin bir biçimde Archie'ye baktı. "Ben.. eee.. "

"Başka türlü sorayım o zaman" dedi Akotey, "en son ne zaman maaş aldın?"

"Epey oldu Şef."

"*Toh*. Epey değil, çok. Ama yine de sorgulamadan bu köpeklere hizmet ediyorsun."

"Ben sadece kendi halinde bir askerim."

"Vallahi!" diyerek çıkıştı Akotey. "Ülkenin yarısı Mainassara iktidarına karşı ayaklanıyor ama senin gibi insanlar hâlâ hiçbir şey yapmıyorlar. Askeriye bu yozlaşmış sisteme karşı birleşmeli. Hep birlikte onu istifa etmeye mecbur edebiliriz. Nijer'i bugünkü durumundan kurtaracak yegâne şeyin düzen, birlik ve çalışmak olduğunu söyleyip duruyor; iyi de neden bedavaya çalışacakmışız?"

"Buna katılıyorum" dedi abim.

"Ama yine de Cumhurbaşkanına hizmet ediyorsun."

"Mainassara doksan altıda iktidara geldiğinde kendisini demokrat diye tanıttı. İktidarın sivillere aktarılacağını söyledi. Seçimlerin özgürce yapılacağını söyledi. Bütün bunların gerçekleşmediği doğru. Ama ben demokrasiye hizmet etmek istiyorum."

"Mainassara yönetiminde asla da gerçekleşmeyecekler" dedi Akotey. Abime sert sert bakıyordu ama yüzündeki kötülük azalmış gibiydi. Silahını geri kılıfına koydu ve kollarını kavuşturdu. "Eğer sen ve senin gibiler bunun olmasını bekliyorsanız, daha çok bekleyeceksiniz demektir." Başını salladı. "Seni sevdim Boureima. Bize katılmalısın dostum. Bu orospu çocuklarının anlayacağı tek bir dil var, bunu biliyorsun!" Parlak burnunun ucuna dokundu. "Harekete geçmeya hazır olanlarımızın sayısı çok."

"Ne demek istiyorsunuz Şef? Sizce Tandja demokrasiyi yerleştirecek mi?" Abdelkrim'in sesi kendinden daha emindi. "Bir başka kansız darbe mi? Benim hayalim gerçekten demokratik yollardan seçilmiş bir hükümetin yönetiminde hizmet vermek."

Akotey gözlüklerini cebinden çıkarıp gözüne taktı. "Amcam Kountche'nin komutasında hizmet etmişti. İnan bana kansız darbe diye bir şey yok!"

Bu tartışma devam ederken, diğer asiler Mercedes'in içini ve az miktardaki eşyamızı yağmalıyorlardı. Aralarından biri, iri ve

çirkin bir adam şimdi bulduklarını liderine gösteriyordu. Abdelkrim'in bel çantasını boşalttı ve Katie ile Hope'un armağanı olan küçük radyoyu aldı. Radyoyu, yüzünde aptal bir gülümsemeyle, Akotey'e uzattı.

Abdelkrim, "Hey! O benim radyom!" diyerek elini uzatıp geri almaya çalıştı ama bir başka asi tüfeğinin kabzasını uzatıp bileğini itti.

"Çek elini, seni köpek!" diye hırladı.

Akotey bir elini kaldırarak, durumu sakinleştirmek için öne çıktı. Radyoyu çirkin askerden aldı ve yakından inceledi. Sonra kulaklıklardan birini kulağına takıp düğmeyi çevirdi. Sonra yüzünde kocaman bir gülümseme belirdi. "*Ça c'est pour moi!*"* dedi, cesareti olan karşı çıksın dercesine meydan okuyan bir tavırla. "*Ça va?*"

Abim durduğu yerde kıpırdandı. Kendisine vuran askere sert sert baktı ve sonra asilerin liderine bakarak onayladı. "*D'accord.*"

Çirkin asker öne çıkıp Archie'nin bileğini yakaladı. Kolunu kaldırdı ve tırnaklarıyla Archie'nin kol saatinin yüzeyine vurdu.

Akotey bir baş işaretiyle onayladığını gösterince, saati Archie'nin kolunda sertçe çıkardı.

Bagajı yağmalamakta olan adamlar bir alet kutusu ve yedek bir aküyle yanımızda bittiler. Bulduklarını Akotey'in ayaklarının dibine bırakıp geri çekildiler.

"Akümü almayın! Bizi yedek aküsüz bırakamazsınız, lütfen! Son defa alındığından bu yana daha yeni yerine koyabilmiştim!" dedi Archie, doğrudan lidere yalvararak. "Ve o aletlere de ihtiyacım var! Benim aletlerim onlar, Tanrı aşkına! Onlarla sizin insanlarınıza satabilecekleri şeyler yapmayı öğretiyorum." Karşı çıkmak için bir adım öne çıkmasıyla yüzüne bir tüfek kabzası yemesi bir oldu; etin altındaki kemiğe çarpan ahşabın sesiyle yerimden sıçradım, korkudan kanım dondu. Archie çenesini tutarak arkaya doğru sendeledi ve jipin tamponunun üzerine düştü. Abdelkrim omzumdaki kolunu çekti ve arkadaşının doğrulmasına yardım etti.

* Fr. Bu benim! (ç.n.)

Bizi öldürecekler diye düşündüm.

Akotey tekrar başını salladı. "Kararlarımı sorgulamayın arkadaşlar" dedi.

"Sizin yeni demokrasi idealiniz bu mu?" dedi Archie kumun üzerine kan tükürerek.

Liderleri hiç tereddüt etmedi. Bir anda Archie'nin gırtlağına yapıştı. Archie'ye bir şamar patlattı, sonra başını jipin kaportasına çarptı ve orada tuttu. Yüzünü Archie'nin kulağına iyice yapıştırdı. "Çeneni kapasan çok iyi edersin *anasara*" diye fısıldadı. Doğruldu, yeleğini ve beresini düzeltti. Abdelkrim'e sertçe baktı, bir an ona da saldıracağını düşündüm. Ama öyle yapmadı, adamlarının arasındaki yerine döndü.

Abimin arkasına sinmiş; onu da alacakları korkusuyla sıkı sıkıya bohçama yapışmıştım. Abimin arkasından çıkarken Archie doğruldu ve yüzünde Akotey'in elinin kocaman bir örümceğe benzeyen izini gördüm.

"Lütfen bırakın gidelim Şef!" dedi Abdelkrim. "Bizden size zarar gelmez. Sadece annemi defnetmek istiyoruz. Bizden istediklerinizi zaten aldınız."

Akotey yeniden konuşmadan önce uzun bir sessizlik oldu. "Paranız var mı?"

Abdelkrim başını salladı.

"Bende biraz var" dedi Archie, boğuk bir sesle. Gömleğinin cebinden katlanmış banknotlar çıkararak uzattı. "Ama karşılığında siz de bize biraz benzin vermelisiniz" dedi Abdelkrim. "Kırılan boruyu üstünkörü onardım ama yarım depo benzinimiz yere akmış."

Asilerden biri paraları Archie'nin elinden kaptı ve Akotey'e verdi. Yavaş yavaş saydı ve cebine attı. Aynalı gözlüklerinde güneş ışıkları yansıyordu. "Size hiçbir şey vermek zorunda değilim" dedi. "Ama bugün cömertliğim üstümde. Sizin için ne yapacağımı söyleyeyim Boureima: Bu hurdayı çukurdan çıkarıp yola koyacağız. Nehre birkaç kilometre kalıncaya kadar da sizi çekeceğiz. Ondan sonra başınızın çaresine bakacaksınız. *Ça va?*"

"Peki ya yakıt?"

"Sizin sorununuz. Kamyon durağından alın. Ya da ne halt ederseniz edin. Sizi çekerek yakıttan tasarruf etmenizi sağlayacağız zaten"

46

Hararetli bir çalışma başladı ve o sırada ben araçlardan biraz uzakta, bir kayanın üzerine oturup bekledim; asilerin bize kıymamaya karar vermiş gibi görünmeleri içimi rahatlatmıştı.

Archie'nin arabası insan gücüyle kaldırılıp yola konuldu, sonra da krikoyla kaldırılıp yedek tekerleği takıldı. Asilerden ikisi metal bir kabloyu Mercedes'e bağladıktan sonra jiplerden birinin çeki demirine bağladılar. Tabut tekrar çakılıp biraraya getirilmiş ve bir kez daha Mercedes'in üzerine bağlanmıştı.

Akotey'in adamları ganimetlerini toplamış ve jiplerine yüklemişlerdi. Bize de arabaya binmemizi emrettiler.

Archie'nin hâlâ biraz acı çektiği belliydi, bu yüzden Abdelkrim şoför koltuğuna geçti.

"Sadece vitesi boşa al ve el frenini bırak" dedi çirkin asker, Abdelkrim'e doğru eğilerek.

"Biliyorum."

Bir başka asker yarısına kadar kuru hurma dolu plastik bir kovayı arka koltuğa, yanıma bıraktı. "Bu kahvaltınız!" diyerek sırıttı ve sonra jiplerden birine binip arkadaşlarına katıldı.

Güneş yükselirken, konvoyumuz da yola koyuldu. Akotey öndeki jipten bizi selamladı; bir toz ve kum bulutu yaratarak hıza kalktı.

Sonra sıra bizdeydi, Mercedes önce gıcırdadı, sonra ikinci jipin ardından hareket etti. Metalin gerginliği, sürten tekerlerin sesi ve dingillerin gıcırtısı sayılmazsa, ürkütücü bir sessizlik vardı. Arka pencereden baktığımda, üçüncü jipin bizi tehlikeli bir şekilde sıkıştıracak kadar yakın, arkamızdan geldiğini gördüm.

Birkaç kilometre kuzeyde, öndeki jip yavaşlayarak yolun kenarına çekti. Diğer araçlar da yakından onu izlediler, yokuş aşağı çekilip sıcağın yumuşattığı zemine indirilirken Archie'nin arabasının altı gevşek çakıllara sürtüyordu. Çabucak tekrar hızlanarak düz, çorak arazide kuzeybatıya doğru yöneldik.

"Bizi nereye götürüyorlar?" dedim.

"Yetkili devriyelerle karşılaşmaktan kaçınmaya çalışıyorlar" dedi Abdelkrim, "korkma"

Jiplerin kalın tekerlekleri çok fazla kum kaldırıyor, havalanan kumlar Mercedes'in ön camından sekerek tavandaki açıklıktan ve açık pencerelerden içeri doluyor, bizi kırmızımsı, kalın bir toz tabakasıyla kaplıyordu. Tavandaki pencereyi kapatmayı denedik ama içerinin havası dayanılmayacak derecede boğucu hale geldi. Asiler Abdelkrim'in çayını almakla kalmamışlar, bize yalnızca iki şişe su bırakmışlardı ve artık iyice ısınmış olan şişeler yanımda, arka koltuğun üzerindeydi.

"Adi herifler!" diye söylendi Archie, uzanıp şişelerden birini alırken. Avcuna azıcık su döküp yüzüne çarptı, süzülen sular yüzünü kaplayan tozdan maskenin üzerinde incecik yollar açarak bir ağ ördü.

Hurma kovasını uzattım ama istemediğini söyledi. "Hayır, teşekkürler. Sanırım dişim kırıldı. Korkunç ağrıyor! Başkente döner dönmez bir dişçi bulmam gerekecek."

"*Merde!*" dedi Abdelkrim.

"Wadata'daki şifacı diş çekebilir" dedim yardım etme hevesiyle.

"Sanırım başkentteki Fransızlardan birine gitsem daha iyi olur Haoua, teşekkür ederim."

Hurmalardan birini ısıran Abdelkrim, "Bunlar bayağı sertmiş" dedi.

Meyvelerden birini ağzımda takırdatarak, "Taş gibiler" dedim.

"Bütün paranı aldılar sanırım?" dedi Abdelkrim.

Arhcie olumsuz anlamda başını sallayarak göz kırptı. "Hayır. Paramın bir kısmını botumun astarının içinde saklarım hep. Acil durumlar için. Daha çok canımı sıkan aletlerimi almış olmaları."

Abdelkrim dikiz aynasına baktı. "Hımm. Radyom da gitti!" Dişlerinin arasından havayı emdi. "En azından daha sonra yakıt alacak para kaldı."

"İstersen benim radyomu alabilirsin Abdel" dedim.

Bu şekilde iki saati aşkın süre yol aldık. Nehir geçişinden otuz kilometre önce durduk. Asiler jiplerinden atlayıp Mercedes'i çözdüler. Akotey'in öndeki arabadan inip kumun üstünde yürüyerek Archie'nin arabasının sürücü penceresine yaklaşmasını izledik, iki yanında her zamanki gibi adamlarından ikisi vardı.

"Şimdi ne olacak?" dedim.

"Sadece sus" diye uyardı abim.

Akotey kapıya doğru eğildi ve güneş gözlüklerinin üzerinden Abdelkrim'e baktı. "Şimdi batıya doğru gidin. Nehri kolayca bulursunuz."

"Teşekkür ederiz. Nerede olduğumuzu biliyorum" dedi Abdelkrim.

"*Toh*. Sanırım yeniden karşılaşacağız dostum" dedi Akotey. Sonra döndü ve jipine doğru yürüdü.

"Senin dostun filan değilim, seni piç!" diye söylendi Abdelkrim dişlerinin arasından, Mercedes'i çalıştırırken.

Asilerden uzaklaştık, kir içindeydik, aklımız karışmıştı ama olan bitenden sağ çıktığımız için memnunduk.

"Yetkililer yakalarsa bu adamlara ne olur?" dedim.

"Askeri mahkemede yargılanırlar" dedi Abdelkrim. "Hapse atılır ve muhtemelen idam edilirler. Ama sağ ele geçmek niyetinde değildirler. Sorun şu ki savundukları şeylerin çoğuna katılıyorum. Ama şiddet demokrasi getirmek için doğru yöntem değil." Omzunun üstünden bana baktı. "Çok daha kötü olabilirdi biliyor musun ufaklık?" dedi. Ne demek istediğini anlamıştım.

Archie penceresinden sarkıp burnunu temizledi. Sonra dikiz aynısının sapına bağlı cüce cini çekip kopartti ve pencereden fırlatırken, "Lanet olası tılsımların etkisi de buraya kadarmış!" dedi.

Artık Akotey'in jipi tarafından çekilmeyen Mercedes, yumuşak kumun üzerinde ilerlemekte zorlanıyordu. Zaten bitap düşmüştük ve rahatsızdık hem Archie hem de Abdel ağrı sızı içindeydiler. Sürekli durup kalkmak, arabanın penceresinden çıkıp kuma saplanan tekerleğin kurtulmasını sağlayacak kadar kumu kazıp altına metal kum hattını koymak ve yeniden arabaya tırmanmak zorunluluğu moralimizin düzelmesine imkân bırakmıyordu. Bir süre sonra konuşmayı da bıraktık, bütün bu işleri mekanik bir biçimde, neredeyse hiç ses çıkarmadan yapmaya başladık.

En nihayet Bac Farie'ye ulaştığımızda bitkin ve leş gibiydik. Sıcakta zorlukla nefes alarak, bir ter ve bayat çiş kokusuyla sarmalanmış halde arka koltuğa yatmıştım. Banyo yapmayı arzuluyordum; fakat daha biz kıyıya yanaşırken, Mösyö Bonanza Junior'un feribotunun motorları kara dumanlar püskürte püskürte tepede dönüp duran su kuşlarının sesini bastırarak bize doğru geliyordu.

Nehrin kıyılarını hurma palmiyeleri ve düzensiz salkım otları sarmıştı; daha önce geçtiğimiz engin ve yalın çölden sonra, iç ferahlatan bir görüntüydü.

Bu feribotla henüz ikinci yolculuk edişimdi; bütün hayatım boyunca, feribotun kaptanı Mösyö Evarist Bonanza Junior ve onun soylu ailesi hakkında hikâyeler duymuştum. Mösyö Bonanza Junior'ın rahmetli annesi Agadez'den geliyordu. Babası Togolu'ydu. Baba Bonanza, Madam Bonanza'yla tanışmadan önce, ilkin Fransız ordusunda daha sonra da Togo ordusunda hizmet hizmet etmiş ve Nijer'e göçtükten sonra uzun yıllar Bac Farie'de feribot kaptanı olarak görev yapmış ve nihayet görevi oğluna devretmişti. Baba Bonanza'nın şimdi yüz yirmi yaşında olduğu ve hâlâ Tuareg'lerle at binip tüfeğiyle vahşi hayvan avladığı söylenirdi. Moussa'yla birlikte ilk feribot yolculuğumu yaptığımda karanlıktı ve meşhur kaptanı loş ışıklı kaptan köşkünde dururken şöyle bir görebilmiştim ama şimdi feribotu kıyıya yanaştırmak için manevraları yöneten Mösyö Bonanza Junior'ın tıknaz siluetinin kaptan köprüsünde hareket ettiğini görebiliyorduk.

"Bu kadar şişman olduğuna göre çok zengin olmalı!" dedim.

Abdelkrim arabanın motorunu durdurdu. "Ailesinin öteden beri zengin olduğu söylenir."

"Bonanza? Bu pek tipik bir Nijer adına benzemiyor" dedi Archie.

"Değil zaten" dedi Abdelkrim. "Kaptanın babası aslen Togolu, adını ise eskiden seyretmeyi pek sevdiği bir Amerikan dizisinden aldığını söylüyorlar."

Archie güldü. "Aman Tanrım! O diziyi hatırlıyorum! Kovboy dizisiydi. O türden bir şey."

"Ta kendisi."

"Berbattı!"

O sabah kıyı bayağı hareketliydi. İki üç kayık çoktan nehir yukarı, feribotun dalgalarından uzakta yola koyulmuş, yakınlardaki bir grup balıkçı ağlarını onarmaya oturmuştu. Nehrin aşağısında parlak renkli ıslak çamaşırlar, kurusunlar diye kayalara serilmişti. *Pagne*lerini ışıldayan baldırlarının üzerin kadar sıvamış bir grup kadın feribot geçtikten sonra sakinleşen suya gir-

mişlerdi bile. Bir kez daha annem geldi aklıma ve gözlerim yaşlarla doldu.

Nehrin batı yakasına geçmek için bekleyen yalnızca bir araç daha vardı: Bir Nijerli'nin kullandığı tuhaf görünümlü kazı aletleriyle yüklü bir C.A.R.E. kamyoneti.

Çoğunluğu kadın ve çocuk bir grup insan kamyonetin etrafına toplanmış, şoföre kendilerini muhtelif yerlere götürsün diye yalvarıyorlardı. Şoför bir dirseğini açık camdan çıkartmış, dişlerinin arasında bir misvak, sessizce oturarak ön camdan muhteşem nehri izliyordu. Ara sıra bir sineği kovmak için başını yahut elini sallıyordu ama yalvarmalara aldırmayacağı besbelliydi. Yolculardan birkaçı onu bırakıp bizi denemek niyetindeymiş gibi Archie'nin arabasına baktılar ve tam o sarıda feribot Mösyö Evarist Bonanza Junior'ın ustalıklı idaresiyle kıyıya yanaştı.

Gelen feribotta hiç araç yoktu, yalnızca küçük bir grup yaya yolcu vardı. Abdelkrim bütün yolcular karaya çıkıncaya ve batıya giden bütün yolcular feribota bininceye kadar bekledikten sonra C.A.R.E. kamyonetinin ardından feribotun gıcırdayan rampasına çıktı. Daha el frenini çeker çekmez, C.A.R.E.'nin şoförüne yalvarmakta olan kadınların üç dört tanesi Mercedes'e yaklaşarak hep bir ağızdan konuşmaya; hangisini, nereye ve neden götürmemiz gerektiği hakkında tartışmaya başladılar.

Abimin böyle bir laf kalabalığını kaldıracak bir ruh halinde olmadığını biliyordum. İlkin kamyonetin şoförü gibi davranmaya çalışarak onları duymazlıktan geldi. Sonra elini hızla arabanın kapısına çarparak bir an kadınları korkuttu.

"Hiçbirinizi hiçbir yere götürmüyorum!" diye bağırdı ve pencerenin camını annemizin tabutunu saran iplere dayanıncaya kadar kaldırdı.

Bir sessizlik oldu ve bu sırada elinde bir otomatik bilet makinesi olan ufak tefek bir adam abimi taciz edenleri uzaklaştırmaya çalıştı. Çiğ et rengi, küçük, uzun bir şeritten ibaret biletlerimizi kestikten sonra, ücret toplamak için diğer yolculara yöneldi. Fakat çok geçmeden kadınlar yalvarıp çekişerek yeniden geri döndüler. Açık arka pencereden bana bile yalvaranlar vardı. Sırtına

küçük bebeğini bağlamış genç bir kadın Archie'nin penceresine sokularak abime seslendi.

"Abdelkrim. Abdelkrim Boureima."

Abdelkrim kadına bakarak, "Sen de kimsin?" dedi.

"Beni hatırlamıyor musun Abdel?" dedi kadın. "Ben Goteye'den Monique Hassane. Anne babalarımız eski dostturlar. Zavallı annenle ilgili haberi duyduk ve Wadata'ya cenaze törenine gidiyoruz. Allahın izniyle kavuştuk."

Abdelkrim daha iyi görmek için öne eğildi. Başını sallayarak, "Ah, evet. Monique. Çok uzun zaman oldu. Kusuruma bakma lütfen."

Monique başını açık pencereden içeriye uzattı, artık yüzü Archie'nin yüzüne çok yakındı. Cildi çok güzeldi. "Annem de benimle birlikte Abdel ve çocuğum." Arka koltuğa, bana doğru baktı. "Güzel arabanızda bizi de Wadata'ya götürecek yer var kardeşim" dedi büyük, yuvarlak gözleriyle onu cezp etmeye çalışarak.

Abdelkrim omuz silkerek Archie'ye baktı, yüzünden öfkelenmeye başladığı anlaşılıyordu. "Bilmem" dedi, "kapılar açılmıyor "

Tam o sırada kadının biri şoför penceresine deli gibi vurmaya başladı. Daha önce bize tebelleş olan kadınlardan biri yüzünü cama yapıştırmıştı.

"Mösyö! Mösyö! Kız kardeşim ve ben de annenizin cenaze törenine gidiyoruz. Bizi de alabilir misiniz? Lütfen bizi de alın. Kız kardeşimin ayağı kötü. Nehir kurdu* var. Zor yürüyor. Lütfen, bizi de almaz mısınız?"

Monique başını arabadan çekti ve kaputun üstünden kadını azarlamaya başladı. "Cehenneme git!" diye bağırdı, "Sen ve kız kardeşin yalancı ve bedavacısınız! Cehennemin dibine git!"

Archie abimi dürttü. "Gel Monique'i alalım, ağzı bozuk olabilir ama en azından yüzü güzel."

Abdelkrim başını çevirip bakarak, "Poposu da öyle!" dedi.

---

* Nehir kurdu: Bir tür parazitik hastalık. (ç.n.)

Daha kimse bir şey diyemeden, Monique annesini çağırdı ve bebeğini pencereden bana uzattı. Bebeği aldım ve Monique başı önde pencereden içeri dalarken, Abdelkrim'in arkasına doğru yer değiştirdim.

"Ay ay!" dedi. "Hayırdan anlamıyorsun değil mi hemşire?"

Monique bacaklarını açıp yerleşirken, "Bizi almakla doğru yaptınız kardeşim" diyerek pufladı. "Bunların çoğu bedavacı, Allah şahidimdir." Koca, yuvarlak poposunu bana dayadı ve yeniden annesine işaret etti. Yaşlı kadın kapının kolunu tutup asıldı; kapı birazcık açıldıktan sonra gerilen iplerin etkisiyle, sertçe gerisin geriye kapandı.

"Kapı açılmıyor Mösyö!" diye şikâyet etti Archie'ye, ellerini havaya açarak. Bir kez daha kapıya asıldı.

"Bırakın Madam! Bırakın!" dedi Archie.

Monique öne eğildi ve abimin omzuna yapıştı. "Onu kaldırıp içeri sokamaz mısınız?"

"Vallahi! Sen bunun ne olduğunu sanıyorsun?"

"Lütfen Abdel. Annemin sizin köye yürümesi saatler alır. Yaşlı ve güçsüz!"

Bir an Monique'in annesine baktım. Yaşını kestiremiyordum. Teni buruşuk ve inceydi ama bana güçsüz gibi görünmedi. Aslına bakılırsa, vücut yapısı kızına benziyordu: dolgun ve yuvarlak hatlı. Bir zamanlar güzel olsa gerekti.

Archie ve Abdelkrim birbirlerine bakıp başlarını salladılar.

"Buna izin verdiğime inanamıyorum" dedi Abdelkrim camını indirerek. "Bütün istediğim annemi defnetmek!"

Archie parmağıyla kanlı dudağına dokundu. "Bu iş benim için de başta hayal ettiğimden çok başka türlü gelişti dostum."

İkisi birden, kendi taraflarındaki pencerelerden çıktılar ve Madam Hassane'nin birer dirseğinden tutup bacaklarını kollarının üzerine alıp sırtüstü eğdiler ve ayakları önde, arabaya soktular. Madam Hassane'nin koca poposu arka koltuğun sıcak döşemesine düşerken, hafif bir yellenme sesi çıktı, Monique, bebeği ve ben bir an havalandık. Gözleri merakla büyümüş olan bebek (kızdı ve adı Divine'dı), şimdi şaşkınlığın, belki de korku-

nun etkisiyle ağlamaya başladı. Abim ve Archie arabaya geri bindiklerinde, ciğerlerinin bütün gücüyle bağırıyordu artık.

"Her şey gittikçe daha da iyiye gidiyor!" dedi Archie.

Madam Hassane *pagne*sini düzeltti ve sonra kızına doğru eğildi. "Çocuğu bana ver" dedi, Divine'i kollarımdan adeta çekip alarak.

Arkamızda, feribotun yıpranmış rampası kaldırılırken çınlıyor, tıngırdıyor ve titriyordu. Feribotun motorlarının çıkardığı duman yoğun ve siyahtı. Kuvvetli bir sarsıntıyla kıyıdan ayrıldık. Mösyö Evarist Bonanza Junior'ı daha yakından görmeyi ummuştum; şimdiyse güvertedeki yayaların hoşnutsuz kalabalığını görüp ve arka kapıya sıkıştırılmış konumumu düşününce, nehri geçerken yerimde kalmaya karar verdim.

Abdelkrim ve Archie tam yerlerine yerleşiyor ve Madam Hassane yüksek sesle bebek Divine'i pışpışlıyordu ki arabanın arkasının çöktüğünü hissettik. Archie başını pencereden çıkarıp anlayamadığım bir şeyler bağırdı ve dönüp geriye baktığımda bagajın açıldığını ve birinin içine girdiğini gördüm. Göz açıp kapayıncaya kadar, abim ve hemen ardından Archie yeniden pencerelerinden çıkmışlardı. Arabanın arkasında sıkış tepiş oturduğumuz ve bagaj kapağı görüşümüzü kapattığı için, yalnızca bağırışma ve atışmaları duyabiliyor ve patırıyı duyarak yeme atılan balıklar gibi arabanın arkasına koşan güvertedeki yayaları görebiliyorduk.

Abdelkrim'in kargaşayı bastıran sesini duyuyorduk. Belli ki canına yetmişti. "Çabuk çık oradan, seni kart teke!" diye haykırıyordu. "Arkadaşım sana diyor ki bu araba daha fazla yükü taşıyamaz. Seni de alırsak kuma saplanır kalırız. Çık. Çabuk!"

Arabanın arkası tekrar yükseldi, kaçak yolcu ya inmiş ya da indirilmişti. Abdelkrim bagajı çarpıp kapattıktan ve Archie'yle ikisi arabaya geri bindikten sonra da tartışma ve atışma devam etti.

"Vallahi!"

"*Merde*!"

"İnanılır gibi değil!"

Archie dönüp bana bakarak, "İnanabiliyor musun?" dedi. "Anlaşılan, bu insanların hepsi annenin cenaze töreni için Wadata'ya gidiyormuş!"

"Çoğu Bankilare'li" dedi Monique. "Dediğim gibi, hepsi beleşçi."

"Kötü haber tez ulaşıyor" dedi Abdelkirm. "Birini bile tanıdığımı söyleyemem. Monique güldü. "Ama beni de tanımadın Abdel!"

Abim bir an başını direksiyona dayadı. Sonra cebini karıştırıp bir sigara çıkardı ve arkaya yaslanıp bir sigara yaktı.

Archie koluna hafifçe vurdu. "Bunu da atlatacağız dostum."

Güvertenin öte yanında, bir grup yaya yolcu trabzanın üzerinden eğilmiş, göremediğimiz bir şey hakkında heyecenla tartışıyorlardı. Yaşlı bir adam suyu işaret etti, sonra ellerini göğe açtı.

"Ne yapıyorlar?" diye sordum.

"O Bankilare'li bir imam" dedi Madam Hassane. "Muhtemelen ruhlardan *Egereou n-igereou*'yu güvenlik içinde geçelim diye yardım diliyordur."

"Nehirler nehri!" dedi Monique.

Feribot bulanık sularda son hızla yol alıyordu. Abdelkrim'in sigarasının dumanı açık pencerelerden giren serin havanın etkisiyle kıvrılarak bize doğru gelirken, Madam Hassane kızına bakıp yüzünü ekşitti. Dilini şaklattı ve hâlâ acınası bir şekilde hafifçe hıçkırmaya devam eden torununu eğlemek için sesler çıkarmaya devam etti.

Bac Farie'de nehir geniştir ama meşhur Mösyö Evarist Bonanza Junior'ın La République adlı feribotu pul pul dökülen boyasına ve harap teknesine rağmen geçişi çabucak ve güvenle tamamladı. Rampadan indik ve bir kısmı bize öfkeyle bakarak ağzına geleni söyleyen yaya yolcuları yavaşça geride bıraktık.

Abdelkrim tozlu yolda hızlanarak Wadata'ya doğru yola koyulurken onlara el salladı. "Ah Monique!" dedi, "Komşuların seni ağrıdan kıvrandırsınlar diye ruhlara yalvarıyordur şimdi!"

Monique güldü. "Belki de senin için diliyorlardır bunu!"

"Ruhlar beni ve ailemi mahvetmek için ellerinden geleni ardına koymuyor zaten!" dedi abim. Hiç şaka eder gibi bir hali yoktu.

"Azara çok iyi bir insandı" dedi, Madam Hassane, kısa bir sessizliğin ardından.

Annemi en son ne zaman görüp onunla konuştuğunu merak etmekten kendimi alamadım.

Artan yükün altında, arkamda da ritmik bir sürüklenme sesi başladı ve birkaç dakika sonra Abdelkrim arabayı durdurdu. Madam Hassane ve torunu çoktan uyuyakalmıştı ama Monique omzuma yasladığı başını hemen kaldırıp doğruldu.

"Sorun nedir?" diye sordu.

"*Ça va, ça va*" dedi abim.

"Tekerlek mi Abdelkrim?" diye seslendi Archie.

"*Oui*."

İkisi birden arabadan çıktılar ve benim arkamdaki tekerleğe sürten eğilmiş tamponu tekmeleyip çekiştirmeye başladılar.

"Neredeyse aşınıp delinmiş!" dediğini duydum Abdelkrim'in.

Archie inledi. "Tam dediğim gibi, gittikçe daha da güzelleşiyor durum."

"Üzgünüm dostum. Masraflarını ödeyeceğim. Söz veriyorum."

Archie arabaya binip direksiyona geçti. "Düşünme bunları. Sana yardım edeceğim dedim ve ediyorum" dedi, başını dizlerinin arasına gömen Abdelkrim'e. "Bu anlaşmamızın bir parçası."

Abimin bir şey söylemesini bekledim, arkadaşına teşekkür etmesini; ama o başını kapının çerçevesine dayadı ve gözlerini kapadı. Belki de nezaket kurallarını unutacak kadar yorgundu, bilmiyorum. Ne olursa olsun utanmıştım, bu yüzden çabucak güvenilir bir aile dostu haline gelen bu yabancıya teşekkür etme görevini ben üstlendim. "Tanrı yüzünüze gülsün Mösyö" dedim.

Archie Cargo başını salladı. "Archie diyeceksin Haoua, Archie!"

47

Wadata'dan gideli sadece iki gün olmuştu, yaklaşık on iki yıllık hayatım boyunca ilk kez evimden uzak kalmıştım. Şimdi Mercedes çölde güç bela köyüme doğru ilerlerken, Mösyö Boubacar'ın kitaplarında ve Katie ile Hope'un bana gönderdiği kitaplarda okuduğum o tatlı eve dönüş mutluluğunu kısaca yaşadım. Arkadaşlarımın mektupları kesileli ve okula gitmekten alıkonulduğumdan beri hep içimde olan o donuk acı bir an için yeniden belirdi ama aklıma yapmak üzere olduğumuz korkunç tören geldi ve o duygu yerini korkuya bıraktı.

Uzaktan, köyün dışında toplanmış kalabalık bir insan grubunu görüyorduk. Hafif yokuştan aşağı inip Alassane teyzenin Büyük Ev'ini geçerken kadınlar yüzlerini örtüp başlarını sallayarak

ve erkekler ellerini kenetleyip başlarını eğerek saygı gösterdiler. Dönüp pencereden baktığımda, eşyalarını toplayıp babamın evine doğru peşimize düştüklerini gördüm. Demek ki annemin köyüne yaptığı son yolculuk böyle olacaktı. Ruhlara karışıp öte dünyaya gitmeden önce, bu dünyada son bir kısa yolculuk daha yapacaktı.

Archie arabayı mümkün olduğunca çevirmemize yaklaştırdı. Girişe yaklaşırken Adamou ve Fatima'yı gördüm; ikisi de pırıl pırıldı ve en güzel giysilerini giymişlerdi. Son bir defa arabanın pencerelerinden çıkmaya çalışırken, bize doğru koştular ama kapıya birkaç metre kala durdular. Üstümü başımı düzelttim ve içimde rahatlamayla karışık bir kederle kardeşlerime baktım. Gerçekten, onlardan ayrılalı iki gün değil de yıllar geçmiş gibi hissediyordum. Onların hayatı da sonsuza kadar değişmişti ama o anda hiçbirimiz her şeyin ne kadar değişeceğinin tam olarak farkında değildik. Onlara gülümsemeye çalışırken bana değil arabanın üstüne bağlı sandığa baktıklarını gördüm.

Arka koltukta Madam Hassane ve kızı bir an önce çıkmak için sabırsızlanarak şikâyet ederken, Archie ipleri çözmeye başlamıştı bile.

Adamou ve Fatima yaşlı ve kızarmış gözlerle üzgün üzgün bize doğru yaklaşırken, Abdelkrim kolunu omzumdan aldı ve iki yana açarak onlara yöneldi. Dördümüz, birbirimize sarılıp ağlamaya başladık ta ki babamın sesini duyuncaya kadar.

"Annenin cenazesini neden tabuta koydun?" dedi. Alassane teyze hemen yanındaydı, tuhaf ama meydan okuyan bir hali vardı. Babamın yüzünde görebildiğim yalnızca öfkeydi.

Abdelkrim dönüp babamıza cevap vermeden önce sırtımızı okşayıp fısıldadı: "Güçlü ve ağırbaşlı olmalıyız." Bizi bıraktı ve dönüp babamın gözlerine baktı. "*Foyaney* baba" dedi yumuşak bir sesle.

Babam cevap vermedi, bir cevap beklediği belli, bakmaya devam etti.

"Tabut taşımayı kolaylaştırdı. Hem de Matmazel Sushie'nin bölgede vahşi köpeklerle ilgili sıkıntı olduğunu söylediğini ha-

tırladım." Archie'nin tabutu dikkatle kenara yanaştırmakta olduğu arabayı işaret etti.

Babamın gözlerine baktım ama ne sıcaklık ne de keder bulabildim. Sadece öfke, hatta utanç. "*Anasara*ya söyle dursun! Onun ailemle bir ilgisi yok!" diye söylendi öfkeyle. "Anneni o şeyin içinden çıkar. Gömmeden önce cenazenin yıkanıp kefenlenmesi lazım."

"Bunlar zaten yapıldı baba" dedi Abdelkrim. "Bu arkadaşım, Mösyö Archie Cargo bize çok büyük yardımlarda bulundu."

Babam bir an duraksadı ve o an için Archie'ye teşekkür edeceğini düşündüm. Ama onun yerine dönüp Alassane ile birlikte eve gitti.

Köyün dışından beri bizi takip eden taziye ziyaretçileri şimdi arabanın etrafına toplanmışlardı. Omzumda bir el hissedip başımı kaldırdım ve Madam Kantao'nun gülümseyen müşfik yüzünü karşımda buldum. Miriam da oradaydı, annesinin elini tutmuştu. Arkalarında bir sürü yüz vardı. Görünüşe bakılırsa bütün Wadata oradaydı. Ayrıca Goteye, Bankilare, Kokorou ve Wanzarba'dan pek çok insan. Ama tanıdığım bir yüze karşılık tanımadığım en az iki tane vardı.

"Gel çocuğum" dedi Madam Kantao. "Definden önce seni temizlememiz lazım."

Hakikaten giysilerim kir içindeydi, bedenim uyuşmuş, ağrıyor ve kötü kokuyordu. Uzaktan köyün içinde yankılanan *algaita*nın* sesi duyuldu. Arkadaşlarımın yanı sıra boğazım kuru, gözlerim çapaklı ve kızarmış, güçlükle yürürken tam zamanında dönüp baktım ve Abdelkrim ile Mösyö Letouye'nin annemin tabutunu yavaşça indirdiklerini gördüm. Sonra kalabalık etraflarını sardı ve babamın çevirmesinden içeri girdiler.

Annemin cenazesi musallaya konuldu ve imam Fatiha suresini okudu:

Bismillahirrahmanirrahim Hamd, Âlemlerin Rabbi, Rahman, Rahim, hesap ve ceza gününün (ahiret gününün) maliki Allah'a mahsustur. (Allahım!) Yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız sen-

* Yerel bir müzik aleti. (ç.n.)

den yardım dileriz. Bizi doğru yola, kendilerine nimet verdiklerinin yoluna ilet; gazaba uğrayanlarınkine ve sapıklarınkine değil.

Sonra törene katılan bütün kadınlar ve kızlar geri çekildi. Ölüm meleği geçebilsin diye iki sıra olundu. Erkekler annemin kefenlenmiş cenazesini kaldırdılar ve ilahiler söyleyerek götürdüler. Annemi yüksekteki kayaların arasına Bunchie'nin yanına gömdük. Cenazesi toprağa verildikten sonra hep birlikte dua ettik: Ey insanlar! Sizi topraktan yarattık, ölümünüzle sizi oraya döndüreceğiz ve sizi bir kere daha oradan çıkaracağız.

Sonra kısa bir sessizlik oldu, neredeyse hafif esintiyle birbirine sürten kumların sesi duyulacak gibiydi. İmam, babam, Abdelkrim ve yaşlılar başta, cenaze kafilesi köye doğru yönelirken, Adamou, Fatima ve ben taziyeye gelenlerle arkalarından gidiyorduk. Arkamızda insanlar rahatlamış, çekinmeden, açıkça konuşuyorlardı.

"Mezar, sonsuzluğa giden yolda ilk safhadır" dedi birisi. "Ölüm dostu dosta kavuşturan bir köprüdür."

"Allah kavuştursun."

"Bu AIDS çok fena bir şey" dediğini ve hemen susturulduğunu duydum daha genç bir sesin.

"İnsanlarımız ezelden beri bu şekilde ölmüştür" dedi Goteye'li yaşlı bir kadın, "*Anasara*lar yalnızca ona bir isim taktılar, hepsi bu."

"Vallahi. Hausa dilindeki adı Mezara Hoş Geldin'dir!"

Ağlamak istiyordum ama Hazreti Muhammet (SAV) efendimizin Her kim ki bir şeye ağlar, ağladığı için acı çekecektir, dediğini hatırladım. Annem gitmişti ama ruhunun hâlâ beni duyabildiğini biliyordum.

Alassane kız kardeşleriyle birlikte kafileyi geriden takip etmişti ilkin. Oysa şimdi yanımıza gelmiş ve Fatima'nın elini kemikli eline almıştı. Haline tavrına bakan annemin en sevgili arkadaşı olduğunu sanırdı. "Çocuklar, artık babanıza her zamankinden de fazla yardım etmelisiniz" diye uyardı bizi sertçe.

Madam Kantao sanki korumak ister gibi kolunu Fatima'ya doladı ve bana güven telkin edercesine gülümsedi.

Eve döndüğümüzde, Fatima'yla birlikte çevirmedeki taziye ziyaretçilerine içsinler ve yıkansınlar diye su taşıyıp durduk. Fatima ve Adamou önceki akşam bulabildikleri bütün kapları ve sukabaklarını doldurmuş olmalarına rağmen iş bitmek bilmez gibiydi. Matmazel Sushie kamyonetiyle Goteye'deki kuyudan doldurduğu dört koca bidon su getirdi. Beklenti içinde oldukları belli insanlar küçük gruplar halinde dikiliyor yahut palmiye yaprağından hasırların üzerinde oturuyorlardı. Keşke kalkıp evlerine gitseler de ben de kardeşlerimle, hatta babamla konuşabilsem diye düşünüyordum.

Babam, Abdelkrim'i kolundan tuttu ve çevirmeden çıkarıp arabayı Niamey'e dönüş yolculuğu için hazırlamakta olan Archie'nin yanına götürdü. Ben imamın eline su dökmeyi henüz bitirmiştim ve belki Archie de ellerini yıkamak ister diye düşündüm. Abdelkrim ve babamın ardından gittim ve birkaç adım arkalarında durdum. Ne onlar benim arkalarında olduğumun farkındaydılar ne de ben arkamda birinin durduğunun.

"Misafirlerimize yemek sunulması gerek Abdelkrim" dediğini işittim babamın. "Çoğu cenazeye katılmak için uzak yoldan geldi."

Abdelkrim boş boş baktı babama. "Annemin bu insanların yarısını bile tanıdığını sanmam baba" dedi.

Babam öfkesini gizleme zahmetine girmedi. "Sen bunu nasıl bilebilirsin ki asker oğlan?" diye çıkıştı. Son yıllarda aileni gördüğün mü var? Annene hürmet edip gelen bu insanları eleştirmeye nasıl cüret edebilirsin?"

"İyi ya, görevlerini yerine getirdiler. Şimdi de evlerine dönsünler" dedi abim. "Sana gelince, ordudaki görevimden zarar görmediğini hatırlatırım."

"Ne demek istiyorsun?"

"Sanırım ne demek istediğimi gayet iyi biliyorsun baba."

Babam Abdelkrim'e doğru bir adım attı, şimdi yüzleri iyice yakındı birbirine.

Archie arabayı yüklemeyi bitirmişti, bagaj kapağını çarpıp kapattı. Bana bakıp omuz silkti. Bir an tartışmaya karışacağını düşündüm. Arabanın radyosunda çalan batı müziğinin tiz sesi tozlu mesafeyi aşıp kulağıma geliyordu.

"Ne demeye çalışıyorsun sen Abdelkrim?" dedi babam.

Abdelkrim bir adım geri gitti ve arabaya yaslandı. Öksürdü, sonra başını salladı. "Şimdi sırası değil baba."

"Yok yok, tam sırası."

Gözlerini birbirlerine dikmişlerdi. Uzun süre öyle kaldılar. Nihayet Abdelkrim konuştu.

"*Toh*. İyi öyleyse." Derin bir nefes aldı. "Anneme yolladığım paraları çarçur ettiğini biliyorum. Nereye gitti o paralar baba? Orospulara ve kumara mı? Kalanıyla misafirlerini doyurabilirsin!" Babamın yanından dolaşıp Archie'nin yanına gitmek istedi ama babam kolundan tutup arabaya doğru geri savurdu.

"Taziyeye gelen bunca insanı doyuracak param yok!" diye tıslad. "Sorumluluklarını yerine getirmelisin. Bize yardım etmek zorundasın. Beni rezil etme!"

Abdelkrim onu yavaşça geri itti. "Rezil olmak mı? Sen mi? Ailemizi rezil eden sensin!"

Babam öfkeden deliye dönmüştü. "Bu ne cüret!"

Abdelkrim çevirmenin girişine doğru baktı ve korkudan taş kesilmiş, sessizce orada dikildiğimi gördü. "Ve bana sorumluluktan bahsetme." Beni işaret etti. "Senin sorumlulukların var: Haoua ve Adamou ve Fatima. Elinde avucunda ne varsa hesapsızca şu yaşlı cadıya harcayacağına, bu insanlara gitmelerini söyle ve çocuklarınla ilgilen." Şimdi arkamda bir yeri işaret ediyordu. Dönüp işaret ettiği yöne bakınca Alassane'nin arkamda dikildiğini gördüm.

Yüzünde ne gülümseme ne sırıtma denebilecek ama her nasılsa aynı anda ikisine de benzeyen bir ifade vardı. O anda, yüz ifadesi sayılmazsa, tamamen saygıdeğer, sıradan, hatta erdemli görünüyordu. *Pagne*si ve aynı kumaştan başörtüsü sarı-siyah gösterişli helezon desenli bir kumaştandı. Ağzının bir köşesinde bir misvak vardı. Ancak o zaman, o gün ona bu kadar yakından

ilk defa bakarken, annemin boncuklarını kalın boynuna taktığını fark ettim. Annemin boncuklarıydı onlar. Birden bir öfke dalgası kapladı benliğimi ve abimin uğradığı haksızlık karşısında zaten çileden çıkmışken, Alassane'ye hesap sormayı düşündüm. Ama yapamayacaktım.

"Onlara söylemeyecek misin Salim?" dedi Alassane soğuk bir sesle.

Babam kendisini topladı. "Sen karışma kadın! Bu erkekler arasında bir mesele" diyerek çıkıştı.

Alassane hafifçe sırıttı, cık cık etti ve "Öyle mi? O zaman erkek gibi davran" dedi.

Babam kızgın bir bakış fırlattı Alassane'ye ve Abdelkrim'in göğsünü dürterek, "Aileme bakabilirim ben. Nasıl yapacağımı senden öğrenecek değilim. Bunu yapacak gücüm var. Büyüklerine biraz saygın olsun!" dedi.

Abdelkrim, babamın elini itti. "O zaman benden bu beleşçileri doyurmamı bekleme. Ayrıca bana saygıdan bahsetme. Annemin cenazesi daha mezarında soğumadan bu kadını alıp bütün köylünün gözü önünde caka satıyorsun!" Sesi öfkeden titriyordu. "Bütün planlarını biliyorum. Düğün, kumaş topları. Hepsini duydum. Bana açıkça bir söylesene, onun ihtiyaçlarını nasıl karşılayacaksın?" diyerek Alassane'yi gösterdi parmağıyla. "Ya çocuklarının?"

"Söyle ona Salim!" dedi Alassane.

Babam durakladı. "Bakacağım" dedi, "Allah rızkımızı verir inşallah. Ama şu anda ailenin senin yardımına ihtiyacı var"

Abim lafını ağzına tıkadı. "Hayır."

"Vallahi!" dedi babam, "Bütün para düğün için bağlandı. Mösyö Letouye hayvan kesti taziyeye gelecekler için, hazır. Ona ödeme yapmamız lazım ve bende para yok. Anlıyor musun?"

Alassane sabırsızca kıpırdandı. "Söylesene artık!"

"Neyi söyleyeceksin bana? Elinde avucunda ne varsa şu kadınla evlenmek için harcadığını mı? Bilmem gereken başka ne var?"

Babam yere bakarak, "Alassane ile evlenmek niyetinde olduğum doğru. İnşallah yakında evleneğim. Daha fazla çocuğum olsun istiyorum Abdelkrim. Çok çocuğu olan adam zengindir."

"Ne?" Abdelkrim başını salladı.

"Ama benim sözünü ettiğim evlilik bu değildi."

Abdelkrim önce Alassane'ye, sonra babama baktı. "Ne?" dedi, "Bana neyi söyleyecekmişsin?"

"Söyle ona!"

Babam başını kaldırdı. O da önce Alassane'ye, sonra bana, sonra abime baktı. "Kız kardeşin Haoua altı yaşından beri kuzenim Moussa'ya sözlü. Onlar evlenecek." Bana döndü, "Zamanı geldi" dedi.

Kanım donmuştu. Eğer annemin kaybı yüzünden duygularım uyuşmamış olsaydı, yeniden bayılabilirdim. Ağzımdan tek bir sözcük çıktı. Bir isim. Bir itiraz. Bir imdat çığlığı: "Moussa?" dedim fısıldar gibi.

Abdelkrim'in hoşnutsuzluğu açıkça belliydi. "Hayır!" diye bağırdı, "Buna izin vermeyeceğim!" Babamın *jellaba*sından tuttu iki eliyle ve büktü. "Seni pis yaşlı *zaneem*!* Piç! Bunu kız kardeşime yapamayacaksın!"

Babam, Abdelkrim'in boğazına sarılıp sıkmaya başladı ama Abdelkrim onu savurup çevirdi ve arabanın kapısına yasladı.

"Abdel!" diye bağırarak koşup tuniğine yapıştım. Alassane benden önce davranmış, abimin saçını çekiyordu. Döndüm ve abimin saçını elinden kurtarmaya çalışırken Archie yetişip iki bileğinden tuttu.

Archie benimle Alassane'yi çevirmeye doğru iterken omzunun üstünden "Abdel!" diye bağırdı "Bırak artık! Yeter! Dur!"

Ama Abdelkrim duracak gibi değildi. Dişlerini göstererek babamın üzerine eğilmiş, "Annemi sen öldürdün!" diye bağırıyordu. "Herkes senin taşıyıcı olduğunu biliyor! Bu aileye utancı sen getirdin! Öyle durup bu çocuğun hayatını da mahvetmene

* Ng. Alçak, rezil. (ç.n.)

seyirci kalacağımı mı sanıyorsun?" Babamı yeniden arabanın kapısına çarptı. "Bir de daha fazla çocuk istediğini söylüyorsun! Neden baba? Onları da satabilesin diye mi?"

Artık küçülmüş gibi, korkmuş ve kırılgan görünen babam son bir çabayla abimin elinden kurtuldu. Vurmak için elini kaldırır kaldırmaz abim bileğinden yakalayıp kolunu geriye büktü.

"Bu defa olmaz ihtiyar! Bir daha asla olmaz!" derken tükürükleri babamın yüzüne saçılıyordu.

Hâlâ Archie'yle itişirken dönüp baktım ve gördüğüm manzara karşısında dehşete düştüm.

"Abdel, bırak onu! Yapma! Lütfen!" diye haykırdım.

Abdelkrim, babamın çenesinden tutmuştu. Bir yumruk patlatıp kırabilirdi. "Bunu yapmayacaksın ihtiyar! Buna izin vermeyeceğim!" diye tısladı. "Onun eğitim görme şansını elinden alıp hizmetçi diye satacaksın ha! Annemin dileği bu değildi." Babamın çenesini bıraktı ve ellerini iki yanına indirdi. Bir an sessizce dikildi ve Mercedes'e dayanmış, perişan halde duran babama baktı. İkisi de derin derin soluyorlardı.

Archie'nin elinden kurtuldum ve arabaya doğru koştum sendeleyerek. Sevdiğim iki adam arasında titreyerek durdum: yıkılmış, sindirilmiş, korkmuş. Taziyeye gelenlerin bir kısmı patırdıyı duyup çevirmenin girişine birikmişlerdi.

Abdelkrim bana baktı ve elinin tersiyle ağzını sildi. Onun da titrediğini görebiliyordum şimdi. Yeniden babamın gözlerinin içine baktı. Kararlı bir sesle "Hayır! Bu evliliğe asla izin vermeyeceğim. Şimdi gidiyorum. Ama çok yakında geri geleceğim. Başkentte kardeşlerim için bir yer ayarlayacağım ve onları almaya geleceğim. Sakın beni durdurmaya çalışayım demeyesin. Haoua'yı o piç Moussa'ya vermeyeceksin" dedikten sonra arabanın öte yanına dolaştı. Kapıyı açtı ve direksiyona geçti.

Bütün olanlardan sonra bu şekilde çıkıp gitmesine inanamıyordum. Her şey çok hızlı olup bitiyordu.

Archie arabaya giderken babam yana çekildi. Archie de arabaya bindi. Abdelkrim arkadaşının üzerinden eğildi çevirmenin

girişine doğru dikkatle bakarak seslendi. "Seni almaya geleceğim ufaklık. Kardeşlerimizi de. Söz veriyorum. Benim yerime onlara bunu söylersin değil mi?"

Babam görür korkusuyla ikircikli, başımı salladım. "Ne zaman geleceksin bizi almaya Abdel!" dedim kırık ve titreyen bir sesle.

"Yakında." Elini kaldırdı ve o güzel gülüşüyle gülümsedi. Sonra motoru çalıştırdı ve ardında büyük bir toz bulutu bırakarak uzaklaştı çevirmemizden.

Araba yavaş, büyük, tozlu bir çember çizdikten sonra yola girdi, okulumuzun ve Büyük Ev'in olduğu yönde uzaklaşırken Archie Cargo soluk tenli elini Wadata'ya üzgün bir elveda demek için sallıyordu.

Köyün sınırına kadar tekerlek izlerini takip ettim, orada durdum ve arabanın içinde abim ve tek umudumla birlikte gözden kaybolmasını izledim.

O gece geç saatlerde, nihayet taziyeye gelenlerin hepsi dağıldıktan, dışarıda sönmekte olan ocağın son kıvılcımlarının çıtırtısı ve cırcır böceklerinin alışılmış sesleri dışında ev sessizliğe kavuştuktan sonra, şilteme uzandım ve küçük radyomdan Sahel'in Sesi'ni dinleyerek son günlerdeki çalkantılı olayları düşünmemeye çalıştım. Malili müzisyen Issa Bagayogo'nun "*Ciew Mawele*" adlı tuhaf şarkısına odaklanmaya uğraşıyordum ki spiker programı keserek önemli bir haber duyurdu.

Az önce almış olduğumuz haberi veriyoruz: görgü tanıklarına göre Nijer Cumhurbaşkanı, İbrahim Bare Mainassara açık bir darbe girişimi sonucunda vurularak öldürülmüştür. Ancak Başbakan İbrahim Assane Mayaki, Mösyö Mainassara'nın ölümünü "trajik bir kaza" olarak nitelendirmiş ve parlamentonun dağıtıldığını ve bütün siyasi faaliyetlerin askıya alındığını duyurmuştur. Birkaç gün içerisinde bir ulusal birlik hükümeti kurulacaktır

Bana kalıcı, sağlam ve güvenilir gibi görünen her şey bir anda paramparça oldu; her şey, her an değişebilirdi.

Radyoyu sıkıca avcumda tutarken, Niamey'de kardeşlerimle yaşamanın nasıl bir şey olacağını hayal etmeye çalıştım; o za-

man Abdelkrim'i bir daha asla göremeyeceğimi, birkaç gün sonra çıkacak bir çatışmada öleceğini, abimi herkesin önünde reddetmiş ve ailemizden kovmuş babamın planlarını devam ettirmek için bu fırsatı kaçırmayacağını bilemezdim.

48

Başkan Mainassara'nın suikaste kurban gitmesi başlangıçta Wadata'yı fazla etkilemedi ama yeni Wanke hükümetinin her türlü direnişin kökünü kazıma çabaları bütün ülkeyi gittikçe artan bir şekilde tehlikeli bir yer haline getirdi ve pek çok yabancı yardım kuruluşu, çalışanlarına ve gönüllülerine Nijer'i terk etmeleri talimatı verdi. Sushie'yi de kaybedeceğime inanamıyordum.

Abdelkrim'in ölümünden sonraki birkaç hafta içinde, on ikinci yaş günümün üzerinden henüz kısa bir zaman geçmişken evlendirilmiştim. Alassane ve babam yağmur mevsiminin sonunda köyümüzde yapılacak tören için hazırlıklara girişmeden önce, ailemin başına gelen korkunç olayları düşünecek zamanım bile olmadı neredeyse. Babamın satın aldığı kumaş topu

ortaya çıktı. Alassane'nin kız kardeşleri çeşitli giysiler yapmak için yaygara koparıyor, planlar yapıyor ve Mösyö Letouye'ye ölçüler ve değişiklikler için talimatlar veriyorlardı. Souley ve avanesi bana sataşmaktan asla vazgeçmiyorlar, zengin bir adamla evlenecek olsam bile hâlâ önemsiz bir bücür, bir *boro dungurio** olduğumu söylüyorlardı.

Adamou anneannemiz Bunchie'nin haklı olduğunu, onun annesi genç kızlığında bir baobab ağacının çiçeğini kopardığı için ailemizin lanetlenmiş olduğunu söyleyip duruyordu.

Fatima içine kapandı ve olur olmaz tartışma çıkarmaya başladı.

Ne zaman bu evlilikle ilgili kaygılarımı dile getirmeye çalışsam, babam tersledi beni. "Sus kız" derdi. "Benim kararlarımı sorgulama. Delikanlıların gözü çoktan üstünde, görüyorum. Senin maceralar yaşamana ve adının kötü çıkmasını izin verecek değilim. Eğer öyle olursa kimse seni istemeyecek ve ben de baba olarak görevlerimi yerine getirmemiş olacağım! Kuzen Moussa iyi bir işi olan iyi bir adam. Onun ailesine katılacak ve ailemizi onurlandıracaksın. Hiçbir şeyin sıkıntısını çekmeyeceksin ve böylece bize de yardım edeceksin. Ve tıpkı Allah'a itaat ettiğin gibi, Moussa'ya da kocan olarak itaat edeceksin!" Meseleyi daha fazla tartışmayı reddetti.

Miriam'ların evine gidip Madam Kantao'ya bana yardım etmesi için yalvardım ama onun da yapabileceği hiçbir şey yoktu. Bana Mösyö Kantao'yla konuştuğunu ve onun da bu işe karşı olmadığını söyledi. O anda hiçbir şey söylemediysem de bu haberin Miriam ve küçük Narcisse için iyiye işaret olmadığını düşündüm. Hasat kötüydü ve herkesin karnına daha az yiyecek giriyordu.

Sushie'ye babamla konuşsun diye yalvardım ve bunu gönülden, tutkuyla yaptı ama babam kararından asla dönmedi.

Babama karşı geldiğim bir keresinde, yaptıklarımın bedelini ağır ödedim. Bir akşam, alacakaranlık çöktüğünde meraların

* Ng. Önemsiz, aptal, hiç. (ç.n.)

ötesindeki çalılıklara gidip saklandım. Gecenin karanlığında ve soğukta taze hayvan dışkılarının kokusuyla sarmalanmış, kulağımda cırcırböceği korosunun sesi, kumun üzerinde dertop oldum ve kamyon durağına doğru yürüyüşe geçmek için yeni günün aydınlığını ve sıcaklığını bekledim. Doğrusunu söylemem gerekirse belli bir planım yoktu ama eğer başkente gidip Archie Cargo'yu bulabilir ve beni Efrance'ye götürmeye ikna edebilirsem, belki onunla kalmama izin verir diye düşünmüştüm. Küçük kızına bakar, onunla birlikte çalışır ve günün birinde belki Fatima'yı da tehlikeden kurtarıp yanıma alabilirdim. Başka her şey Moussa'nın karısı olmaktan iyiydi. Bunun ne anlama geldiğini düşünmeye bile tahammül edemiyordum. Fatima ve Adamou'yu çok özlerdim ama babam istediğini yaparsa onları zaten kaybedecektim.

Ama kaderde yokmuş. Soğuğa rağmen uyuyakalmışım. Yaşlılardan ikisi beni buldu ve bileklerimden tutup sürükleyerek babama geri götürdüler.

"Beni hayal kırıklığına uğrattın Haoua" dedi. Gözleri, sanki Gölge İnsanlar ruhunu içinden çekip almışlar gibi, soğuktu.

"Onu dövmelisin Salim!" dedi Alassane. Artık çoğu gecesini annemin yatağında geçirmeye başlamıştı ve kardeşlerimle her gece babamla birlikte çıkardıkları, azgın keçilerinkine benzeyen seslere tahammül etmek zorunda kalıyorduk.

Babam beni dövmedi ama onun yerine üç gün odaya hapsetti. Karşı çıkacak yahut dışarı kaçmayı denemeyecek kadar dersimi almıştım. İşemem için bir kap ve günde bir kere küçük bir tabak *boule* ve biraz su veriyorlardı. Radyoma da el konulmuştu. Bir daha asla geri verilmedi. Sanıyorum babam radyonun tehlike yarattığını düşünmeye başlamıştı.

Vaktimi annemi düşünerek, kardeşlerim için kaygılanarak ve Abdelkrim bizi korurken hep birlikte başkentte yaşamanın nasıl bir şey olacağını hayal etmeye çalışarak geçirdim. Bohçamdaki mektupları tekrar tekrar okudum ve keşke Katie ve Hope'dan yine haber alabilsem diye düşündüm. Dışarıda bir ses duyduğumda hemen saklıyordum mektuplarımı çünkü babamın onları

da almasından korkuyordum. Hiç kimsenin yanıma gelmesine veya benimle konuşmasına izin yoktu ama üçüncü gün öğleden sonra, evde başka hiç kimse yokken, Alassane odaya girdi, arkasında bir şey saklıyordu.

"Eğer babana buraya geldiğimi söyleyecek olursan, yemin ederim öldürürüm seni!" diye tısladı. Elindeki sopayla beni öyle kötü dövdü ki günlerce sırtımın üstüne yatamadım. Hıçkırmadan ağlamayı öğrendim.

Haoua Boureima
Çocuk referans no: NER 2726651832
Vision Corps International
Tera Bölgesi Geliştirme Programı eliyle
PK.11504 Niamey
Nijer Cumhuriyeti Batı Afrika

Boyd
Üye No: 515820
Ballygowrie
Co. Down
Kuzey İrlanda

27 Eylül 1999

Sevgili Haoua,

Bu kadar uzun süredir sana yazmadığımız için özürlerimi kabul et lütfen. Ama seni düşünüyor, kızlarım Katie ve Hope'la senden söz ediyorduk. Ayrıca, önceki bazı mektuplarımda adını yanlış yazdığım için de özür dilerim, aslında bu Vision Corps International'in hatasıydı! Her neyse, eminim bunu çok fazla önemsememişsindir.

Bu yakınlarda Katie ve Hope'un on üçüncü doğum gününü kutladık! Sanki daha dün bebektiler, anneleriyle birlikte onları yedirip altlarını değiştiriyor, banyo yaptırıyorduk gibi geliyor. Oysa şimdiden annelerinden uzun boylular ve uzamaya da devam ediyorlar.

Okulda durumun nasıl? Neler öğrendiğini, en çok hangi dersleri sevdiğini yazsan hoşumuza giderdi. Sanırım sana öğretmen olduğumu söylemiştim, dolayısıyla okulunla ilgili daha çok şey öğrenmek gerçekten de ilgimi çeker. Belki bizim için okulunun küçük bir resmini yaparsın, olur mu? Bizim için çizdiğin küçük Nijer haritası, elinin izi ve bütün mektuplarını saklıyoruz.

Ayrıca fotoğrafını da evimize astık, yani artık sen de ailemizin bir parçasısın!

Umarım annen, baban ve kardeşlerin de iyidirler. Umuyorum ki babanın ekinleri ve hayvanları verimli olmuş, annen de tamamen iyileşmiş ve bir kez daha mutlu bir şekilde işlerine dönmüştür. Evinize hâlâ annen bakıyor değil mi? Ev işleri de zordur, biliyorum; çünkü işimin dışında evde de hep çalışırım; çamaşır, bulaşık yıkar, yemek yapar, Katie ve Hopa'a bakarım.

Maalesef anneleri ve ben artık birlikte yaşamıyoruz; bu değişiklik hepimiz için üzücü oldu ama her şeye rağmen mutlu kalmaya gayret ediyoruz! Çocuklar haftanın yarısında bende, öteki yarısında annelerinde kalıyorlar. Sanıyorum bunu çok tuhaf bulacaksındır; aslında bizim için de epey tuhaf oldu. Ama yavaş yavaş alışıyoruz.

Aklımda kaldığına göre babanın tavukları vardı Haoua, doğru mu hatırlıyorum? Bizim de hem ev hayvanı gibi hem de yumurtaları için tuttuğumuz birkaç tavuğumuz var. Şu sıralar tavuklarla ilgili bir sorunum var. Genç horozlardan biri kendisini "kral" ilan etti ve daha yaşlı olan horozu tavukların yanından kovdu. Yaşlı horozu kötü hırpaladı. Yaşlı horoz iyileşti (Katie ve Hope ona Cassidy diyorlar) ama şimdi diğer tavuklarla birlikte kalamıyor. Bir an bahçemizde her şey huzur içindeydi, bir an sonra zavallı Cassidy neredeyse ölüyordu! Belki de Cassidy'den çorba yapmanın zamanı gelmiştir!!! Yahut belki de genç horoz çorba yapılmalı ve Cassidy krallığa geri dönmelidir. Ama doğrusunu söylemek gerekirse, hepimiz genç horozdan ona dokunmaya kalkışmayacak kadar çok korkuyoruz! Birkaç ördeğimiz de vardı ama geçen yıl, çok kar yağdığında ve vahşi hayvanlar için yiyecek bulmak zorlaştığında, bir tilki hepsini öldürdü!

Burada kesiyorum Haoua. Şu anda burada sabahın erken saatleri. Dışarıda kuşlar ötüyor ama hava hâlâ karanlık! Bu sıralar hava da iyice soğudu. Kış erken geldi. Suyumuz borularla evimizin içine kadar getirilmiştir ama bu sabah su almak istediğimde boruların donmuş olduğunu farkettim! Şimdi gidip bu sorunu çözmem gerek ama sana daha sık yazmaya çalışacağım.

Katie ve Hope bugün ilerleyen saatlerde eve gelecekler ve belki onlar da sana tekrar yazmak isterler. Bu arada kendine iyi bak. Sana, ailene ve güzel ülkene en iyi dileklerimi yolluyorum.

Sevgilerimle

Noel Boyd

Not: Pakette biraz şekerleme, bir paket ayçekirdeği ve ilk yolladığımızdan çok hoşlandığın için yeni bir hesap makinesi bulacaksın; bu güneş enerjisiyle çalıştığı için pil gerektirmiyor! Belki bunu bir arkadaşına vermek istersin.

Evlendiğim gün tamamen uyuşmuş gibiydim. Babamın evinde tek başıma, üzerime daha önce hiç görmediğim, insanı kaşındıran bir battaniye örtülmüştü. Dışarıda, çevirmenin içinde, *griot*un yüksek sesle, evlilik hakkında çok eski bir hikâye anlattığını duyuyordum. Komşularımız çılgınca eğleniyorlardı, düğün gününün heyecanına ve aşırılığına kendilerini kaptırmış hoplayıp zıplayarak, sallanarak, dönerek dans ederken ayaklarının yere vuruşlarını hissediyordum. Düğün günü. Benim günüm. Onların günü. Mösyö Letouye'nin mikrofonuna avazları çıktığınca bağırıyor, kahkahalar atıyor ve mikrofon da çılgın bir kuşun çiftleşme çağrısı gibi çıkardığı cızırtılarla onlara karşılık veriyordu.

Derken tempo yavaşladı. Yerin titremesi durdu. Kahkahalar eşliğinde, Alassane'nin ahenksiz sesi Deve Şarkısı'nı söyleyen bir kadın korosuna yol gösterdi.

Biri bir *tendi** çalmaya başladı, ardından bir su davulunun sesi geldi, bir *tassinack*** flütü ve sonra bir *imzhad**** katıldı. Biz küçükken annem de bu şarkıyı söylerdi. Sesi çok daha güzeldi.

Evin kapısı açıldı. Oturma kısmını bölen perdeden odaya ışık süzüldü. Oturduğum küçük taburenin üzerinde öne eğildim ve yüzümdeki örtüyü kaldırarak perdeden öteyi, dışarıdaki coş-

* Ng Ahşap davul. (ç.n.)
** Ng. Üflemeli bir müzik aleti. (ç.n.)
*** Ng Telli bir müzik aleti. (ç.n)

kuyu görmeye çalıştım. Arada bir, bir an dönerek dans eden birini, bir parça mavi ve çivit mavisi, bulanık bir deniz mavisi ve altın rengi görür gibi oluyordum. Bir ter damlası alnımdan yanağıma, oradan ağzımın kenarına aktı. Dilimle yakaladım ter damlasını ve tuzlu tadını hissettim. Oda bunaltıcı ve havasızdı, buna rağmen midemi düğüm düğüm, boş ve soğuk hissediyordum. Battaniyeyi omuzlarıma iyice çektim ve *griot*ları dinledim. Ailemle birlikte Wadata'da ve çevre köylerde katıldığım düğünleri, diğer eğlence düşkünleriyle birlikte dans eder, ziyafetin tadını çıkarırken gelinleri ne kadar az düşündüğümü hatırladım. Bouchara Hassane, Nabila Djambe, Reika Salamatou şimdi neredeydiler acaba? Onlara ne olmuştu? Yeniden ürperdim.

Biliyordum ki öğleden sonra ilerleyen saatlerde, danslar, şarkılar, hikâyeler bittikten sonra, erkekler Moussa Boureima ile evliliğimi resmen tasdik etmek üzere çevirmedeki küplerin arasında bir araya toplanacaklardı. Moussa'nın şahsen orada olmayacağını biliyordum. O, Niamey'deki evinde bekleyecekti beni. Oraya nasıl götürüleceğim hakkında en ufak bir fikrim yoktu. Ailesinin –annesinin, erkek ve kız kardeşlerinin ve kuzenlerinin– dışarıda olduğunu biliyordum. Pek çok hediyeyle geldiklerini de: hepsi de lacivert kumaşlara sarılmış, deve sidiğiyle işlenmiş güzel deri sandaletler, batı usulü giysiler, kumaşlar, leziz meyveler. Ailesinin başlık parasının sembolik bir kısmını babama ödeyeceğini de biliyordum. Ondan sonra, tören tamamıyla sona erdikten sonra iki aile iyiniyet gösterisi olarak birbirlerine şekerleme ve kola cevizi sunacaklardı.

İşte böylece Moussa Boureima'nın üçüncü karısı oldum.

Köydeki bütün arkadaşlarım gelmiş, evimizin dış odasında oturuyorlardı. Yatak odasının yarı karanlığında fısıldayıp kıkırdadıklarını duyabiliyor, kimden geldiğini anlayabiliyordum. Aralarında hiç hoşlanmadığım insanlar ve seslerinden genç oldukları anlaşılan yabancılar da vardı. Çoğunu tanımadığım kalabalık bir kadın grubu işlere bakıyor, girip çıkıyordu. En nihayet iki odayı ayıran perde açıldı ve dış kapıdan *anasara*ların sert giysileri içindeki bir fotoğrafçının dışarıdaki kalabalığı yararak gir-

diğini gördüm. Aralarında Fatima ve küçük Narcisse'in de bulunduğu küçük çocuklar, Madama Kantao yahut diğer kadınlardan biri gülüp bağırarak hepsini dışarı atıncaya kadar, beni bir an olsun görebilmek için itişip kakıştılar. Kendi kendime, Niamey'deki hayvanat bahçesinde bulunan hayvanlar da kendilerini böyle hissediyor olmalı diye düşündüm. Ama her şeye rağmen korkmuyordum. O anda değil. Henüz değil. Durumumu ve kaybettiklerimin ıstırabını düşünecek yeterince vaktim olmuştu. Bunchie bize kaderimizde yazılı olanı kabul etmeyi, alnımıza yazılanı değiştirmek için yapabileceğimiz hiçbir şey olmadığını öğretmişti. Ve şimdi, durup geçmişi yeniden düşündüğüm zaman anneannemin haklı olduğunu, bütün iyi niyetlerine ve özenlerine rağmen Matmazel Sushie, Richard, Mösyö Boubacar ve hatta ölmüş zavallı ağabeyim Abdelkrim'in bile bana yardım etmesinin asla mümkün olmadığını anlıyorum. En azından Alassane'nin öfkesinden ve kıskançlığından kurtulacağım diyerek kendimi teselli ediyordum.

Dışarıda müzik, dans ve kahkahalar yeniden başladı. Köyün yaşlı ebesi Aisha bana bir bardak su, biraz manyok ve fasulye, küçük bir kapta hurma getirdi.

"Allah'a bu evliliğin daim olması için dua ediyorum" dedi, "inşallah."

Zaman zaman odaya başka kadınlar giriyor *Barka*!* Tebrikler! diye bağırıyor ve bana bazı tavsiyelerde bulunuyorlardı. Kocana itaat et yahut kocan Allah'tan hemen sonra gelir yahut Allah yüzüne güldü, zengin bir adamın karısı oluyorsun! Ama Miriam'ın annesi sadece dilini şaklattı ve elini dizime bastırdı.

Karanlık çöktü. Açlıktan ve yorgunluktan başım dönüyordu. Biri (kim olduğunu hatırlamıyorum) beni dirseğimden tuttu, yatak odasından çıkardı, oturma odasından geçirip dışarı çıkardı. Duvağımın ardından çevirmenin çeşitli yerlerinde yanan, etrafında evlenmeme şahitlik etmek ve düğünüme katılmak için gelmiş kadınların toplandığı ateşleri gördüm. Küçük gruplar

* Ng. Tebrikler. (ç.n.)

halinde ateşlerin etrafında birbirlerine sokulmuşlardı, kıvılcımlar yükselip serin gece göğünde yok olmadan önce çevrelerinde dans ediyordu. Şimdi ortalıkta ne tek bir oğlan çocuğu ne de erkek kalmıştı.

Çevirmenin ortasındaki bir başka küçük tabureye oturtuldum. Aisha önüme oturdu. Eline aldığı bir bez parçasını bir sukabağına daldırdı, sonra duvağımı açıp yüzümü silmeye başladı. Birkaç başka kadın daha gelip sünger ve sabunla canım yanıncaya kadar kollarımı ve bacaklarımı ovdular. Beni kuruladılar, ellerime ve ayaklarıma, kötü ruhları uzaklaştırmak için kınayla güzel semboller çizdiler. Derken, arkamdan biri sesini titreterek yeniden şarkı söylemeye başladı. Kadınların hepsi şarkıya katıldı, şarkı söyleyerek, el çırparak her yönden üstüme doğru gelmeye başladılar; manalı manalı bakan, çığlıklar atan, karanlıkta gözleri dört açılmış, dişlerine ateşlerin ışığı yansımış yüzler; beni nefessiz bırakan, paniğe kapılmama neden olan sıkışık bir gövde katmanı halinde etrafıma kapandı. Bir an için bayılacağım sandım. Ama bayılmadım, gözyaşlarımı tutmaya çalıştım. Kendi kendime evlilik Allah'ın gözünde kutsaldır, dedim ve tırnaklarımı bacaklarıma geçirdim.

Geriye dönüp baktığımda çok uzun sürmüş olamayacağını anlıyorum. Ama o anda bana asla sona ermeyecekmiş gibi gelmişti. Sonunda sessizlik oldu. Aisha ellerimi kösele gibi ellerinin arasına aldı ve beni tabureden kaldırdı. Sonra bir grup kadın, anne tavuklar misali etrafımı sardı ve beni yeniden babamın evine soktular.

Düğünüm sona ermişti.

İçeride, örtülü başımı eğerek sessizce, sersemlemiş bir halde, odada yanımda kimsenin olup olmadığını bile bilmeden oturdum. Kulaklarım çınlıyor, vücudum bütün gün su taşımışım gibi sızlıyordu. Bütün misafirler gittikten ve dışarının tozu nihayet yatıştıktan sonra, daha önce hiç görmediğim iki adamın beyaz bir pikapla bekledikleri çevirme girişine götürdüler beni. Birisi yolcu kapısını açtı ve bir el beni açılan kapıya yöneltti. Birden korkuya kapılmıştım. Başımı kaldırıp duvağı yüzümden kaldır-

dım. Yaşlı gözlerle çevreme bakarak Fatima'yı, Adamou'yu, hatta beni satan babamı aradım.

Yalnızca yorgun ve kambur Aisha ve Madam Kantao yanımdaydılar.

"Kardeşlerim?" diye inledim bir hayaletin sesiyle.

Madam Kantao'nun sıcak gözleri benimkilerle buluştu ve Aisha kemikli elleriyle koluma yapışmış beni arabaya doğru çekerken, "Onları yakında göreceksin çocuğum" dedi, şefkatle yüzümü okşayarak.

Sonra her şey geride kaldı. Tümü. Ailemden geriye kalanlar, arkadaşlarım, evim, köyüm. Ben, arka koltukta sessiz, terli iki yabancının arasına sıkışmış durumda dönüp arka pencereden bakarken, hepsi karanlığın içinde yok oldu..

Önümde bir kez daha Niamey vardı. Arkamda kopartıldığım hayatım, yeni görülmüş bir rüya gibi silik ve parçalanmış.

Sonsöz

Niamey
Ocak 2000

Sırtımın ve göğsümün acısı azalıyor ya da alışıyorum. Ama kulaklarımdaki çınlama, alnımdaki ve gözyaşlarımın süzüldüğü şakaklarımdaki baskı devam ediyor; tenim şimdi kuru, tuzlu ve bir *tendi*nin derisi gibi gergin. Bir an için başımın içinden gelen bir gümbürtüyü duyduğumu sanıyorum ama sonra sesin dışarıdan geldiğini anlıyorum. Fotoğraflarımdan kalan birkaç parçayı bohçama sarıyorum ve bohçayı yine belime bağlıyorum. Ayakta durmakta güçlük çektiğimden bir elimle Moussa'nın sandalyesine tutunuyorum, bacaklarım ürperiyor, başım durgun havada yüzüyor gibi.

Doğrudan, isyankârca küçük, derin pencereden giren sıcak güneş ışığı huzmesine bakıyorum. Sıcak, kör edici ışık neredeyse acı veriyor ama gözlerimi kapatma dürtüsüne direniyorum. Göz kamaştıran bu odaktan, yolunu kaybetmiş bir yusufçuk çıkıp bana doğru uçuyor. Sonunda gözlerimi kırpıyorum, gözlerimin kenarlarından küçük gözyaşı damlaları süzülüyor. Yusufçuk karanlık koridorda ihtişamla kaybolurken, ardından kapıya bakıyorum, mavi metalik görünümlü kanatları ışıkta bir an pırıldıyor. Abdelkrim'le birlikte Archie Cargo'yu aramaya gittiğimiz gün gördüğüm askeri helikopterler geliyor aklıma. Dünyamın altüst olduğu gün.

Abdelkrim. Annem... İkisi de yok artık. Ruhumda beni hem korkutan hem bana güç veren bir karanlık, bir kararlılık ve nefret var.

Kendimi topluyorum, sandalyeye dayanarak bir adım atıyorum. Acıyla irkiliyorum ama kapıya doğru yürümeye devam ediyorum. İnşası yarım bırakılmış odadan çıkıyorum, ayağımı sürüyüp topallayarak koridoru geçiyorum, ikinci yatak odasını geçiyor ve beton zeminli apaydınlık mutfağa giriyorum. Mutfakta kimse yok. Dışarıda güm güm güm sesi devam ediyor. Masanın üzerinde duran büyük plastik sürahinin kapağını açıyorum ve kendime biraz su dolduruyorum. Bardağı ağzıma götürürken ellerim titriyor, çenemden akan sular soluk yeşil *pagne*mi ıslatıyor. Bu giysiyi sevmiştim. Evine ilk geldiğimde, Moussa tek söz etmeden vermişti bu giysiyi bana ve yüzünde boş yere bir sıcaklık arayıp bulamadığım halde, minnetle kabul etmiş ve memnuniyetle giymiştim. Kocamdan bir armağan. Nasıl kabul etmeyebilirdim ki? Kader hükmünü çoktan vermişti, tıpkı Bunchie'nin her zaman dediği gibi. Zaten giysilerimin çoğu elimden alınmıştı, muhtemelen atılmışlardı. Bohçamı elimde tutabildiğim için şanslıydım. Aşağı doğru bakınca, elinden kurtulmaya çalışırken Doodi'nin yakaladığı tarafta büyükçe bir yırtık görüyorum. Üç ay önce buraya geldiğimden beri yediğim ilk dayak değil bu. Sonuncu olmayacağına da şüphe yok.

Daha sonra. Yırtığı daha sonra onarırım. Onarılacak başka giysiler de var. Bir yığın ütülenecek çamaşır var, bir başka çamaşır yığını yıkanacak, hazırlanacak yemekler, bakılacak hayvanlar ve başka görevlerim var. Dışarıya verandaya çıkıyor ve avluya iniyorum; öğleden sonra güneşi anında bir ekmek fırını sıcağı gibi çarpıyor beni. Birkaç metre solumda, Yola ritmik bir şekilde, hıhlayarak, gayretle akdarı dövüyor. Ona baktığımı hissedince durup bana bakıyor.

"Haoua" diye fısıldıyor. "Neden sadece Moussa'nın odasını temizleyip çıkmadın? Fotoğraflarına sonra bakardın." Alnı boncuk boncuk terlemiş.

Hiçbir şey söylemiyorum.

"Sen iyi misin çocuk?" Gözlerinde endişe ve gerilim var. İçerideki yusufçuğun asıl yönünü belirlemeden önce yaptığı gibi titreşiyor gözleri.

"İyiyim."

"*Toh*." İşine geri dönüyor.

Dikkatini çekmek için elimi sallıyorum. "Nerede o?" diyorum.

Yola tokmağı dibeğin içine bırakıyor ve elinin tersiyle alnını siliyor.

"Doodi" diyorum, "nerede?"

Yola beni susturmak için parmağını dolgun dudaklarına götürüyor. "Dinleniyor" diye fısıldıyor telaşla. "Başına daha fazla bela açayım deme sakın!" Evi işaret ediyor.

Omzumun üstünden geriye bakıyorum, bir yanım onu yeniden üzerime yürürken görmeyi bekliyor. Ense kökümde duyduğum keskin bir sancı beni gafil avlıyor, irkiliyorum.

Yola bana doğru bir adım atıyor, bir el işaretiyle onu durduruyorum.

Derin bir nefes alıyorum. "Neden benden bu kadar çok nefret ediyor Madam Yola?"

"Onun eziyetlerine iki yıl boyunca katlandım. Gazabından kurtulmayı öğreneceksin. O da zaman içinde sana karşı daha hoşgörülü olacak."

"Bunu nasıl yapabilirim?" diyorum kızgınlıkla; terliklerimden birini fırlatıp çıkarıyorum ve ayağımı kuma sokup gezdiriyorum. "Bir an hazinelerime bakmaktan ve bu akşam komşumuza gidip televizyon seyredebilir miyim diye izin istemekten başka ne hata yaptım? Bütün gün çalıştım. Söylediği gibi odayı temizleyecektim."

Yola başını sallıyor, "Biliyorum."

"Dün pazardan dönerken Doktor Kwao-Sarbah beni arabasına aldı. Bana bu akşam kızı Candice ile birlikte tekrar televizyon seyretmek için Moussa'dan izin istememi söyledi. Kurban Bayramı'nı kutlamak için pek çok misafirleri gelecekmiş. Hepimizin davetli olduğunu söyledi."

Yola yeniden başını sallıyor. "Evet. Doktor Kwao-Sarbah'ın cömertliği Yantala'da efsanevidir."

"İşte bu yüzden ben de Madam Doodi'ye sordum..."

Yola başını önüne eğiyor. Sonra yeniden tedirgin, kızarmış gözlerini kaldırarak fısıldıyor. "O bahanesi Haoua. Seni kıskanıyor, beni de. Sessiz, dikkatli ve sabırlı olmalısın. Beni artık dövemez, gebeyim. Moussa izin vermez. Çok çocuğu olsun istiyor ama ikisinin çocuğu olmadı. Doodi kısır, kurumuş, buruşmuş. Kocasına çocuk veremedi. Ama öyle olmasına rağmen, Moussa ona asla el kaldırmaz." Hafifçe sırıttı. "Bence Moussa bile korkuyor Doodi'den."

Ben de gülümsüyorum, yanağım biraz acıyor ve kulağımın çınlaması artıyor. "Bence o bir cadı!" diyorum, "Ondan nefret ediyorum, Moussa'dan da!"

Yola beni susturmaya çalışıyor. "Vallahi! Sesini yükseltme çocuk! Bu kadar çabuk mu yeniden sopa yemek istiyorsun?"

"Ama doğru!" diyorum. "Allah bana merhamet etsin ama doğru. Moussa ne yüzden dövüyor beni? Bana iyi bakacağına dair söz vermişti babama. İyi bir koca olacağına. Bu sözlerini tutmadı. Bütün bunları hak edecek ne yaptım ben Madam Yola?"

Ellerini bana doğru uzatıp açıyor ve omuzlarını çekiyor. Bunların onun cevap veremeyeceği sorular olduğunu biliyorum.

Gözlerim yaşlarla dolarken, Yola'nın karşımdaki görüntüsü bükülüp titreşiyor. Gözyaşlarımı tutmaya çalışıyorum, yüzüm sıcaktan ve öfkeden yanıyor. Yola'ya bakmadan, "Geceleri de canımı yakıyor" diyorum.

"Biliyorum" diyor. Yine gözleri yerde. Sesi güçlükle işitiliyor, "Bu işler böyle. Senin için *Marcanda** düzenledik. Yantala'daki bütün evli kadınları çağırdık. Doodi'yle birbirimizi aşağıladık." Gözlerini kaldırdığında, bakışları donuk ve sanırım anılarla, arzularla, pişmanlıklarla dolu. Karnındaki şişkinliğe bakıyorum. "Sana da tecavüz etti mi?"

İçini çekiyor ve yeniden tokmağı eline alıyor. "Ben onun karısıyım Haoua. Sen de öyle. Bu işler böyle."

Daha yapılacak çok iş olduğunu biliyorum. Her zaman yapılacak başka işler var. Ama Yola'ya sırtımı dönüyorum ve avlunun en uzak köşesine, helanın arkasınaki eğik, Uğuldayan *Mgunga*** ağacının bulunduğu yere gidiyorum.

Yola arkamdan "Haoua! Haoua!" diye sesleniyor ama ona cevap vermiyorum.

Ağacın gövdesine yaslanıyorum ve parmaklarımı pul pul gövdesinde gezdiriyorum, benekli gölgesi boğucu havada sanki kumun üzerine, duvara ve helanın yan duvarına çizilmiş gibi düşüyor. Başdöndürücü kokusu insan dışkısı kokusunu bastıran rahatlatıcı bir hoşlukta. Dayanağımı bulmuştum, bu eve geldiğimden beri pek çok kez olduğu gibi, kol ve bacaklarımın ağrısına rağmen ulu ağaca tırmanarak kötü kokuların ve azgın sinek kümelerinin üzerine çıkmayı başardım. Burada, iki büyük dalın çatallandığı yerde, oturduğumda kendimi sakin ve güvende hissediyordum, en azından bir süre için. Düşünmek için geldiğim yer burası. Elbette Moussa etraftayken yahut Doodi uyanıkken değil. Uygun zamanlarda. Yerime yerleşir, popom

* *Marcanda* Nijer'de üstüne kuma gelen kadınların düzenlediği geleneksen bir törendir; kuma getiren adamın mevcut eşleri, yeni kuma koca tarafından eve getirilmeden hemen önce bütün evli arkadaşlarını davet eder ve bu davetliler önünde ilkin ilk eş üstüne gelen ikinci kumayı aşağılar, sonra ikinci eş ilkini ve tören böylece devam eder. (ç.n.)

** Ng. Akasya (ç.n.)

çatala rahatsız bir şekilde sıkışmış, otururum. Ağacın uzun, kalın dallarından biri, Moussa'nın Yola için yaptığı küçük evin üzerine uzanır. Dikenlere dikkat ederek uzanır, küçük beyaz ve sarı çiçekleri okşarım, tatlı kokuları beni sarmayıp başımı döndürür. Daha rahat etmek için kıpırdanırım ve *pagne*min altımdaki tutkalımsı özsuya yapıştığını hissederim. Buradan hem Moussa'nın hem de Doktor Kwao-Sarbah'ın avlularını, çatıların üzerinden de Gao Cami'sinin ışıldayan kubbesini görebilirim. Sabahları kaldığım küçük ardiyede uyandığım zaman, imamın ezan okuduğunu duyabilirim. Niamey'e gelmemin üzerinden çok geçmeden, annemin öldüğünü öğrendiğim günün öncesindeki gece Moussa'nın beni yağ tenekeleri, bisiklet parçaları ve plastik poşetler arasında bıraktığı bu odadaki pisliği Yola yardım etmişti de temizlemiştik. Yerleri süpürmüş, Moussa'nın aletlerini ve dağınıklığını küçük yapının bir ucundaki bir bankın üzerine toplamıştık. İnce şiltemi kaldıracak bir yer ve az sayıdaki öteberimi koymak için boş bir kutu bulmuştum: boncuklarım, Madam Kantao'nun verdiği bir bilezik ve plastik tarağım. Hazinelerimi güzelce bohçalanmış bir şekilde belime bağlıyordum. Mektuplarım, kartpostallarım, fotoğraflarım. Hayatım. Hepsi gitmişti şimdi, yalnızca kırıntıları ve ardiyede bir yere sakladığım Abdel'le annemi Momi ve Efrance ile gösteren bir fotoğraf kalmıştı. Demek ki artık fiziksel sığınaklarım bunlar olacaktı: Ardiyem, Uğuldayan *Mgunga* ağacım, arada bir görme şansı bulduğum Candice Kwao-Sarbah'ın dünyası. Manevi sığınaklarım hazinelerim, anılarım ve Allah olmuştu (tılsımımı çoktan atmıştım). Doodi hazinelerimi benden almıştı. Allah beni terk etmişti. Şimdi yalnızca anılarım kalmıştı, onlara tutunmalıydım.

Bol çiçekli bir dalı tutup kendime çekiyorum, çiçeklerin yoğun kokusunu doya doya koklayıp bırakıyorum. Wadata'daki baobab ağaçları geliyor aklıma. Tepetaklak ağaç derdik biz. Nasıl tırmandığımız geliyor aklıma, budaklı dallarına çıkmak için birbirimize omuz verişimiz, arkamızdan çıkanı çekmek için elimizi uzatışımız, alay eden oğlanların yukarı dallardan üstümüze tükürmesi, çiçeklerini asla koparmamamız gerektiği konusunda

birbirimizi ikaz edişimiz. Bunchie baobab çiçeği koparmanın insanın evine kötü talih ve kötü ruhlar getireceğini söylemişti. Demişti ki Goteye'de, Madama Fatake'nin kız yeğenlerinden biri baobab çiçeği koparmış ve Madam Fatake'nin sırt sırta yapışık ikizler doğurmasının sebebi buymuş. Bunchie'nin yorgun, kederli, buruşuk yüzü geliyor gözümün önüne; ikizlerin öldüğünü ve bu gibi konuları artık konuşmamamız gerektiğini söyleyişi. Ama bazen, ekinlerimiz verimsiz olduğunda veya çekirge saldırısına uğradığında yahut yağmur yağmadığında ya da aileden biri uyku hastalığına yakalandığında veya çeçe sineği tarafından sokulup *nagana** hastalığına yakalandığında ya da *Harmattan* fırtınası asla bitmeyecek gibi olduğunda bize kendi annesinin de tepetaklak ağacın çiçeğini koparmış olduğunu hatırlatırdı.

Abdelkrim geliyor gözümün önüne, üniformasının içinde o yakışıklı haliyle. Başında kurşun yarasıyla olan görüntüsü belirirken zihnimde, uzaklaştırmak için başımı sallıyorum. Annemi düşünüyorum, yavaş yavaş kendi içinde kaybolurken. Ölen iki bebeğini düşünüyorum; erkek kardeşlerimi ama yüzlerini canlandıramıyorum gözümde. Bunchie'nin annesinin tepetaklak ağacın çiçeğini koparışını düşünüyorum ve eski ilahların başımıza bunca belayı neden getirdiğini merak ediyorum.

Fatima'yı düşünüyorum. Babam onu da çoktan başka bir kuzenine, akrabasına yahut arkadaşına sözlemiş midir acaba? Keşke eğitim görebilse de benim kaderimden kurtulsa diye düşünüyorum. Acaba o da dünyanın öte ucunda yaşayan *anasara* çocuklarıyla arkadaş olur mu? Katie ve Hope'u, o kadar uzun yaşayan büyük büyükbabalarını düşünüyorum. Benim onlardan gelen mektupları özlediğim kadar onlar da benim mektuplarımı özlüyor mudur, merak ediyorum.

Mösyö Boubacar'ı, geniş, müşfik yüzünü, babamın öfkeli konuşmaları karşısındaki şaşkınlığını düşünüyorum. Benim için doktor, öğretmen hatta büyük bir yazar olabilir, demişti. Büyük

* *Nagana*, hayvanlardan insana çeçe sineği aracılığıyla geçen, halsizlik, ateş, kansızlık ve uyuşukluğa neden olan bir hastalıktır. (ç.n.)

bir yazar. Birçok kitap okumayı hayal etmiştim. Öğretmenimin bana gösterdiği haritalardaki yerlere seyahat etmeyi hayal etmiştim. Ténéré Ağacı'nın* çok ötesine gidip okyanusa bakacaktım. *Mgunga* çiçeklerinin küçük yapraklarının, tıpkı hayallerim gibi küçülüp uzaklaşmasına bakıyorum.

Adamou'yu düşünüyorum ve babamızın izinden gitmemesi için dua ediyorum. Acaba Kuran kursuna başlamış mıdır şimdi? Bir kez daha kardeşlerimle Niamey'de yaşamanın nasıl olacağını hayal etmeye çalışıyorum. Abdelkrim'in bize baktığını. Belki de Efrance ve Momi'yle arkadaş olurduk. Miriam'ı düşünüyorum. Sınıfta sorulara cevap vermek için hevesle parmak kaldırışını. Annesinin düğünümden önceki gece Moussa'nın ailesine katılmanın büyük ihtimalle hayatımı kolaylaştıracağını söyleyerek beni rahatlatmaya çalışmasını hatırlıyorum. Moussa'nın beni rahat bırakacağını söylediğini. Yerleşmeme izin vereceğini. Benimle şey yapmadan önce. Öyle olmadı. İlk gece bana sahip oldu. Bileğimden tutup çekerek beni yarı uykunun sığınağından uyandırdı; sürükleyerek şiltemden, odamdan çıkardı, avluyu geçirip kendi odasına götürdü. Doodi yan odadaydı. Canımı yaktı. Kan içinde bıraktı beni. O karyolasına çıkıp hırlayarak, horlayarak, yellenerek uyurken ben yerde sesimi çıkarmaya korkarak tir tir titredim.

Matmazel Sushie'yi düşünüyorum. Işıl ışıl gülüşünü. Yaşlıları azarlarken erkekleri gülmekten iki büklüm eden sıcak ve cesur sesini duyuyorum. Şimdi nerede olduğunu merak ediyorum. Acaba Wadata'dan, hatta Nijer'den ayrılmış mıydı? Acaba VCI ve diğer kuruluşlar bir daha geri gelirler mi? Moussa Boureima'yı düşünüyorum. Kocamı. Üzerimdeyken ya da yanıma yatmışken uyuyakldığında ona baktım. Kaygan dudaklarının kıyısından akan salyalarını gördüm. Nefes alıp verirken çıkardığı ıslığa benzeyen sesleri dinledim. Şişkin karnı gece boyu guruldayıp

* Ténéré Ağacı dünyanın en yalnız ağacı olarak kabul edilen, Ténéré Çölü'nde, kervan yolu üzerinde bir su kuyusunun yanında bulunan ve en yakın ağaçtan 400 kilometre uzakta yer alan bir ağaçtır. 1978 yılında sarhoş bir sürücü arabasıyla çarparak ağacı yıkmıştır. (ç.n.)

durur. Ne kadar ağır olduğunu düşünüyorum. Baobab ağacının lastiksi köklerine benzeyen kalın, ağır kollarının göğsüme uzanmasını. Cibinliği tekmeleyerek ezilmiş, nefessiz kalmış gövdemi onunkinden uzaklaştırmaya çalışırken uykusundan uyandırıp gazabına uğramaktan korktuğumu. Bozuk ağzından, tokatlarından, rafta tuttuğu tokaçtan korkuyorum.

Evlendiğim gün zamanla birbirimizi seveceğimizi söylemişlerdi ama şimdi bunun olmayacağını biliyorum. Yanlış olduğunu bile bile bu adamdan nefret ediyorum. Onu asla sevmeyeceğim. Artık babama karşı da bir şey hissetmediğimi fark ederek dehşete düşüyorum. Şimdi, her şey olup bittikten sonra geriye kalan yalnızca hissizlik. Burada ve şimdi, eğer günün birinde yetişkin olursam, babamı bulmaya ve ona şöyle demeye karar veriyorum: "Bu benim, Haoua Boureima, bir zamanlar senin kızındım. Senden iğreniyorum. Sana karşı başka hiçbir şey hissetmiyorum. Seni artık babam olarak kabul etmiyorum."

İçimde bir yanma hissediyorum. Bir ağrı, bir ateş. Açlığın ve pis suyun midede yarattığı türden bir şey değil, daha derinde. Belki de ruhumda. Kocama duyduğum nefret ve babama duyduğum sevgi yoksunluğundan daha derin bir şey.

Duyduğum şey kızgınlık. Öfke. Ve korkunun, yalnızlığın yarattığı panik. Şimdi avludan yukarıda, daha önce de pek çok kez sığındığım Uğuldayan *Mgunga* ağacımın dallarının arasında, Bunchie'nin, annemin, Abdelkrim'in ve onlardan önce giden bütün Gölge İnsanlar'ın ruhuna ve Allah'a daha yakınken, asıl Allah'a öfkelendiğimi anlıyorum.

İnancımı yitirdiğim an bu. Tamamen terk edildiğimi, yalnızca babamın değil, göklerdeki Baba'nın da beni terk ettiğini anladığım ve kabullendiğim an. Günlerdir namaz kılmadım. Ramazan'da doğru düzgün oruç tutmadım. Gün boyu mutfaktan aşırdığım kırıntıları yedim. Etrafta kimse yokken musluktan su içtim.

Sanki inancımı kaybettiğimi kavrayışımı onaylarcasına Yola'nın tokmağının sesi susuyor. Aşağıya bakıyorum ve Yola'nın yıllarca akdarı dövmekten parlamış ahşap tokmağı evin duvarı-

na dayadığını görüyorum. Ramazan sırasında Yola'nın küçük, kil tükürük hokkasını almak için eğilişini, yüksek, kulak tırmalayan, hayvani bir gurultuyla gırtlağını temizleyişini ve dudaklarını büzerek çıkardığı balgamı ustaca minik hokkanın içine tükürüşünü hatırlıyorum.

Bütün gün hokkayı yakınında tutardı. Bir lokma bir şey yemez, bir yudum su içmezdi. Tükürüğünü bile yutmazdı. Ramazan boyunca, gün doğumundan gün batımına kadar. Hokka iğrenç, sümüksü yapışkan sıvıyla iyice dolunca, götürür helaya boşaltır ve ancak güneş battınca orucunu açardı. Ama şimdi Kurban Bayramı ve bu akşam ziyafete katılacak, Doodi ve komşu ailenin kadınlarıyla birlikte, hepsi en güzel giysilerini giyecekler.

Akdarı dövmeyi bitirince eve dönecek ve yemeklerin pişirilmesine yardım edecek. Akşama Kurban Bayramı ziyafetinde ortalık kahkahalarla, müzikle ve dansla çınlayacak, hepsi de beni terk eden Allah adına.

Bizim yolumuz böyle. Ama ben artık o yolu izlemeyeceğim. Yine Abdelkrim'i düşünüyorum. İnançsızlığını. İçki içişini, namaz kılmayışını. Bütün bunların annemi nasıl endişelendirdiğini ve o endişelerin nasıl bana da geçtiğini.

Etrafımdaki havadaki *Mgunga* çiçeklerinin kokusuna, avlunun dışında gürültüyle akan trafikten yükselen egzoz dumanları karışıyor. Midem bulanıyor, başım dönüyor. Bir an kusacağımı sanıyorum. Bir an gurul gurul eden midemde ne var ne yoksa ulu ağacın gövdesinden aşağı boşaltacağımı düşünüyorum ama hemen bastırıyorum bu düşüncemi. Ağır, kokulu havayı derin derin soluyorum ve başımı ellerimin arasına alıyorum.

Aşağıda, solumda, Doktor Kwao-Sarbah'ın avlusu var. Niamey'in Yantala semtine geldiğimden beri edindiğim tek gerçek arkadaş olan kızı Candice bugün ortada görünmüyor. Candice on dört yaşında, benden iki yaş büyük. Candice ve utangaç kardeşi Etienne bu sabah Kwao-Sarbah ailesinin güzel evinden, tertemiz, ütülü kırmızılı grili okul üniformalarıyla çıkmışlardır. Candice sekerek düzenli avluyu geçerken çatlamış toprağı eşe-

leyen tavukları ürkütmüş, sevecen Mısırlı annesine el sallamıştır. Etienne ve o güzel çantalarını ve öğlen yemeklerinin olduğu sefer taslarını babalarının otomobilinin arka koltuğuna koymuş, sonra kendileri binmişlerdir. Tıpkı daha önce defalarca gördüğüm gibi. Ailenin Foulani muhafızı Khalaf büyük metal kapıları kapatmıştır ve Doktor Kwao-Sarbah'ın temiz, beyaz Land Cruiser'ı Kongou Caddesi'ni geçmiş ve gümbürtüyle şehrin kalbine doğru uzaklaşmıştır. Candice arabanın arka penceresinden ağacıma bakmıştır, acaba işlerden kaytarıp oraya çıkmış mıyım diye ama bu sabah orada değildim.

Kendimi Candice'in arkadaşı olarak gördüğüm için benimle alay eden Doodi'yi düşünüyorum. Bu akşam Kwao-Sarbah'ların avlusuna gidemeyeceğimi söylediğinde karşı çıktığım için beni payladı.

"Yerini bil kız!" dedi bana saldırmadan önce. "O zengin bir adamın çocuğu!"

Bir anlığına yaşlı cadının gözlerine bakma gafletinde bulundum, "Ben de başarılı bir tüccarın karısıyım, öyle değil mi?"

İşte bunun üzerine çıldırdı ve beni dövmeye başladı. "Sen küçük bir orospudan ve ayak işlerine bakan bir beslemeden başka bir şey değilsin!" diye bas bas bağırdı.

Khalaf'ı arayarak Kwao-Sarbah'ların avlusunu yeniden tarıyorum. Ortalarda yok. Altdudağıma bir sinek konuyor, incecik ayaklarını dudağımın iç, ıslak kısmında hissediyorum. Başımı öfkeyle sallayarak tükürüyorum.

Yola gözlerini ovuşturup dalların arasından yukarıya bakıyor. "Aşağı insen iyi olur çocuk" diyor hafifçe sendeleyerek. Tokmağa dayanıyor. "Moussa gelmek üzeredir!" Bitkin, başıyla girişi işaret ediyor konuşurken.

Aşağıya, ufak bedenine bakıyorum. Alnından ter süzülüyor. Gözlerine ter girmesin diye kırpıştırıyor. Birden kendimi cüretkâr, güçlü hissediyorum. Cevap vermiyorum. İnce dalların, yaprakların ve kokunun arasından aşağı bakıyorum. Elimi Yola'nın hafifçe eğik bedenini tamamen kapatacak şekilde uzatıyorum. Henüz bu kadına karşı bir düşmanlık besliyor değilim

ama dehşet verici bir an boyunca, onu çaresiz bir sinek gibi elimde ezmenin nasıl bir duygu olacağını hayal ediyorum. Ya bütün bunlara Allah Kutsal Kuran'da yazdığı gibi olmadığından izin veriyorsa diye düşünüyorum. Ya Allah kötü niyetli yahut kıskanç yahut sıkılmışsa? Bu düşünceler beni ürpertiyor, yine de aynı şeyleri düşünmeye devam ediyorum.

Bisikletin çangırtısı Moussa'nın eve geldiğini haber verirken, dizlerimin üzerinde, dövülmüş akdarı eliyorum. Moussa avluya girerken, Yola da alet edevatını toplayıp eve doğru yürüyor.

"Bitirir bitirmez tahılları bana getir" diyor. Gözleri bir an Moussa'ya kayıyor, sonra yine bana bakıyor.

O kısacık bakışmadan sinyali alıyorum ve Moussa'ya doğru bir bakış atıyorum. Her ikimiz de içkili olduğunun farkındayız.

Bize sertçe bakarak bisikletini bırakıyor. Bisiklet vurulmuş bir ceylan gibi, kıvrılmış, işe yaramaz, argın şekilde yere düşüp toprağın üzerinde kalıyor.

Moussa, Yola'nın arkasından giderken, kalkıp bisiklete doğru gitme arzumu bastırıyorum. Bisikleti kaldırmak, tozunu silmek, avutmak, ardiyemin duvarına dayamak arzumu...

Bunu yapmak Moussa'nın gazabına davetiye çıkarmak olur. Moussa'nın alete böylesine özensiz muamele etmesinin bir sebebinin de beni kışkırtmak olduğundan eminim ama asıl sebep bunu yapacak durumda ve domuzun teki olması. Kaç kere bir bisiklet kullanmak için izin istedim. Bir sürü bisikleti var: Dükkânında yepyeni, pırıl pırıl olanları var; dükkânda ve benim ardiyemin arkasında üst üste yığılmış duran eski püskü bisikletler var. Bir bisiklet hayatımı ne kadar kolaylaştırırdı: pazardan aldıklarımı çok daha çabuk ve daha az yorularak getirirdim eve. Ama her defasında homurdanıyor ve gülüp geçiyor isteğime.

"Sence ben paraları ağaçtan mı topluyorum?" diyor başını sallayarak. Parasını taksiye binerek çarçur etmemi de yasakladı. Her kuruşun hesabını soruyor.

Aklıma Djibo, Wadata'daki oğlanlardan biri, geliyor; babası şehre bir gidişinde güzel, siyah bir bisiklet getirmişti. Bir an aca-

ba o bisikleti Moussa'dan mı almıştır diye düşünüyorum. Djibo bisikletiyle nehre gidip iki kova su alıp döndüğü zaman, biz yayan gidenler daha yolu bile yarılamamış olurduk. Belki yolda suyu bizden daha fazla dökülürdü çünkü bizim kovalarımız ve bidonlarımız ustaca başımızın üstünde dengelenmişken, onun kovaları gidonun tutamaklarında tehlikeli bir şekilde sallanıyor olurdu ama kolayca bir kere daha gidip gelebileceğinden, bunun hiç önemi yoktu.

Djibo'dan söz ettiğimde surat asıyor Moussa, "Artık Wadata'da değilsin kız!" diyor, "Niamey'de medeni bir hayatımız var. İçinde suyu olan başka kaç ev tanıyorsun?"

"Ama pazara yürüyerek gidip geliyorum!" diyorum. "Satın aldıklarım çok ağır! Eğer bir " Bazen gözlerindeki bakış bile şikâyetlerimi durdurmaya yetiyor. Daha cüretkâr olduğum kimi zamanlarsa bir tokat yememe bakıyor.

Ara sıra Doodi'nin bile Moussa'yı bisikletini kötü kullandığı için eleştirdiğini, "Senin durumundaki bir adamın bu tür şeylere dikkat etmesi, başkalarına oturaklı biri olduğunu göstermesi gerekir!" dediğini duydum. Moussa söylense bile ilk karısına asla el kaldırmıyor.

Daha sonra başım önümde, alnımdan ter damlarken düşüncelere dalmış, çamaşır yıkarken, sararmış boğum boğum ayak tırnaklarını karşımda görüyorum. Gözlerimi öğleden sonra güneşinden koruyarak yüzüne bakıyorum. "Bey?"* diyorum.

"Benimle gel" diyor açıklama yapmadan. Sırtını dönüp ardiyeye doğru yürümeye başlıyor. Avluda dikkatle etrafımı kolaçan ediyorum. Yola ve Doodi içerde, bu akşamki ziyafet için yemek hazırlıyorlar. *Pagne*min tozunu silkiyor, ağrıyan boynumu iki yana eğerek esnetiyorum. Moussa'nın arkasından giderken, böğrüme giren bir sancı beni gafil avlıyor ve hafifçe ah çekiyorum. Moussa durup bana dönüyor. Ağzındaki misvakı çıkarıyor ve sinirli sinirli cık cık ediyor. "Çabuk ol kız! Fazla vaktimiz yok!"

* Bu cümlede metnin orijinalinde kullanılan sözcük husband/koca idi. Koca, Türkçe anlamlı olmayacaktı, kocacığım demesi halinde ise Haoua'nın ruh haline uygun düşmeyecekti. O nedenle bey, demeyi yeğledim. (ç.n.)

Bir kez daha kirletilmeye hazırlanırken gövdemden bir ürperti geçiyor. Bugün o cadı Doodi'nin elinde zaten çektiğim işkenceyi, içinde bulunduğum durumun adaletsizliğini düşünüyorum ve bir an için benliğimi bir öfke dalgası kaplıyor. Sonra, karşı çıkmamın boşunalığının son derece farkında kocamın arkasından ayaklarımı sürüyerek avluyu geçerken, sanki bedenimin dışında hareket ediyor gibiyim: Bunu yapmayı öğrendim; bu insan yerine konulmayan, gözleri ölü bakan kızın, maruz kalacağı kaçınılmaz vahşete doğru adamla uygun adım yürüyüşünü seyrediyorum ve korku beni terk ediyor, yerine uyuşmuşçasına boyun eğmenin tanıdık ve beklenen örtüsüne sarınıyorum.

Ama Moussa ardiyemin açık kapısını geçiyor, küçük keçi ve koyun sürümüzün gölge arayarak avlu duvarına yaslandıkları ağıla doğru ilerliyor.

Birden Moussa'nın dönüp benimle konuşmadığının farkına vararak, silkinip kendimi topluyorum.

"Dikkat et hayvanlardan biri kaçmasın" diyor ve muhtemelen şişmiş dudağımı ve kan oturmuş gözlerimi fark ederek susuyor ama bir şey demiyor. Sonra ağıla giriyor ve genç bir koçu boynuzlarından tutuyor. Sürünün geri kalanı, gözleri alabildiğine açılmış, sanki seçilen hayvanın zamanının dolduğunu bilir gibi ağılın çeperinde halka oluyor. Genç bir toklu durup bana tos vuracakmış gibi yapıyor, sonra ümitsizce meleyip sürünün geri kalanına katılıyor. Bir koyun kapıya doğru atılırken durup sıçıyor ve sonra yeniden hareket ediyor. "Kapıyı açmaya hazırlan!" diyor Moussa, korku içindeki koçu bana doğru sürüklerken. Ben arkasından kapıyı kapatırken, Moussa'nın omuzlarından tutarak sürükleyip çektiği hayvan silkinip kıvrılıyor, arka ayaklarının tırnaklarını çakıllı kuma gömerek derin izler bırakıyor. "Butlarından tut! Butlarından tut!" diye bağırıyor Moussa, bir eliyle tuttuğu yeri elinden kaçırınca. Kendimi hayvanın üstüne atıp iki elimle yünlerine yapışıyorum, Moussa yeniden boynuzları tutuyor ve sonunda hayvanı güç bela yere yatırıyor. "Sıkı tut!" diye bağırıyor. Dizini kaldırıp kaval kemiğini koçun soluk borusuna bastırıyor. Çaresiz hayvanın gözleri korku dolu. Yeni-

den çırpınıyor ve ben daha sıkı tutuyorum. Moussa cebinden bir ip çıkarıyor, hayvanın ön bacaklarını, kolunun arasına sıkıştırıp dizlerinin altından bağlıyor. Koç çaresizce, derinden meleyerek arka ayaklarıyla tekmeler atıyor ve bir tekmesi zaten ağrıyan kaburgalarıma denk geliyor. Daha ne olduğunu anlayamadan ellerim çözülüyor ve Moussa ön ayaklarından tutmasına rağmen gövdesini büküp arka ayaklarını havaya kaldırıyor. Moussa beni yana itip hayvanın ayaklarını tekmeliyor. "Seni aptal kız!" diye hırlıyor bana. Hayvanı yan yatırıp üzerine biniyor ve dirseğiyle başına bastırıyor. "Sıkı tut ki arka bacaklarını bağlayayım!" diye bağırıyor. "Ve bu sefer elinden kaçırma!" Moussa'nın ağırlığı yer değiştirirken hayvan hırıldıyor. Bana söylenen şeyi yapıyor, hayvanın üzerine çöküyorum; başım başının yakınında, doğrudan yalvararak bana bakan gözlerine bakıyorum, sıcak nefesini ve korkunun kokusunu soluyorum. Bir dakika içinde arka ayakları da bağlanıyor, hayvan artık tümüyle çaresiz.

Moussa ayağa kalkıyor ve üstündeki tozları silkeliyor. Bana tekrar ters ters bakıyor, bir an beni dövecek diye düşünüyorum. Ama daha yapılacak işler var, her zaman olduğu gibi. Hayvana bir tekme atıyor ve kılıfa sokulu bir bıçağın asılı olduğu çite doğru gidiyor. Eski bıçağı kılıfından çekip alıyor ve yeterince keskin olup olmadığını kontrol etmek için elini bıçağın ağzından geçiriyor. Bana bakıyor, göz göze geliyoruz, çürük dişlerini göstererek, "Bu akşam ziyafet var" diyor. Gülerek ayakları bağlı hayvana doğru gidiyor tekrar. Hayvanın önünde, sanki tereddüt edermiş gibi, birkaç saniye dikiliyor. Sonra dizlerinin üstüne çöküyor, bıçağı hayvanın boğazına dayıyor ve hâlâ meleyen hayvanın üzerinde aceleyle dua etmeye başlıyor.

Duasını bitirince bıçak elinde yeniden ayağa kalkıyor. Dönüp bana bakıyor. "Bu kısmı seyretmeyi seviyorsun değil mi, ufaklık?" diyor iğneleyici bir sesle, bıçağı bana doğru ileri geri hareket ettirerek.

İçimden bana öyle deme diye haykırıyorum. Senin bana böyle seslenmeye hakkın yok! Söylediğinin doğru olduğunun farkında, çite doğru geri çekiliyorum: Gözlerimi bıçaktan ala-

mıyorum, daha önce babamın bu işlemi yaptığını defalarca görmüş olmama rağmen, basit bir hareketin, hafif bir devinimin yaşayan ve nefes alıp veren bir varlığın canını alıvermesi aklımı alıyor. Moussa bıçağın ucunu gırtlağına daldırmak için çenesini tutup yukarı kaldırdığında, hayvanın son melemeleri boğuluyor. Boğazından fışkıran kan havada bir yay çizdikten sonra toprağa dökülüyor ve hayvanın gövdesi kasılıp titrerken, Moussa bıçakla boynunu ustaca kesiyor ve bir kap istiyor. Hayvanın canının çıkmasını izlerken donup kalıyorum, gözlerindeki parlaklığın yerini donuk bir grilik alıyor. Sonra Moussa'nın sabırsız sesiyle kendime geliyorum.

"Kap! Çabuk bir kap getir!" diye bağırıyor kanlı elini bana uzatarak. Eski metal kâseyi uzatıyorum.

Kabı elimden kapıyor ve "Vallahi!" diye söylenerek başını sallıyor. Sonra güzel, düz bir çubuk bulmamı istiyor.

Avluyu geçip uygun bir çubuk buluncaya kadar Uğuldayan *Mgunga* ağacının altındaki toprağı ve çalı çırpıyı karıştırmaya başlıyorum. Hemen bulup geliyorum ama geldiğimde, Moussa'yı ölü hayvanın yanında, dirseklerini dizlerine dayamış, sıkılı dişlerinin arasında bir misvak ve gözlerinde kötücül bir bakışla oturmuş beni bekler buluyorum. Ben çubuğu uzatırken, ayağa fırlayıp üzerime saldırıyor. Ani hareketi beni irkiltiyor, gözlerim olacakların korkusuyla kocaman, geri sıçrıyorum.

"Sen ne kadar aptal bir kızsın böyle?" diyor kolumdan tutup kendine çekerek. "Niye geciktin? Niye bu kadar ağırdan alıyorsun?" Ağzındaki misvakın ucu neredeyse yanağıma batacak.

"Özür dilerim Mösyö. " konuşurken farkında olmadan ellerimi açıyorum ve çubuk yere düşüyor.

Bir an hiddetle gözlerimin ta içine bakıyor, gözlerimi indirmem gerektiğini biliyorum ama yapamıyorum. Nefesi (sıcak, metalik, alkol kokulu) yüzümü yalıyor ve kalbimin sıkıştığını hissediyorum. Pis, kanlı tırnaklarını koluma öyle geçiriyor ki yüzümü buruşturup koluma bakıyorum. Sol kolum Moussa'nın pençesinde cansız ve gevşek, sol avcum yukarı dönük, sanki yeni kesilmiş bir hayvan gibi parmaklarım gökyüzüne doğru

kıvrılmış. Öbür elinde tuttuğu bıçağa bakıyorum. Bir an için bir yanının o bıçağı üzerimde kullanmak istediğini düşünüyorum. En sonunda kolumu bırakıyor, kolumun üzerinde küt parmaklarının kanlı izi kalıyor. Başını sallıyor, eğilip çubuğu alıyor ve sırtını bana dönüp kurbanının başına çömeliyor. Cık cık ederek çubuğun ucunu sivrilttiğini duyuyorum.

Sesim titreyerek, "Ben işlerimin başına döneyim mi Mösyö?" diyorum. Yüzüme bakmadan, "Buradan ayrılma" diyor, "sana tekrar ihtiyacım olabilir" Çubuğun ucunu kontrol ediyor, elinde deniyor ve sonra hırıldayarak eğilip hayvanın bağlı arka bacaklarını dizlerinin üstüne çekiyor. Hayvanın başı bir yana düşüyor, dili yüzüne adeta komik bir ifade vererek dışarı çıkmış. Moussa kanlı bıçağı ayakların arasından geçirip ipi kesince arka ayakları iki yana fırlıyor. Sonra arka bacakların birini yakalıyor, çubuğun ucunu dizin hemen üstünden hayvanın derisine batırıyor. Yeterince girdiğine ikna oluncaya kadar çubuğu ileri geri, aşağı yukarı oynatırken, yırtılan derinin kaslardan ayrılmasının sesini duyar gibi oluyorum. İşini bitirince çubuğu çıkarıp yere atıyor. Avcunu yırtılan deriye siliyor ve derin bir nefes alıp ağzını derideki deliğe dayıyor. Wadata'da (daha biz küçükken) bütün çocukların nasıl kurban kesen büyüklerin etrafına biriktiğimizi ve işlemin bu kısmına ne çok güldüğümüzü hatırlıyorum. Avuçlarını ağzının çevresinde huni yaparak, akciğerlerini boşaltıyor ve delikten içeriye kuvvetle üflüyor Moussa, sonra eliyle deliği kapatarak yeniden nefes alıyor. Bu törenin yapılmasını sayısız kere seyretmiş olmama rağmen, ölü bir hayvanın bacağına üfleyen bu adam tuhaf bir görüntü. İşini bitirince, bacağı deliğin hemen üzerinden iple sıkıca bağlıyor, tükürüyor ve elinin tersiyle ağzını siliyor. Şimdi kurbanın şişmiş gövdesi, ayakları yukarı dikili, sırtüstü duruyor. Hayvanın karın derisi davul gibi gergin, sanki istense üzerinde ritim tutulabilir. Ama Moussa bıçağı alıp çaba gerektirmeyen tek bir hareketle karnından boynuna kadar kesiyor deriyi. Deri aniden düğmeleri çözülmüş yumuşak yeni bir ceket gibi iki yana açılıyor. Moussa bıçağı bir yana atıyor ve parmaklarını hayvanın derisiyle yağlı karnının

arasına sokuyor, sıkıca bastırıyor ve ölü hayvanla son bir mücadeleye girişerek deriyi gövdeden ayırmaya koyuluyor. Birkaç dakika içinde işini bitiriyor; hayvan kana bulanmış toprağın üzerinde, gözkapaksız, açık gözleriyle çıldırmış gibi kendi derisine bakıyor. Moussa ayağa kalkıyor. Bana bakıyor. Bakışından kendinden memnun olduğu anlaşılıyor. Hakikaten de gören yaptığı işin kolay olduğunu sanır. Kan içindeki gömleği ve pantolonu öğleden sonra sıcağında kurumaya başlamış bile ve kabın içindekilerin üzeri de kurumaya başladı. Moussa geriniyor, sonra yüzülmüş kurbanı bacaklarından tutup yavaşça kaldırıyor. Dudakları geri çekiliyor ve çürük dişleri görünüyor. Bana gülümsediğini anlamam zaman alıyor, eğer yüzündeki bu ifadeye gülümseme denebilirse tabii. Gözlerimi kaçırıyorum ve bir saniye sonra yeniden baktığımda bıçağı alıyor ve bir zamanlar hayvanın gıdısının bulunduğu yerden sarkık deriye batırıyor. Yumuşak öğleden sonra güneşi arkasından vurduğundan siluetini görüyorum şimdi; kolunu kaldırıyor ve bıçağın ucuna taktığı deriyi bana fırlatmadan önce zafer kazanmış gibi başının üstüne yükseltip bir an öyle tutuyor. Deri ayaklarımın hemen önüne düşüyor: buruşuk, kıvrılmış, cansız.

Moussa'nın kıkırdamasıyla başımı kaldırıyorum. "İşte sana bir çift yeni sandalet, ufaklık!" diyor. Bu hayvanın hiçbir parçasının heba edilmeyeceğini biliyorum. Kurbanın iç organlarını çıkarıyor, işkembesini ve bağırsaklarını yerde duran iki büyük plastik leğene koyuyor.

"Bana biraz su getir" diyor, bıçağını koçun yününe silerek.

Ayaklarıma ve bacaklarıma dökerek iki kova suyla döndüğümde, Moussa'nın kurbanı akşamın ilerleyen saatlerinde pişirilmesi için kaba ahşaptan yapılmış bir şişe geçirip hazırladığını görüyorum. Ahşap şişi dik tutup sağlamlığını kontrol ediyor. Ellerini kovaya daldırıp aldığı suyla kurbanı yıkıyor, çamurlaşan kanlı toprak ikimizin ayaklarına sıçrıyor. Ben bir ayağımın üzerini öbür baldırıma sürerek temizleyince yüzünde pis bir ifadeyle sırıtarak gülerken, "Şimdiye kadar kana alışmış olman lazımdı" diyor.

Bana doğru geliyor. Ellerini yüzüme yaklaştırıyor. Uzun tırnaklarının içinin pıhtılaşmış kan, et kalıntıları ve kumla dolu olduğunu görebiliyorum. Geriye bir adım atıyorum ama kulağımdan yakalıyor ve kurbana doğru çekiyor beni. Beni bırakmadan, kendisiyle birlikte eğilmeye mecbur ederek elini kâsedeki kana batırıyor ve yanağıma sürüyor. Telaşla çekiliyorum ama çok kuvvetli, tek yapması gereken kulağımı daha da bükmek. Başımın içinde zaten Doodi'nin dayağından kalma yankılar ve kötü bir müzik çınlıyor. İçgüdüsel olarak uzanıp kulağımı tutan elinin bileğine yapışıyorum ama kulağımı yeniden büküyor ve öteki kulağıma anlaşılmaz bir şeyler haykırıyor. Kollarım iki yanıma düşüyor ve önümde kanlı bir yılan başı gibi sallanan parmağa bakıyorum gözlerim fal taşı gibi açılmış; bütün bu süre boyunca işkencecimin sesi kulağımda yankılanıyor, içim öfke ve korku dolu.

Moussa kanlı parmağını dudaklarıma değdirirken gözlerimi kapayarak tükürüyorum. Hemen kulağımı bırakıyor ve yanağıma şiddetli bir tokat patlatıyor. Bir çığlık koyveriyor, korunmak için ellerimi yüzüme kapıyorum ve sonra kaçmak için topuklarımın üzerinde dönüyorum. Öne atılmaya çalışırken sol ayağımdan terliğimin çıktığını anlıyorum, terliğimi giyip koşmama fırsat kalmadan Moussa *pagne*mden yakalıyor ve kendine doğru çekiyor. Çenemi sıkıca kavrıyor, acımasız parmakları çelik gibi, yapış yapış ve kan kokuyor. Terli yüzünü yüzüme iyice yaklaştırıp gözlerimin içine bakıyor ve bir an için bu kez gözlerimde yalnızca korku ve panik değil, öfke de görmesini umuyorum.

"Mösyö! Mösyö!" diyorum.

"Mösyö! Mösyö!" diye beni yansılıyor.

"Mösyö, lütfen. "

Elinde kapana kısılmış, kafamı hareket ettirmekten aciz, gözlerimi sağa sola devirerek boşuna yardım arıyorum. Bir an Moussa sanki zihnimi okuyor; birinin, herhangi birinin gerçekten de yardımıma gelebileceği ihtimalini değerlendiriyor sanki; başımın üstünden avlunun giriş kapısına bakıyor, kendi avlusunda güvenlikte olduğundan emin olunca, tırnaklarını çeneme geçiriyor ve başımı şiddetle sarsıyor.

"Bana tükürmek ha? Sen bana tükürdün öyle mi? Seni küçük kahpe! Seni evime aldım be. Seni o sefil, yoksul hayattan kurtardım. Yedirdim. Giydirdim. Ev verdim. Ve sen bana tükürüyorsun öyle mi? Seni o kokmuş küçük deliğin sefaletinden çekip çıkarayım... Bunun için dünyanın başlık parasını vereyim, seni doğru düzgün bir eve getireyim ve sen de bana bu şekilde saygısızlık et, öyle mi?"

Onu, bir gözyaşı perdesinin ardından görüyorum, titreşen nefret dolu yüzü üzerime eğiliyor, sıcak nefesi burun deliklerimi ve ciğerlerimi dolduruyor. Tekrar konuşmaya çalışıyorum ama ağzımdan çıkan yalnızca acınası bir miyavlama.

"Öyle ağlayıp durma, seni aptal kız!" diye bas bas bağırıyor. "Ailen için bir yüz karasısın! Bir hiçsin!" Cık cık ediyor. Üstdudağını burnuna doğru kıvırıyor. "Karımın seni dövmesine şaşmamak lazım!" Sonra beni itiyor. Ellerine bakıyor. Ellerini pantolonuna siliyor. Benim hesabımı sonra göreceğini, gidip işlerime bakmamı söylüyor.

İşlerimin başına dönmüyorum. Koşarak giderken Yola'nın evden çıktığını, bana seslendiğini, ağzından sözcükler çıktığını gözyaşlarımın ardından görüyorum ama gerçekte sesini duymuyorum. Durmuyorum da. Kısa bir an için avlu kapısından fırlımayı, ötesindeki trafiği geçip gitmeyi düşünüyorum. Sonra avludan izinsiz çıkmanın yol açacağı sonuçları düşününce yön değiştirip helaya doğru gidiyorum.

Ne olduğunu anlamadan kendimi *Mgunga* ağacının dalları arasında buluyorum. Kalbim deli gibi çarpıyor, burnum akıyor. İlkin bir burun deliğime, sonra ötekine bastırıp temizliyorum burnumu. Ellerimle alev alev yanan yanaklarımdan gözyaşlarını silerken, kolumda Moussa'nın kanlı elinin izini görüyorum yeniden.

Ardiyenin (kocamın bana ev niyetine verdiği yerin) ötesinde Moussa'nın bileği taşında bıçağını keskinlediğini duyabiliyorum. Yanağımdaki sancı ve çenemdeki tırmık izlerinin verdiği acı içimde hissettiğim acının yanında hiç kalıyor. Söyledikleri

zihnime kazındı. İğrenç, zalimce yalanlar. Annemin, ondan önce Bunchie'nin tertemiz tuttuğu mütevazı evimizi hatırlıyorum ve gözlerim yeniden yaşla doluyor.

Aşağıda, Kongo Caddesi'nde trafik gümbürtüyle akıyor: arabalar, develer, kamyonlar, taksiler, kamyonetler, bisikletler ve at arabaları, akşamüstünün sıcak, nemli ve puslu havasında birbirlerinin yanından geçerek yollarına gidiyor. Yükü ağır yayalar, pejmürde mülteciler ve temiz, beyaz gömlek giymiş memurlar avlu kapımızın önünden karınca misali aceleyle geçiyor, Plateau'ya, Gao'ya yahut Pays-Bas'taki gecekondulara gidiyorlar. Bu akşam havada toz, egzoz ve idrar kokusuyla karışık bir telaş var; Kurban Bayramı'nı kutlamaya hazırlanan insanlar heyecanlı ve sevinçli. Büyük bir dalın büklüm yerinde, çenemi dizlerime dayayıp kendimi sağlama alıyorum ve bunca insana yuva olan Niamey gibi kalabalık bir yerde insanın kendisini bu kadar yalnız hissetmesi nasıl mümkün olabilir diye düşünüyorum.

En sonunda nefesim düzene girer gibi oluyor, görüşüm daha az puslu ve Doktor Kwao-Sarbah'ın avlusundan birinin bana seslendiğini duyuyorum. Dalların arasından aşağı baktığımda Khalaf'ı, Doktor Kwao-Sarbah'ın muhafızını görüyorum; teni kahve rengi, ince yüzü bir kızınki kadar güzel, aşağıdan bana bakıyor. Omzunda tutulmaktan ve sürtünmekten parlamış uzun, eski bir sopa var, dirseklerini sopanın üzerinden aşırmış; azalan ışıkta ve ulu ağacın gölgesinde Moussa'nın koçu gibi şişe geçirilmişe benziyor.

"Matmazel! Matmazel! Neden ağlıyorsunuz? Ne oldu?" diye soruyor o tuhaf, tatlı aksanıyla.

"Hiçbir şey olmadı Mösyö Khalaf" diyorum, "Ben iyiyim!"

Mırıldanıyor, ilkin anlamadığım Tamaşekçe'yle ve sonra başını sallıyarak, "İyisiniz, evet. İyisiniz. Ama nedense ağlıyorsunuz? İyiyseniz neden ağlıyorsunuz Matmazel?"

"Annem aklıma geldi. Abim Abdelkrim. O yüzden üzgünüm. Kardeşlerim Adamou ve Fatima'yı özlüyorum, hepsi bu." Gözlerimi siliyorum ve muhafıza gülümsüyormuş gibi yapıyorum.

Khalaf kolunun birini sopasının üzerinden indiriyor ve ar-

kamdan gelen ışıktan korumak için elini gözüne siper ediyor. Gizemli, bir kedininkilere benzeyen gözleriyle bakıyor bana, gözlerinde, beni koruma arzusuyla sarmalandığımı hissediyorum. Sonunda omuzlarını çekiyor. Kolunu yeniden sopasının üzerine atıyor ve yeniden hayvanların yahut sebzelerin bakımına ya da her neyle uğraşıyor idiyse ona geri dönüyor.

Doktor Kwao-Sarbah'ın yolda duran arabasının derinden gelen gümbürtüsünü işittiğimde, kederime geri gömülmeye fırsat bulamamıştım daha. Kwao-Sarbah'ların avlusuna tam zamanında bakıyorum ve arabanın bir metal, cam, lastik ve toz sağanağı halinde metal avlu kapısından girdiğini, motorun son bir homurdanma sesiyle sustuğunu görüyorum.

İlkin avlularımızı ayıran duvara en yakın kapı açılıyor ve Candice arkasından okul çantasını sürükleyerek çıkıyor. Onu görünce seviniyorum. Temiz okul üniformasını ve güzel ayakkabılarını incelerken kıskançlığa kapılmamaya çalışıyorum. Beni anında fark ediyor ve yüzünde kocaman bir gülümsemeyle duvara yaklaşıyor.

"Hey, Haoua!" diye sesleniyor. "Akşam bize televizyon seyretmeye geleceksin değil mi?"

"*Oui*" diyorum, aniden içim isyanla ve gerçekten gitmek arzusuyla dolarak.

"Güzel! Öyleyse sonra konuşuruz. Şimdi gidip anneme yardım etmem gerek. Alışverişe gitmemiz gerekti ve geç oluyor. Annem çok güzel yemekler hazırladı, babam da Zinder'den bazı müzisyen arkadaşlarını ayarladı gelip müzik çalsınlar diye. Çok eğleneceğiz Haoua!" Candice babasının güzel, beyaz evine doğru genç bir ceylan gibi sekerek uzaklaşıyor.

Benim rahat yüzü görmem mümkün değil. Rahat etmem. Saklanacak yerim yok. Ağaçtan iner inmez Doodi yahut Moussa'yı görmeyi beklerken, bu kez Yola'nın saldırısına uğrayacağımı görerek şaşırıyorum.

"Haoua! Haoua! Çabuk aşağı gel!" diyerek, telaşla adımı fısıldıyor.

Tek bir söz etmeden ve kaburgalarımdaki ağrıyı umursamadan çabucak ağaçtan aşağı kayıyorum ve son bir hamleyle yanına, yere iniyorum.

"Yaşlı cadının seni çağırdığını duymuyor musun?" diyor, tükürüğüyle ıslattığı parmağını uzatıp yanağımdaki gözyaşı izlerini siliyor.

Şiddetle başımı sallıyorum.

"Gerçekten tekrar dayak mı yemek istiyorsun?"

Kocamızla son yaşadığım olayın ayrıntılarını anlatmıyorum.

*Pagne*me asılıyor, beni ayağa kaldırıyor ve sonra da hafifçe iterek eve yönlendiriyor. "Doodi ve ben Madam Kwao-Sarbah'a ziyafet için galeta ve bamya götüreceğiz, sen de çorba ve kuskusu pişir."

Durup Yola'ya dönüyorum ve üstünü değiştirdiğini, mavili kırmızılı *pagne*sini giymiş olduğunu görüyorum; *pagne*nin çiçekli helezonu gergince, tam şişmiş karnının üstüne denk geliyor. "Ben de gelsem olmaz mı?" diye fısıldıyorum. "Candice davet etti zaten, hem ikimiz.. "

Sözümü kesiyor. "Buna ben karar veremem Haoua. Gidiyorum çünkü Doodi yanında gitmemi istiyor. Yoksa onunla olacağıma ölmeyi yeğlerim!"

Bana doğru eğiliyor, omzunun üstünden etrafı kolaçan ediyor ve nefret dolu bir sesle, "Öyle bir kart orospu ki o cadı! Zengin komşularımızı tatlılıkla nasıl kandırıyor, canayakın, iyi insan pozlarında." Bu sözler bir heyelan sırasında yuvarlanan taşlar misali ağzından dökülürken, gözlerinde kötücül bir pırıltı var.

Yola sırtımdan yavaşça eve doğru iterken gülümsüyorum ve evin girişine doğru yorgun argın yürüyorum.

Doodi en güzel *pagne*sini giymiş, onunla bir örnek başörtüsünü sarmış başına. Bilekleri ağır işlemeli bileziklerle dolu, boynuna çok güzel, gümüş bir Agadez Haçı takmış. Kendi kendime, gönülsüzce de olsa, sert ve buruşmuş yüzüne rağmen, oldukça zarif göründüğünü kabul etmek zorunda hissediyorum. Bir an

için acaba genç bir gelinken nasıl görünüyordu diye düşünüyorum; benim gibi bu evde ve Moussa için yeniyken. Ama o en azından Niamey'e yabancı değilmiş. Acaba o da korkmuş mudur diye merak ediyorum, Moussa'nın ilgisine isteyerek mi katlandı yoksa sessizce acı mı çekti? Derken soğuk bakışlarını bana çeviriyor ve bir zamanlar çocuk yaştayken yaşamış olabileceklerine üzülmeyi bırakıyor, onun yerine kendimi korumaya gayret ediyorum. Bana yeniden bağıracakmış yahut el kaldıracakmış gibi bir hali var ama sonra fikrini değiştiriyor. Beni bırakıp Yola'ya sesleniyor, gitmek için sabırsızlandığı belli. Sonra bana karanlık çökmeden bütün yemek hazırlıklarını muhakkak bitirmem gerektiğini ve yemekleri alması için Yola'yı göndereceğini söylüyor. Kapıya gidiyor, Yola elinde bir tepsiyle hemen arkasında. Durup Moussa'nın bu akşam Kwao-Sarbah'ların evine gitmemi kesinlikle yasakladığını söylüyor, ceza olarak.

Madam Yola'nın ikaz eden bakışlarını dikkate almaksızın sormadan edemiyorum. "Neyin cezası Madam?"

Bana doğru geliyor, gözlerini kısmış, sesi düşmanlık yüklü. "Sen ne küstah bir kızsın? Biraz saygılı olmayı öğrensen iyi olacak!" Ama beni şaşırtan bir şekilde vurmuyor bana. Onlar gittikten sonra, karanlık, serin mutfağın ortasında bir süre dikiliyor, dışarıda durmaksızın akan trafiğin gürültüsünü ve o anın yatıştırıcı sessizliğini duyuyorum yalnızca.

Sonunda Moussa'nın etrafta olup olmadığını anlamak için gizlice kapıdan bakıyorum. Bisikletinin ortada olmadığını görmek içimi rahatlatıyor. Güvenli olduğundan iyice emin olunca, dışarı çıkıp musluğun yanına gidiyorum. Pirinç başlığından tutup çevirince, her zamanki gibi ilkin borulardan bir gurultu geliyor, ardından mucizevi bir şekilde musluktan serin ve temiz bir su fışkırıyor. Eğiliyorum ve bırakıyorum su başıma, boynuma ve ağrıyan omuzlarıma aksın. Koyu renkli, ıslak toprağın üstünde dikilip güzelce yıkanıyorum; kollarımı, ayaklarımı, boynumu ve kulaklarımı ovuyorum, kabuklanmış burun deliklerimi iyice temizleyip yıkıyorum, sızlayan yüzüme su çarpıyorum ve elimdeki bezi *pange*min altına sokup koltukaltlarımı ve büyümekte olan

hassas göğüslerimi siliyorum. Yıkanmayı bitirince doğruluyorum ve başımı önce bir yana, sonra öte yana eğerek kalan suyu kulağımdan çıkarmak için elimin ayasıyla kulaklarıma vuruyorum; tıpka çocukken annemin bana gösterdiği gibi. O anda anlıyorum ki on iki yaşımı doldurmama ve Niamey gibi önemli ve kalabalık bir şehirde yaşamama rağmen, gerçekte kendimi bir kadın gibi hissetmiyorum ve hâlâ annemin kollarında olmanın özlemini çekiyorum.

Avluyu geçip ardiyeye giriyorum, iyice kurulanıyorum ve saçımla yüzümü hale yola sokmak için elimden geleni yapıyorum. Kırık aynamı o yana bu yana eğerek kendime bakıyor, kendimi iyi göründüğüme ikna etmeye çalışıyorum. Lekeli, ıslak ve kirli *pagne*mi çıkarıyorum ve ardiye kapısının arkasındaki çivide asılı eski temiz *pagne*mi alıyorum. *Pagne*mi bedenime sararken, *pagne*me yapışmış ve oradan bacağıma konmuş bir peygamberdevesinin dikkatle bakan gözlerini fark edip irkiliyorum. Hayvanın bana zarar vermeyeceğini biliyorum, buna rağmen bir an soluğum kesiliyor ve *pagne*yi çekiyorum ve hayvanı bacağımdan alıp kapıdan dışarı silkeliyorum. Giyindikten sonra Moussa'nın aletlerine, bisiklet parçalarına ve karışık yağlı raflarına bakıyorum. Alt raflardan birinin altına annemle abimin gecekondu mahallesinde Efrance ve Momi'yle çektirdikleri fotoğrafı raptiyelemiştim. Geceleri şiltemde uyanık yatarken, ışık tamamen kayboluncaya ya da yorgunluktan uyuyakalıncaya kadar o fotoğrafa bakıyorum. Moussa yahut Doodi'nin o hazinemi de keşfetmediklerinden ve benden almadıklarından emin olmak için, şimdi fotoğrafın yerinde olduğundan emin olmak için eğilip elimi rafın altından geçiriyorum.

Temizlendikten sonra yeniden eve giriyorum. Yola'nın *jo jo** köftelerinin piştiği büyük tencerenin kapağını açıyorum, kokusu ağzımı sulandırıyor. Masadaki üzeri bezlerle örtülü kaplar bamya mücveri, fıranda manyok, muz, doğranmış taze ananas ve mango salatalarıyla dolu; bunlar Wadata'da ender olarak gör-

* Ng. Baharatlı et. (ç.n.)

düğüm ve yediğim yiyecekler. Kuskus pişirmeyi bitirince, kuskusu kepçeyle dikkatli bir şekilde daha küçük kaplara boşaltıyorum ve onları da plastik bir tepsiye diziyorum. Tepsinin üzerini bir bezle örtüyor, ellerimi siliyor ve masadan uzaklaşıyorum. Dışarı çıkıp lahana, karnabahar, havuç, kereviz, domates, biber, soğan ve pırasa yıkıyorum. Mutfağa geri dönüp sebzeleri doğruyorum ve baharatlı lahana çorbamı tadıp tadamayacağımı merak ediyorum. Sebzelere zencefil, defne yaprağı, acı sivri biber ve sarımsak ekliyorum, sonra üzerine su doldurup kaynamaya bırakıyorum.

Kwao-Sarbah'ların avlusundan nefis bir müzik sesi yükseliyor: *Gurumi*nin* kesik notaları ve *djembe*nin** ritmik vuruşları duyuluyor. Küçük pencereden sanki onları görebilirmişim gibi bakıyorum, sanki orada olabilirlermiş, onları dışarıdaki havada asılı, salınırken görebilirmişim gibi. Sonra kirli kapları bir dikkatle kovaya dolduruyorum ve yeniden dışarıya, musluğun başına gidiyorum. Ben tabak çanağı ve kepçeleri yıkarken müzik sona eriyor ve kısa bir suskunluğun ardından şarkıya başlayan hoş ve kalın bir erkek sesi duyuluyor. Başımı kaldırıp *Mgunga* ağacıma bakıyorum ve şarkının güzel, müşfik, onurlu ama biraz kederli sözleri olgunlaşmış meyveler misali yavaşça çevreme düşmeye başlıyor:

Allahım, gözleri ne kadar güzel ve Allah vermiş,
Dengede iki terazi kefesi gibi taze ve yeşil memeler vermiş
İnce, biçimli bir bel vermiş
Karnından dizlerine kadar dolgun upuzun bacaklar vermiş
Öyle güzel, öyle yumuşak baldırlar vermiş ki böylesinin yaratıldığını görmemişsindir
Öyle güzel topuklar vermiş ki Adem'in oğulları öylesinin üzerinde yürümemiştir asla

Şarkıya kahkahalar eşlik ediyor.

* Ng. Telli bir müzik aleti. (ç.n.)
** Ng. Davul. (ç.n.)

İşte o anda kocama itaatsizlik etmeye; aptal numarası yapmaya, yanlış anlamış gibi davranmaya, cehaletimi hile yapmak için kullanmaya karar veriyorum. Yola'nın hazırladığım yemekleri almaya gelmesini beklemeyeceğim. Onları Candice'in evine ben kendim götüreceğim. Kendimi, hava kararkığında ve bütün mahalle kutlamalara daldığında, kimsenin düşüncesizliğimi fark etmeyeceğine ikna ediyorum.

Candice beni gördüğüne seviniyor. Candice'i, yanında ailenin yüzü bir ızgara gibi yara dövmeleriyle kaplı, sert görünümlü bir kadın olan aşçısı Feisha ile birlikte çinili koridordan bu yana geldiğini gördüğümde, elimde tepsiyle Kwao-Sarbah'ların demir parmaklıklı kapısının dışında bekliyorum. Feisha, Candice'i her ziyaret edişimde olduğu gibi beni baştan ayağa süzüyor. Arkadaşım okul üniformasını çıkarmış ve hayatım boyunca gördüğüm en güzel elbiseyi giymiş. Gülümsemesi bana Wadata'da kalan arkadaşım Miriam'ı hatırlatıyor biraz ve bir an onunla Mösyö Longeur ve büyülü fotoğraf makinesini bulmak için birlikte çıktığımız yolculuk geliyor aklıma. Şimdi sanki bir filmde gördüğüm yahut bir başkasının hayatına ait bir olaymış gibi geliyor bu.

Candice, göreyim diye, elbisesinin pilelerini iki yana açıyor. Neşeyle, "Amerika'dan" diyor, Feisha gireyim diye ağır kapıyı açarken. "Babam benim için getirdi." Mavili yeşilli şifonu tutup dokunayım diye bana uzatıyor. Dokunmaya neredeyse korkuyorum, kumaş bir kelebeğin kanadı gibi büyülü bir tozla kaplı ve hassas görünüyor, sanki dokunacak olsam bozulacak ve ışıltısının gücünü kaybedecek. Parmaklarımın tersiyle eteği yavaşça okşuyorum. Sonra ikimiz birden kıkırdamaya başlıyoruz.

Feisha tepsiyi benden alıyor, hâlâ dikkatle ama şimdi başka bir şekilde, bana bakmayı sürdürdüğünü fark ediyorum.

"Sen de güzel görünüyorsun Haoua" diyor Candice.

Başımı önüme eğiyorum, omzumu silkiyorum. *Pagne*min önünde eski bir leke var. Kendimi güzel hissetmiyorum. Candice yalnızca nezaketinden öyle söylüyor.

"Vallahi! Yüzüne ne yaptın sen çocuk?" diyor Feisha tepsiyi bir elinin üzerinde dengeleyip serbest kalan eliyle çenemi tutarak.

Cevap vermiyorum. Söyleyebileceğim bir şey yok.

Feisha cık cık ediyor, sanra dişlerinin arasından söylenerek tepsi elinde mutfağa doğru gidiyor.

Candice'in de yüzümdeki izler hakkında soru sorabileceğini düşünüyorum ve o daha sormadan, "Şimdi televizyon seyredebilir miyiz?" diyorum.

Başıyla onaylıyor. "Elbette." Koluma giriyor ve koridordan odasına doğru yönlendiriyor beni. Daha birkaç adım atmışken, bir konuşma duyuyor ve duruyorum.

"Ne oldu?" diye soruyor Candice.

Koluna yapışıyorum ve telaşla, "Şu yaşlı cadı, Doodi.. Burada olduğumu öğrenmiş olmalı!"

Candice başını sallıyor ve beni rahatlatmak için koluma hafifçe dokunarak "Kadınlar ve çocuklar arka bahçedeler" diyor. Beni başka bir girişe doğru götürüyor ve merdivenlerden inerek Doktor Kwao-Sarbah ve bir grup erkeğin müzisyenlerle birlikte çay içip politika tartıştıkları geniş, aydınlık bir odaya giriyoruz.

"Size söylüyorum, durumumuz Mainassara zamanından daha iyi değil" diyor konuklardan biri *gurumi*sini akort ederken.

"Toplu katliamın demokrasiyle ne ilgisi var!" diyor Doktor Kwao-Sarbah. Biz odadan geçerken başını kaldırıyor ve sohbet kesiliyor, yalnızca tepede dönen pervanelerin ve ayaklarımızın çinili zeminde çıkardığı sesler duyuluyor.

"*Ça va*, Candice? Haoua?"

"*Ça va bien* Mösyö" diyorum bakışlarımı indirerek.

"*Ça va* Baba. *Messieurs*"* diyor Candice. "Lütfen kusurumuza bakmayın. Odama televizyon izlemeye gidiyoruz.

Doktor Kwao-Sarbah başını sallıyor, bize sıcacık gülümsüyor sonra arkadaşlarına ve tartışmalarına geri dönüyor.

Daha dar başka bir koridora girerken Candice, "O kimdi biliyor musun?" diye soruyor.

* Fr. Mösyönün çoğulu, beyler. (ç.n.)

"Kimden söz ediyorsun?" diyorum, dikkatim dağınık, burada kendimi mahcup hissediyorum.

"Elinde *gurumi* olan. Yaşlı adam."

"Dikkatli bakmadım."

"O Mösyö Boukia'ydı!" diyor gözleri gurur ve şaşkınlıkla kocaman açılmış. Sözlerinin benim üzerimde bir etkisi olmadığını görüyor. "Tchin Talaradinli büyük şair! Onun adını duymuş olmalısın Haoua!"

Omuz silkiyorum.

"Bu akşam babamın onur konuğu" diyor.

Başımı sallıyorum, tepkim Candice'i sinirlendiriyor.

"Senin şu harika öğretmenin Mösyö Boubacar'ın Boukia'yı size anlatmış olmasını beklerdim!" diyor biraz surat asarak.

Arkadaşımın odası benim için bir mucize. Çok güzel bir karyolası var, yatağı daha önce üzerine oturduğum bütün yataklardan daha yumuşak ve duvarın birini kaplayan raflar tamamıyla kitap, bebek ve parlak renkli plastik oyuncaklarla dolu. Fransız ve Malili müzisyenlerin posterleri duvarları süslüyor ve bir köşede gümüş renkli, siyah hoparlörlü kocaman bir radyo var. Karşı tarafta çekmeceleri olan, aynalı, çok güzel, cilalı bir tuvalet masası ve Candice'in kendi televizyonu duruyor. Pencere parmaklığından Madam Kwao-Sarbah'ın bahçedeki kil ocağın oynaşan alevlerinin çevresinde misafirlerini eğlendirdiğini görebiliyoruz. Ortalık kahkahalarla çınlıyor. Hızla kararan havada Doodi ve Yola'yı zar zor tanıyorum. Candice'in yatağının üzerinde duran bir kitabı alıyorum. Bu bir atlas, Mösyö Boubacar'ın Wadata'da, okulumuzda kullandığına çok benziyor. Sayfaları çevirirken, elimde tuttuğum bu nesne hem çok tanıdık hem de çok tuhaf geliyor ve bir kez daha köyüm geliyor aklıma. Sanki hiçbir zaman bir köyüm olmamış da yalnızca hayallerimde varmış gibi oldu çoktan.

Candice elini Amerika Birleşik Devleri'nde bir şehir olan Boston'un üzerine koyarak, "Babam elbisemi buradan almış" diyor.

Başımı sallıyorum. "Benim de abim nasıl öğretmen olunur öğreneyim diye oraya gitmemi istemişti."

Candice bana meraklı gözlerle bakıyor ve bir an çürüklerimin sebebini soracağından kaygılanıyorum. Kısa bir süredir arkadaşız, yine de bugün fazla konuşmaya istekli olmadığımı hissediyor gibi. "Çok iyi bir öğretmen olacaksın Haoua" diyor. "Babam benim de kendisi gibi doktor olmamı istiyor ama ben emin değilim. " Atlası elimden alıp yatağın yanındaki sehpanın üzerine bırakıyor. "Artık televizyon seyredelim mi?" diyor. Cevap vermemi beklemeden gidip televizyonun düğmesine basıyor ve ekran canlanıyor. Dönüp geliyor ve yanıma yatağın üzerine hopluyor. Yine kıkırdıyoruz ve televizyon seyretmeye hazırlanıyoruz. Televizyonda ne olduğuna asla aldırmıyorum. Televizyondaki görüntüler ve onlardan öğrendiklerim tek kelimeyle büyülüyor beni. Bazen televizyonun kitaplardan bile iyi olduğunu düşünüyorum.

İlkin görüntü titreşip kayıyor ama Candice bir koşu gidip televizyonun düğmelerini kurcalayarak görüntüyü düzeltiyor. Bir *anasara* erkek asfalt bir yolun kenarında motosikletinin motorunu tamir etmeye çalışıyor. Çalışırken bir yandan kendi kendine konuşuyor. İnanılır gibi değil, diyor, Ne aptallık ama!.. Başını sallıyor ve elindeki ingilizanahtarını yere atıyor. Fransızca sözcükler adamın ağzının hareketleriyle uyuşmuyor.

Candice ve ben birbirimize bakıp gülüyoruz, televizyondan da kalabalık bir insan grubunun gülüşmeleri geliyor.

Hava karanlık ve adam gerinip esniyor. Parlak siyah saçları ve güçlü, köşeli çene kemikleri var. Üstündeki kot pantolon ve beyaz gömlek leke içinde. Saatine bakıyor ve Eh Rahphie, sanırım bu defa gerçekten yaptın, diyor. Önce yola aşağı yukarı bakıyor, sonra kameraya. Ümidini iyiden iyiye kaybetmiş bir hali var. Bir ağaca doğru yürüyor ve dalda asılı siyah deri ceketi alıyor. Sonra ormana girerek etrafına bakmaya başlıyor. Sık yapraklı bir yerden geçip bir açıklığa varıyor. Tekrar etrafına bakınıyor, başını sallıyor ve sırtını geniş bir ağacın gövdesine dayayıp oturuyor. Ellerini ensesinde kavuşturup gözlerini kapa-

tıyor. Adam gözlerini kapar kapamaz gece kuşlarının ötüşlerini, cırcırböceklerinin, boğa kurbağalarının ve uluyan her türlü yaratığın çıkardığı seslerden oluşturduğu bir kakofoniyi işitmeye başlıyoruz. Bir süre sonra adam gözlerini açıyor ve yorgun gözlerle etrafına bakıyor. Şimdi çok rahatsız olmuş bir hali var.

Candice bana bakıp gözlerini deviriyor ve kocaman gülümsüyor, ben de elimi ağzıma kapatıp kıs kıs gülüyorum. Tam ben kıs kıs gülerken, görünmeyen seyirci de aynı şekilde gülmeye başlıyor.

Hayvan sesleri artıyor ve adam daha da sinirleniyor. Oturduğu yerde öne eğiliyor, başını iki yana eğerek boyun kaslarını esnetiyor, sonra ellerini göğsüne götürüyor ve bir kesme hareketiyle, hızla dışa doğru hareket ettiriyor. Şimdi kolları çapraz. Yüksek sesle Heeeeeeyyyyyy! diye bağırıyor ve bir anda bütün hayvanlar susuyor, orman mutlak bir sessizliğe kavuşuyor. Adam başını sallıyor, yeniden sırtını ağaca yaslıyor ve sonra gözlerini kapatıyor ve neredeyse aynı anda sessizlik görünmez seyirciden kopan kahkaha tufanıyla bozuluyor.

Candice ve ben yatağın üzerinde kıkırdayıp şakacıktan birbirimizle itişip kakışırken birden başka bir ses duyuyorum. Başımı çeviriyorum ve televizyonun gürültüsünü bastırmaya çalışarak bize seslenen Feisha'yı görüyorum. Yüzü allak bullak ve televizyonu işaret ederek kapatmamız gerektiğini söylüyor.

Candice yataktan hemen kalkıyor ve ben de bir şeylerin ters gittiğini sezerek onu izliyorum.

"Şu adam geldi!" diyor Feisha. Bana bakıyor. "Senin kocan! Çok sinirlenmişe benziyor!"

Kalbim korkuyla çarpıyor. Candice'e bakmak için çok kısa bir an duraklayarak harekete geçiyorum. Yüzündeki kaygıyı, daha demin paylaştığımız mutluluğun nasıl tuzla buz olduğunu görebiliyorum. Kalbim deli gibi çarparken başımı eğip Feisha'nın peşine düşüyorum. Yeniden çinili kordiordan geçip Doktor Kwao'nun misafirlerinin hâlâ ev sahibinin misafirperverliğinin tadını çıkardıkları geniş oturma odasına giriyoruz. Feisha rahatsız ettiğimiz için özür diliyor geçerken ve bir düzine gözün

üzerime dikildiğini hissediyorum ama başımı kaldırmamaya kararlıyım. Korktuğum kadar küçük düşmüş de hissediyorum. Ayaklarımın altındaki zemin sanki sonsuz çöl. Geçmeme yardım etsin diye Feisha'nın terliklerinin seramik zeminde çıkardığı şıpırtıya veriyorum dikkatimi. Birden arkamdan daha yumuşak adımlarla birinin geldiğini hissediyorum. Dönmeme gerek olmadan Candice'in bizi takip ettiğini tahmin ediyorum.

Sonunda oturma odasından dış koridora çıkan merdivenlere ulaşıyoruz. Merdivenleri çıkıp sağa dönerek apaydınlık koridora girerken, kapının tel örgüsünün dışında bekleyen bir erkeğin siluetini fark ediyorum ama bu zarif birinin silueti, pejmürde kocam değil.

Doktor Kwao-Sarbah bana bakarak gülümsemeye çalışıyor ve gözlerini deviriyor. "Ah, Madam Haoua" diyor, "Mösyö Moussa size eşlik edip eve götürmeye gelmiş."

Konuşması tuhaf, tedirginlik dolu. Daha önce bana "Madam" diye hitap ettiği hiç olmamıştı.

Kendi adıma korku ve derin bir utanç duyuyorum, hatta biraz öfkelenme cüreti bile gösteriyorum içimden.

Kocam verandada, ağzında bir miskvakla dikiliyor.

Misvakı dişlerinin arasında bir o yana bir bu yana yuvarlamasından çok sinirli olduğunu derhal anlıyorum. Giysileri hâlâ kan ve pıhtı içinde. Candice'in babasının önünde ona yaranmak amacıyla bir şeyler geveliyor ama eminim yaptıklarını yüzüne vurmama engel olmaya kararlı.

"Eminim Haoua yalnızca yanlış anlamıştır Mösyö Boureima" diyor, Doktor Kwao-Sarbah.

Belki de boş yere yardım umarak, gizlice Candice'e bakıyorum; ama yüzündeki ifadeden onun da durumum yüzünden kendisini aynı şekilde çaresiz ve korkmuş hissettiğini anlıyorum.

Ayaklarımı sürüyerek kapıya doğru gidiyorum, başım önüme eğik, Moussa'yla göz göze gelmeye cesaretim yok. Doktor Kwao-Sarbah büyük, temiz elini omzuma koyarak beni verandaya yönlendiriyor. Karşımda Moussa'nın çirkin ayaklarını, sa-

rarmış uzun tırnaklarını görüyorum, tırnaklarının üzerinde hâlâ koyunun kanından sıçramış küçük zerrecikler duruyor. Cık cık ettiğini ve tıslayarak "Vallahi!" dediğini duyuyorum. Derken, Doktor Kwao-Sarbah elini omzumdan çeker çekmez, Moussa uzanıyor ve koluma sıkıca yapışıyor. Çok fazla sıkıp şimdiden canımı yakmayacak kadar zeki; ama yine de canımı yakıyor. Beni sertçe kendisine doğru çekiyor ve Kwao-Sarbah'ların verandasının merdivenlerinden aşağı indiriyor. Başım dönüyor. Telaşla bahaneler düşünmeye çalışıyorum.

"Rahatsız ettiği için özür dilerim Doktor."

"Olur mu öyle şey, dediğim gibi rahatsızlık vermesi asla söz konusu değil" diyor Doktor Kwao-Sarbah. "Candice kızın.. " Bir anda kendisini toparlıyor, hafifçe öksürüyor. "Eşinizi çok seviyor. Belki daha sonra genç karınızla geri gelirsiniz Mösyö? Gelir Madam Doodi ve Madam Yola'ya katılırsınız." Ama sözleri kıraç toprağa ekilen tohumlar gibi yere düşüyor ve Moussa beni kapıya doğru götürürken ardımızda kalıyor.

Kwao-Sarbah'ların bahçesinin köşesini döner dönmez kolumda keskin bir acı hissediyorum. Moussa pis tırnakların etime geçirip beni bizim bahçeye doğru fırlatıyor. Elini bir an için gevşeterek beni giriş kapısına itince dizlerimin üstüne sakarca düşüyorum. Caddeden gelip geçen pek az insan var artık ve bizi görenler de görmezlikten geliyor. Bir an için yanından geçerken delici bakışlarını kocama diken Kwao-Sarbah'ların muhafızı Khalaf'ın bizi takip edeceğini ummak gafletine düşüyorum. Ama yalnızız.

Yerden kalkmaya çalışırken, *pagne*min kumaşının boğazımı ve omzumu sıktığını hissediyorum.

Moussa bir eliyle sertçe beni çekerken, "O tembel kıçını kaldır yerden, seni küçük orospu!" diyerek tükürüyor.

Daha bir adım atamadan, kedinin fareyi salladığı gibi şiddetle sarsıyor beni ve kürek kemiklerime sert parmaklarını dürterek yeniden itiyor. Kalbim deli gibi çarpıyor. Bir an karşı koymayı düşünüyorum. Sözüne neden itaat etmediğimi açıklayacak se-

bepler, mazeretler öne sürmek istiyorum. Beni kapı sövesinden içeri savurup duvara dayayınca, karşı çıkmanın anlamsız olduğuna karar veriyorum ve kaderime razı oluyorum. Olacağa çare yok.

"Sana beni rezil etmenin ne demek olduğunu göstereceğim! Bu evin efendisi kimmiş göstereceğim!" Durmadan, defalarca bu tür sözleri tekrarlıyor tokatların, yumrukların, tekmelerin arasından ve her ağzını açışında tükürükleri yüzüme saçılıyor. Çenemden tutuyor. Kafamı iki yana sallıyor. Pis nefesi burun deliklerime ve açık ağzıma geliyor, dişlerim sımsıkı kenetli. Gözleri birer ateş ve öfke yarığı. Kaçıp kurtulma umudum olmayan bir şeytan, bir iblis o. "Seni zavallı küçük böcek!" diye tıslıyor. "Senin gibi aptal bir çöl köylüsünü Doktor'un kızının gerçekten de umursadığını mı sanıyorsun? Senin gibi uğraşıp didinip önüne koyduğum yemeği hak etmek için hiçbir şey yapmayan, nankör, cahil, değersiz bir hiçi?" Bu kez göğsümden yakalıyor. Keskin tırnaklarını sol mememe geçiriyor. Sonra *pagne*min yakasından tutuyor ve beni o yana bu yana sarsıyor. Başını eğiyorhayvani derin bir hırıltıyla gırtlağından çıkardığı bir topak iğrenç balgamı ayaklarımın dibine tükürüyor.

Elinden kurtulup havada bir adım atıyorum ama Moussa yakalayıp geri çektiğinden, adımım beni bir yere götüremiyor. Bakımsız siyah bir karga gibi yanağıma doğru gelen tokatının siluetini görüyorum. Darbeden kaçınmak için çaresizce uğraşıyorum ve tokatın suratıma indiğini zar zor hissediyorum. Vücudum Doodi'den yediğim dayak yüzünden zaten ağrılar içinde, o yüzden Moussa'nın öfkeli saldırıları yalnızca berelerime ve çürüklerime yenilerini ekliyor ama canımı yeniden çok fazla yakmıyor. Şimdi yerde dizlerimin üstüne düşüp eğilmiş, ellerimle başımı korumaya çalışırken sanki bu dayağı yiyen ben değilmişim de birinin dayak yediğine tanıklık ediyormuş gibiyim; sanki yukarıdan, *Mgunga* ağacımın üzerinden yahut mutfak penceresinden ya da televizyondan seyrediyorum. Ağzından çıkan sözler artık anlamsız bir bağırtıya dönüşmüş bir zorbanın küçük, korku içindeki bir kız çocuğunu tokatlayıp tekmelediği-

ni, acımasızca hırpaladığını görüyorum; sözleri çocuğun zaten çınlayan kulaklarında bir başka saldırı etkisi yapıyor. Gördüklerim beni öfkelendiriyor. Souley ve korkunç arkadaşları kendilerinden küçük çocuklara eziyet ederken, benim ve sınıf arkadaşlarımın Mösyö Boubacar'a yahut Wadata'daki diğer öğretmenlere tek söz edecek olsak aynı şeye maruz kalacağımızı bilerek yardım etmeye cesaret edemeden seyredişimizi hatırlatıyor bana.

Belki de başımı arkaya atmama, beni döven adamın gözlerinin içine cüretle bakmama ve kanlı dişlerimi göstererek gülümsememe bu hayaller neden oluyor.

Bunlar bana olmuyor.

Kız avluda, ayaklarını çırparak, topuklarıyla soğumaya yüz tutmuş kumun üzerinde kesikli izler bırakak sürükleniyor. Saldırgan dağılmış saç örgülerini eline dolamış. Adamın çenesi kenetli, alnı öfkeyle kırışmış. Arkasına bakmadan kurbanını ardiyeye doğru sürüklüyor. Kapıyı tekmeleyerek açıyor, duvara çarpıp kapanan kapıya küfrediyor ve dirseğiyle itiyor.

Kız iki eliyle kapının sövesine sımsıkı yapışıp tutunuyor. Saldırgan bağırarak bir şeyler söylüyor, sonra saçı hâlâ bir eline dolanmış halde, boş eliyle kulaklarını yumrukluyor.

Kız dişlerini sıkıp kapıya daha da sıkı yapışıyor, ta ki kaburga kemiklerine yediği tekmeler yüzünden bir elini bırakıncaya kadar. Tek eliyle çılgınca yapışıyor kapının kaba ahşabına ve saldırgan sandaletli ayağıyla eline basıp ezince, yüzündeki ümitsizliğin yerini bir anda acı alıyor.

Kız nihayet kapıyı bırakınca, saldırgan bileğinden tutup ardiyenin içine savuruyor onu. Öne doğru sendeliyor ve düzgünce katlanmış şilteye takılıp üst üste yığılmış yağ bidonlarının ve tekerleksiz bisikletin üzerine düşüyor. Gözyaşlarını tutmaya çalışarak çabucak elinin tersiyle akan burnunu siliyor ve sonra dizlerinin üstünde doğrulmaya çalışıyor. Elini yağla lekelenen yere dayıyor ve ayaklarının üzerine kalkmaya çalışıyor ama üzerine kendisininkinden çok ağır bir gövdenin çullandığını hisse-

diyor ve kaçamayacağını anlayınca, bir kez daha saçına asılan tecavüzcüsüne teslim oluyor.

Adam kızı öne itiyor. Yüzünü yere bastırıyor. Kızı yere yapıştırıyor. *Pagne*sini tutuyor ve çırılçıplak bırakana kadar kumaşı çekip yırtıyor.

Derken, kız hıçkıra hıçkıra ağlarken ve çiğnenmiş küçük elini geriye uzatarak boşuna ona engel olmaya uğraşırken bacaklarını iki yana açıyor ve kızışmış bir hayvan gibi kızın içine giriyor.

Moussa ardiyeden çıktıktan sonra, uzun bir süre, içimde yükselmeye başlayan ilk ağrı dalgasını henüz hissetmeden, olduğum yerde pis zeminin üzerinde kalıyorum. Sonra, algılarım azıcık açılmaya başlayınca, bütün şiddetiyle hissettiğim acı içimi yakıyor, gözlerimin ardını, bacaklarımın arasını kavurarak, eklemlerime ve parmakları tuhaf bir şekilde bükülmüş sol elime bıçak gibi saplanıyor.

Şimdi anlıyorum ki bu adamdan daha çok korkmamakla hata etmişim. Moussa'nın üstüme daha yeni boşalttığı gazabının yanında Doodi'nin öfkesi yalnızca hafif bir esinti gibi kalırmış. Bu ilk kez olmuyor. Ama en kötüsü buydu. Canımı her zamankinden çok daha fazla yaktı. Bu defa beni perişan etti.

Dizlerimi göğsüme çekip, yırtık *pagne*mi sımsıkı kenetlenmiş bacaklarımın arasına sıkıştırmış yerde yatıyorum. Kum ve toprakla karışık kanımın tadını ve kurbanın Moussa'nın iğrenç bedeninden benimkine geçen kokusunu alıyorum. Dışarıda, ışık azalmış ama yine de biraz önceki mücadele sırasında raflardan yahut duvardaki çivilerden düşmüş bisiklet parçalarının ve aletlerin ardiyede etrafıma saçılmış olduğunu görebiliyorum. Niamey'de yaşamak üzere buraya getirilmemden hemen sonraki sabahı hatırlıyorum; Yola yanıma gelmiş ve burayı temizleyip toplamama yardım etmişti, birlikte Moussa'nın dağınıklığın düzenlemiştik ki burada nispeten rahaça uyuyabileyim. Moussa'nın beni Kwao-Sarbah'ların evinden alıp getirdiğinden Yola'nın haberi olmuş muydu acaba? Ama belki oraya gittiğimden bile haberi yoktu. Başımı azıcık kaldırıp Yola'nın sesi geliyor mu diye

dinliyorum ama aslında ne onun ne de başka birinin bana yardıma gelmeyeceğini biliyorum.

Sağlam elimle yanağımdaki toz toprağı temizliyorum. Elime dayanıp biraz doğruluyorum, şimdi çömelmiş haldeyim. Öne eğiliyorum ve ağırlığımın birazını sol elime vermeye çalıştığım anda, daha önce hiç duymadığım şiddette bir acı duyarak bunu yapamayacağımı anlıyorum. Sıyrılmış, şekli bozulmuş elimi yüzüme yaklaştırıyorum ve ağlamamak için dişlerimi gıcırdatarak sol koltukaltıma sokuyorum. Çok büyük çaba göstererek yuvarlanıp oturuyorum ve sırtımı serin duvara yaslıyorum. Her nefes alışımda böğrüme şiddetli bir sancı saplanıyor. Aklıma babamın çocukken köyümüzün civarındaki bir tepetaklak ağaca tırmanıp düşerek kaburgalarını kırmasını anlatışı geliyor. Ardından haftalarca, attığı her adım, yaptığı her hareket çok acı çekmesine sebep olmuş; hatta gülmesi bile. Eminim benim de kaburgalarım kırıldı. Acaba bir daha gülebilecek miyim?

Gözlerim kapatıyorum ve aklım hemen yine Wadata'ya geri gidiyor. Annemin yüzünü görüyorum. Bunchie'nin. Küçük Fatima'yı, Adamou'yu, Abdelkrim'i, Miriam'ı görüyorum. Sonra yeni bir acı dalgası geliyor ve onları düşünmeyi bırakıyor onun yerine rahatsızlığımı azaltmaya, sakince soluk alıp vermeye çalışıyorum.

Kapı gıcırdayarak açılıyor ve bir gaz lambasının ışığı ardiyenin zemini boyunca sallanıyor. Gözlerimi açıyorum ve karşımda bir kez daha Moussa'yı görüyorum.

"Kalk bana banyo yapmam için su hazırla kız!" diyor.

Başımı göğsüme gömüyorum ve cevap vermiyorum. "Beni duyuyor musun kız?" diye bağırıyor.

Bakmadan başımı sallıyorum.

"Hey!" diyor, "Çabuk kalk ve sana söylediğimi yap. Koca doktorun evine bu şekilde gidemem."

Hâlâ yüzüne bakmıyor olmama rağmen, sesinin tonundan keyfinin yerinde olduğunu ve sırıttığını hissedebiliyorum. Sağ elimi başımın arkasına koyuyorum ve duymazlıktan geliyorum. Omzumdan tutup sarsıyor. "Hey!"

Başımı öyle ani geri atıyorum ki Moussa bir adım geri çekiliyor, bu çok hoşuma gidiyor. "Yapmayacağım!" diye bağırıyorum gözyaşlarımın sel gibi akmasına engel olamadığım için kendime kızarak ama onu vazgeçirdiğimi umuyorum.

Ama merhamet etmek yerine eğiliyor, yüzünü yüzüme iyice yaklaştırıyor ve sakin, yavaş ve son derece tehditkâr bir sesle, "Yaptıklarımın hepsini sil baştan tekrarlamaktan çekinmem, biliyorsun. Seçim senin, ufaklık" diyor. Lambanın titreşen ışığı Moussa'nın patlak gözlerinin akında yansıyor. Cık cık ediyor. Ayağa kalkıyor. Hafifçe gülüyor ve sonra lambayı alıp çıkıyor; beni karanlıkta hüngür hüngür ağlayarak, acımla ve öfkemle baş başa bırakıyor.

Kasıklarıma giren sancıyla bir kez daha kıvranıyorum, burnum akıyor ve zaten lekelenmiş *pagne*min üzerinde pis bir sümük izi bırakıyor. Yaşlı gözlerle, tiksinerek bakıyorum sümüğe ve kendimi içimden de lekelenmiş hissetiğimi anlıyorum. Sağlam elimi bacaklarımın arasına sokuyorum; Moussa'nın soğuk menisi tenime ve tüylerime bulaşmış. Moussa'nın verdiği görevi düşünüyorum: Musluktan kovalar dolusu suyu evin içindeki teneke banyoya taşımak gerek. Sonra Doodi'nin mutfağındaki tüplü ocağının üzerindeki büyük tencereyi dolduracak suyu taşıyıp ısıtmak. Bir an önce temizlenmek istiyorum. Derimi tertemiz ovmak. Ulu nehrin taşlarına bir güzel yatıp, annemle anneannemin şarkıları yaşama sevinciyle alçalıp yükselen kırlangıçlar gibi başımın çevresinde dönerken, sabunlanıp tertemiz yıkanmak istiyorum.

Eğer işe koyulduğumu görmezse yahut sesleri duymazsa, Moussa'nın çok geçmeden geri geleceğini biliyorum. En sonunda ayağa kalkmayı başardığımda, sendeliyorum ve kapıya ulaşmak için duvardaki iş tezgâhına tutunmak zorunda kalıyorum.

Suları dökerek taşıdığım kovanın ağırlığı, göğüs kafesimi ve kollarımı gererek, dizlerime ve kaval kemiğime çarparak bana büyük acı veriyor. Genellikle iki kovayı birden taşıyabilirim; ama sol elimle birini kaldırmaya kalkıştığımda kolum boyunca yükselen bir acı duyarak gafil avlanıyor ve çığlık atıyorum.

Kova yere düşüyor, kendi ağırlığıyla tuhaf bir şekilde bükülerek bana akşamüstü kesilen kurbanı hatırlatıyor. İçindeki su yere saçılıyor ve ağzımı berbat bir safra kokusu dolduruyor. Helaya zor yetişip kusmaya başlıyorum.

Artık içimde hiçbir şey kalmayınca ve karnım iyice sıkılmış bir çamaşıra dönünce, musluğun başına dönüyorum, yüzüme su çarpıyorum, kovayı yerden kaldırıp yeniden dolmasını bekliyorum. Başım yorgunluktan dönüyor ve inip kalkan bir tokmağın ritmik kesinliğiyle zonkluyor.

Eve girdiğimde Moussa'nın küveti zaten oturma odasının ortasına, çıplak beton zeminin üzerine çekmiş olduğunu görüyorum. Neredeyse karanlık odada, çıplaklığı yalnızca küçük bir havluyla kapalı, oturmuş radyo dinleyerek sigara içiyor.

Ayaklarımı sürüyerek banyoya gidiyorum, raftan büyük tencereyi alıp ocağın üzerine koyuyorum. Kovadan tencereye su dolduruyorum; kovayı kaldırıp boşaltmak büyük acı veriyor bana. Ocağın düğmesini çevirip gazı açıyorum ve titremesi bir türlü geçmeyen tek elimle yakmaya çalışıyorum. Birkaç denemeden sonra kibrit yanıyor ve suyu ısınmaya bırakıyorum. Oturma odasından geçerken Moussa üzerindeki havluyu yere düşürerek sandalyesinden kalkıyor. Erkekliğine de kendinden memnun sırıttığından emin olduğum tiksinç yüzüne de bakmıyorum. Kapıya doğru giderken gülüyor. Musluğa bir kez daha gidip geliyorum. Sonra bir kez daha. Sonra bir kez daha. Küvetin yeterince dolduğundan emin olunca, sıcak su eklemeye başlıyorum. Mutfaktan buharı tüten sıcak suları taşırken, kendimi günahkârca şeyler düşünürken buluyorum: intikam almak, ceza vermek istiyorum ama bu düşünceleri hızla zihnimin gerilerine itiyorum. Kaynar suyu küvete boşaltıyorum ve karıştırmak için elimi batırıyorum. Moussa'nın şikâyet edeceğinden şüphem yok: ya yeterince sıcak olmayacaktır ya dolu yahut kovada kum kalmış olacaktır ama daha fazlasını yapamayacak kadar bitmiş durumdayım.

Küvetin yanına diz çöküyorum, kırık elimi suya batırıyorum ve sağlam olanı suyun yüzeyinde aşağı yukarı hareket ettiriyo-

rum. Bir an kafamı da daldırmayı düşünüyorum, suyu ciğerlerime çekmeyi ve buradan sonsuza kadar kurtulmayı.

Yatak odasının kapısının çarpılıp kapatılmasının sesiyle kendime geliyorum ve Moussa yeniden oturma odasına girerken, ben boş kovaları ve tencereleri topluyorum. Ne o bana teşekkür ediyor ne de ben hazırlıklarımdan memnun kalıp kalmadığını anlamak için bekliyorum. Kovaları dışarı çıkarıp musluğun yanındaki yerlerine koyuyorum ve tencereleri yıkadıktan sonra içeriye, Doodie'nin mutfağına geri götürüyorum. Kap kacağı düzgün bir şekilde dizdikten sonra, bir an önce ardiyeme ve kana bulanmış şilteme dönmek; uykuya dalmak ve böylece uzun sürecek bir iyileşme dönemini başlatmak umuduyla bir kez daha sessizce ana girişe yöneliyorum.

Giriş kapısında bir horlama sesi duyarak duraksıyorum. Başımı çevirip geri bakıyorum ve gaz lambasının loş ışığında, kocamın artık kirlenmiş suyun içinde uyuyakalmış olduğunu görüyorum; başı küvetin kenarından arkaya düşmüş, ağzı açık, çenesi sarkmış, yıkanmış boyun derisi iyice gerilmiş. Bir an yeniden kusağacağımı sanıyorum.

Yorgun argın avluyu geçerken başım dönüyor. Çıplak ayaklarım tuz kütleleri gibi ağır. Ayaklarımı ayın serinlettiği kumda sürükleyerek Moussa'nın kurbanı kesip yüzerken kullandığı ve umursamazca etrafa yaydığı aletleri ve ağılın yanındaki kana bulanmış toprak parçasını geçiyorum. Ardiyenin kapısına bir şey kalmadı ama ben sanki Zinder'den Agadez'e* gidiyorum.

Kwao-Sarbah'ların avlusunu ayıran duvarın ardından, bir cırcırböceği korosunun, hafif motor trafiğinin ve başka insanların evlerindeki eğlencelerin sesleriyle karışık müzik ve gülme sesleri süzülüyor. Bunun üzerine nemli kuma basarak dikiliyorum; dinlemeli mi dinlememeli mi? Kızartılan etlerin kokusu beni gafil avlıyor, çok canım çekiyor ama kendimi topluyorum, başımı geriye atıp serin gece havasını içime çekiyorum ve şehrin elektrik ışıklarının silikleştirdiği sönük yıldızlı gök kubbeye ba-

* Agadez ve Zinder Nijer Cumhuriyeti'nde, birbirinden uzakça iki kent. (ç.n.)

kıyorum; Wadata'daki gökyüzünün kötü bir taklidi yalnızca.

Matmazel Sushie Varrelmann
Vision Corps International
Tera Bölgesi Geliştirme Programı
PK 11504
Niamey
Nijer Cumhuriyeti

Haoua Boureima
Niamey Sivil Hapishanesi
Seyni Caddesi
Kountche
Niamey
Nijer Cumhuriyeti

Sevgili Matmazel Sushie,

Allah'ın inayetiyle bu mektup sizi sağ salim bulacaktır. Arkadaşım Gisele size ulaşırsa bunun bir mucize olacağını ve elinize geçse bile yönetimin uygun görmeyeceği kısımlarının tamamen sansürleneceğini söylüyor ama ben O'nu sınadığım ve O'na çok kızdığım halde, bir mucizeye ihtiyaç olduğunda Allah'ın o mucizeyi gerçekleştireceğine inanıyorum ve bunun için dua ediyorum.

Lütfen size anlatacağım şeyler yüzünden telaşa kapılmayın; çünkü size yazmaktaki asıl amacım kardeşlerim Fatima ve Adamou'dan haber almaktır. Buraya düşeli sekiz ay oldu ve bu süre boyunca köyümden hiç haber alamadım. Buraya nasıl düştüğümü bilmenizi istiyorum çünkü bana ve aileme pek çok açıdan o kadar çok yardım ettiniz ki.

Duymuş olabileceğiniz gibi Matmazel, kocamı öldürdüğümü söylüyorlar. Şimdi size anlatacaklarım ise benim hatırladığım haliyle gerçeklerdir, Allah şahidim olsun. Hatırlayabildiklerim derin bir umutsuzluk, o adamın bana korkunç eziyetler ettiği. Öldüğü gün Kurban Bayramı nedeniyle bir koçu kestiğini gördüğüm de doğru; dolayısıyla bıçağı tam olarak nerede bulacağımı ve nasıl kullanacağımı biliyor olsam gerek. Ama kocamın boğazını gerçekten kesmeme gelince, böyle bir şeyin olduğunu hiçbir şekilde hatırlamıyorum. Bu günahı işlediğime şüphe yok gibi görünüyor ama sizi temin ederim Matmazel Sushie, niyetim

asla bu değildi ve eğer olanları değiştirmeme imkân olsaydı, kesinlikle değiştirirdim. Tutuklanmamdan kısa süre sonra buraya gönderilen ve o zamandan beri beni yalnızca bir kere, o da kısaca ziyaret eden avukatım Mösyö Hubert Soglo, bunun bariz bir ağır tahrik durumu olduğunu söyledi; buna rağmen ama günler haftalara, haftalar aylara dönüştüğü halde hâlâ mahkemeye çıkarılmadım. Avukatım daha en başından ilgisiz görünüyordu.

Doodi ve Moussa ile yaşadığım zaman boyunca, zaman zaman onlara karşı büyük öfke duyduğumu itiraf etmem gerekir. Yine de birini öldürmeyi planlamış olsaydım, yemeklerine zehir katar yahut Doodi'nin tenceresinin içine yılan ya da Moussa'nın cebine bir akrep koyardım. Fakat bunların yalnızca çok öfkeli ve kendimi aşağılanmış hissettiğim anlarda zihnimden gelip geçen düşünceler olması bir yana, Madam Yola ve doğmamış çocuğunu tehlikeye atmazdım; çünkü en umutsuz anlarımda kendisi bana biraz merhamet göstermişti. Birazcık yamuk kalmasına ve hâlâ biraz rahatsızlık vermesine rağmen, memnuniyetle söyleyeyim ki kaburgalarım ve parmaklarım oldukça iyi kaynadı. Çoğu zaman hayatımın o bölümü hiç başıma gelmemiş gibi yapıyorum.

Buradaki başgardiyanlardan biri, mahpusların hiç sevmediği aşağılık bir adam olan Kwame, kendisine "iyi" davranırsam mektubumun elinize ulaşacağını söyledi ama ben mektubumu size yollamak için başka bir yol bulmak niyetindeyim çünkü bir daha asla kimsenin beni kirletmesine izin vermeyeceğim.

Gisele bütün gardiyanlardan şiddetle nefret ediyor ve bunu da hiç gizlemiyor. Kwame'den özellikle hiç hoşlanmıyor. Aslına bakarsanız, yanına kalacağını bilse onun canını seve seve alacağını düşünüyorum. Bazı açılardan çok ortak yönümüz var. Beni ilk gördüğünde, yanağımı okşadı ve, "Biri sana canavarca davranmış çocuk, öyle değil mi?" dedi ve asıl canavarlık edenin ben olduğumu, kocamı öldürdüğümü söyleyince güldü ve kendisine eziyet eden üç kişiyi kendi silahlarıyla öldürdüğünü anlattı. Öldürdüğü adamlar onu kaçırıp yıllarca dağlarda köle olarak kullanan Tuareg'lermiş. Gisele buradaki mahpusların çoğundan daha

rahat hareket ediyor çünkü Kwame, Tuareg'lerden özellikle nefret ediyor (Erkek koğuşunda çok sayıda Tuareg varmış). Doğrusunu söylemek gerekirse Gisele'ye büyük saygı ve hayranlık duyuyor. Eğer Gisele araya girmeseydi hâlâ bacak prangasıyla dolaşıyor olabilirdim. Buraya vardıktan sonra günlerce prangalarımı çıkarmamışlardı (işlediğim suçun doğası gereği burada "tehlikeli bir mahkûm" olarak kabul ediliyorum) ama Gisele, Kwame'den onları çıkarmasını istedi. Kwame de çıkardı. Parmaklıkların arkasındayken bile Madam Gisele müthiş bir kadın ve onu düşman kazananın Allah yardımcısı olsun. Kwame prangalarımı çıkarırken beni taciz etme fırsatını kaçırmadı elbette, pul pul olmuş ellerini *pagne*min altına soktu ama şükürler olsun ki hem Allah hem de Madam Gisele beni gözetiyordu ve Madam Gisele bir dişi kaplan gibi Kwame'ye bağırıp yüzüne tükürdü. Bu yüzden diğer gardiyanlardan birinden kaburgalarına birkaç yumruk ve bir cop yedi; ama olanlar yüzünden Kwame ondan daha çok sarsılmış görünüyordu.

Hücremi paylaştığım iki kadın daha var: Veronique ve Desire adındaki bir Hausa kadın. Gisele'den biraz çekiniyor gibi görünmelerine rağmen bana iyi davranıyorlar. Veronique gözünün üstündeki bir yaranın iltihap kapması yüzünden epey sıkıntı çekti. Gisele birkaç hafta evvel banyo binasında çıkan bir kavgada yaralandığını söyledi. Veronique çok sinirli bir kadın. Söylediğine göre polis, sevgilisini arıyormuş ve onu bulamayınca Veronique'i tutuklamışlar. Üç yıldır tutukluymuş. Mahkemeye gidip geliyor ama bütün yaptığı birtakım kâğıtları imzalamak, buna rağmen asla yorulmuyor. Şimdi Veronique'in yarasını tedavi eden nazik genç bir doktor var. Bir gün doğum yapan bir kadın nedeniyle (bebeği ölü doğdu) doktor bizim koğuşu ziyaret ediyordu ve Gisele, Kwame'ye Veronique'in gözünü doktora göstermesi için ısrar etti. Doktorun hücremize geldiği ilk gün, ben yerde bir kartonun üzerine oturmuş, gardiyanlardan birinin attığı eski bir gazete parçasını inceliyordum. Veronique'in yarasını dikkatle pansuman edip sararken bana gülümsedi ve okuma yazma bilip bilmediğimi sordu, sonra da gardiyanlara hapisha-

nenin küçük kütüphanesini ziyaret etmem ve dışarıda biraz hava alabilmem için hücremizin kapısını açmalarını söyledi. Sonradan Desire ve Veronique doktoru ima edip benimle dalga geçtiler ama ben aptalca konuşmalarını duymazdan geldim.

Doktor, bizi ikinci kez ziyarete gelirken, bir paket guava ve bir iple bağlanmış birkaç kitap getirdi. Ne yazık ki biz banyo kuyruğundayken, gardiyanlar sıvası dökülen duvarlara çakılı çivilere astığımız ve az sayıdaki öteberimizi koyduğumuz plastik torbalardan meyveleri çalmışlar. Kitapları ben okuyayım diye getirdiğini biliyorum çünkü hücre arkadaşlarımın hiçbiri okuma yazma bilmiyor ama kitaplara ne zaman baksam kendimi suçlu hissediyorum çünkü ne zaman kitapları ortaya çıkarsam, hepimizin aklına yiyemediğimiz pahalı meyveler geliyor. Doktor bana da yaralanan elim için ilaç yazdı ama elbette ilacı alacak param yok. Eğer yoksul bir aileden geliyorsanız, burada hayat çok zor olabiliyor. Eğer aileniz ve dostlarınız yoksa, durum daha da kötüleşiyor. Mutfakta Gisele'yle çalışan bir kadın birkaç hafta önce erkek koğuşunda bir çocuğun ilaç alacak parası olmadığından öldüğünü söyledi. Üç aydır hastaymış ve herhangi bir tıbbi bakım görmemiş.

Hapishane müdürü şahsen hiç ortalarda görünmediği için, mahpusların bütün şikâyetlerini gardiyanlar dinlemek zorunda kalıyor. Doğrusunu söylemek gerekirse, gardiyanlar da sıkıntı çekiyorlar; yiyecekleri bizimkilerden daha iyi ve kaldıkları yerler bizimkilerden biraz daha bakımlı olmasına rağmen, onlar da biz mahkûmlarla aynı deri hastalıklarına tutuluyorlar; bit ve diğer parazitlerin istilasından söz etmiyorum bile. Her hücreye iki tane kova veriyorlar; birini tuvalet olarak kullanıyoruz, öteki içme suyu için. Havalandırma hiç iyi değil ve kurtulmamıza imkân olmayan, hiç kesilmeyen pis bir koku var. Tuvaletlerin olduğu binayı sınırlı da olsa kullanabiliyoruz ama onları erkek koğuşlarıyla ortak kullanıyoruz ve çıplak ellerimizle temizlememiz gerekiyor. İki haftada bir, güya her birimizin bir kalıp sabun alması gerek ama gerçekte çok daha seyrek alabiliyoruz sabunları. Gisele bazen mutfaktan erkek mahkûmlardan aldığı fazla-

dan sabunlarla dönüyor ve onları bizimle paylaşıyor. Sabunları nasıl aldığını sormuyorum ama bu tür mallar burada para yerine geçiyor ve insanlar onları ele geçirmek için her yola başvuruyor. Yiyecekler çok kötü, o yüzden Gisele mutfaktan fazladan bir patates veya biraz balık ezmesiyle hücremize döndüğünde, adeta bayram ediyoruz. Günde bir kere yemek veriliyor; genellikle pilav, akdarı lapası, manyok yahut fasulye. Ailesi yakında yaşayanlar başka yiyecek getirtebiliyor. Desire'nin kız kardeşi arada bir ona yufka getiriyor ve sağ olsun, o da bizimle paylaşıyor. İçme suyu pek sorun değil fakat aynı bardaktan içmek zorundayız ve tuvaletleri temizledikten sonra iyice yıkanıp temizlenmek çok zor.

Buradaki mahkûmların çoğu aylardır tutuklu yargılanıyormuş. Bazıları yıllardır. Bu yüzden Matmazel, benim davamın da unutulup gitmesinden ne kadar korktuğumu tahmin edersiniz.

Hapishanenin erkek kanadında küçük bir kütüphane olduğunu öğrendiğimde çok sevinmiştim ama kullanmam zor. Hücremizde elektrik var ama ışıkları her akşam yalnızca altıdan yediye kadar yakıyorlar. Kadın koğuşlarına verilmiş iki tane dikiş makinesi var ama biri geçenlerde arızalandı ve onaracak teknisyen yok. Güya hareket edebilelim diye her gün dışarı çıkarılmamız lazım ama gardiyanlar bazen hücreleri günlerce kilitli tutuyor; özellikle de Kwame izindeyse. Neyse ki bu çok sık olmuyor çünkü gardiyanların çoğu haftada altı-yedi gün çalışıyor. Buraya geldiğimden beri iki kere oldu bu ama ardından Gisele, Kwame'yi çok fena payladı ve o da gidip hıncını kendisi yokken görevde olan iki genç gardiyandan çıkardı. Gisele'nin seyrettiğinden emin olduğu bir sırada ikisine copuyla girişti. Tabii ki bunun uzun vadede kimseye faydası olmadı çünkü o gardiyanlar da sonunda hınçlarını bizden çıkardılar. Hatta geçen hafta bir gece geç saatlerde bizden iki hücre ilerde kalan genç bir kadına cinsel tacizde bulunulmuş. Kadın şikâyette bulunamayacak kadar korkmuş. Bu olay, tahmin edebileceğiniz gibi, beni çok endişelendirdi (hâlâ Moussa'yla ilgili kâbuslar görüyorum) ama Gisele'nin genellikle fazla uzakta olmaması beni biraz

olsun rahatlatıyor. Onun koruması olmasa, akıl sağlığım hatta hayatım için endişe ederdim.

Anneannem Bunchie derdi ki, "Güneşin yalnızca senin evinin üzerinde mi battığını sanıyorsun? Kalk da bak, bütün köyde batıyor!" Banyo binasına giderken yaşlı insanların bulunduğu hücrelerin önünden geçiyorum ve içim parçalanıyor. Sekiz-dokuz tane çok yaşlı kadın ve dört-beş tane de çok yaşlı adam var. Hatta evli bir çift bile var. Matmazel, sizi bir şey diyeyim mi, anneannem böyle bir yere düşmediği için Allah'a şükrediyorum çünkü bu zavallı insanlar tam anlamıyla cehennemin kıyısında yaşıyorlar. Burada hayatta kalmak hiçbirimiz için kolay değil ama bu yaşlılardan bazıları çok ama çok uzun zamandan beri buradaymış; biri tam otuz beş yıldır! Çoğu o kadar uzun süre tutuklu yargılanmış ki davalarının bir sonuca bağlanması umudunu kaybetmişler. Bazıları buraya niçin düştüklerini bile hatırlamıyor. Üstlerinde başlarındaki paçavradan başka bir şey değil ve yüz yirmi yaşında olduğunu iddia eden çok çok yaşlı bir adamın karnının alt kısmında korkunç bir şişlik var. Yürüyemeyen bir başkası gün boyu hasırının üzerinde yatıyor. Gisele diyor ki şehirden bir grup avukat müdüre başvurmuş ve bu tür mahkûmlara yardım edebilmek için bir af komitesi kurmasını talep etmişler. Bu insanları, aileleri de terk etmiş gibi görünüyor yahut belki de ailelerinden uzun yaşamışlardır. Sadece ölümü bekliyorlar. Memleketimde, Wadata'da böyle insanlara büyük saygı gösterilirdi ama burada, kilitlendikleri tiksinç kokulu hücrelerde çok üzücü bir manzara oluşturuyorlar. Geceleri, düşüncelerimle baş başa kaldığımda onları düşünmemeye gayret ediyorum çünkü aksi halde kendimi bir ceviz gibi buruşmuş yaşlı bir kadın olarak hayal edebilir ve delirebilirim.

Erkek kanadındaki mahkûmlarla temasımız çok az; ama Gisele mutfakta çalıştığından, orada neler olup bittiğiyle ilgili çok şey duyuyor. Müdür bu ara göğsündeki yaranın tutuklandığı sırada jandarmaların vurması yüzünden olduğunu iddia eden Nijeryalı bir mahkûmla ilgili sorular soruyormuş. Adam Niamey'e

ailesini ziyarete geldiğini ve tutuklandığı sırada kimsenin işine karışmadan pazarda erkek kardeşini aradığını söylüyormuş. Ayrıca, deli olduğu söylenen başka bir mahkûmun, daha dün, hücre arkadaşını öldürmeye çalıştığını duyduk.

Biz kadınlar hastalandığımızda birbirimiz için elimizden geleni yapıyoruz ama erkekler iyice çaresiz durumdalar; hücreleri çok kalabalıkmış ve geceleri yere uzanmalarına yetecek kadar yerleri bile neredeyse yokmuş. Vereme ve zaatürreye yakalanan, kansızlık çeken çokmuş. AIDS hastası olan mahkûm da çok. Bu hastalıkların çoğu hiç tedavi edilmiyor; geceleri, bitmek bilmeyen iniltiler, öksürükler ve korkunç rüyalarından bağırarak uyanan mahkûmların çığlıkları yüzünden rahat uyumak zor. Yakın zamana kadar bir revir varmış ama birkaç mahkûm oradan kaçmış ve şimdi orası ölenlerin cenazesinin morga götürülünceye kadar tutulması amacıyla kullanılıyor.

Birkaç gün önce erkek kanadından gelen büyük bir gürültü duyduk ve sonra öğrendik ki bazı erkek mahkûmlar kendileri tutuklandıklarında giysilerinin alıkonulmasına karşın, Avrupalı bir mahkûmun giysileriyle kalmasına izin verilmesi yüzünden isyan ediyormuş. Sorun hızla halledildi ama dışarıda, ana avluda dövülen erkek mahkûmların sesleri çok korkutucuydu. Ertesi gün *anasara*nın avukatı ülkesinin büyükelçisiyle birlikte mahkûmu almaya geldi. Bizim kanattan geçerlerken, avukat Gisele'nin hasırının üstünde tortop olmuş beni farketti ve parmaklıkların arasından benimle nazikçe konuştu. Bana adımı, yaşımı ve ne suç işlediğimi sordu ve güçlü olmamı, müdürden bilgi alacağını ve Nijer Kadınları Savunma Derneği'ne durumumu bildireceğini söyledi. Henüz herhangi bir haber almadım. Ama umut ederek yaşıyorum ve bir gün kardeşlerimle bir araya geleceğimizi hayal ediyorum.

Burada severek yaptığım şeylerden biri de diğer mahkûmlara kitap okumak. Buradaki kadınların çok azı okuma yazma biliyor, dolayısıyla okuyup yazabildiğim ve Gisele'nin arkadaşı olduğum için, çoğu bana karşı iyi davranıyor; özellikle de şimdi televizyon bozukken (Kwame bir kez daha kendisine "iyi" dav-

ranırsam, televizyonu tamir ettireceğini söyledi). Ama kütüphanede çok az kitap var ve zaten sık gitmeme izin verilmiyor. Fakat bugünlerde Benin'in Cotonou şehrinden Niamey'e getirilen bir mahkûm, kütüphanenin kapısına sonradan bedelini ağır ödeyeceği bir ilan asınca çok rağbet gördüm. İlanda şöyle yazıyordu:

"Üçüncü binyılın eşiğinde, yardım kuruluşları hayvanların haklarını bile tanımışken, bu ülkede, Afrika'da demokrasinin ne anlama geldiğinin bir örneği olarak, hâlâ işkence hücreleri vardır.

"En sabırlı ruhların boyun eğmesinde bile insan onurunun dayattığı bir sınır vardır. İnsanın varlığını hayvanlarınkinden ayıran sınırlar vardır."

Kwame'nin bir grup arkadaşı coplarla adama saldırdığında o yiyecek yoksunluğu, temizlik yetersizliği ve rüşvetçi personelden yakınmaya devam ediyormuş. Onu döverlerken küfretmeye, karşı çıkmaya devam etmiş ve gardiyanlardan birine "orospu çocuğu" deyince gardiyan çekip vurarak öldürmüş adamı. Gisele davanın yetkililere duyurulduğunu, buna rağmen adamın ailesinin mahkemeye gitmemeye karar verdiğini, muhtemelen bunu yapamayacak kadar yoksul oldukları için bunu yaptıklarını söylüyor.

Kısa bir süre için bile olsa, hücreden çıkmak için elime geçen bütün fırsatları kullanıyorum. Tuvalet niyetine kullandığımız plastik kova ve köşedeki tepeleme dolu çöp kovası yüzünden oluşan koku dayanılır gibi değil. Bütün hapishaneye hizmet eden toplam on tane düzgün tuvalet ve iki duş binası var. Kadın kanadında elli yedi kişi saydım (bu sayıya benim gibi çocuklar ve hapishanede doğan bebekler de dahil).

Gisele diyor ki sekiz yüzü aşkın erkek mahkûm varmış. Gardiyanlar işlerini gerektiği gibi yaptıkları zaman, bizler erkeklerden önce hücrelerimizden çıkarılıyoruz. Ama sayıca çok daha az olmamıza rağmen, kuyrukta önde olmak için her zaman büyük telaş oluyor. Üstelik duşlar çalıştığı zaman bile, kocaman karafatmalardan temizlenmesi gerekiyor. Beton zeminde yürür-

ken böceklere basmamak için çok dikkat etmek zorundayız ve soğuk sudan kurtulmak için köşelere kaçışırken çıkarılan sesler çok rahatsız edici.

Bit ve sivrisinekler yüzünden rahat yüzü göremiyoruz. Şanslı birkaç kişinin cibinlikleri var ve ellerinde tutmaya devam edebiliyorlar ama geri kalanlarımız için geceler kaşınma zamanı. Veronique gardiyanlardan birine rüşvet verip bir makas ödünç aldı, bitle mücadele etmek için saçlarımızı kısacık kesti.

Bazen ters koyduğumuz Sprite kasasının üzerine çıkıp hücremizin duvarındaki yüksek, küçük, parmaklıklı pencereden bakıyor, erkek mahkûmların egzersiz yapmalarını yahut avluda namaz kılmalarını seyrediyorum ama bunu haftada bir ya da iki kere yapabiliyorlar ancak; erkekler de bizim gibi çoğu günlerini hücrelerinde kilitli geçiriyor.

Yine de buradaki hayatım Moussa ve Doodi'nin kölesi olarak yaşamaya tercih edilebilir. Hikmetinden şüpheye düştüğüm, bir başkasının canını almama yol açan zayıflığım ve umutsuzluğum için Allah'tan af diledim. Ama belki de Allah ancak ailemize yaşattığı ıstıraplar için babamı affedersem bana yardım edecektir. Ama bunu henüz yapamıyorum.

Matmazel Sushie, sizden gerçek bir dost olarak, herhangi bir şekilde mümkünse, lütfen bana yardım etmenizi rica ediyorum. Hayata sarılırken bana söylediğiniz cesaret verici sözleri hatırlıyor ve onlara tutunuyorum. Elbette hapisten çıkmayı hasretle bekliyorum ama kardeşlerimden (yahut Miriam'dan ya da İrlanda'daki arkadaşlarımdan) biraz haber almak da bana büyük güç verecektir. Hiç kimsenin burada olduğumu bile bilmediğinden yahut umursamadığından korkuyorum. Madam Yola'nın beni ziyaret edeceğini ummuştum ama büyük ihtimalle Doodi bunu yapmasına izin vermiyordur. Yantala'daki komşularım Kwao-Sarbah'lardan bir mektup aldım ama öylesine sansürlenmişti ki, sadece bir zarf almış gibi oldum.

Sizi sık sık düşünüyorum Matmazel. Sizin için ve aileniz için dua ediyorum. Çoktan Amerika'ya dönmüş olmamanız ve mek-

tubumun elinize ulaşması için de dua ediyorum. Mektubumun uzunluğu ve yazımın bozukluğu için özür dilerim. Elime son defa kalem alma şansı bulduğumdan beri öyle çok zaman geçti ki.

Ailem ve benim için yaptığınız her şey için size çok teşekkür etmek istiyorum. Bazen hâlâ, tıpkı Mösyö Boubacar gibi, bir sınıf dolusu çocuğun karşısında gururla duracağımı ve onlara pek çok şeyler öğreteceğimi; annemin, anneannemin ve abimin ruhlarının yanıma geleceklerini ve gülümseyeceklerini hayal ediyorum.

Allah sizi korusun.

Sevgilerimle

Haoua Boureima

Bay Noel Boyd
Üye no. 515820
Ballygowrie
Co. Down
Kuzey İrlanda

Vision Corps International
443 Ashley Old Road
Manchester
m10 4NB
İngiltere

12 Mayıs 2001

Sayın Bay Boyd,

Haoua Boureima'nın evliliği konusundaki mektubunuz ve VCI çocuk destek programına katkıda bulunmaya devam etme kararlılığınız için teşekkür ederiz. Mektubunuzda talep ettiğiniz gibi, Nijerli bir erkek çocuğunun bilgilerini ekte gönderiyorum.

Bu konuyla ilgili duygularınızı gayet iyi anlıyorum ve sizi temin etmek isterim ki projelerimizde kızların eğitim görmesinin önemini vurgulayarak, bu kültürlerdeki insanların düşüncelerini değiştirmek için çaba gösteriyoruz. Ancak bu zaman alacak ve sebat gerektirecektir. Fakat umarız bizim ilgilendiğimiz çocuklar başka türlü düşünmeye başlayacak ve sonunda kültürel yaklaşımları değiştirmekte önemli rol oynayacaklardır.

Maalesef evlenen kızlar eğitimlerine devam edemiyorlar çünkü öğrencilerin evlenmesine izin verilmiyor; bu nedenle istemeyerek de olsa evlenen kızları projeden çıkarmak zorunda kalıyoruz. Evliliğin ilk döneminin sadece bir tören olduğunu ve kız çocuğu eşinin ailesiyle yaşamaya başlasa bile bazen kocasına verilmeden önce olgunlaşması için bekleme süresi olduğunu bilmek siz ve kızlarınız için yararlı olabilir.

Umarım verdiğim bilgiler yararlı olmuştur. Devam eden desteğiniz için bir kez daha çok teşekkür ederiz.

Saygılarımla.

Winifred Quinn

Destek Servisleri

Katkı ve Teşekkür

Bu ilkin kızıma bir okul ödevi olarak yazmasını önerdiğim bir hikâye. Ne mutlu ki o böyle bir hayatı hayal bile edilemez buldu. Fakat hikâye kafama takılı kaldı. Bu tür hikâyeler (kurgu karakterlerin değil, gerçek insanların başına gelenler) her gün gerçekleşmeye devam ediyor, yalnızca Afrika'da değil, bütün dünyada.

Aşağıda isimlerini yazacağım insanlara verdikleri destek, cesaret ve bu özel hikâyenin anlatılmasını sağlamak için yardım etmekte gösterdikleri coşku için teşekkür etmek istiyorum:

Eilish Bergin, Dr. Joseph Boyle, Viv Burnside, Craig Campbell, Dr. Drew Cannavan, Alan Cargo, Cate Conway, Rosemary Crawford, Panos Dalakas, Beverley Green, Ed Handyside, Kerry Hiatt, Ian Lewis, Anne McReynolds, Jim Maginn, Steve Mallaghan, Stafford Mawhinney, Ciara May, Clare May, Kate Nash, Amuda Oko-Osi, Nuray Önoğlu, Jan Orr, Naana Otoo-Oyortey, Mona de Pracontal, Naomi Reid, Catherine Smith, Hope Smith, Katie Smith, Adam Weston, Hazel Weston, Holly Weston, Dr. Paul Young.

Aşağıdaki metinlerden çok yararlandım ve yazarlarına teşekkür borçluyum:

Africa on a Shoestring / Ucuza Afrika Nasıl Gezilir, Geoff Crowther.

Le Niger Aujourd'hui / Bugünkü Nijer, Jean-Claude Klotchkoff.

The Samaka Guide to Homesite Farming / Bahçe Tarımı İçin Samaka Kılavuzu, Colin M. Hoskins.

Marriage in Maradi / Maradi'de Evlilik, Barbara M. Cooper.

West African Lilies and Orchids / Batı Afrika Zambak ve Orkideleri, J. K. Morton.

Myths and Legends of the World / Dünya Mit ve Efsaneleri, Geraldine McCaughrean / Bee Willey.

When Sheep Cannot Sleep / Uykusu Kaçan Koyun, Satoshi Kitamura.

Africa: Traveller's Literary Companion / Afrika: Seyyahın Edebi Yoldaşı, Oona Strathern.

Ayrıca, Ards Arts, Kuzey İrlanda Sanat Konseyi'ne, Tyrone Guthrie Merkezi'ne ve Londra'daki Afrika Merkezi çalışanlarına destekleri için teşekkür ederim.

FORWARD

Kadın Sağlığı Araştırma ve Geliştirme Vakfı, diasporada yaşayan Afrikalı kadınlar tarafından kurulmuş, çocuk evliliklerine karşı kampanyalar düzenleyen, Afrikalı kadınların ve kızların iyiliği ve refahı için büyük önemi olan cinsel sağlık ve üreme sağlığı ve hakları konusunda gelişme sağlamayı amaçlayan bir yardım kuruluşudur. Eğer FORWARD'ın faaliyetleri hakkında daha fazla bilgiyi www.forwarduk.org.uk. web sitesinde bulabilirsiniz.

Gençlik yıllarında Batı Afrika'da öğretmenlik yapan Gavin Weston'un Nijer'de geçirdiği günlerden esinlenerek kaleme aldığı *Harmattan*'da küçük bir kız çocuğunun büyüme sancıları anlatılıyor. Ve tabii ki Afrika'nın sancıları...

Haoua, Nijer Cumhuriyeti'nin kuş uçmaz kervan geçmez köylerinden birinde yaşayan küçük bir kızdır. Annesi ve anneannesinin sevgisiyle sarılıp sarmalanarak büyümüş, meraklı ve zeki bir çocuktur. Basit bir köy yaşamı ekseninde akıp giden hayatı, çok uzaklardaki bir ailenin desteğiyle değişir. Okuma yazmayı öğrenen Haoua kendisine eğitim desteği veren İrlandalı ailenin ikiz kızları ve babasıyla mektuplaşmaya başlar. Artık dünyayı görmenin, başka ülkelere gitmenin hayalini kurmaktadır. Doktor mu olsun, öğretmen mi kararsızdır. Öğretmeni ve eğitim programının eğitim danışmanı bu öğrenmeye hevesli, zeki çocuğu takdir ve teşvik eder. Ne var ki ufukta kara bulutlar belirmiştir; fırtına kopmak üzeredir. Nijer Cumhuriyeti iç karışıklıklarla çalkalanmaktadır. Devlet, maaşları ve yükseköğrenim burslarını ödemeyi durdurmuş, bunun yarattığı hoşnutsuzluk, ülkenin pek çok yerinde isyanlarla kendini göstermeye başlamıştır. Aile, Abdelkrim'in güvenliği için endişelenirken, annenin sağlığı da hızla kötüleşir. Köyde, babasının ikinci bir eş almak istediği söylentileri dolaşmaktadır. Anne tedavi için başkente götürüldükten sonra, babanın tutumu iyiden iyiye değişmeye başlar.

Haoua eğitimini sürdürmeyi ve hayal ettiği gibi dünyayı görmeyi başarabilecek midir? Yoksa yaklaşan fırtına onu da önüne katıp bambaşka bir hayata mı sürükleyecektir?

Adını Sahra Çölü'nden Batı Afrika'ya doğru esen kuru ve tozlu rüzgârlardan alan *Harmattan*'da küçük bir kızın umutlarını gerçekleştirmek için verdiği büyük mücadeleyi çok canlı bir Afrika atmosferi yaratarak sergilemiş Weston.

AYRINTI YAYINLARI • EDEBİYAT
ISBN: 978-975-539-719-1
9 789755 397191

006928
ABY

30 TL